

# รายงาน ผลการศึกษาระดับสมบูรณ Final Report

อุตสาหกรรม  
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ



งานศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรค  
ในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยว  
เชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

**สสว.** สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ  
ขนาดกลางและขนาดย่อม





สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

---

# รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

งานศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรคใน  
การประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ  
และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

เสนอ

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม



สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล

บริษัท เอ็กเซลเลนซ์ บิซิเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด



## คำนำ

การประกอบธุรกิจของ SME มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทยมาอย่างยาวนาน และเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาประเทศ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ SME จึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบ ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา และปรับปรุงการประกอบกิจการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ เศรษฐกิจฐานรากภายในประเทศ (Local Economy) กระจายความเจริญและโอกาสทางเศรษฐกิจไปยังระดับ พื้นที่ ส่งเสริมการลงทุน สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น และผู้ประกอบการ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร เป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ มีผู้ประกอบการ SME จำนวนมาก ดังนั้น การศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมดังกล่าว เพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ SME โดย สสว. ได้จัดทำรายงานผลการศึกษาเพื่อนำเสนอให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป และเพื่อให้ผู้ประกอบการ SME มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายที่สำคัญของอุตสาหกรรมดังกล่าว

การศึกษาครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี โดยได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ของ สสว. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคเอกชน ผู้ประกอบการ SME ในธุรกิจอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร และนักวิชาการ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เป็นข้อมูล ในการเสนอแนะและผลักดันให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบ ธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ให้เป็นกฎหมายที่ทันสมัย เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วต่อไป

คณะผู้วิจัย

มิถุนายน 2565



## สารบัญ

	หน้า
<b>บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)</b>	<b>1 - 11</b>
<b>อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</b>	
<b>อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</b>	
<b>บทที่ 1 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</b>	<b>12 - 47</b>
1. นิยามความหมาย	15
2. รูปแบบการประกอบธุรกิจ ประเภทธุรกิจ	15
3. ภาพรวมและสถานการณ์อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย	17
3.1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism)	17
3.2 การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism)	21
4. ภาพรวมและสถานการณ์อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโลก	30
5. รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย	42
6. นโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ	43
<b>บทที่ 2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</b>	<b>48 - 104</b>
1. กฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	48
2. กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 10 ประเทศ	79
<b>บทที่ 3 ผลการสำรวจข้อมูลเชิงลึกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</b>	<b>105 - 157</b>
1. การสำรวจข้อมูลเชิงลึกผู้ประกอบการ SMEs โดยใช้แบบสอบถาม	105
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	120
3. การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ของ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	136
<b>บทที่ 4 อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการประกอบธุรกิจ     อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</b>	<b>158 - 183</b>
1. อุปสรรคในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	158
2. ข้อเสนอแนะ	164





## บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

### อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

#### 1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ให้เป็นกฎหมายที่ทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ MSME สามารถแข่งขันทางการค้าได้ในระดับสากล

การศึกษาดำเนินการโดยการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสำรวจข้อมูลเชิงลึก ในรูปแบบของการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 420 ราย การสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ SME หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 62 ราย การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ประกอบการ SME เป็นต้น จำนวน 371 ราย ประกอบด้วยจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนจำนวน 192 ราย และผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 179 ราย สามารถสรุปปัญหาอุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการ SME ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้ดังนี้

#### 1.1 ปัญหาด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง มีประเด็นที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1.1) กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม พ.ศ. 2560 กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในลักษณะกว้าง ๆ มิได้กำหนดรายละเอียดอย่างชัดเจน ในบางกรณีจึงต้องใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาออกใบอนุญาต ซึ่งในกรณีตีความอย่างเข้มงวด จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านเงินทุน

1.2) กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 กำหนดให้ สถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในกิจการดังกล่าว อยู่ในวันก่อนออกกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ นั้น ผู้ประกอบการเดิมจะต้องปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องตามประกาศฯ ในขณะที่กิจการดูแลผู้สูงอายุมีหลายขนาด ทั้งที่เป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดย่อม และขนาดย่อย รวมถึงวิสาหกิจชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานหรือกฎระเบียบที่กำหนดได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้การกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ

ทุกขนาดยังเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ ทำให้เกิดการตีความที่แตกต่างกัน อาจเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการกำหนดให้สถานประกอบการบริการฯ อยู่ใน วันก่อนออกกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการฯ ต่อไป ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ นั้น เป็นระยะเวลาสั้น ทำให้ผู้ประกอบการบริการฯ บางส่วน ไม่สามารถดำเนินการได้ทัน และผู้ประกอบการบริการฯ จำนวนมากยังไม่เข้าใจกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว

1.3) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ดำเนินการ ควบคุมดูแลมิให้ผู้ให้บริการ (หรือพนักงานนวด) ออกไปให้บริการนอกสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเวลา ทำงาน แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงการจัดทำแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการ (พนักงานนวด) ไปให้บริการ นอกสถานที่ ทำให้ไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มฯ และไม่สามารถตรวจสอบ พนักงานบริการที่ไปให้บริการนอกสถานที่ว่าผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ หรือไม่ จึงอาจเกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการและเสี่ยงต่อการแอบแฝงขายบริการทางเพศ และเป็นการยากที่จะ ป้องกันไม่ให้มีบริการในลักษณะดังกล่าว

1.4) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 22 กำหนด ผู้ใด ประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ (พนักงานนวด) ให้ยื่นคำขอ ขึ้นทะเบียนเป็น ผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต ตามกฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการใน สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 มิได้กำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวด รายบุคคล ทำให้ผู้ให้บริการที่ประสงค์จะให้บริการอิสระ ไม่มีกฎหมายรองรับ และมีผู้ให้บริการจำนวนหนึ่ง ที่ไม่ได้ผ่านหลักสูตรอบรมตามที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกำหนด จึงอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและ ความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ในขณะที่ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการออกกฎหมายกำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล

1.5) กฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดว่า ในกรณีที่คำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาต พิจารณาคำขอ และผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นไม่อาจ พิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้นายคำขอทราบก่อนครบกำหนด ระยะเวลาดังกล่าว ในกรณีที่ผู้อนุญาตมีคำสั่งไม่อนุญาต ให้ผู้อนุญาตมีหนังสือแจ้งให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบ พร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิอุทธรณ์ ทั้งนี้ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ มีคำสั่งไม่อนุญาต นั้น หากพิจารณาในด้าน ของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบ ธุรกิจงานถึง 60 - 120 วัน และในกรณีที่ผู้ประกอบการกู้เงินมาลงทุน ก็จะมีภาระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น อีก 60 - 120 วัน

1.6) กฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดว่า ในกรณีที่คำขอรับใบอนุญาต และเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้วให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดย ผู้อนุญาตต้องแจ้งผล การพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและ

หลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว นั้น จากข้อกำหนดในกฎกระทรวงในเรื่องระยะเวลา 60 วัน ซึ่งหากรวมถึงการสามารถขยายออกไปอีก 2 ครั้ง ๆ ละ 60 วัน รวมเป็น 120 วัน นั้น หากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบธุรกิจนานถึง 60 - 120 วัน

1.7) ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพให้มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ผู้รับอนุญาตยื่นคำขอก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ และ ให้ผู้รับอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพรายปี ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้อนุญาตสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจนกว่าจะชำระค่าธรรมเนียม ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตามวรรคสองไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในหกเดือนนับแต่วันสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อผู้ประกอบการฯ ที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมทุกปี และหากไม่ชำระก็จะถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นการผลักให้ผู้ประกอบการออกนอกระบบ

1.8) การยื่นขอรับใบอนุญาต ขอต่อใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต การชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ยังไม่สามารถดำเนินการผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งหมด ส่งผลให้ผู้ประกอบการเพื่อสุขภาพไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากต้องเดินทางไปหน่วยงานราชการ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย

2) น้ำพุร้อนเป็นบริการเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจจำนวนมาก แต่ไม่มีการกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน ดังนั้นน้ำพุร้อนแต่ละแห่งจึงมีระดับมาตรฐานการให้บริการที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีผู้ใช้บริการจำนวนหนึ่งได้รับอันตรายต่อสุขภาพ และไม่สามารถใช้ศักยภาพน้ำพุร้อนของประเทศที่มีอยู่ใน 27 จังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย

3) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้โดยสมบูรณ์ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ส่งผลให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย ในขณะที่ผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย จึงอาจทำให้กระทำผิดกฎหมายได้

4) พระราชบัญญัติจะให้อำนาจแก่คณะกรรมการ รัฐมนตรี หรืออธิบดี ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ในการออกกฎหมายรอง เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติเทศบัญญัติ เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้อาจก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุมและเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ออกกฎหมายรองเกินเลยกว่าเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ มีการควบคุมเข้มงวดมากเกินไปจนเกินความจำเป็น กำหนดมาตรฐานสูงเกินกว่าผู้ประกอบการรายย่อยสามารถดำเนินการได้ ก่อให้เกิดภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ผู้ประกอบการ

ได้รับความยากลำบากจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด ผู้ประกอบการรายย่อย หรือวิสาหกิจชุมชน ไม่สามารถปรับปรุงให้เป็นไปตามกฎหมายรอง ส่งผลให้ต้องเลิกกิจการ สูญเสียความสามารถในการแข่งขัน หรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น

## 1.2 ปัญหาด้านนโยบาย และอื่น ๆ

1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเมินความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของภาครัฐในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา พบว่า โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.99 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) และผู้ประกอบการร้อยละ 38.5 มีปัญหาอุปสรรคในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่มาจากขั้นตอนที่มาก ซับซ้อน ทำให้เสียเวลานาน (ร้อยละ 47.3) การขาดประสิทธิภาพในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ความล่าช้าในการทำงาน และขาดระบบสารสนเทศในการช่วยให้การทำงานมีความรวดเร็วมากขึ้น (ร้อยละ 24.7) การใช้เอกสารและหลักฐานเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ 22.0) ปัญหาการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 18.7) เป็นต้น

2) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะต้องขอรับใบอนุญาตภายใต้กฎหมายต่าง ๆ จำนวนมาก ทำให้ต้องติดต่อหลายหน่วยงาน บางหน่วยงานต้องติดต่อหลายครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่ต้องเดินทางไปติดต่อ ณ สถานที่ราชการ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่น กำหนดประเภทของกิจการ บางกิจการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ (1) การประกอบกิจการสปาเพื่อสุขภาพ (2) การประกอบกิจการนวดเพื่อสุขภาพ และ (3) การประกอบกิจการสถานที่อาบน้ำ อบไอน้ำ อบสมุนไพร เป็น “กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ” องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายสาธารณสุข เพื่อให้สามารถกำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหนึ่งมีปัญหาด้านการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับด้านกฎหมายสาธารณสุขและมีภารกิจจำนวนมาก

4) ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติประเภทน้ำพุร้อนจำนวนมากกระจายอยู่ใน 27 จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ แต่เนื่องจากการดำเนินการขาดความต่อเนื่อง และส่วนใหญ่อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานราชการ ซึ่งมีภารกิจหลายด้าน ทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

5) ผลจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยจำนวนมากต้องปิดกิจการ และเลิกจ้างพนักงานนวด ทำให้พนักงานต้องหางานและอาชีพใหม่ ซึ่งบางส่วนไม่ประสงค์ที่จะกลับมาทำงานพนักงานนวดอีก และบางส่วนไปทำงานในต่างประเทศ เมื่อสถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยกลับมาเปิดให้บริการใหม่หลังสถานการณ์โรคโควิด-19 คลี่คลายลง เกิดปัญหาขาดแคลนพนักงานนวด เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

6) ผลจากการระบาดของโรคโควิด-19 และแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่สนใจบริการด้านสุขภาพมากขึ้น ทำให้โรงแรมจำนวนหนึ่งมีความสนใจที่จะปรับปรุงกิจการให้เป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ (Wellness hotel) แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินการ และขาดเงินทุนในการปรับปรุงกิจการ

7) จากการลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ทุกภูมิภาค 12 จังหวัด พบว่า ประเทศไทยมีทรัพยากรที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อเป็นสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวจำนวนมาก กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค เช่น น้ำพุร้อน เกล็ดคุณภาพ โคลนคุณภาพ อาหารสุขภาพ ตำรับยา แพทย์แผนไทย สมุนไพร เป็นต้น แต่ขาดการรวบรวม คัดเลือก วิจัยและพัฒนาให้เป็นสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค ทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้บางส่วนสูญหายไปกับตัวบุคคล บางส่วนถูกนำไปวิจัยต่อยอดและจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาด้วยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของภูมิปัญญาทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ

8) โดยที่ชุมชนต่าง ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มักมีข้อจำกัดในด้านการขาดต้นแบบในการนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นส่วนใหญ่จึงมักดำเนินการตามความคิดเห็นของผู้นำหรือสมาชิกกลุ่มหรือการลอกเลียนแบบ ทำให้ไม่สามารถดึงศักยภาพของพื้นที่ออกมาได้เท่าที่ควร ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน จึงมีการเรียกร้องให้ภาครัฐจัดทำต้นแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับชุมชน นำไปเป็นต้นแบบในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

9) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้แรงงานจำนวนมากเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น จึงเกิดการขาดแคลนแรงงานในธุรกิจประเภทสปาและนวดแผนไทย และยังมีธุรกิจสุขภาพอีกหลายประเภทที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ปัจจุบันยังขาดทิศทางการพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระยะยาว

10) ประเทศไทยมีภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย รวมทั้งพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพจำนวนมาก ซึ่งจำนวนหนึ่งได้ถูกบุคคลอื่นนำไปศึกษาวิจัยและจดสิทธิบัตร ทำให้เจ้าของภูมิปัญญาที่แท้จริงเสียสิทธิ์ นอกจากนี้ บางส่วนขาดการถ่ายทอดเพื่อรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ทำให้สูญหายไปพร้อมกับหมอพื้นบ้าน และบางส่วนมีข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นเชิงธุรกิจด้วยไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย

11) การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สัมฤทธิ์ผลจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐซึ่งดำเนินการในรูปแบบโครงการมีระยะเวลาจำกัด ชำลัด งบประมาณจำกัด และมักขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ทำให้ผลลัพธ์ของการพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและมักไม่ยั่งยืน

12) ผลจากการสำรวจผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่าร้อยละ 42.8 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมใด ๆ ของภาครัฐ โดยมีสาเหตุหลักมาจาก ไม่ทราบว่ามีโครงการ/กิจกรรม สูงถึงร้อยละ 71.9 สะท้อนให้เห็นถึงการประชาสัมพันธ์ที่ยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้บางส่วนขาดโอกาสในการพัฒนา

13) ผลจากการสำรวจผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า ร้อยละ 89.2 มีปัญหาหรืออุปสรรค ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยปัญหาอันดับแรก ด้านการเงิน (ร้อยละ 54.3) ด้านการตลาด (ร้อยละ 42.0) ด้านการเข้าถึงสินค้าในระบบ (ร้อยละ 10.1) เป็นต้น

14) ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติ สมุนไพร ภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยและอาหารสุขภาพที่สามารถพัฒนาเป็นบริการเชิงสุขภาพที่หลากหลายเป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนที่มีข้อจำกัดด้านการตลาด ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาคการเงินทุนในการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงมีการร้องขอให้ภาครัฐช่วยด้านการตลาดในรูปแบบของทางออนไลน์และงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่สนใจใช้บริการ ก็ไม่สามารถเข้าถึงบริการเชิงสุขภาพเหล่านี้ได้อย่างสะดวกและครอบคลุมทุกประเภท

15) จากการรับฟังความคิดเห็นในหลายเวทีมีการกล่าวถึงปัญหาอุปสรรคในการขอใบอนุญาต โดยทั้งในด้านการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และมาตรฐาน ทำให้การขอใบอนุญาตต้องใช้เวลา ในขณะที่ยกจ่ายผู้ให้บริการดำเนินการก็จะรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสาธารณสุขจังหวัดที่เป็นผู้ออกใบอนุญาตและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ในด้านการสื่อสารและการขาดเครื่องมือที่จะทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน สามารถเรียนรู้ได้ง่ายด้วยตนเอง

16) ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการสปา และผู้ประกอบการนวดแผนไทย จำนวนมากที่หลีกเลี่ยงการขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มีการแอบแฝงขายบริการทางเพศ และใช้พนักงานบริการนวดที่ไม่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการ และสร้างภาพลักษณ์เชิงลบต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสปาและนวดแผนไทย

17) จากความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดท่องเที่ยวทางทะเล ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจุบันยังมีการปล่อยน้ำเสียที่เกินกำลังความสามารถในการบำบัดของระบบบำบัดน้ำเสียของจังหวัดลงทะเล และมีร้านอาหารจำนวนหนึ่งที่ปล่อยน้ำเสียลงทะเล ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทำลายทรัพยากรทางทะเล ซึ่งยืนยันได้จากในช่วงเกิดโรคโควิด-19 ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวหยุดชะงักลง พบว่ามีคลองที่ติดกับทะเลมีสภาพที่ตื้นเขินมาก ทั้งสีกลิ่น และสัตว์น้ำ

## 2. ข้อเสนอแนะ

### 2.1 ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

#### ระยะเร่งด่วน

1) ควรออกกฎกระทรวงแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม พ.ศ. 2560 เพื่อ กำหนดมาตรฐานสำหรับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา กิจการ

นวดเพื่อสุขภาพ และกิจการนวดเพื่อเสริมความงาม สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม วิสาหกิจขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ให้แตกต่างจากวิสาหกิจขนาดกลาง และวิสาหกิจขนาดใหญ่ พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานให้ชัดเจน เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขอรับใบอนุญาตของผู้ประกอบการ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่มีรายละเอียดมาตรฐานสำหรับสถานประกอบการแต่ละขนาดไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง

2) ควรออกกฎกระทรวงแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 เพื่อกำหนดมาตรฐานสำหรับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม วิสาหกิจขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ให้แตกต่างจากวิสาหกิจขนาดกลาง และวิสาหกิจขนาดใหญ่ ทั้งนี้ในการกำหนดมาตรฐานดังกล่าว ควรกำหนดรายละเอียดมาตรฐานให้ชัดเจน เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขอรับใบอนุญาตของผู้ประกอบการ และสำหรับผู้ประกอบการที่ดำเนินการอยู่แล้วก่อนกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ก็ควรขยายระยะเวลาออกไปอีกระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้รายที่ยังไม่พร้อมมีเวลาเตรียมตัวมากขึ้น โดยให้สถานประกอบการเหล่านั้นมาจัดแจงไว้ก่อน เพื่อให้มีฐานข้อมูลสำหรับดำเนินการต่อไป

3) ควรออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้กิจการแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการ (พนักงานนวด และพนักงานที่ไปบริการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ) ไปให้บริการนอกสถานที่ เป็นกิจการที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ และออกกฎกระทรวงตามมาตรา 12 ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ประเภทแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการไปให้บริการนอกสถานที่ ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจากผู้อนุญาต การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต แบบใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต และการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ให้เป็นไปตามแบบหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งควรจะต้องกำหนดถึงคุณสมบัติของพนักงานนวด หน้าที่ความรับผิดชอบของ ผู้รับอนุญาต ผู้ดำเนินการ และ ผู้ให้บริการ รวมทั้งควรกำหนดให้ผู้รับอนุญาต จะต้องแสดงมาตรการการควบคุมไม่ให้เกิดการแอบแฝงขายบริการทางเพศตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎกระทรวง

4) ควรแก้ไขพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ใดประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการนอกสถานประกอบการจะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคลตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

5) ควรแก้ไขกฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 ในกรณีที่ยื่นขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ และผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอ พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินหนึ่งครั้ง ระยะเวลาไม่เกินสามสิบวัน และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพออกกฎระเบียบและจัดทำเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวก

ในการตรวจประเมินผ่านทางระบบออนไลน์ โดยให้ลงพื้นที่เฉพาะกรณีจำเป็น หรือการตรวจภายหลังโดยให้ผู้ประกอบการรับรองความถูกต้อง รวมทั้งการให้หน่วยประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (Certify Body) เป็นผู้ดำเนินการแทนในส่วนของการตรวจประเมิน ณ สถานประกอบการ

6) ควรแก้ไขกฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดว่า ในกรณีที่คำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดยผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินหนึ่งครั้ง ระยะเวลาไม่เกินสามสิบวัน

7) ควรออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามความใน (1) ของบทนิยามคำว่า “สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ” ในมาตรา 3 และมาตรา 4 ววรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้น้ำพุร้อน เป็นสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และออกกฎกระทรวงตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนเพื่อสุขภาพ

8) ควรออกกฎกระทรวงตามมาตรา 12 มาตรา 20 และมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 แก้ไขให้การยื่นขอรับใบอนุญาต ขอดำเนินการ การออกใบแทนใบอนุญาต การชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต สามารถยื่นขอผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออำนวยความสะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายแก่ ผู้รับอนุญาต ผู้ดำเนินการ ผู้ให้บริการ โดย “ผู้รับอนุญาต” ให้แก้ไข กฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กรณี “ผู้ให้บริการ” ให้แก้ไข กฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 และกรณี “ผู้ให้บริการ” ให้แก้ไข กฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560

9) ควรร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และจัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย

### ระยะยาว

10) ควรแก้ไขมาตรา 15 ยกเลิกข้อความในวรรคสองและวรรคสาม (ข้อความวรรคสอง: ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้อนุญาตสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจนกว่าจะชำระค่าธรรมเนียม ข้อความวรรคสาม: ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตามวรรคสองไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในหกเดือนนับแต่วันสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต)



11) ควรกำหนดหลักเกณฑ์การออกกฎหมายรอง ให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อให้กฎหมายรองไม่ก่อให้เกิดภาระต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน มากเกินความจำเป็น

## 2.2 ข้อเสนอแนะนโยบายด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

### ระยะเร่งด่วน

1) ควรดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐ โดยการทบทวนกฎระเบียบ และขั้นตอนการปฏิบัติงานในเรื่องต่าง ๆ ให้กระชับ มีเท่าที่จำเป็น การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเก็บข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การยื่นเรื่องเพื่อขอรับใบอนุญาต/ต่อใบอนุญาต/ขอใบแทนต่าง ๆ การจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อความสะดวกในการค้นหา การสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ เป็นต้น รวมทั้งการจัดให้มีหลักสูตรต่าง ๆ ทางออนไลน์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และการนำระบบการสำรวจข้อมูลทางออนไลน์มาใช้ในการให้ผู้ให้บริการสามารถประเมินผลการให้บริการของหน่วยงาน แล้วสามารถส่งผลการประเมินโดยตรงไปที่หน่วยงาน ผู้ให้บริการ และหน่วยงานส่วนกลางเพื่อให้สามารถติดตามการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ได้แบบ Real time และต่อเนื่อง

2) ควรพัฒนาระบบเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน โดยให้มีระบบสารสนเทศกลางที่ให้ผู้ประกอบการฯ สามารถยื่นผ่านระบบกลาง และระบบกลางจะส่งคำขอรับใบอนุญาต พร้อมเอกสารต่าง ๆ ไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบดำเนินการพิจารณาอนุญาต และให้ผู้ประกอบการฯ สามารถติดตามผลการพิจารณาผ่านระบบกลางนี้

3) ควรพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ได้ง่ายเกี่ยวกับบริการเชิงสุขภาพที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก

### ระยะยาว

4) ควรจัดทำหลักเกณฑ์ให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาบริการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการ โดยให้กำหนดเงื่อนไขด้านการลงทุน การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับน้ำพุร้อน การให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ การแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับหน่วยงานที่กำกับดูแลแหล่งท่องเที่ยวพุร้อน

## 2.3 ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

### ระยะเร่งด่วน

1) ควรจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในสาขาที่ขาดแคลนอย่างเร่งด่วน เช่น พนักงานนวดในธุรกิจสปาและนวดแผนไทย เพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เพียงพอเพื่อรองรับการกลับมาเปิดให้บริการของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

2) ควรจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาโรงแรมให้เป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ โดยการจัดให้มีที่ปรึกษาเพื่อให้ความรู้และเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาเป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ และให้คำปรึกษาแนะนำด้านการตลาด รวมทั้งร่วมมือกับธนาคารของรัฐ ในการสนับสนุนด้านสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำแก่โรงแรมที่เข้าร่วมโครงการ และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพอาจพิจารณาทบทวนผ่อนปรนหลักเกณฑ์มาตรฐานสถานบริการสุขภาพเพื่อให้สามารถปรับปรุงเป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ โดยไม่เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ใช้บริการ

3) ควรดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้สู่ระดับเชิงพาณิชย์ โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิจัยในสถาบันการศึกษาภาครัฐในท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการรวบรวม คัดเลือก ศึกษาวิจัยและพัฒนาสินค้าและบริการที่มีศักยภาพสู่เชิงพาณิชย์

4) ควรจัดทำโครงการต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับชุมชน เพื่อพัฒนาต้นแบบที่เหมาะสมในระดับชุมชนหรือระดับพื้นที่ ซึ่งนอกจากการพัฒนาเชิงกายภาพแล้วจะต้องครอบคลุมถึงด้านการบริหารจัดการและการตลาดด้วย เพื่อให้ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละชุมชนหรือแต่ละพื้นที่ โดยมีการจัดทำคู่มือและวิธีการวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับชุมชน รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการและการดำเนินการด้านการตลาด เพื่อขยายผลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน

5) ควรจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยครอบคลุม (1) การพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงาน/มาตรฐานอาชีพ/คุณวุฒิวิชาชีพ และหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (2) ผลิตและพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งงานหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล และ (3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการผลิตและพัฒนากำลังคนเฉพาะทางในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

6) ควรดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาแพทย์แผนไทยให้สามารถพัฒนาบริการและผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย การศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อตำรายาและสามารถนำไปจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งการช่วยเหลือให้เจ้าของภูมิปัญญาสามารถจดสิทธิบัตร ตลอดจนพิจารณาออกกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้ชาวต่างชาติมีการนำภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยไปวิจัยและจดสิทธิบัตร

7) ควรปรับปรุงแบบการพัฒนาโดยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ของแต่ละจังหวัด ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งวางกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ ร่วมกัน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาผ่านโครงการที่ริเริ่มและดำเนินการโดยภาคเอกชน ซึ่งควรเป็นชุดโครงการที่มีการดำเนินการในช่วงระยะเวลา 2-3 ปี โดยภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ กำกับติดตามและประเมินผล รวมทั้งการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้การสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

8) ควรปรับปรุงประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ด้วยการร่วมมือกับเครือข่ายผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ เช่น สมาพันธ์ SME หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน องค์การบริการส่วนตำบล เป็นต้น ในการจัดทำฐานข้อมูลผู้ประกอบการวิสาหกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ในระดับพื้นที่ เพื่อใช้สำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โครงการและกิจกรรมของภาครัฐ โดยจัดทำเป็น LINE กลุ่ม, กลุ่มบน Facebook หรือ Application สำหรับ รวบรวมโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

9) ควรดำเนินโครงการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบัน การเงินของภาครัฐ กับหน่วยงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ในการบูรณาการการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการฯ ในด้านการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ เป็นต้น เข้ากับการเพิ่มโอกาสการรับสินเชื่อ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ประกอบการฯ ที่มีผล การพัฒนาที่ผ่านการประเมินจะได้รับการพิจารณาสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ เงื่อนไขผ่อนปรน จากสถาบัน การเงินที่เข้าร่วมโครงการ

10) ควรจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นศูนย์กลางการรวบรวมและนำเสนอบริการเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการทั่วประเทศ โดยเว็บไซต์ต้องได้รับการออกแบบให้สวยงาม น่าใช้ สะดวกในการใช้ ประสิทธิภาพ สูง สามารถแสดงและค้นหาบริการเชิงสุขภาพภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ประเภทบริการ พื้นที่ ระดับราคา มาตรฐาน รางวัลที่ได้รับ เป็นต้น รวมทั้งการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวภายใต้ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยต้องจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเว็บไซต์ ทำกิจกรรมการตลาด ประชาสัมพันธ์ ช่วยเหลือสนับสนุนผู้ประกอบการในการนำบริการเชิงสุขภาพขึ้นบนระบบ รวมทั้งการประสานกับหน่วยงาน ต่าง ๆ ในการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

11) ควรจัดทำสื่อสำหรับการเรียนรู้ที่เข้าใจง่ายสำหรับกลุ่มผู้ขอรับใบอนุญาตแต่ละประเภท รวมทั้งจัดทำต้นแบบที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ง่าย และการจัดทำหลักสูตรการเรียนทางออนไลน์ให้ผู้สนใจ ขอรับใบอนุญาตได้เรียนรู้ก่อนดำเนินการลงทุนหรือจัดทำเอกสารขอรับใบอนุญาต

12) ควรประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ผู้ใช้บริการในกิจการสปาและกิจการนวดเพื่อสุขภาพ ที่ได้รับใบอนุญาตจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยการจัดทำตราสัญลักษณ์เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถ แยกแยะระหว่างกิจการสปาและกิจการนวดเพื่อสุขภาพที่ได้รับใบอนุญาต กับที่ไม่ได้รับใบอนุญาต เพื่อให้ สามารถเลือกใช้บริการ และสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการร่วมมือกับองค์กร ผู้ประกอบธุรกิจสปาและนวด ในการจัดทำเครื่องหมายมาตรฐานสำหรับผู้ประกอบธุรกิจสปาและนวดที่ผ่าน การประเมินตามมาตรฐาน

13) ควรตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียลงทะเลในจังหวัดชายทะเลในภาคใต้ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข





## บทที่ 1

### อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ



## บทที่ 1

### อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การประกอบธุรกิจของ SMEs มีบทบาทที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทยมาอย่างยาวนาน และเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาประเทศ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ SMEs จึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญด้วยเช่นกัน และการพัฒนาการประกอบธุรกิจของ SMEs จำเป็นต้องมีการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกฎหมาย ซึ่งสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมและปรับปรุงการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนั้น ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนต่างได้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยงาน ส่วนงาน หรือมอบหมายให้คณะบุคคล หรือบุคคลต่าง ๆ เพื่อกำกับดูแลงานด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการประกอบธุรกิจของ SMEs ซึ่งรวมทั้งการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานระบบการทำงานของส่วนราชการ องค์กรของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่มีหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน

ช่วงปี 2564 ที่ผ่านมาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 (โควิด 19) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยและสังคมอย่างกว้างขวางและรุนแรง รัฐบาลจึงต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังที่ปรากฏในแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2554 - 2565 โดยกำหนดประเด็นและแนวทางการพัฒนาที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในช่วงระยะ 2 ปีนี้ เพื่อฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนนำเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาเป็นจุดเปลี่ยนในการขับเคลื่อนประเทศให้สามารถ “ลี้มแล้ว ลุกไว หรือ Resilience” โดยเฉพาะประเด็นพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากภายในประเทศ (Local Economy) เพื่อลดความเสี่ยงในการพึ่งพาต่างประเทศ โดยกระจายความเจริญและโอกาสทางเศรษฐกิจไปยังระดับพื้นที่ ส่งเสริมการลงทุน สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น และผู้ประกอบการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมถึงเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นให้พร้อมกับการกระจายตัวของการพัฒนาและการเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานกลับคืนถิ่น เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งด้านการผลิตและการบริโภค แผนแม่บทเฉพาะกิจฯ จึงมีแนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมการจ้างงาน การช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพ SMEs โดยการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานด้วยการปรับปรุงระเบียบกฎหมายเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อตลาดแรงงาน และปรับโครงสร้างปัจจัยแวดล้อมทั้งระบบ เพื่อขจัดอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจและยกระดับประสิทธิภาพของ SMEs

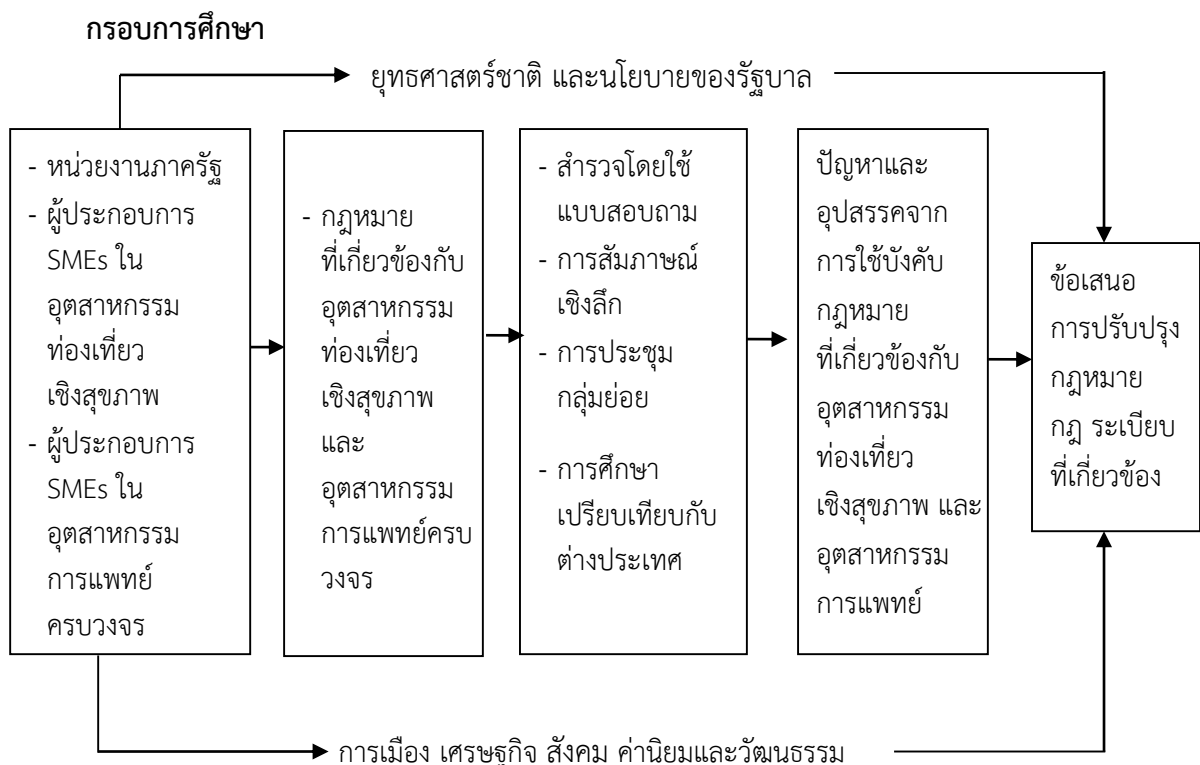
ดังนั้น สสว. จึงประสงค์จะศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ซึ่งเป็นธุรกิจที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายในการยกระดับขีดความสามารถของประเทศเพื่อรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยศึกษาทั้งในภาพรวมเกี่ยวกับประกอบธุรกิจดังกล่าว และเจาะลึกลงไปในรายละเอียดของกฎหมายเฉพาะบางฉบับ หรือกฎหมายในกลุ่มที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบอย่างมากต่อการประกอบธุรกิจ ซึ่งผลที่ได้รับจากงานศึกษาวิจัยจะเป็นข้อมูลและแนวทางในการที่ สสว. จะนำไปเสนอแนะและผลักดันให้รัฐบาลหรือหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขหรือให้มีกฎหมายใหม่เพิ่มขึ้น หรือยกเลิกกฎหมายที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริม SMEs

### วัตถุประสงค์ของโครงการ

(1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดของกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

(2) เพื่อนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลในการเสนอแนะและผลักดันให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรวมทั้งพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ให้เป็นกฎหมายที่ทันสมัย เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ MSME สามารถแข่งขันทางการค้าได้ในระดับสากล



กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและองค์การเอกชนที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ในการศึกษานี้ พื้นที่ดำเนินการจะครอบคลุมไม่น้อยกว่า 7 จังหวัด ใน 7 ภูมิภาค โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการคือ จังหวัดที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติสูงสุดของแต่ละภูมิภาค ใน 7 ภูมิภาค ของปี พ.ศ. 2562 (ช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องจากช่วงตั้งแต่ปี 2563 – 2564 มีการจำกัดการเดินทางเข้า-ออกประเทศ) ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้



## อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

หลายคนอาจเข้าใจคำที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม Global Wellness Institute (GWI) ได้แสดงรูปภาพให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) กับการท่องเที่ยวทางการแพทย์ (Medical Tourism) ที่เป็นกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับสุขภาพ (Health Continuum) ที่อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวทั้งสองรูปแบบเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) โดยการท่องเที่ยวทางการแพทย์ เป็นการเดินทางไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อเข้ารับการรักษาพยาบาลเนื่องจากการมีสุขภาพทรุดโทรม การเจ็บไข้ได้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาทางการแพทย์ที่มีคุณภาพสูงและสามารถรองรับค่าใช้จ่ายได้เมื่อเทียบกับการรักษาพยาบาลในประเทศของตน ในขณะที่ บริบทของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ เป็นการเดินทางไม่ว่าจะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือการเดินทางเพื่อติดต่อกิจการ ที่มีวัตถุประสงค์ร่วมในเรื่องของการรักษาไว้หรือยกระดับความอยู่ดีมีสุขที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย ใจ จิตวิญญาณ หรือสภาพแวดล้อม ในลักษณะการมีสุขภาพที่ดีแบบองค์รวม (Holistic Health) ที่นักท่องเที่ยวต่างแสวงหาสินค้าและบริการ รวมทั้งประสบการณ์ที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลกมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องหรือคาบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพอยู่หลากหลายเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีบางกิจกรรมที่เหลื่อมกันระหว่างการท่องเที่ยวทั้งสองประเภทนี้ เช่น การตรวจสอบ DNA หรือการตรวจร่างกาย เป็นต้น แต่โดยทั่วไป ประเภทของนักท่องเที่ยว ลักษณะของกิจกรรม การให้บริการ รูปแบบธุรกิจ และกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะแตกต่างกัน

### Understanding the difference between wellness tourism and medical tourism



Source: Global Wellness Institute

## 1. นิยามความหมาย

**การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)** โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายว่า การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและ/หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจนการตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่น ๆ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) จึงมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษาและสร้างเสริมสุขภาพกาย และสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่อนคลายเป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรงปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล<sup>1</sup>

## 2. รูปแบบการประกอบธุรกิจ ประเภทธุรกิจ

**การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)** สามารถแบ่งออกได้ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของกำหนดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้

(1) **การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism)** เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจโดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักผ่อนหรือนอกที่พักผ่อนอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการและมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การบริการสูดอบบำบัด (Aroma Therapy) และวาริบำบัด (Water Therapy) การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน การฝึกกายบริหารท่าฤๅษีดัดตนการฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และอื่น ๆ

(2) **การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism)** เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจโดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพการักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ การทำฟันและการรักษาสุขภาพฟัน การผ่าตัดเสริมความงามการผ่าตัดแปลงเพศ และอื่น ๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพจัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Economy) จากการกำหนดนิยามความหมายโดย GWI ที่ประกอบด้วย 11 อุตสาหกรรม<sup>2</sup> ได้แก่

<sup>1</sup> การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อ้างใน <http://www.thaitravelhealth.com>

<sup>2</sup> Global Wellness Institute (December 2021). **The Global Wellness Economy: Looking Beyond COVID.**

<https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#inbox/FMfcgzGllMLLQTMdtfbTfSmwfvBnFVrP?projector=1&messagePartId=0.5>

(1) **อสังหาริมทรัพย์เพื่อสุขภาพ (Wellness Real Estate)** เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับการก่อสร้างที่พักอาศัย และสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ทำงาน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานพยาบาล เป็นต้น ที่อยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่การออกแบบ วัสดุที่ใช้ เครื่องใช้ต่าง ๆ การก่อสร้าง การให้บริการ และ/หรือการจัดโปรแกรมต่าง ๆ

(2) **กิจกรรมทางกายภาพ (Physical Activity)** เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมทางกายภาพในช่วงของการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การเล่นกีฬา ฟิตเนส การเคลื่อนไหวทางด้านจิตใจ เป็นต้น โดยแบ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เทคโนโลยี เครื่องมือและอุปกรณ์ เครื่องนุ่งห่ม และรองเท้า

(3) **การกินเพื่อสุขภาพ โภชนาการ และการลดน้ำหนัก (Healthy Eating, Nutrition, Weight Loss)** เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับการซื้อวิตามินและอาหารเสริม และผลิตภัณฑ์โภชนาการทางการกีฬา การใช้สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการลดน้ำหนัก และการจัดหาอาหารและเครื่องดื่มที่ระบุว่าเป็นอาหารและเครื่องดื่มเพื่อบำรุงสุขภาพ

(4) **การส่งเสริมสุขภาพทางใจ (Mental Wellness)** เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับสินค้าและบริการรวมทั้งประสบการณ์ที่จะได้รับ ประกอบด้วย การปรับปรุงสุขภาพด้วยตนเอง การทำสมาธิและจิตใจให้สงบ ผลิตภัณฑ์กระตุ้นการทำงานของสมองให้สดชื่นด้วยโภชนเภสัช (Nutraceuticals) และพฤกษศาสตร์ รวมทั้งการกำหนดสติ ความว่างเปล่า และการนอนหลับที่ดี

(5) **สุขภาพในที่ทำงาน (Workplace Wellness)** เป็นการใช้จ่ายในการจัดหาโปรแกรม บริการกิจกรรม และเครื่องมืออุปกรณ์ โดยนายจ้างที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีและสุขอนามัยให้กับลูกจ้าง ซึ่งมักจะออกมาในรูปของการสร้างความตระหนักเห็นความสำคัญ การให้ความรู้ความเข้าใจ และการสร้างแรงจูงใจที่กระตุ้นให้เกิดการปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ช่วยให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น

(6) **การแพทย์เชิงป้องกัน และการแพทย์เฉพาะบุคคล (Public Health, Prevention, Personalized Medicine)** เป็นการใช้จ่ายในบริการทางการแพทย์ที่มุ่งเน้นทางด้านการรักษาคนที่มีสุขภาพดี ป้องกันจากโรคร้ายไข้เจ็บ หรือการตรวจหาปัจจัยความเสี่ยงที่จะมีผลต่อสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การทดสอบการติดเชื้อ และการทดสอบพันธุกรรม เป็นต้น รวมทั้งการให้บริการตรวจสอบเฉพาะบุคคลเพื่อหาวิธีการป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้นจากผลของการตรวจสอบเป็นรายบุคคลดังกล่าว

(7) **การแพทย์ทางเลือกและการแพทย์แบบดั้งเดิม (Traditional and Complimentary Medicine)** เป็นการใช้จ่ายที่เกิดกับการใช้ชีวิตประจำวัน ระบบ สินค้าและบริการ หรือการดูแลสุขภาพที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อและจิตใจที่มีการปฏิบัติกันมาแต่ดั้งเดิม โดยไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์แผนปัจจุบันหรือการแพทย์ตะวันตก หรือ ระบบการดูแลสุขภาพที่ได้รับการยอมรับทั่วไป ตัวอย่างของการแพทย์แบบดั้งเดิม เช่น ศาสตร์การแพทย์แนวธรรมชาติ (Homeopathy) ธรรมชาติบำบัด (Naturopathy) การแพทย์แผน Osteopathy การนวดจัดกระดูก (Chiropractic) การฝังเข็ม (Acupuncture) ยาจีนดั้งเดิม อายุรเวท ตำหรับยาของชาวมุสลิม (Unani Medicine) เป็นต้น

(8) **ความงามและการดูแลรายบุคคล (Personal Care and Beauty)** เป็นการใช้จ่ายเพื่อความงามและบริการของร้านทำผม (ไม่รวมสปา) สินค้าและบริการสำหรับดูแลรักษาผิวพรรณ เส้นผม และเล็บ เครื่องสำอาง อุปกรณ์อาบน้ำ และผลิตภัณฑ์ดูแลส่วนตัวอื่น ๆ

(9) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) เป็นการรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งรวมค่าที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม กิจกรรมและทัศนศึกษา การช้อปปิ้ง และค่าขนส่งเดินทางในประเทศ ซึ่ง GWI ได้แบ่งประเภทของการเดินทางเพื่อส่งเสริมสุขภาพไว้ 2 ประเภทคือ Primary Wellness Travel ที่กล่าวถึงการเดินทางที่กำหนดด้วยตนเองจากแรงจูงใจที่ต้องการเดินทางเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งรูปแบบการเดินทางที่มักจะเดินทางด้วยตนเอง การเลือกจุดหมายปลายทาง และกิจกรรมที่จะทำกับอีกประเภทหนึ่งคือ Secondary Wellness Travel ที่เป็นการเดินทางที่การส่งเสริมสุขภาพไม่ใช่วัตถุประสงค์แรกของการเดินทาง แต่เป็นเพียงทางเลือกและกิจกรรมหนึ่งที่อยู่ในการเดินทาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการรักษาสุขภาพที่ดี และการใช้ชีวิตที่ไม่ทำร้ายสุขภาพให้แย่ลงกว่าเดิมในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวของตน

(10) สปา (Spas) รวมรายได้ที่เกิดจากสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสปาในทุกประเภท ได้แก่ Day/Club/Salon Spas Hotel/Resort Spas Destination Spas และรีสอร์ทเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ และอนาามัย สปาทางการแพทย์ สปาน้ำแร่และน้ำพุร้อน สปาเรือสำราญ และอื่น ๆ

(11) น้ำแร่และน้ำพุร้อน (Thermal/Mineral Springs) คิดจากรายได้ของธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ สันทนาการ และการฟื้นฟูร่างกาย ที่ใช้น้ำในสถานที่เฉพาะ ได้แก่ น้ำแร่ น้ำพุร้อน และน้ำทะเล

ดังนั้น การศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ครั้งนี้จะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) และกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) เพื่อจะได้หาแนวทางในการแก้ไข หรือลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจให้กับผู้ประกอบการประเภทดังกล่าวสามารถประกอบกิจการและเติบโตได้

### 3. ภาพรวมและสถานการณ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสุขภาพของไทย

3.1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) จะมีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจการส่งเสริมสุขภาพโดยรวม ซึ่งยากที่จะแยกแยะออกมาโดยเฉพาะ ดังแสดงให้เห็นได้จากรูปข้างล่างนี้

## GLOBAL WELLNESS ECONOMY: \$4.4 trillion in 2020



Note: Numbers do not add due to overlap in sectors.

Source: Global Wellness Institute

จากข้อมูลของ GWI ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับความนิยมอยู่ในอันดับที่ 15 ของโลก หรือคิดเป็นอันดับที่ 4 ของภูมิภาคเอเชีย รองจากประเทศจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย โดยมีประเทศรองลงมาจากไทยในภูมิภาคเดียวกันคือ เกาหลีใต้ และมาเลเซีย ด้วยจำนวนครั้งของการเดินทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 6.5 ล้านครั้ง มีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น 4.7 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งลดลงจากปีก่อนเหตุการณ์โควิด-19 ที่มีค่าใช้จ่าย 12.0 พันล้านดอลลาร์ และ 16.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2562 ตามลำดับ โดยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 18.3 ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 และลดลงสูงมากเช่นกันในอัตราร้อยละ 72.3 จากปี พ.ศ. 2563 ทั้งนี้ สปา จัดได้ว่าเป็นประเภทของการส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับความนิยมสูงสุดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย โดยจากข้อมูลของ GWI ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยเป็นตลาดของกิจกรรมสปาอันดับที่ 15 ของโลกเช่นกัน โดยมีรายได้ 1.05 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2563 ลดลงจากปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 35.4 เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ถึงแม้ในช่วงก่อนหน้า (ปี พ.ศ. 2560-2562) สปาของไทยมีรายได้สูงถึง 1.32 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2560 และเพิ่มขึ้นเป็น 1.63 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.3

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ในหนังสือ “สู่เส้นทางสุขภาพสายประเทศไทย The Journey to Thailand Health Tourism EP1”<sup>3</sup> ได้กล่าวถึงแนวโน้มมูลค่าตลาดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพของไทย จากการคาดการณ์ของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศว่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการมีจุดแข็งด้านวัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยวสวยงาม ความโดดเด่นในด้านการให้บริการเมื่อเทียบกับชาติอื่น ๆ และการมีผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ของประเทศที่ขึ้นชื่อไปทั่วโลก เช่น การนวด แผนไทย การใช้สมุนไพรและพืชพรรณธรรมชาติ ดูแลสุขภาพและความงาม การใช้ธรรมชาติบำบัดสำหรับแต่ละบุคคล เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมา มีผู้ประกอบการหลายรายของประเทศไทยที่ได้รับรางวัลด้านบริการและผลิตภัณฑ์ส่งเสริมสุขภาพจากหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งแสดงถึงศักยภาพด้านธุรกิจสปาผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยว่ามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากล รายชื่อของผู้ประกอบการที่ได้รับรางวัล อาทิ Chiva Som international Health Resort, The Sanctuary Thailand, Kamalaya Koh Samui, Amatara Wellness Resort, The Spa Koh Chang Resort, Ping Nakara Spa, Rarin Jinda Spa Resort ในส่วนของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรางวัลได้แก่ ผลิตภัณฑ์สปาของ Panpuri, THANN, RYN เป็นต้น โดยประเทศไทยจะมีผู้ประกอบการด้านธุรกิจส่งเสริมสุขภาพได้รับรางวัลยอดเยี่ยมต่อเนื่องกันมาตลอดทุกปี ส่งผลให้ประเทศไทยจัดได้ว่ามีศักยภาพในการตอบโจทยความต้องการของนักท่องเที่ยวส่งเสริมสุขภาพได้ในทุกมิติ ทั้งสุขภาพร่างกาย (Body) สุขภาพจิตใจ (Mind) และสุขภาพของจิตวิญญาณ (Spiritual) จุดเด่นที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพก็คือ การนวดไทยและสปาเพื่อสุขภาพ ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมกว่าที่อื่น ๆ ทั้งทรัพยากรและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีความหลากหลายชวนให้สนใจ ความหลากหลายของบริการสปาและอัตลักษณ์การนวดของประเทศไทยได้สร้างชื่อเสียงไปทั่วโลก ทั้งด้วยการสร้างสรรค์คอร์สและรูปแบบบริการที่มีมากมาย และด้วยความเชี่ยวชาญแต่แฝงไว้ด้วยความอ่อนโยน ในการให้บริการด้วยหัวใจไทย (Thainess) ของผู้ให้บริการ จากการสำรวจทางการตลาดโดยทั่วไปพบว่า ประเภทของสปาที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้บริการสามอันดับแรกคือ Day Spa สปาระยะสั้นไม่มีห้องพักค้างคืน ระยะเวลาการใช้ 1-2 ชม. รองลงมา ได้แก่ Medical Spa สปาบำบัดสุขภาพ และเพื่อความงาม และ Resort & Hotel Spa สปาที่ตั้งอยู่ในโรงแรมหรือรีสอร์ท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพอื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน อาทิ ทัวร์แพทย์ แผนไทย เยี่ยมชมวัดโพธิ์ ทัวร์สวนสมุนไพร สวนเกษตรต่าง ๆ ชิมและลองทำอาหารจากสมุนไพร การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยในการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพ การอบสมุนไพร การประคบ การฝึกฤๅษีดัดตน การทำสมาธิ การชมและสาธิตการทำเครื่องดื่มน้ำสมุนไพรชนิดต่าง ๆ การปรุงอาหารให้เป็นยา ทัวร์น้ำพุร้อนและอาบน้ำแร่ ทัวร์ฝึกสมาธิและสวนมนต์ภาวนาเพื่อสร้างความสงบของจิตใจ และทัวร์แหล่งธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

นอกจากนั้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในบทความเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism)” ได้สรุปถึงโอกาสและความพร้อมของประเทศไทยที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ด้วยปัจจัยสนับสนุนหลัก ได้แก่

- ภาครัฐเห็นความสำคัญของการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพนานาชาติ และมีการกำหนดและดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) มาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดตลาดและ

<sup>3</sup> กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (สิงหาคม 2564). สู่เส้นทางสุขภาพสายประเทศไทย The Journey to Thailand Health Tourism EP1. [http://mrd-hss.moph.go.th/mrd1\\_hss/wp-content/uploads/2021/09/The-Journey-To-Thailand-Health-Tourism-EP.1.pdf](http://mrd-hss.moph.go.th/mrd1_hss/wp-content/uploads/2021/09/The-Journey-To-Thailand-Health-Tourism-EP.1.pdf)

ยกระดับบริการด้านสุขภาพและด้านสาธารณสุข เพื่อให้ไทยก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพของภูมิภาค (Medical Hub) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560–2569) ภายใต้กรอบแนวคิดและหลักการของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561–2570 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564)

- มีเจ้าภาพหลักคือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) ที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ส่งเสริมรีสอร์ทส่งเสริมสุขภาพและสปาจำนวน 41 แห่ง ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในเรื่องของการนวดแผนไทยแบบดั้งเดิม ร่วมกับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ในการเสนอคุณประโยชน์ของการนวดแผนไทยเพื่อช่วยผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและลดความตึงเครียดทางด้านจิตใจ รวมทั้งสามารถลดปัญหาไมเกรน อาการเคล็ดขัดยอกและฟกช้ำ ความกระวนกระวายใจ และช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของร่างกาย นอกจากนี้ กระทรวงฯ ยังได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสปาอุ่นด้วยการจัดทำโครงการนำร่องที่เรียกว่า “เมืองสปา” (Spa City) ที่ตำบลคลองท่อมในจังหวัดกระบี่ และปัจจุบัน โดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข<sup>4</sup> ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวพร้อมกับสัมผัสเสน่ห์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ได้พบกับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและกัญชาที่ครอบคลุมทั้ง 4 ภาค โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ภาคีและผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนวดไทย สมุนไพรและกัญชาทางการแพทย์แผนไทย เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพร่วมกับผู้ประกอบการสปาชั้นนำ ในการนำเสนอบริการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ที่ได้รับการพัฒนาและสนับสนุนจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พร้อมทั้งมีการจัดแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากธุรกิจผลิตในผลิตภัณฑ์สมุนไพรและกัญชา

- มีองค์กรภาคเอกชนที่เข้ามาให้ความร่วมมือกับภาครัฐ อาทิ สมาคมสปาไทย ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมสปาและสร้างความเชื่อมั่นทางด้านคุณภาพมาตรฐานบริการ โดยการจัดฝึกอบรมพนักงานการบริหารจัดการกิจการสปา และการพัฒนาเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์แก่สมาชิก มีการจัดประชุมสัมมนาสร้างเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งให้การรับรองแก่บริการสปาที่มีมาตรฐานและมีการปฏิบัติที่ดีที่สุด นอกจากนี้ ยังมีสมาคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมนวดแผนไทย สมาพันธ์สมาคมสปาแอนด์เวลเนสไทย และสมาคมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และสุขภาพไทย เป็นต้น

- ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีความโดดเด่น<sup>5</sup> แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงดงามตามสภาพธรรมชาติอันเป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น น้ำพุร้อน น้ำแร่ โคลน หินแร่ สมุนไพรชนิดต่าง ๆ เป็นต้น (2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่มนุษย์สร้าง เช่น สถานประกอบการสปา ร้านนวดเพื่อสุขภาพ โรงแรมและรีสอร์ทที่ให้บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น

<sup>4</sup> แนวหน้า (2564). 2 กระทรวงจับมือเปิดมิติใหม่ขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. <https://www.naewna.com/relation/537646>

<sup>5</sup> ศาสตราจารย์สมบัติ กาญจนกิจ และคณะ (2561). การพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย. เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ปีที่ 17 ฉบับที่ 187 เดือนมีนาคม 2561 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

และ (3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพแบบผสมผสาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ บำบัด รักษา หรือช่วยให้ผ่อนคลาย รวมทั้ง มีการออกแบบหลักสูตรส่งเสริมสุขภาพเป็นของตนเอง

- ประเทศไทยมีรูปแบบการบริการด้านสุขภาพที่หลากหลายเป็นอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การนวดประคบ การรักษาโรคหรือดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรพื้นบ้านที่สามารถนำมาพัฒนาและเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเฉพาะสปาและนวดแผนไทยที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ เป็นศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่โบราณสมัย นอกจากนี้ การให้บริการที่มีน้ำใจไมตรี อธิยาศัย และมารยาทแบบไทย (Thainess) เป็นจุดขายในการให้บริการซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการทั้งคนไทยและต่างชาติ

- ความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวที่กระตุ้นให้เกิดความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่ต้องการรูปแบบการท่องเที่ยวไม่เพียงเพื่อช่วยให้สุขภาพแข็งแรงขึ้น แต่ยังต้องการได้รับบริการท่องเที่ยวที่สามารถอำนวยความสะดวกและสร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อใจให้มีความเพลิดเพลินโดยไม่ทำลายสุขภาพที่มีอยู่เดิม ทั้งในรูปของความสะดวกสบายในการเดินทาง ที่พักที่สะอาดและได้มาตรฐาน อาหารที่อร่อยและถูกสุขอนามัย ความปลอดภัย และการมีสถานที่และกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินและน่าสนใจ

### 3.2 การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism)

#### 1) ประเทศไทยจัดได้ว่ามีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ เมื่อพิจารณาจาก

- จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ จากรายงานการศึกษาของ ททท. ดังกล่าว ได้ระบุถึงจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา (ก่อนสถานการณ์ COVID19) จากการศึกษาของชัยณรงค์ ศรีริรักษ์ และปัทมาพร สุขใจ (2562) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของประเทศไทยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 20 ต่อปี จากจำนวน 137,000 คนในปี พ.ศ. 2550 เป็น 444,000 คน ในปี พ.ศ. 2560 ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจจากรายได้ทางตรงประมาณ 70,000 ล้านบาท และรายได้ทางอ้อมกระจายสู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจด้านที่พัก อาหาร สินค้าของที่ระลึก เป็นต้น อีกประมาณ 50,000 ล้านบาท ตลอดจนมูลค่าการใช้จ่ายในบริการแพทย์ทางเลือก เช่น นวดแผนไทย และสปา นอกโรงพยาบาล เป็นต้น คิดเป็นมูลค่าประมาณ 20,000 ล้านบาท รวมมูลค่าเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์มากกว่า 1.4 แสนล้านบาทต่อปี

- อันดับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของโลก จากการจัดลำดับในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของเว็บไซต์ [www.medicaltourism.com](http://www.medicaltourism.com) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ให้ข้อมูลด้านการแพทย์ระหว่างประเทศ และการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ระดับนานาชาติ ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 17 ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลก (Global Ranking) โดยปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการจัดอันดับ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของประเทศ (ลำดับที่ 36) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีอยู่เดิม (ลำดับที่ 5) และคุณภาพของการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก (ลำดับที่ 15)



## Overall MTI Ranking

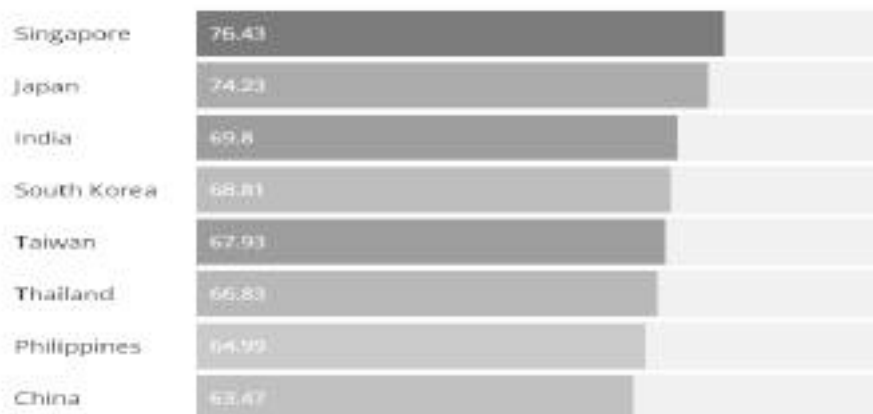


2. Singapore	76.43		25. Colombia	64.95	
3. Japan	74.23		26. Egypt	64.81	
4. Spain	72.93		27. Malta	64.75	
5. United Kingdom	71.92		28. Brazil	64.35	
6. Dubai	71.85		29. Poland	64.10	
7. Costa Rica	71.73		30. Turkey	63.91	
8. Israel	70.78		31. Morocco	63.80	
9. Abu Dhabi	70.26		32. Bahrain	63.65	
10. India	69.80		33. China	63.47	
11. France	69.61		34. Greece	63.45	
12. Germany	69.29		35. Saudi Arabia	63.32	
13. Oman	69.03		36. Jordan	63.26	
14. South Korea	68.81		37. Panama	62.77	
15. Czech Republic	68.32		38. Tunisia	61.78	
16. Taiwan	67.93		39. Qatar	61.13	
17. Thailand	66.83		40. Jamaica	60.74	
18. Italy	66.75		41. Russia	60.17	
19. Dominican Republic	66.32		42. Mexico	59.47	
20. Argentina	66.26		43. Lebanon	57.14	
21. Portugal	65.96		44. Guatemala	55.04	
22. South Africa	65.82		45. Kuwait	54.84	
23. Hungary	65.69		46. Iran	44.38	
24. Philippines	64.99				



Copyright © 2009 Global Healthcare Resources & International Healthcare Resource Center | P 10

## Asia | Overall MTI score



● **ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านบริการสุขภาพ** เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในกลุ่มภูมิภาคเอเชีย จากรายงานยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ศึกษาความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่แข่งสำคัญ ได้แก่ สิงคโปร์ อินเดีย มาเลเซีย และเกาหลีใต้ พบว่า ประเทศไทยมีจุดเด่นที่เข้มแข็งในหลายมิติ ได้แก่ การให้บริการและการดูแล (Service/Hospitality) คุณภาพของบุคลากรทางการแพทย์ (HR Quality) การประสานการทำงานร่วมกัน (Synergy/Strategy Partner) มีช่องทางการเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility/Market Channel) และมีราคาการรักษาพยาบาลที่เหมาะสม (Reasonable Cost) อีกทั้งยังมีโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน JCI (Joint Commission International) จำนวนมากที่สุดในกลุ่มประเทศคู่แข่งดังกล่าว

### ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านบริการสุขภาพ (Competitive Advantage)

#### ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

Competitive Advantage	ไทย	สิงคโปร์	อินเดีย	มาเลเซีย	เกาหลีใต้
Service / Hospitality	+++++	++	+	+	+
Ho-tech hardware	++++	++++	++	+	+++
HR quality	++++	++++	++	++	+++
JCI	61*	22	35*	06*	27
Pre emptive move	++	+++	+	++	++
Synergy / Strategy partner	+++	++	+	+	+
Accessibility / Market channel	+++	+++	+	++	++
Reasonable cost	++++	++	++++	+++	++

ที่มา : 1. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2559). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (พ.ศ. 2560-2569)”

2. เครื่องหมาย + หมายถึง การมี competitive advantage

\* ปรับปรุงข้อมูลจากเว็บไซต์ [www.jointcommissioninternational.org](http://www.jointcommissioninternational.org) (วันที่ 16 กันยายน 2563)

● **ภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของไทย** จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทาน มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่าภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของประเทศไทยซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของชาวต่างชาติให้เดินทางมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาพยาบาลและใช้บริการด้านการแพทย์เป็นจำนวนมากในแต่ละปี ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) **ความเชื่อมั่นในการรักษา** (Confidence in Medical Treatment) หรือการให้บริการของสถานพยาบาลนั้น ๆ โดยปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายจะมีการสืบค้นข้อมูลก่อนการเลือกสถานพยาบาล และมักจะมีการอ้างอิงแพทย์ผู้ที่มีชื่อเสียงหรือมีผู้แนะนำให้มาทำการรักษา และการที่สถานพยาบาลได้รับการยอมรับจากบริษัทประกันสุขภาพ (ซึ่งมักจะพิจารณาจากมาตรฐานการให้บริการทางการแพทย์ เช่น Joint Commission International หรือ JCI เป็นต้น) (2) **บริการที่หลากหลายและราคาที่สมเหตุสมผล** (Reasonable Price) หรือต่ำกว่าประเทศคู่แข่งในระดับมาตรฐานและคุณภาพเดียวกัน (3) **บริการที่น่าประทับใจ** (Service and Hospitality) ที่ได้รับจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งจากสถานพยาบาลและแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือน เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ดึงดูดให้เกิดการตัดสินใจเดินทางมาประเทศไทยเพื่อการรักษาพยาบาล ในทางกลับกัน สิ่งเหล่านี้ก็จะกลายเป็นความคาดหวังที่ส่งผลให้กระบวนการให้บริการหรือดูแลผู้ป่วยของผู้ให้บริการ

ในประเทศไทยต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป จากบริการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาตัวยังต่างแดน โดยเฉพาะการมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งช้อปปิ้งหรือแหล่งพักผ่อนใกล้ชัตธรรมชาติ เป็นต้น และ (4) **ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ (Tourist Attraction)** โดยเฉพาะการมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งช้อปปิ้งสำหรับกลุ่มตลาดตะวันออกกลางและจีน แหล่งพักผ่อนใกล้ชัตธรรมชาติสำหรับกลุ่มตลาดยุโรป เป็นต้น

- **สถานบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่มีศักยภาพ** จากฐานข้อมูลสินค้าบริการเพื่อสุขภาพของประเทศไทยที่มีศักยภาพพร้อมนำเสนอขายต่อตลาดต่างประเทศ ซึ่งได้รวบรวมโดยฝ่ายสินค้าท่องเที่ยว ททท. ในปี พ.ศ. 2552 สามารถจำแนกประเภทการให้บริการได้ 18 กลุ่ม สอดคล้องกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ในหนังสือ “สู่เส้นทางสุขภาพสายประเทศไทย The Journey to Thailand Health Tourism EP1” ที่ระบุว่า ประเทศไทยมีโรงพยาบาลที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน JCI (Joint Commission International Accreditation) จำนวน 69 โรงพยาบาล จัดเป็นอันดับ 1 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันดับ 2 ของเอเชียรองจากประเทศจีน และ อันดับ 4 ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์ จีน และซาอุดีอาระเบีย (healthmenowth.com.2019) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 9001:2000 มากถึง 37 โรงพยาบาล รวมทั้ง โรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองกระบวนการคุณภาพมาตรฐาน HA ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลจาก ISQua (International Society for Quality in Healthcare) จำนวน 1,473 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.04 ของโรงพยาบาลทั้งหมด (สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล. 2564)

สถานบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่มีศักยภาพ

ลำดับ	ประเภทกลุ่มบริการ	จำนวนสถานบริการที่มีศักยภาพ (แห่ง)
1	คลินิก / ศูนย์แพทย์ชะลอวัย Regenerative & Anti-Aging Clinics	31
2	รีสอร์ท ศูนย์สำหรับการบำบัดผู้ติดแอลกอฮอล์และติดยา Rehabilitation & Drug Addiction Centers	1
3	รีสอร์ท และศูนย์สำหรับดูแลบริการผู้สูงอายุ Senior Care Resorts	1
4	โรงพยาบาล / ศูนย์เฉพาะทาง Specialized Hospitals	14
5	โรงพยาบาลเด็ก Children Care Hospitals	24
6	โรงพยาบาลผู้สูงอายุ Elderly Care Hospitals	3
7	โรงพยาบาลและคลินิกทันตกรรม Dental Hospitals / Clinics	11
8	โรงพยาบาลและคลินิกเลสิก และตา Lasik & Eyes Hospitals / Clinics	10

ลำดับ	ประเภทกลุ่มบริการ	จำนวนสถานบริการ ที่มีศักยภาพ (แห่ง)
9	โรงพยาบาลและคลินิกศัลยกรรมแปลงเพศ SRS : Sex Reassignment Surgery Hospitals / Clinics	6
10	โรงพยาบาลและคลินิกสำหรับผู้มีบุตรยาก Fertility & IVF Hospitals / Clinics	20
11	โรงพยาบาลและศูนย์ศัลยกรรมความงาม Cosmetic Surgery Hospitals / Clinics	11
12	แล็บปฏิบัติการทางการแพทย์ Medical Labs	5
13	ศูนย์ / คลินิกสุขภาพเพศชาย Men Health Clinics	9
14	ศูนย์บริการผิวหนังและความงาม Aesthetic & Dermatology Centers	17
15	ศูนย์รวมบริการสุขภาพ Health Complex	6
16	ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู และกายภาพบำบัด Sport Medical & Rehabilitation Center	5
17	ศูนย์สเต็มเซลล์ Cell Therapy Centers	12
18	สปาทางการแพทย์ Medical Spa	4

ที่มา : ฝ่ายสินค้าท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “โครงการจัดทำฐานข้อมูลสินค้าท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ของประเทศไทย” (ข้อมูลล่าสุดปี 2552)

● **ภาครัฐมีมาตรการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง** เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกด้านวีซ่า เช่น การขยายระยะเวลาพำนักสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากประเทศจีน และกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม) จาก 30 วัน เป็น 90 วัน การจัดทำวีซ่าเพื่อการพำนักในราชอาณาจักรระยะยาวสูงสุด 10 ปี สำหรับนักท่องเที่ยวจาก ออสเตรเลีย แคนาดา เดนมาร์ก เยอรมนี ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร สวีเดน และสหรัฐอเมริกา โดยในเบื้องต้น การขอรับอนุญาต จะได้รับการขยายระยะเวลา 5 ปี และจากนั้นขยายเพิ่มเติมอีก 5 ปี (ตามเกณฑ์และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง) เป็นต้น

**2) ทักษะและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของประเทศไทย** จากการรวบรวมข้อมูลของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า

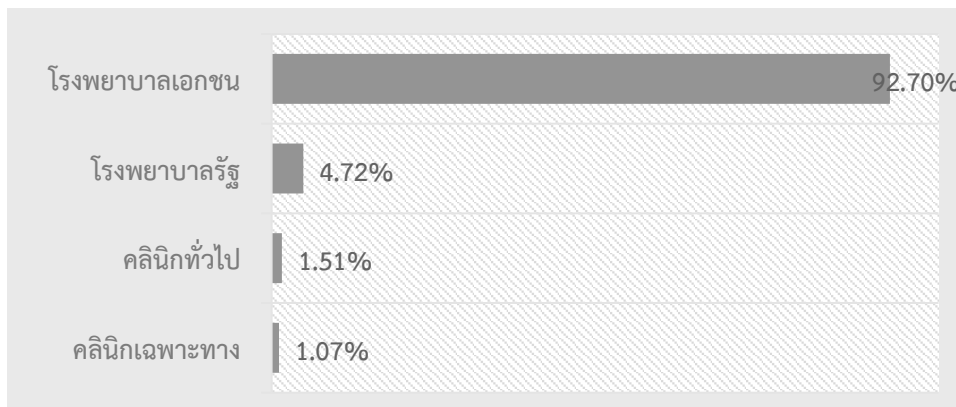
● **ราคาค่าบริการในประเทศไทยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมาใช้บริการมากที่สุด** ด้วยมองว่ามีราคาค่าบริการต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับบริการระดับเดียวกัน รองลงมา ได้แก่ ชื่อเสียงของสถานพยาบาลในประเทศไทย ชื่อเสียงของแพทย์ในประเทศไทย การแนะนำของแพทย์ภายในประเทศตนเอง การแนะนำของที่ปรึกษาด้านสุขภาพ/ ตัวแทนด้านสุขภาพ

รายละเอียดค่าใช้จ่ายด้านบริการทางการแพทย์เฉลี่ย / คน / ทริป (เฉพาะผู้ใช้บริการ)		
1) ค่าการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะ	เป็นเงิน	2,010,000 บาท
2) ค่าการรักษาโรคมะเร็ง	เป็นเงิน	705,521 บาท
3) ค่าการศัลยกรรมผ่าตัดแปลงเพศ	เป็นเงิน	502,761 บาท
4) ค่าการรักษาผู้มีบุตรยาก	เป็นเงิน	484,563 บาท
5) ค่าการป้องกันดูแลเส้นเลือดหัวใจ	เป็นเงิน	139,989 บาท
6) ค่าการรักษากระดูกข้อต่อเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ	เป็นเงิน	124,150 บาท
7) ค่าทันตกรรม	เป็นเงิน	29,023 บาท
8) ค่าการตรวจสุขภาพ	เป็นเงิน	26,254 บาท
9) ค่าเวชศาสตร์ชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพ		15,056 บาท

ที่มา : กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2562)

● **โรงพยาบาลเอกชนเป็นสถานบริการทางการแพทย์หลักที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมใช้บริการมากที่สุด** มีเพียงส่วนน้อยมากที่คิดว่าจะใช้บริการจากโรงพยาบาลรัฐ คลินิกทั่วไป และคลินิกเฉพาะทาง ทั้งนี้ ประเภทของบริการที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการใช้บริการตรวจสุขภาพ รองลงมาเป็นการใช้บริการด้านการแพทย์ที่หลากหลาย เช่น การรักษาโรคมะเร็ง การรักษากระดูก ข้อต่อ เส้นเอ็น และกล้ามเนื้อ การป้องกันดูแลเส้นเลือดหัวใจ เป็นต้น

#### สถานบริการทางการแพทย์ที่ชาวต่างชาตินิยมมาใช้บริการ



ที่มา : กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2562

3) **ตลาดการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่สำคัญของประเทศไทย** จากโครงการสำรวจข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงลึก ปี 2562 ของ ททท. ซึ่งทำการสำรวจพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทย พบว่า ประเทศสำคัญที่ส่งออกนักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทยที่ระบุวัตถุประสงค์หลักต้องการใช้บริการทางการแพทย์ส่วนใหญ่ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา จีน บังคลาเทศ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ออสเตรเลีย โอมาน สหรัฐอเมริกา และคูเวต โดยภาพลักษณ์ของไทยในตลาดสำคัญ อาทิ

● **จีน** ชาวจีนส่วนใหญ่เห็นว่าญี่ปุ่นมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และไทย ตามลำดับ โดยญี่ปุ่น เป็นประเทศที่มีความโดดเด่นมากที่สุดในเกือบทุกด้าน สิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีโดดเด่นด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และคุณภาพของศูนย์บริการด้านสุขภาพ เกาหลีใต้ เป็นประเทศที่มีโดดเด่นด้านคุณภาพและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของ

แพทย์และบุคลากร ส่วนไทย เป็นประเทศที่มีจุดเด่นด้านคุณภาพของแพทย์และบุคลากร และค่ารักษาพยาบาลที่ไม่สูงมาก โดยนักท่องเที่ยวชาวจีนเห็นว่าประเทศไทย มีมาตรฐานการให้บริการทางการแพทย์ที่ดีและหลากหลาย พร้อมทั้งมีเทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่ทันสมัย ร่วมกับสถานพยาบาลส่วนใหญ่ที่มีการตกแต่งอย่างหรูหรา ให้บรรยากาศที่ดี ขณะที่ยังมีราคาที่ต่ำกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกัน

- **ตลาดตะวันออกกลาง (สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โอมาน และคูเวต)** จากการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของชาวตะวันออกกลางเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของไทย “Outbound Medical Tourism – Potential Traveler Understanding in UAE, Oman, Kuwait” ซึ่งดำเนินการโดย Euromonitor Consulting เมื่อปี พ.ศ. 2560 พบว่า ภาพลักษณ์ต่อประเทศไทยในฐานะที่เป็นจุดหมายท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของนักท่องเที่ยวจากตะวันออกกลางอยู่ในระดับที่ดี ด้วยเหตุผลที่ว่าประเทศไทยมีการรักษาที่ก้าวหน้า สภาพอากาศเหมาะสม บุคลากรทางการแพทย์มีความเชี่ยวชาญ และราคาค่ารักษาพยาบาลไม่สูงนัก

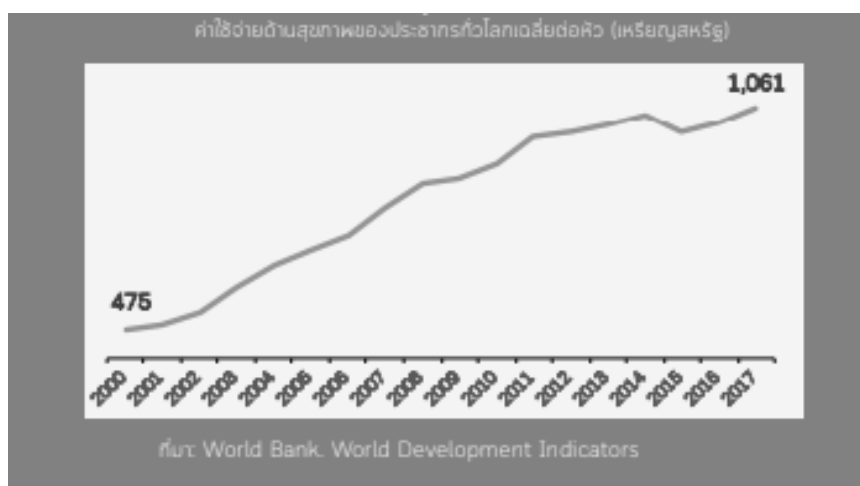
4) **แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของไทยภายหลังสถานการณ์ COVID-19** ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของไทย ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าภายหลังจากสถานการณ์ COVID-19 ภาพรวมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในประเทศไทยจะมีโอกาสขยายตัวเพิ่มขึ้นได้มาก เนื่องจาก มีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ได้แก่

- ศักยภาพด้านการควบคุมสถานการณ์ และความปลอดภัยจากวิกฤติ COVID-19
- โรงพยาบาลเอกชนไทยมีความพร้อมสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของโลก
- โรงพยาบาลและโรงแรมมีความร่วมมือเป็นพันธมิตรเชิงแกร่งขึ้นจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในการเป็นทางเลือกสถานกักกันโรคแห่งรัฐ Alternative State Quarantine
- ประเทศคู่แข่งการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของไทย เช่น อินเดีย เกาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย และละตินอเมริกาอย่างเม็กซิโก หรือบราซิล เป็นต้น ต่างประสบปัญหารุนแรงกว่าประเทศไทย ซึ่งอาจมีผลต่อการตัดสินใจเลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายทดแทนในฐานะประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำกว่า
- ประเทศไทยมีการพัฒนาและใช้งานการรักษาผ่านระบบทางไกล (Telemedicine Telehealth) ที่มีแนวโน้มเป็น Megatrend ของโลก โดยเฉพาะโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพสูง ซึ่งทำให้แพทย์มีโอกาสที่จะพบผู้ป่วยชาวต่างชาติมากขึ้น โดยสามารถประเมินอาการและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้อย่างแม่นยำ ส่งผลให้การเปิดรับผู้ป่วยชาวต่างชาติในโรคที่ซับซ้อนสะดวกยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบการรักษาทางไกล อาจส่งผลให้การเดินทางของผู้ป่วยชาวต่างชาติบางกลุ่มลดลง
- ผู้คนมีความเป็นห่วงและดูแลสุขภาพกันมากขึ้น โดยมองหการรักษาดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน (Preventive) และการแพทย์ผสมผสาน (Integrative) มากขึ้น ร่วมกับความต้องการเดินทางมาพักอาศัยระยะยาว (Long Stay) ในประเทศไทย

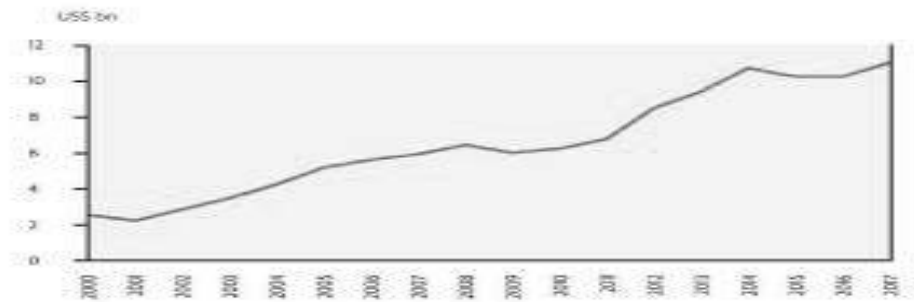
นอกจากนั้น กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ในหนังสือ “สู่เส้นทางสุขภาพสายประเทศไทย The Journey to Thailand Health Tourism EP1” ได้ระบุถึงโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่ได้รับ

ความนิยมมากที่สุดของประเทศไทย คือ การทำศัลยกรรมความงาม (Cosmetic Surgery) การตรวจรักษาโรคหัวใจ การตรวจสวนหลอดเลือดหัวใจ (Cardiac Catheterization) การตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ (Angiocardiograms) การตรวจหลอดเลือดของหัวใจ (Cardiovascular Procedures) การผ่าตัดผ่านกล้องเพื่อลดขนาดกระเพาะอาหาร (Gastric Bypasses) กลุ่มลูกค้าหลักของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ คือ ชาวตะวันออกกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุโรป และสหรัฐอเมริกา ตัวเลขรายได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 25 - 27 ต่อปี และค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของบริการทางการแพทย์ของประเทศไทยจะอยู่ในราคาที่ต่ำกว่าในประเทศอื่น ๆ เช่น ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ที่ต่ำกว่าประมาณร้อยละ 40-70 โดยมาตรฐานการให้บริการที่ดีเท่าเทียมกัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดทำโครงการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) ของไทย ปี 2563 โดยมองเห็นศักยภาพและโอกาสการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของไทยที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยจำนวนมหาศาลเพื่อรองรับกับมูลค่าการใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งมีผลมาจากหลายประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aged Society) ประชากรโลกมีแนวโน้มสูงวัยมากขึ้น ร่วมกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ช่วยยืดเวลาช่วงชีวิตที่มีคุณภาพดีให้ยืนยาวขึ้น จากรายงานของ World Bank ระบุว่าในปี พ.ศ. 2560 ประชากรโลกมีการใช้จ่ายด้านสุขภาพเฉลี่ย 1,061 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี เพิ่มขึ้นการใช้จ่ายด้านสุขภาพในปี พ.ศ. 2543 (17 ปีที่แล้ว) ที่มีเพียง 475 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี คิดเป็นเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่า ในขณะเดียวกัน นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ระหว่างประเทศที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งจากข้อมูลในรายงานของ World Travel & Tourism Council (November 2019) ระบุว่าค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากทั่วโลกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจาก 2.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2543 เป็นมากกว่า 11 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2560



### มูลค่าการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ทั่วโลก (หน่วย : พันล้านเหรียญสหรัฐ)

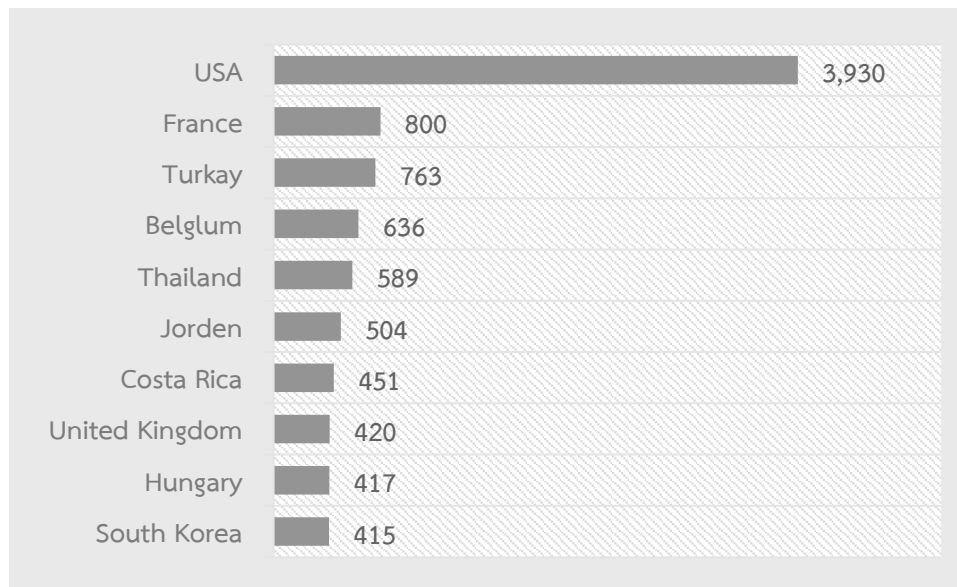


ที่มา : World Travel & Tourism Council (November 2019). "Medical Tourism A Prescription for a Healthier Economy"

ประเทศจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกได้แก่ สหรัฐอเมริกา จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีรายได้เกือบ 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2560 คิดเป็นร้อยละ 36 ของมูลค่าการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ จากทั่วโลก หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.9 ของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ ฝรั่งเศส มีรายได้ 800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 1.3 ของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ สำหรับประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่สำคัญของโลก มีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ประมาณ 589 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.0 ของรายได้จากการท่องเที่ยวที่ได้รับจากชาวต่างชาติ

### ประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์สูงสุด 10 อันดับแรก ปี 2560

(มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี)



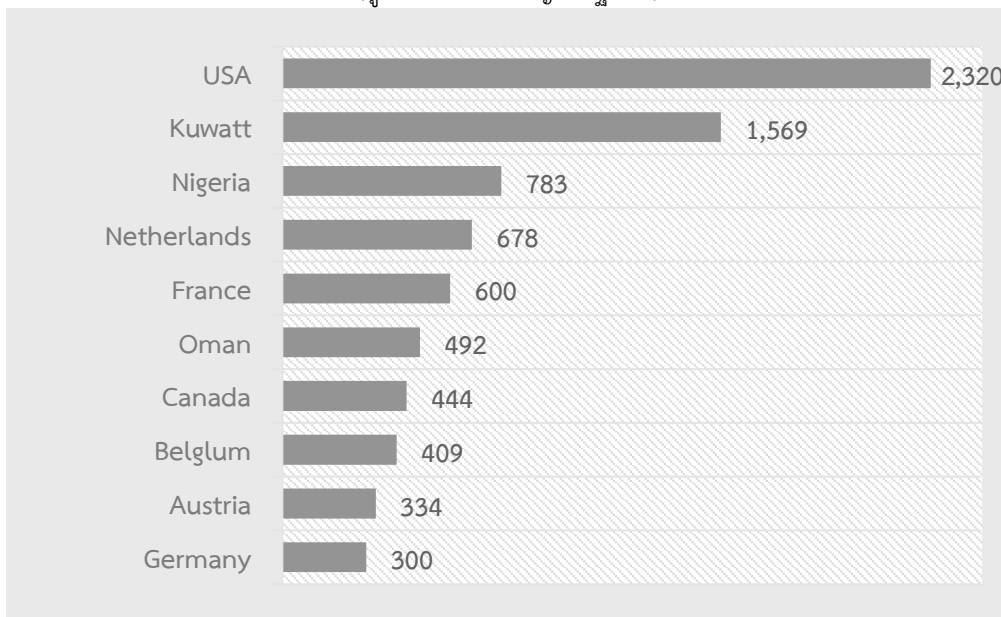
ที่มา : World Travel & Tourism Council (November 2019). "Medical Tourism A Prescription for a Healthier Economy"



นอกเหนือจากการเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมอันดับ 1 ของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ ยังเป็นตลาดที่มีการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่ใหญ่ที่สุดของโลกด้วยเช่นกัน โดยข้อมูล ปี พ.ศ. 2560 พบว่าชาวอเมริกันมีการใช้จ่ายทางด้านการบริการทางการแพทย์ในต่างประเทศประมาณ 2.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของโลก หรือร้อยละ 1.7 ของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวออกทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ คูเวต มีการใช้จ่ายสูงถึง 1.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มตะวันออกกลางที่มีการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์สูงเป็นลำดับต้น ๆ ของโลก คือ โอมาน โดยมีการใช้จ่ายอยู่ในลำดับที่ 6 ของโลก ประมาณ 492 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

### ประเทศที่มีการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์สูงสุด 10 อันดับแรก ปี 2560

(มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี)



ที่มา : World Travel & Tourism Council (November 2019). "Medicial Tourism A Prescription for a Healthier Economy"

#### 4. ภาพรวมและสถานการณ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโลก

**เศรษฐกิจการส่งเสริมสุขภาพของโลก (Global Wellness Economy)** จากข้อมูลของ GWI ที่อ้างถึงไว้ในรายงาน The Global Wellness Economy: Looking Beyond COVID<sup>6</sup> ระบุว่า มูลค่า GDP ของโลกที่เกิดจากกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Economy) มีการเติบโตจาก 4.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2560 มาเป็น 4.9 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นเฉลี่ยร้อยละ 6.6 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการเติบโตที่สูงกว่าของเศรษฐกิจโลกที่สูงขึ้นเพียงร้อยละ 4.0 ในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2563 จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้การเติบโตในมูลค่า GDP ของโลกที่เกิดจากกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพลดลงร้อยละ 11.0 ด้วยมูลค่า 4.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นอัตราการเติบโตที่ลดลงมากกว่าของเศรษฐกิจโลกที่ลดลงร้อยละ 2.8 โดยเป็นมูลค่าที่เกิดจากการท่องเที่ยว

<sup>6</sup> อ้างอิงใน 4

เชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) จำนวน 436 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ค่อนข้างมาก

เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายภูมิภาค จะเห็นได้ว่า

- **ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก** ในปี พ.ศ. 2563 มีค่าใช้จ่ายทางการส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด ด้วยมูลค่า 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ เช่นเดียวกับในปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2562 ที่มีมูลค่า 1.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 1.6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยมีอัตราการเติบโตของตลาดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 สูงถึงร้อยละ 8.1 รองจากทวีปอเมริกาเหนือ และลดลงในอัตราน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 6.4 ในช่วงปี พ.ศ. 2562-2563 จากผลกระทบของโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายต่อคนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกสำหรับกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพมีเพียง 359.74 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน ซึ่งนับว่าน้อยเมื่อเทียบกับมูลค่าการใช้จ่ายที่ได้รับทั้งหมด

- **ทวีปอเมริกาเหนือ** ในปี พ.ศ. 2563 มีค่าใช้จ่ายทางการส่งเสริมสุขภาพใกล้เคียงกับของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ด้วยมูลค่า 1.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ เช่นเดียวกับในปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2562 ที่มีมูลค่า 1.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยมีอัตราการเติบโตของตลาดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 สูงสุดถึงร้อยละ 8.4 แต่ลดลงในอัตราสูงถึงร้อยละ 13.4 ในช่วงปี พ.ศ. 2562-2563 จากผลกระทบของโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายต่อคนในทวีปอเมริกาเหนือสำหรับกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพสูงถึง 3,566.93 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน ซึ่งนับว่าสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ

- **ทวีปยุโรป** ในปี พ.ศ. 2563 มีค่าใช้จ่ายทางการส่งเสริมสุขภาพมูลค่า 1.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมูลค่ารวมกันของทั้ง 3 ภูมิภาค ได้แก่ เอเชียและแปซิฟิก อเมริกาเหนือ และยุโรป สูงถึงร้อยละ 90 ของเศรษฐกิจการส่งเสริมสุขภาพทั่วโลก ในขณะที่ ปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2562 ยุโรปมีมูลค่าการใช้จ่ายทางการส่งเสริมสุขภาพเท่ากับ 1.2 และ 1.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยมีอัตราการเติบโตของตลาดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 ร้อยละ 5.0 แต่ลดลงในอัตราสูงถึงร้อยละ 11.4 ในช่วงปี พ.ศ. 2562-2563 จากผลกระทบของโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายต่อคนในทวีปยุโรปสำหรับกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพสูงรองจากทวีปอเมริกาเหนือคือ 1,235.83 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน

- **ภูมิภาคอื่น ๆ** มีมูลค่ามากน้อยตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. 2563 ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน มีค่าใช้จ่ายทางการส่งเสริมสุขภาพมูลค่า 235.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แอฟริกาเหนือ และตะวันออกกลาง มูลค่า 107.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และน้อยที่สุดคือ แอฟริกาซบซาราฮาน มูลค่า 73.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ ปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2562 ลาตินอเมริกา และแคริบเบียนมีมูลค่าการใช้จ่ายทางการส่งเสริมสุขภาพเท่ากับ 311.7 และ 302.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ แอฟริกาเหนือ และตะวันออกกลาง มูลค่า 104.7 และ 120.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ และแอฟริกาซบซาราฮาน มูลค่า 74.0 และ 81.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยลาตินอเมริกาและแคริบเบียนมีอัตราการเติบโตของตลาดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพลดลงทั้งในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 และในช่วงปี พ.ศ. 2562-2563 ร้อยละ 1.5 และร้อยละ 22.1 ตามลำดับ ในขณะที่อีก 2 ภูมิภาค ได้แก่ แอฟริกาเหนือและตะวันออกกลาง และแอฟริกาซบซาราฮาน ยังคงมีอัตราการเติบโตในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.4 และร้อยละ 5.1 ตามลำดับ แต่ลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2562-2563 จากผลการระบาดของโควิด-19 ในอัตราร้อยละ 10.9 และร้อยละ 9.8 ตามลำดับ เช่นเดียวกับ ค่าใช้จ่ายต่อคนในลาตินอเมริกาและแคริบเบียนที่มีมูลค่า 360.31 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน

ส่วนแอฟริกาเหนือและตะวันออกกลาง 214.53 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน และแอฟริกาซบซาราฮานที่มีการใช้จ่ายน้อยมากที่สุดที่ 64.74 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน

### Wellness Economy by Region, 2017, 2019, 2020

	Wellness Economy			Per Capita 2020	Average Annual Growth Rate	
	(US\$ billions)				2017-2019	2019-2020
	2017*	2019	2020			
Asia-Pacific	\$1,370.5	\$1,602.8	\$1,500.2	\$359.74	8.7%	-6.4%
North America	\$1,288.1	\$1,514.0	\$1,310.8	\$3,566.93	8.4%	-13.4%
Europe	\$1,168.3	\$1,288.6	\$1,141.5	\$1,235.83	5.0%	-11.4%
Latin America-Caribbean	\$311.7	\$302.1	\$235.4	\$360.37	-1.5%	-22.1%
Middle East-North Africa	\$104.7	\$120.9	\$107.7	\$214.53	7.4%	-10.9%
Sub-Saharan Africa	\$74.0	\$81.7	\$73.7	\$64.74	5.7%	-9.8%
<b>WORLD</b>	<b>\$4,317.3</b>	<b>\$4,909.9</b>	<b>\$4,369.3</b>	<b>\$563.44</b>	<b>6.6%</b>	<b>-11.0%</b>

\* 2017 figures for this sector have been revised since GWI released the previous version of the Wellness Economy Monitor (see box below for more details).  
 Note: Figures may not sum to total due to rounding.  
 Source: Global Wellness Institute, based on extensive primary research and secondary data sources.

เมื่อพิจารณาจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพแยกตามประเภทของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า กิจกรรมด้าน Personal Care and Beauty มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุดในทุกปี (พ.ศ. 2560 พ.ศ. 2562 และ พ.ศ. 2563) ถึงแม้มีอัตราการเติบโตที่ลดลงร้อยละ 13.0 จากการระบาดของโควิด-19 ในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเกิดขึ้นเช่นเดียวกับประเภทอุตสาหกรรมอื่น ๆ รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมด้าน Healthy Eating, Nutrition, Weight Loss ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงใกล้เคียงกัน ส่วนมูลค่าทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) ในปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2562 เท่ากับ 617.0 และ 720.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.1 ต่อปี แต่มูลค่าทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้ลดลงเหลือเพียง 435.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2563 และลดลงในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 39.5 จากผลกระทบของโควิด-19 เช่นกัน โดยเป็นสาขาอุตสาหกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 สูงเป็นอันดับ 1 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ การอาบน้ำแร่และน้ำพุร้อน และสปา ที่ลดลงร้อยละ 38.9 และร้อยละ 38.6 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าสาขาอุตสาหกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ที่มากที่สุดได้แก่ Wellness Real Estate เติบโตสูงถึงร้อยละ 22.1 ในปี พ.ศ. 2563 รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจ (Mental Wellness) ที่เติบโตสูงขึ้นร้อยละ 7.2 และ Public Health, Prevention, Personalized Medicine ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5

### Wellness Economy Sectors, 2017, 2019, 2020

	Wellness Economy (US\$ billions)			Average Annual Growth Rate*	
	2017*	2019	2020	2017-2019	2019-2020
Personal Care & Beauty	\$1,021.6	\$1,097.3	\$955.2	3.6%	-13.0%
Healthy Eating, Nutrition, & Weight Loss	\$858.1	\$912.3	\$945.5	3.7%	3.6%
Physical Activity	\$789.5	\$873.8	\$738.1	6.2%	-16.5%
Wellness Tourism	\$617.0	\$720.4	\$435.7	8.7%	-39.5%
Traditional & Complementary Medicine	\$376.2	\$431.9	\$412.7	7.1%	-4.5%
Public Health, Prevention, & Personalized Medicine	\$328.3	\$359.1	\$375.4	4.6%	4.5%
Wellness Real Estate	\$148.5	\$225.2	\$275.1	23.2%	22.7%
Mental Wellness	N/A	\$122.3	\$151.2	N/A	7.2%
Spa	\$93.6	\$110.7	\$68.0	6.7%	-38.6%
Workplace Wellness	\$47.7	\$52.2	\$48.5	4.6%	-7.0%
Thermal/Mineral Springs	\$56.1	\$64.0	\$39.1	6.8%	-38.9%
<b>Wellness Economy</b>	<b>\$4,317.3</b>	<b>\$4,909.9</b>	<b>\$4,369.3</b>	<b>6.6%</b>	<b>-17.0%</b>

\* 2017 figures have been revised since GVI reassessed the previous version of the Wellness Economy Monitor (see how below for more details).  
 Note: Figures do not sum to total due to overlap in sectors.  
 Source: Global Wellness Institute; based on extensive primary research and secondary data sources.

นอกจากนั้น GVI ได้คาดการณ์ว่า เศรษฐกิจด้านการส่งเสริมสุขภาพจะกลับมาฟื้นตัวจนมีการเติบโตเพิ่มขึ้นได้ข้างหน้าจากปัจจัยต่าง ๆ อาทิ การเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางที่ทำให้มีรายได้ในการใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น โครงสร้างประชากรที่มีผู้สูงอายุมากขึ้น การรุกรานของโรคต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น ความสนใจของผู้บริโภคในการใช้ชีวิตแบบถูกสุขลักษณะและระวังเรื่องของคุณภาพในลักษณะองค์รวมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจมากขึ้น การยอมรับถึงความสำคัญของการรักษาสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว รวมถึงความตระหนักในประเด็นของความถูกต้องในสังคมและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ในช่วง 5 ปีข้างหน้า ความเป็นไปได้ที่เศรษฐกิจการส่งเสริมสุขภาพของโลกจะเติบโตในอัตราสูงถึงร้อยละ 9.9 ต่อปี ไปสู่มูลค่า 5.0 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมากกว่าจุดสูงสุดในปี พ.ศ. 2562 และจะขยับไปถึง 7.0 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2568 และยังคงคาดการณ์อัตราการเติบโตร้อยละ 9.9 ต่อปีจะสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจโลกที่คาดการณ์โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ที่คาดว่าจะสูงขึ้นในอัตราร้อยละ 7.3 ทั้งนี้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) จะกลับมาฟื้นตัวในช่วงปี พ.ศ. 2564 จนถึง พ.ศ. 2568 ด้วยอัตราการเติบโตสูงถึงเฉลี่ยร้อยละ 20.9 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดของอุตสาหกรรมในเศรษฐกิจการส่งเสริมสุขภาพ ตามมาด้วยอุตสาหกรรมน้ำแร่และน้ำพุร้อน และสปา ด้วยอัตราการเติบโตที่ใกล้เคียงกันเฉลี่ยร้อยละ 18.1 และร้อยละ 17.2 ต่อปี ตามลำดับ

### Wellness Economy Growth Projections by Sector, 2020-2025

	Market Size (US\$ Billion)		Projected Market Size (US\$ Billion)					Projected Average Annual Growth Rate
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020-2025
Personal Care & Beauty	\$1,097.3	\$955.2	\$1,093.5	\$1,208.5	\$1,282.6	\$1,349.3	\$1,412.9	6.1%
Healthy Eating, Nutrition, & Weight Loss	\$912.3	\$945.5	\$986.3	\$1,035.8	\$1,089.2	\$1,147.2	\$1,209.9	5.1%
Physical Activity	\$873.8	\$738.1	\$828.0	\$902.7	\$999.0	\$1,094.5	\$1,198.8	10.2%
Wellness Tourism	\$726.4	\$435.7	\$652.0	\$816.5	\$929.2	\$1,030.6	\$1,127.6	20.8%
Traditional & Complementary Medicine	\$431.9	\$412.7	\$448.4	\$480.0	\$512.6	\$546.5	\$582.6	7.1%
Public Health, Prevention & Personalized Medicine	\$359.1	\$375.4	\$394.5	\$412.4	\$429.7	\$453.3	\$478.3	5.0%
Wellness Real Estate	\$225.2	\$275.1	\$347.1	\$392.4	\$459.7	\$516.9	\$580.1	16.1%
Mental Wellness	\$122.3	\$131.3	\$147.5	\$163.4	\$180.1	\$195.5	\$209.9	9.8%
Spas	\$110.7	\$88.0	\$101.9	\$122.3	\$131.5	\$140.7	\$150.5	17.2%
Workplace Wellness	\$52.2	\$48.5	\$50.8	\$52.8	\$54.5	\$56.4	\$58.4	5.8%
Thermal/Mineral Springs	\$64.0	\$39.1	\$50.5	\$71.5	\$77.4	\$82.3	\$89.7	18.1%
<b>Wellness Economy</b>	<b>\$4,909.9</b>	<b>\$4,368.3</b>	<b>\$5,040.2</b>	<b>\$5,588.7</b>	<b>\$6,055.1</b>	<b>\$6,514.9</b>	<b>\$6,993.0</b>	<b>6.9%</b>

Note: Figures do not sum to total due to overlap in sectors.

Source: Global Wellness Institute estimates, based upon economic and industry sector projections from the IMF, ILO, Eurostat, and ONS data and projection model.

(1) ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ GWI ได้ประมาณการค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพว่า ในปี พ.ศ. 2562 มีมูลค่า 720.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และลดลงมาเหลือ 435.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2563 ที่เป็นผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 คิดเป็นลดลงในอัตราร้อยละ 39.5 ในขณะที่ ในช่วงก่อนโควิด-19 (ปี พ.ศ. 2560-2562) มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.1 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมที่มีอัตราการเติบโตเพียงร้อยละ 5.2 เช่นเดียวกับการลดลงในปี พ.ศ. 2563 ที่ยังคงลดลงในอัตราร้อยละต่ำกว่าการลดลงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมที่ลดลงในอัตราร้อยละ 43.0 ทั้งนี้ ทวีปอเมริกาเหนือมีการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมากเป็นอันดับหนึ่งและเติบโตมาอย่างต่อเนื่องก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้มูลค่าการใช้จ่ายในปี พ.ศ. 2563 เหลือเพียง 170.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นลดลงร้อยละ 38.5 รองลงมา ได้แก่ ทวีปยุโรป ที่มีมูลค่าการใช้จ่ายใกล้เคียงกัน ตามมาด้วย เอเชียและแปซิฟิก ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน แอฟริกาเหนือและตะวันออกกลาง และแอฟริกาซบชาฮาราน ตามลำดับ โดยการลดลงของการใช้จ่ายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในช่วงโควิดระบาดของภูมิภาคอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทวีปอเมริกาเหนือและยุโรป มีอัตราการลดลงของการใช้จ่ายมากกว่าของ 2 ภูมิภาคดังกล่าว

## Wellness Tourism Expenditures by Region, 2017, 2019, 2020

	Wellness Tourism Expenditures			Average Annual Growth Rate		
	(US\$ billions)			Per Capita 2020	2017-2019	2019-2020
	2017*	2019	2020			
North America	\$238.5	\$277.4	\$170.4	\$463.79	7.8%	-38.5%
Europe	\$217.2	\$248.2	\$160.3	\$173.58	6.9%	-35.4%
Asia-Pacific	\$118.6	\$145.4	\$80.0	\$19.18	10.7%	-45.0%
Latin America-Caribbean	\$28.2	\$31.9	\$15.8	\$24.22	6.3%	-50.4%
Middle East-North Africa	\$9.6	\$12.1	\$6.2	\$12.32	12.3%	-49.1%
Sub-Saharan Africa	\$4.9	\$5.5	\$2.9	\$2.56	6.1%	-47.0%
<b>WORLD</b>	<b>\$617.0</b>	<b>\$720.4</b>	<b>\$435.7</b>	<b>\$56.18</b>	<b>8.1%</b>	<b>-39.5%</b>

\* 2017 figures for this sector have been revised since GWI released the previous version of the Wellness Economy Monitor, due to revisions in underlying tourism data from Euromonitor.

Note: These figures combine both international/inbound and domestic wellness tourism trips, and they also include both primary and secondary wellness tourism trips. Figures may not sum to total due to rounding.

Source: Global Wellness Institute, based on tourism data from Euromonitor.

(2) จำนวนการเดินทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนการเดินทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพทั่วโลกทั้งหมด 936.4 ล้านครั้ง ทั้งเป็นการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ ซึ่งมากกว่าในปี พ.ศ. 2560 ที่มีจำนวน 791.4 ล้านครั้ง อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2563 จำนวนการเดินทางลดลงมาเหลือเพียง 600.8 ล้านครั้งจากสถานการณ์โควิด-19 ทั้งนี้ จำนวนครั้งของการเดินทางเชิงส่งเสริมสุขภาพคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.5 ของจำนวนการเดินทางทั้งหมด แต่คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.2 ของค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นั่นหมายถึง นักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมีการใช้จ่ายในแต่ละครั้งมากกว่านักท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น โดยการเดินทางส่วนใหญ่เป็นการเดินทางภายในประเทศมากกว่าระหว่างประเทศ ด้วยสัดส่วนร้อยละ 89 (536 ล้านครั้ง) เมื่อเทียบกับร้อยละ 11 (65 ล้านครั้ง) โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2563 ที่การเดินทางระหว่างประเทศลดลงต่ำอย่างเห็นได้ชัดด้วยมาตรการปิดประเทศและข้อจำกัดการเดินทางระหว่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ยุโรป ยังคงเป็นภูมิภาคที่มีจำนวนการเดินทางเชิงส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด ในขณะที่ ทวีปอเมริกาเหนือมีการใช้จ่ายทางการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมากที่สุดจากการใช้จ่ายเฉลี่ยต่อการเดินทางแต่ละครั้งที่สูงกว่าภูมิภาคอื่นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก แอฟริกาเหนือและตะวันออกกลาง เป็นสองภูมิภาคที่มีการเติบโตเร็วที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 ก่อนเหตุการณ์การระบาดของโควิด-19 ที่มาจากเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง และการขยายตัวของชนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการลงทุนอย่างมหาศาลในโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวตลอดจนมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลายประเทศได้จัดหามาแข่งขันกัน ในปี พ.ศ. 2563 การใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพลดลงมากที่สุดในภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียน ตะวันออกกลาง และแอฟริกา (ลดลงร้อยละ 50 ร้อยละ 49 และร้อยละ 47 ตามลำดับ) เนื่องจาก การเดินทางระหว่างประเทศ

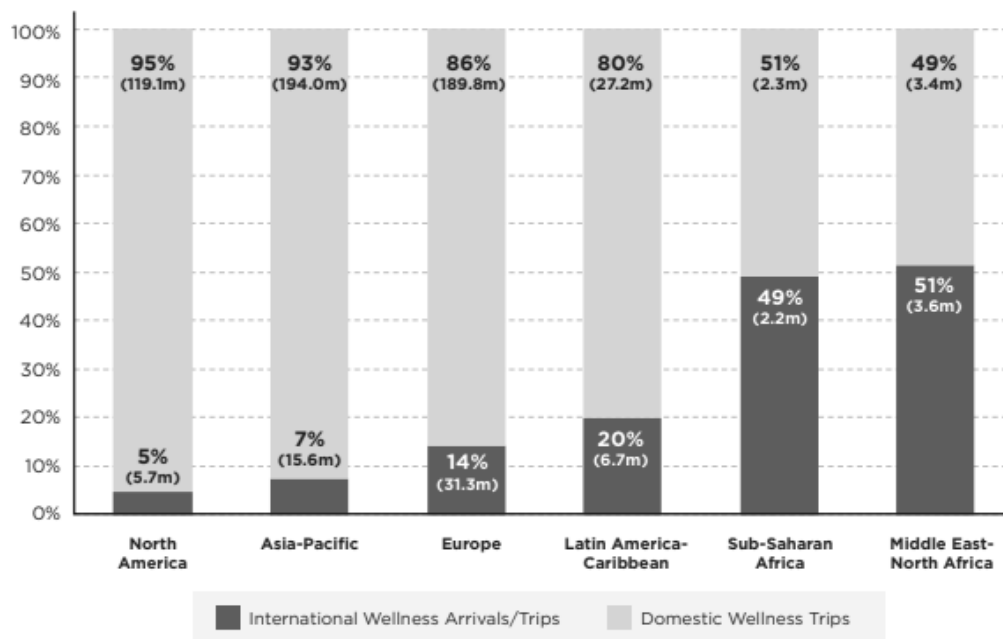
ของประเทศเหล่านี้มีสัดส่วนสูงกว่าการเดินทางภายในประเทศมาก จึงได้รับผลกระทบจากโควิด-19 มากกว่าภูมิภาคอื่น

### Wellness Tourism Trips by Region, 2017, 2019, 2020

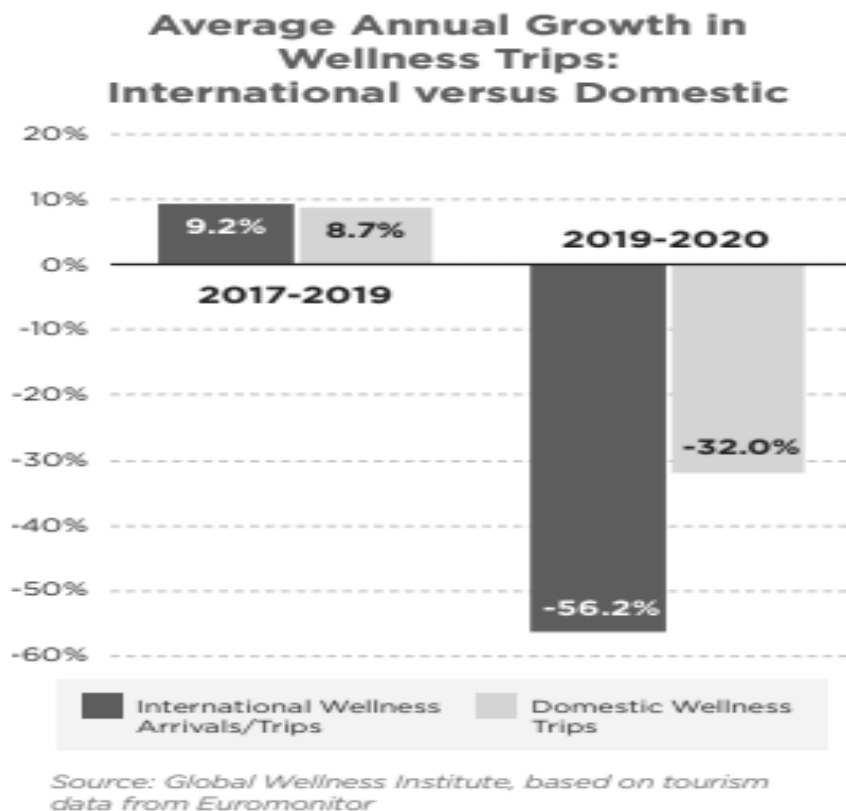
	Number of Wellness Tourism Trips			Average Expenditures Per Trip
	(millions)			2020
	2017*	2019	2020	
North America	196.8	221.9	124.8	\$1,365.84
Europe	289.4	333.5	221.1	\$725.32
Asia-Pacific	243.0	309.9	209.5	\$381.63
Latin America-Caribbean	46.1	51.7	34.0	\$465.76
Middle East-North Africa	9.8	11.9	6.9	\$890.41
Sub-Saharan Africa	6.3	7.5	4.5	\$649.95
<b>WORLD</b>	<b>791.4</b>	<b>936.4</b>	<b>600.8</b>	<b>\$725.16</b>

\*2017 figures for this sector have been revised since GWI revised the previous version of the Wellness Economy Monitor due to revisions in underlying tourism data from Euromonitor.  
 Note: These figures combine both international/inbound and domestic wellness tourism trips, and they also include both primary and secondary wellness tourism trips. Figures may not sum to total due to rounding.  
 Source: Global Wellness Institute, based on tourism data from Euromonitor.

### Breakdown of Wellness Trips by Region: International versus Domestic (2020)



Source: Global Wellness Institute, based on tourism data from Euromonitor



(3) จุดหมายปลายทางยอดนิยมของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ตลาดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียแปซิฟิก เฉพาะสหรัฐอเมริกาประเทศเดียวมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 19 ของจำนวนครั้งการเดินทางทั้งหมด และมีสัดส่วนการใช้จ่ายร้อยละ 37 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2563 จาก 5 อันดับแรกของประเทศที่เป็นตลาดสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี ฝรั่งเศส จีน และญี่ปุ่น รวมกันมีสัดส่วนถึงร้อยละ 64 ของตลาดโลก และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 87 สำหรับประเทศที่อยู่ใน 20 อันดับแรกของโลก สำหรับในปี พ.ศ. 2563 มีประเทศที่หลุดออกจาก 20 อันดับแรก ได้แก่ อินโดนีเซีย ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 สูง และ บราซิล ที่เป็นผลจากการเติบโตด้านการท่องเที่ยวที่ช้ากว่าประเทศอื่น ๆ และความผันผวนทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่ รัสเซีย ได้รับผลกระทบทั้งจากโควิด-19 การเติบโตด้านการท่องเที่ยวที่ชะลอตัวลง และความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศ

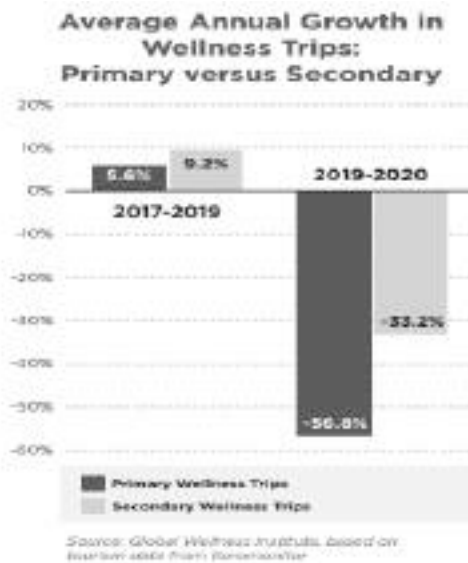
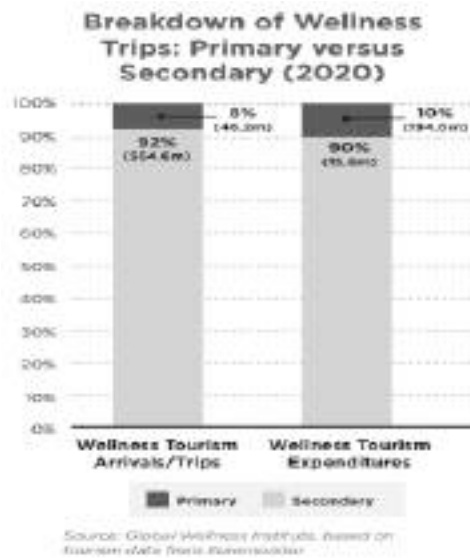


### Wellness Tourism: Top Twenty Destination Markets in 2020

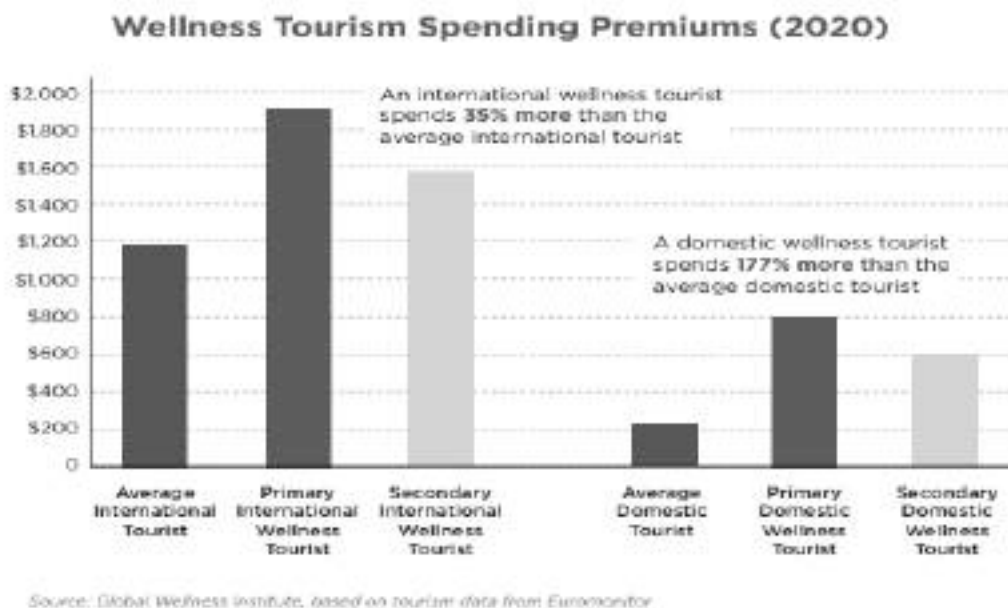
	Wellness Tourism Expenditures			Rank in 2020	Average Annual Growth Rate		Number of Trips (millions)
	(US\$ billions)				2017-2019	2019-2020	
	2017*	2019*	2020		2020	2020	
United States	\$226.0	\$263.5	\$162.1	1	8.0%	-38.5%	114.8
Germany	\$65.7	\$73.5	\$59.0	2	5.7%	-19.7%	57.4
France	\$30.7	\$34.7	\$21.3	3	6.3%	-38.6%	21.8
China	\$26.4	\$34.4	\$19.5	4	14.1%	-43.3%	67.5
Japan	\$23.9	\$26.6	\$19.1	5	5.5%	-28.1%	33.8
Austria	\$16.5	\$18.9	\$11.9	6	6.9%	-37.1%	13.1
Switzerland	\$13.4	\$15.5	\$10.8	7	7.6%	-30.7%	8.4
Italy	\$13.4	\$14.5	\$9.0	8	4.0%	-37.8%	8.6
United Kingdom	\$13.5	\$15.1	\$9.0	9	5.9%	-40.4%	16.4
Australia	\$12.3	\$14.0	\$8.5	10	6.9%	-39.4%	8.6
Canada	\$12.5	\$13.9	\$8.4	11	5.3%	-39.6%	10.0
India	\$11.4	\$13.3	\$7.2	12	8.0%	-45.6%	48.2
Mexico	\$9.7	\$12.5	\$6.2	13	13.6%	-50.9%	11.9
Spain	\$9.9	\$10.8	\$5.2	14	4.7%	-51.6%	12.7
Thailand	\$12.0	\$16.9	\$4.7	15	18.7%	-72.3%	6.5
South Korea	\$6.8	\$8.3	\$4.3	16	10.8%	-48.4%	16.8
Malaysia	\$5.0	\$6.1	\$3.5	17	10.1%	-42.1%	7.5
Portugal	\$3.4	\$4.4	\$2.8	18	13.6%	-36.0%	4.0
Denmark	\$3.2	\$3.8	\$2.8	19	9.3%	-26.2%	6.6
Turkey	\$4.5	\$5.7	\$2.7	20	12.4%	-52.5%	6.7

\* 2017 figures for this sector have been revised since GWI released the previous version of the Wellness Economy Monitor, due to revisions in underlying tourism data from Euromonitor.  
 Note: These figures combine both international/inbound and domestic wellness tourism trips, and they also include both primary and secondary wellness tourism trips.  
 Source: Global Wellness Institute, based on tourism data from Euromonitor.

(4) วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวในการเดินทางเพื่อส่งเสริมสุขภาพ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อใช้บริการเชิงส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่แรก แต่จะแสวงหาประสบการณ์หรือทางเลือกสำหรับการส่งเสริมสุขภาพในระหว่างการเดินทางที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือการติดต่อธุรกิจ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 92 ของจำนวนการเดินทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 90 ของค่าใช้จ่ายในการเดินทางเชิงส่งเสริมสุขภาพในปี พ.ศ. 2563 ก่อนสถานการณ์โควิด-19 ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบนี้เติบโตในอัตราสูงกว่ารูปแบบการเดินทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมสุขภาพโดยเฉพาะ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.2 ต่อปีเปรียบเทียบกับร้อยละ 5.6 ต่อปี) เช่นเดียวกับในปี พ.ศ. 2563 ที่การเดินทางเชิงส่งเสริมสุขภาพในแบบที่ไม่ใช่เป็นวัตถุประสงค์หลักมีอัตราที่ลดลงน้อยกว่าการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยเฉพาะ (ลดลงร้อยละ 33.2 เปรียบเทียบกับลดลงร้อยละ 56.8) ทั้งนี้เนื่องจาก การปิดกิจการหรือยกเลิกการให้บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพหลายประเภทจากปัญหาโควิด-19 เช่น สปา สถานที่บำบัดและฟื้นฟู รีสอร์ทน้ำพุร้อน และน้ำแร่ เป็นต้น



(5) ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ จัดได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ที่มีการใช้จ่ายสูงกว่านักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย ทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศและนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ถึงแม้จะอยู่ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ในปี พ.ศ. 2563 โดยนักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมีการใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 1,601 ดอลลาร์สหรัฐต่อการเดินทาง ซึ่งสูงกว่านักท่องเที่ยวระหว่างประเทศทั่วไปร้อยละ 35 และสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในประเทศที่มีคุณภาพ (Premium) จะมีค่าใช้จ่ายต่อการเดินทางแต่ละครั้ง 619 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสูงกว่านักท่องเที่ยวภายในประเทศทั่วไปมากถึงร้อยละ 177 เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักจะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีฐานะดี มีการศึกษาสูง และนิยมการเดินทางที่สะดวกสบาย โดยยินดีที่จะจ่ายสูงเพื่อให้ได้ซึ่งประสบการณ์การเดินทาง บริการ และอุปกรณ์เครื่องใช้ที่สนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีและการมีสุขภาพอนามัยที่ดี



นอกจากนั้น Thestandard.co ได้อ้างอิงข้อมูลจาก Asia: The Future of Global Wellness Tourism ของ GWI ที่จัดทำโดย CatchOn และ Luxury Travel Market (ILTM) ระบุให้เห็นถึงการเติบโตของภูมิภาคเอเชียด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีก 10 ปีข้างหน้า (ปี พ.ศ. 2573) โดยกล่าวถึงจำนวนการเดินทางของคนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพที่จะมีมากถึง 280 ล้านครั้งต่อปี จากจำนวนการเดินทางเพื่อส่งเสริมสุขภาพทั่วโลก 830 ล้านครั้งต่อปี คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 34 เอเชียจะกลายเป็นตลาดท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก และในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกนักท่องเที่ยวที่เดินทางภายในประเทศเพื่อการส่งเสริมสุขภาพจะจ่ายมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไปถึงร้อยละ 120 และร้อยละ 33 สำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมสุขภาพชาวต่างชาติที่จะจ่ายมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าเงินจะเข้ามามีบทบาทกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมากที่สุดในภูมิภาค และของโลก โดยจะเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพอันดับ 1 ของโลกแซงหน้าฝรั่งเศส ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่คาดว่าจะสูงถึงร้อยละ 30 และการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวที่มากที่สุดในโลกด้วยมูลค่าประมาณ 8.2 ล้านล้านบาท

นักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกจะประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม ได้แก่

- **นักเดินทางที่เป็นเพศหญิง (Female Travelers)** ที่มีทั้งการเดินทางคนเดียวและการเดินทางมาเป็นกลุ่มเพื่อนผู้หญิงด้วยกัน ใน 5 ประเทศยอดนิยม ได้แก่ อินโดนีเซีย (บาห์ลี) รัสเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65) มองหาคลาสโยคะและฝึกสมาธิ รองลงมา (ร้อยละ 50) โปรแกรมดีท็อกซ์ ร้อยละ 43 ต้องการคำปรึกษาจากนักโภชนาการ ร้อยละ 35 เข้าร่วมในกีฬาและการผจญภัย ร้อยละ 34 เท่ากัน คือ การบำบัดปัญหาการนอนหลับ และการสอนทำอาหาร ร้อยละ 32 ต้องการเที่ยวชมวัฒนธรรมท้องถิ่น และร้อยละ 31 เท่ากัน คือ การเดินทางมาเพื่อตรวจสุขภาพ และการเข้าฝึกกับครูฝึกส่วนตัว

- **นักเดินทางหนุ่มสาวยุคใหม่ (Affluent New Agers)** ที่ต้องการปรนเปรอและดูแลตัวเองเพื่อพัฒนาสุขภาพทั้งกายและใจก่อนขึ้นวัย 40 โดยไม่รอหลังวัยเกษียณ และเป็นวัยที่ถูกมองว่ารุ่งเรืองที่สุดในชีวิตด้วยหน้าที่การงานที่แข็งแกร่งและเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพร้อมสำหรับการใช้จ่ายใช้สอยในการเดินทางและการเข้ารับบริการส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและกำลังทรัพย์ นิยมกิจกรรมเพื่อสุขภาพที่ค่อนข้างท้าทายและตื่นเต้น เช่น การเดินเขา ปีนผา เป็นต้น โดยสถานที่ที่คนกลุ่มนี้อยากไปมากที่สุดส่วนใหญ่เป็นประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ (Emerging Economy) ได้แก่ ออสเตรเลีย คาซัคสถาน เดิรัคเมนีสถาน และคีร์กีซสถาน ประเทศที่มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เช่น อียิปต์ อิสราเอล จอร์แดน และเส้นทางนักบุญยากอบ เป็นต้น รวมทั้งดินแดนที่เดินทางได้ลำบากอย่างเช่น แอนตาร์กติกา และแอฟริกา เป็นต้น

- **เศรษฐีชาวจีนมิลเลนเนียล (Chinese Millennial Millionaires)** เป็นกลุ่มที่ถูกมองว่าพยายามรักษาสุขภาพควบคู่กับการใช้ชีวิตแบบสุดกู่ (Wellness Punk) ทำให้เป็นกลุ่มที่ใส่ใจเรื่องของสุขภาพมาเป็นอันดับ 1 ด้วยมองว่าสุขภาพที่ดีบ่งบอกถึงสถานะที่เหนือกว่า โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ประกอบด้วย 5 ประเภท ได้แก่ **ประเภทที่ 1** เป็นประเภทที่มองหาความสำเร็จ และการพัฒนาตัวเอง เช่น จุดหมายปลายทางที่สามารถให้บทเรียนหรือเพิ่มทักษะใหม่ ๆ วัฒนธรรมใหม่ ๆ กีฬาเอ็กซ์ตรีม ปีนผา กระโดดร่ม หรือเรียนรู้ชีวิตสัตว์ป่า เข้าอบรมทำอาหาร **ประเภทที่ 2** เป็นประเภทที่ต้องการหนีความวุ่นวายเพื่อให้ได้ทำอะไรเอง เช่น การไปพักผ่อนสุดสัปดาห์ในรีสอร์ทรักษ์โลกที่เงียบสงบ เป็นต้น **ประเภทที่ 3** เป็นประเภทที่ต้องการหาจุดหมายใน

ชีวิต เช่น นอนในวัด การทำความสะอาดและรักษาความสมดุลของกายและใจ กินอาหารมังสวิวัติ ผักสมาธิ และการถกปรัชญากับผู้รู้ เป็นต้น **ประเภทที่ 4** เป็นประเภทที่เน้นการทำกิจกรรมหลายอย่างเพื่อตัดวงจรประสบการณ์ให้มากที่สุด เช่น เรียนโยคะ เทียวกลางแจ้ง ชมแลนด์มาร์ก ชอปปิง กินอาหารหรู ปาร์ตี้ริมหาด เป็นต้น เพื่อให้ดูมีไลฟ์สไตล์ที่น่าสนใจ และ**ประเภทที่ 5** เป็นประเภทที่เน้นการสำรวจและเข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น เดินทางไปยังสถานที่ที่ไม่เคยไป

● การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)<sup>7</sup> ได้นำเสนอบทความถึงผลการประชุม Global Wellness Summit เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2563 ที่สรุปถึงแนวโน้มรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่จะได้รับความนิยม ได้แก่

- **ระยะเวลาการเข้าพักที่นานขึ้น** สำหรับการเข้าใช้บริการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพตามที่พักที่ตนเลือก ศูนย์การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมหลายแห่งจึงออกแบบแพ็คเกจที่มีระยะเวลา 10 ถึง 15 วัน

- **เสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค** ด้วยการหาช่วงเวลาพักผ่อนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกายและจิตใจตามรีสอร์ทและสปาต่าง ๆ ที่มีโภชนาการและผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพบริการออกแบบมื้ออาหาร และลักษณะการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับแต่ละคน

- **ฟื้นฟูอารมณ์** โดยการมองหาทางออกจากความกดดันทั้งหลายที่เผชิญมาตลอดปีเก่า และเดินทางไปยังที่ที่สามารถตั้งใจฟื้นฟูสุขภาพจิตใจของตนเองได้อย่างจริงจัง โดยสถานดูแลและเสริมสร้างสุขภาพบางแห่งนำเสนอบริการหรือที่พักที่ปรึกษาด้านสุขภาพเวิร์กช็อปฝึกการทำสมาธิ และกิจกรรมออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ

- **เข้าหาธรรมชาติ** หลายคนคงมองหาการพักผ่อนที่หันหลังให้กับการเข้าสังคม การเดินทางไปพักผ่อนเงียบ ๆ ตามธรรมชาติอันห่างไกลหรือมีความเป็นส่วนตัว เช่น ตามป่าเขาและชายหาดซึ่งเว้นระยะที่พักร่างกัน โรงแรมประเภทกรีนและรีสอร์ทที่ถูกสุขลักษณะทางนิเวศวิทยา เป็นต้น ที่มาพร้อมกับแพ็คเกจดูแลและเสริมสร้างสุขภาพโดยใช้วัสดุและวัตถุดิบทางธรรมชาติมากระตุ้นความสามารถในการเยียวยาตนเอง

- **เข้าคอร์สออกกำลังกายและลดน้ำหนัก** ในปีที่อุตสาหกรรมการเดินทางท่องเที่ยวและความบันเทิงเปิดตัวได้อีกครั้ง การลาพักร้อนไปเข้าคอร์สออกกำลังกายจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่ผู้คนน่าจะเลือกทำ

- **พักผ่อนเชิงสุขภาพร่วมกับครอบครัว** สำหรับคนที่มีคู่ครอง มีพ่อแม่ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ หรือเด็ก ๆ ให้ดูแล การวางแผนท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นหมู่คณะจึงสามารถช่วยบรรเทาความตึงเครียดในครอบครัว สถานดูแลและเสริมสร้างสุขภาพที่เป็นมิตรกับครอบครัวมักจะนำเสนอประสบการณ์อันหลากหลายที่เหมาะสมกับทั้งผู้ใหญ่และเด็ก เช่น การทำโยคะกับเด็ก ๆ การทำงานฝีมือร่วมกัน การเดินป่า และเข้าเวิร์กช็อปเล่นดนตรี เป็นต้น

- **เข้าถึงสุขภาพสมบูรณ์สูงสุดด้วย Biohacking** คือ รูปแบบการกินและรูปแบบการใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับลักษณะร่างกายของแต่ละคน เช่น การงดอาหารเป็นระยะ (Intermittent Fasting) การบำบัด

<sup>7</sup> การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (มกราคม 2564). เทรนด์การเดินทางเชิงสุขภาพของปี 2021.

<https://tatacademy.com/th/publish/articles/418899ba-b7bd-4de5-afd7-8d540b5b55b2?title>

ด้วยนวัตกรรมแสงสีแดง (Red Light Therapy) การบำบัดด้วยผลิตภัณฑ์อาหารเสริมทางการแพทย์ และดนตรีบำบัด เป็นต้น รีสอร์ทเชิงสุขภาพที่น่าเสนอบริการในลักษณะนี้มักจะมีผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ในสาขาดังกล่าวมาคอยแนะนำและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการ

- **ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** รีสอร์ทเชิงสุขภาพหลายแห่งมีการปรับปรุงธุรกิจให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และสนับสนุนให้แขกที่เข้าพักออกทริปเดินเล่นและปั่นจักรยานเล่นท่ามกลางธรรมชาติที่ได้รับการรักษาระบบนิเวศไว้เป็นอย่างดี

- **ดิจิทัลทีท็อกซ์** ที่นักท่องเที่ยวจะมองหาช่วงเวลาพักร่างกายอุปกรณ์ดิจิทัลของตน หันมาเลือกที่จะเชื่อมโยงกับธรรมชาติที่มีสภาพแวดล้อมที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาอยู่กับตัวเองหรือครอบครัว พร้อมหนังสือสักเล่ม รัยล้อมด้วยเสียงนก แมลง สายลม เกลียวลื่น ฯลฯ ช่วยให้จิตใจสงบได้

- **พักผ่อนในวิถีวิถีสัน** รีสอร์ทที่ให้บริการอาหารแนวมังสวิรัตินหลายประเทศทั่วโลกต่างเป็นจุดหมายที่ได้รับความนิยม ซึ่งรวมถึงการใช้ชีวิตที่งดใช้สิ่งของซึ่งมีที่มาจากสัตว์ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ กระเป๋า รองเท้า เครื่องแต่งกาย เครื่องเรือน ฯลฯ ด้วยเช่นกัน รีสอร์ทเหล่านี้จึงสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมและการตกแต่งที่เข้ากับวิถีวิถีสันของแขกที่มาพัก ผสมผสานการกินและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเข้าด้วยกันผ่านทางแพ็คเกจทัวร์ปั่นจักรยาน แพ็คเกจโยคะ และสปาที่รีดเม้นต์ต่าง ๆ เป็นต้น

## 5. รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2559) ในรายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ฉบับที่ 3 ได้ระบุถึงปัญหาและอุปสรรคสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย ประกอบด้วย

- สถานบริการด้านสุขภาพจำนวนมากมีขนาดเล็ก เป็นผู้ประกอบการรายย่อย ทำให้เกิดข้อจำกัดด้านมาตรฐานการให้บริการ การบริหารจัดการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารด้านการตลาด
- สถานบริการประเภทสปา และนวดแผนไทยทั้งในประเทศและในต่างประเทศส่วนหนึ่ง มีบริการแอบแฝงทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่บริการด้านสุขภาพของไทย
- ขาดการสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพ และมาตรฐานของบริการด้านสุขภาพ
- ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะน้ำพุร้อน มีข้อจำกัดในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สร้างสรรค์ สร้างมูลค่าเพิ่ม และสร้างประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจได้ไม่เท่าที่ควรจะเป็น
- ผู้ดูแล และให้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีข้อจำกัด ด้านความรู้ งบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และขาดศักยภาพด้านการบริหารจัดการ
- มีการแข่งขันด้านราคากันค่อนข้างสูง พร้อมกับการลดคุณภาพบริการ ทำให้ภาพลักษณ์บริการไม่เป็นมาตรฐาน และกระทบต่อผู้ประกอบการอื่นที่มีมาตรฐาน
- การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีรูปแบบการบริการที่หลากหลาย ทำให้มีหน่วยงานจำนวนมากที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนา

- ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติยังขาดเอกภาพในการดำเนินการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อสาร การขับเคลื่อนการพัฒนา และการสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

- ในระดับนานาชาติต่างเล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของตนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ทำให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดระหว่างประเทศ

## 6. นโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพในหลากหลายมิติ ตั้งแต่การสร้างพื้นฐานที่มั่นคงของประเทศ การพัฒนาที่สมดุลในประเทศไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การกินดีอยู่ดีและรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชนควบคู่กับการขยายโอกาสของประเทศไทยในเวทีโลก ตลอดจนการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่ดีขึ้นในเวทีสากล โดยมีประเด็นการพัฒนาประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ การเกษตรสร้างมูลค่า อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงไทย เชื่อมโลก การพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี ข้อจำกัดของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยและโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้อุตสาหกรรมและบริการของไทยจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจให้สามารถเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน การมุ่งสู่อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศไทยในการวางรากฐานของการสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่องในระยะยาว อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตของไทยมีทั้งอุตสาหกรรมที่ต่อยอดจากฐานอุตสาหกรรมและบริการเดิมที่ไทยมีความเข้มแข็งในระดับโลกในปัจจุบัน อุตสาหกรรมที่เป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจยุคใหม่ที่พลิกโฉมการทำธุรกิจแบบเดิม ๆ และอุตสาหกรรมที่จะเป็นที่ต้องการอย่างมากในอนาคต ซึ่งต้องสร้างมูลค่าเพิ่มบนพื้นฐานของการวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยี โดยอาศัยทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้และคุณภาพ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตจะช่วยพัฒนาและยกระดับอุตสาหกรรมและบริการเดิมที่มีอยู่แล้วในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการปรับปรุงผลิต ภาพการผลิต การสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมและบริการเข้าด้วยกัน เพื่อเข้าสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ที่มีเป้าหมายสำคัญคือการกำหนดทิศทางของภาคเศรษฐกิจใหม่ที่เป็นแกนนำให้การลงทุนและการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศเดินไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายเดียวกัน ทั้งในระดับนโยบายการผลิตของภาครัฐ การดำเนินธุรกิจของภาคธุรกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การศึกษา การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ (ฉันทันธุ์ สุนทรกิตติพงศ์)<sup>8</sup> ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2558 สำหรับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New engine of Growth) ประกอบด้วย

<sup>8</sup> ฉันทันธุ์ สุนทรกิตติพงศ์. อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub). โครงการขับเคลื่อนการจัดทำเอกสารวิชาการของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

- อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพในการต่อยอด (First S-Curve) ซึ่งเป็นการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้วในประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปัจจัยการผลิต ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในระยะสั้นและระยะปานกลาง จำนวน 5 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next Generation Automotive) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism) อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) และอุตสาหกรรมอาหาร (Food for the Future)

- อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) ซึ่งมีรากฐานมาจากการต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม จำนวน 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเช่นกัน ได้แก่ หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม (Robotics) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub)

โดยคาดการณ์ว่า การต่อยอดจากอุตสาหกรรมเดิมจะสามารถเพิ่มรายได้ของประชากรประมาณร้อยละ 70 ของเป้าหมาย ส่วนอีกร้อยละ 30 จะมาจากอุตสาหกรรมใหม่ (กระทรวงอุตสาหกรรม)<sup>9</sup>

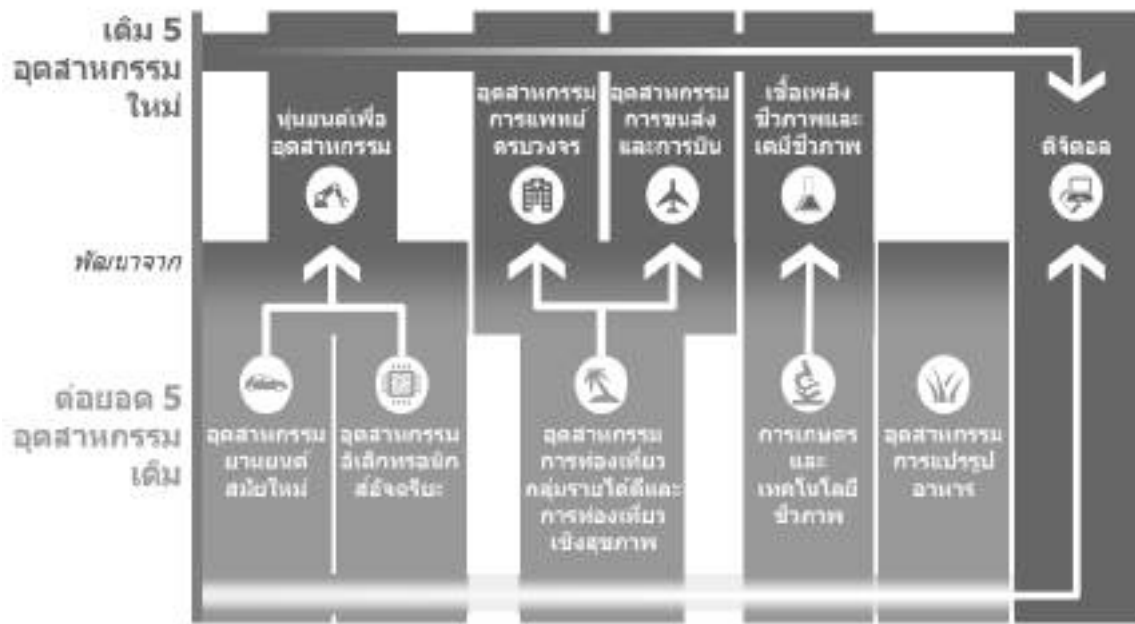


ที่มา: ธีมนัญญ์ สุนทรกิตติพงศ์. อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub). โครงการขับเคลื่อนการจัดทำเอกสารวิชาการของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

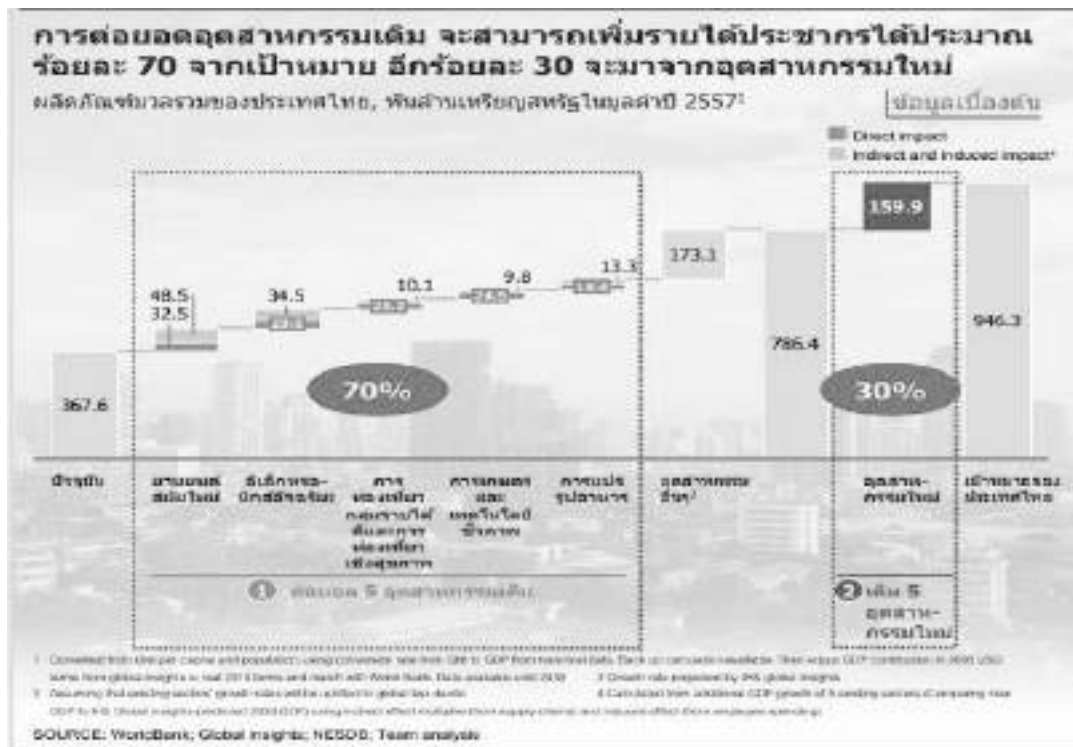
<sup>9</sup> กระทรวงอุตสาหกรรม (2558). มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อเสนอ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย : กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (NEW Engine of Growth). <http://expert.dld.go.th/images/ResearchStrategy/อุตสาหกรรมเป้าหมาย.pdf>

รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report)

งานศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร  
สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม



ที่มา: กระทรวงอุตสาหกรรม (2558). มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อเสนอ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย : กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (NEW Engine of Growth).



ที่มา: กระทรวงอุตสาหกรรม (2558). มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อเสนอ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย : กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (NEW Engine of Growth).



อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) จัดได้ว่าเป็น 2 อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศที่ยังคงได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันภายใต้ร่างกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในการเป็นภาคการผลิตเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และเป็น 2 ใน 13 จุดหมายที่มุ่งสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืนด้วยรูปแบบเฉพาะ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ประเทศไทยจัดได้ว่ามีความแข็งแกร่งในระดับหนึ่งแล้ว เป็นต้น มีกิจกรรมหลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ โดยรายได้กระจายสู่เมืองรอง ชุมชน และผู้ประกอบการรายย่อย ในขณะที่ มีการต่อยอดและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาสู่การเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูงสำหรับโรคเฉพาะทาง บริการเสริมความงาม และการส่งเสริมสุขภาพที่ดี การลงทุนวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีขั้นสูง การมีระบบสาธารณสุขที่มีคุณภาพ สามารถจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอและเหมาะสมต่อผู้รับบริการทั้งในและต่างประเทศ<sup>10</sup>

### นโยบายสนับสนุนของภาครัฐในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)

ประเทศไทยเริ่มมีนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการให้บริการเชิงสุขภาพมากกว่า 10 ปี ซึ่งปัจจุบันมีการปรับปรุงและถูกกำหนดไว้ทั้งในระดับประเทศ และระดับกระทรวง โดย

**ระดับประเทศ** ได้กำหนดนโยบายการเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนล่าสุดได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (พ.ศ. 2559-2568) โดยมีเนื้อหาหลักประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ 18 กลยุทธ์ ได้แก่ (1) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพ และการบริหารและขับเคลื่อนนโยบายโดยไม่เกิดผลกระทบต่อระบบสุขภาพไทย (2) การพัฒนาบริการรักษาพยาบาล และบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานของสถานประกอบการและบุคลากรสู่ระดับสากล (3) การพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนให้เป็นเมืองสปาและเส้นทางท่องเที่ยวสายน้ำพุร้อนของไทย การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการรายย่อยรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (4) การพัฒนาบริการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ด้วยการพัฒนาสถานประกอบการสู่ระดับสากล (5) การพัฒนาบริการวิชาการ และงานวิจัยทางการแพทย์ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถและพัฒนาศักยภาพของสถาบันการศึกษาทางการแพทย์ พัฒนาศักยภาพและเพิ่มการผลิตบุคลากร ทางกายภาพ และยกระดับสู่การเป็นศูนย์กลางการประชุมวิชาการ ทางกายภาพระดับนานาชาติ (MICE) (6) การพัฒนา และผลิตภัณฑ์สุขภาพ ด้วยการส่งเสริมพัฒนา ยาสมุนไพรไทยควบคู่กับยาแผนปัจจุบันสู่ระดับสากล ส่งเสริม พัฒนาอุตสาหกรรมผู้ผลิตเครื่องมือแพทย์ ส่งเสริมพัฒนา อุตสาหกรรมผู้ผลิตเครื่องสำอาง (7) การส่งเสริมการตลาด และประชาสัมพันธ์ ด้วยการตลาด และประชาสัมพันธ์ในลักษณะ Thailand Branding ทั้งในประเทศ และต่างประเทศทั้งโดยการผ่านตัวแทน และไม่ผ่านตัวแทน นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรียังมีมติเห็นชอบให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มที่มีรายได้ดี และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) เพื่อเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของ

<sup>10</sup> สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน. การระดมความคิดเห็นกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

ประเทศ โดยหน่วยงานเกี่ยวข้อง จะได้เร่งรัดให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนในภาคเอกชนเพื่อเพิ่มรูปแบบการลงทุนใหม่ ๆ

**ระดับกระทรวง** มีการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health & Wellness Tourism) ด้วยการมุ่งสู่การเป็นหนึ่งในผู้นำการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับภูมิภาค ผ่านมาตรการยกระดับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพระดัตถะสากล และการจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580) แผนย่อยที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทยแผนไทย ซึ่งมี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทยแผนไทย อันดับด้านรายได้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย โดย GWI และอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้รับมาตรฐานการท่องเที่ยว ซึ่งจากรายงานผลข้อมูลตามตัวชี้วัดดังกล่าว โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2563) พบว่า (1) อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทยแผนไทยที่ได้รับในปี พ.ศ. 2561 สูงกว่าเป้าหมาย ในขณะที่ ปี พ.ศ. 2562 ต่ำกว่าเป้าหมาย เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 แต่ค่าเฉลี่ย 2 ปีเท่ากับร้อยละ 28.86 สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด (ร้อยละ 5) (2) ผลการจัดอันดับของ GWI ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 13 จำนวนนักเดินทาง 12.5 ล้านคน และมีรายจ่ายเกิดขึ้น 12 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งนับว่าน้อยกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (อันดับที่ 12) (3) จำนวนสถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนกับกองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพเท่ากับ 516 ส่วนโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคณะกรรมการร่วมรับรองมาตรฐานสถานพยาบาล (JCI) มีจำนวน 69 แห่ง ซึ่งยังไม่สามารถเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมาย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 5) ได้ เนื่องจากอยู่ระหว่างการพัฒนาฐานข้อมูล



## บทที่ 2

### กฎหมายเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ



## บทที่ 2

### กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

#### 1. กฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ได้แก่

- พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2556
- พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541
- พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554
- พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509
- พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551
- พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547
- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
- พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522
- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

#### สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

##### 1) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559

###### ใบอนุญาตและการขึ้นทะเบียน

(1) ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ได้แก่ มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไม่เป็นคนวิกลจริต ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าทำผิดเกี่ยวกับเพศ ยาเสพติด การค้ำมนุษย์ และการค้าประเวณี ไม่เป็นผู้เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่ออันเป็นที่รังเกียจแก่สังคม โรคพิษสุราเรื้อรัง หรือติดยาเสพติดให้โทษ ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ไม่เคยถูกเพิกถอน

ใบอนุญาต และยังไม่ครบกำหนด 2 ปีนับถึงวันยื่นคำขอ ซึ่งกรณีนี้นิติบุคคลเป็นผู้ขอรับใบอนุญาต ผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวเช่นเดียวกัน

(2) ใบอนุญาตฉบับหนึ่งให้ใช้กับสถานประกอบการที่ระบุชื่อไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น และให้มีอายุ 5 ปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาตให้ยื่นคำขอก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ และให้สถานประกอบการต่อไปได้จนกว่าจะมีคำสั่งไม่ต่ออายุ และอาจโอนใบอนุญาตประกอบการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพให้แก่บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดได้เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้รับอนุญาตประกอบการ ต้องประกอบกิจการให้ตรงตามประเภทของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาต โดยใช้ชื่อสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ มีมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพแต่ละประเภท และผู้รับอนุญาตต้องมีหน้าที่ในการแสดงใบอนุญาตประกอบการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย จัดทำทะเบียนประวัติผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการ

ผู้ให้บริการ ต้องยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องมีคุณสมบัติประกอบด้วย มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ได้รับวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรด้านการบริการเพื่อสุขภาพที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เป็นผู้เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่ออันเป็นที่รังเกียจแก่สังคม โรคพิษสุราเรื้อรัง หรือติดยาเสพติดให้โทษ

กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 หมายความว่า กิจการที่ให้บริการเกี่ยวกับการดูแล ส่งเสริม พัฒนาสุขภาพ หรือการประคับประคองผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่มีปัญหาด้านสุขภาพ โดยวิธีการจัดกิจกรรมในระหว่างวัน หรือการช่วยเหลือในการดำรงชีพ หรือการจัดสถานที่เพื่อพำนักอาศัย หรือสถานที่ที่บริบาลดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เว้นแต่เป็นการดำเนินการในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล โดยกำหนดให้เป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม พ.ศ. 2560 กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ มาตรฐานด้านความปลอดภัย และมาตรฐานด้านการให้บริการที่สถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม ต้องปฏิบัติ ดังนี้

มาตรฐานด้านสถานที่ ในกรณีที่ใช้พื้นที่ประกอบการอยู่ในอาคารเดียวกันกับการประกอบกิจการอื่น ต้องแบ่งเขตพื้นที่บริเวณให้ชัดเจน จัดให้มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีการระบายอากาศเพียงพอ ไม่มีกลิ่นอับทึบ มีการควบคุมพาหะนำโรคอย่างถูกหลักสุขาภิบาล จัดให้มีห้องส้วม อ่างล้างมือ ห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า และตู้เก็บเสื้อผ้าที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยและเพียงพอ และต้องแยกส่วนสำหรับชายและหญิง

มาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลไว้ในสถานประกอบการและพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลาที่มีการให้บริการ มีป้ายหรือข้อความเพื่อแสดง หรือเตือนให้ผู้รับบริการระมัดระวังอันตราย

หรือบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยอันตราย มีการทำความสะอาดอุปกรณ์และเครื่องมือทุกชนิดอย่างถูกสุขลักษณะหลังจากการใช้งานและให้บริการก่อนมีการนำกลับมาใช้ให้บริการครั้งต่อไป ผู้ให้บริการต้องใส่หน้ากากอนามัยทุกครั้งเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อจากระบบทางเดินหายใจในกรณีที่มีการให้บริการที่ใกล้ชิดกับผู้รับบริการ

มาตรฐานด้านการให้บริการ ต้องแสดงรายการการให้บริการและอัตราค่าบริการไว้ในที่เปิดเผยและมองเห็นได้ง่ายหรือสามารถตรวจสอบได้ ณ สถานประกอบการ ต้องไม่จัดให้มีบริการอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้บริการในสถานประกอบการ ต้องกำหนดให้มีเครื่องแบบสำหรับผู้ให้บริการที่รัดกุม สุภาพ สะอาดเรียบร้อย และสะดวกต่อการปฏิบัติงาน โดยมีป้ายชื่อผู้ให้บริการติดไว้ที่บริเวณหน้าอก และมีการกำหนดเวลาปิดเปิดที่ชัดเจนและแน่นอน

ประกาศคณะกรรมการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพหลักเกณฑ์การทดสอบและประเมินความรู้ความสามารถของผู้ดำเนินการ พ.ศ. 2559 ที่ให้กรมสนับสนุนบริการสุขภาพดำเนินการจัดสอบและประเมินความรู้ความสามารถอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ที่สอบผ่าน มีสิทธิยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการต่อผู้อนุญาต ส่วนผู้ผ่านหลักสูตรอื่น ๆ คือ หลักสูตรนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพสำหรับผู้พิการทางการเดิน 80 ชั่วโมง หลักสูตรผู้ดำเนินการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง 130 ชั่วโมง และหลักสูตรผู้ดูแลผู้สูงอายุ 420 ชั่วโมง เมื่อสำเร็จการอบรมแล้วต้องยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการได้

พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง มีประเด็นที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1) กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม พ.ศ. 2560 กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพฯ ในลักษณะกว้าง ๆ มิได้กำหนดรายละเอียดอย่างชัดเจน ในบางกรณีจึงต้องใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาออกใบอนุญาต เช่น “ข้อ 2 สถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการ สปาต้องจัดให้มีห้องอาบน้ำ ห้องส้วม อ่างล้างมือ ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า และตู้เก็บเสื้อผ้าที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยและเพียงพอและต้องแยกส่วนสำหรับชายและหญิง” นั้น ในกรณีของห้องส้วมที่ต้องแยกส่วนสำหรับชายและหญิงนั้น อาจตีความได้ว่าอย่างน้อยต้องมี 2 ห้องส้วม แยกเป็นสำหรับชาย และสำหรับหญิง ในกรณีที่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็กที่มีห้องส้วมเพียงห้องเดียว สามารถใช้ร่วมกันระหว่างชายและหญิงได้หรือไม่ หรือต้องสร้างส้วมเพิ่มเป็น 2 ห้องหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งในบางกรณีเจ้าหน้าที่ตีความว่าต้องมีห้องส้วม 2 ห้อง บางกรณีตีความว่าหากมีห้องเดียวสามารถใช้ร่วมกันได้ เป็นต้น ซึ่งในกรณีตีความอย่างเข้มงวด จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านเงินทุน

2) กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 กำหนดให้ สถานประกอบการกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในกิจการดังกล่าว อยู่ในวันก่อนออกกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับนั้น ผู้ประกอบการเดิมจะต้องปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องตามประกาศฯ ในขณะที่กิจการดูแลผู้สูงอายุมีหลายขนาด ทั้งที่เป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดย่อม และขนาดย่อย รวมถึงวิสาหกิจชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการ

บางรายไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานหรือกฎระเบียบที่กำหนดได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดน้อย และวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้การกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวสำหรับผู้ประกอบธุรกิจทุกขนาดยังเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ ทำให้เกิดการตีความที่แตกต่างกัน อาจเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดน้อย และวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการกำหนดให้สถานประกอบการฯ อยู่ในวันก่อนออกกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการฯ ต่อไป ให้อื่นคำขอรับใบอนุญาตภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ นั้น เป็นระยะเวลาสั้น ทำให้ผู้ประกอบการฯ บางส่วนไม่สามารถดำเนินการได้ทัน และผู้ประกอบการฯ จำนวนมากยังไม่เข้าใจกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว

3) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ดำเนินการควบคุมดูแลมิให้ผู้ให้บริการ (หรือพนักงานนวด) ออกไปให้บริการนอกสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเวลาทำงาน แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงการจัดทำแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการ (พนักงานนวด) ไปให้บริการนอกสถานที่ ทำให้ไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มฯ และไม่สามารถตรวจสอบพนักงานบริการที่ไปให้บริการนอกสถานที่ว่าผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพหรือไม่ จึงอาจเกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการและเสี่ยงต่อการแอบแฝงขายบริการทางเพศ และเป็นการยากที่จะป้องกันไม่ให้มีบริการในลักษณะดังกล่าว

4) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 22 กำหนด ผู้ใดประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ (พนักงานนวด) ให้อื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต การขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนฯ ต้องยื่นสำเนาวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรด้านการบริการเพื่อสุขภาพที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และหลักฐานอื่น ๆ รวมทั้ง ผู้ขอขึ้นทะเบียนฯ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 23 ของพระราชบัญญัตินี้ และพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล ทำให้ผู้ให้บริการที่ประสงค์จะให้บริการอิสระ ไม่มีกฎหมายรองรับ และมีผู้ให้บริการจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ผ่านหลักสูตรอบรมตามที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกำหนด จึงอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ในขณะที่ในต่างประเทศ เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการออกกฎหมายกำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล

5) กฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดว่า ในกรณีคำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอโดยผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว นั้น หากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบธุรกิจนานถึง 60 - 120 วัน และในกรณีที่ผู้ประกอบการกู้เงินมาลงทุน ก็จะมีภาระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น อีก 60 - 120 วัน



6) กฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดว่า ในกรณีที่คำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้วให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดย ผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว นั้น จากข้อกำหนดในกฎกระทรวงในเรื่องระยะเวลา 60 วัน ซึ่งหากรวมถึงการสามารถขยายออกไปอีก 2 ครั้ง ๆ ละ 60 วัน รวมเป็น 120 วัน นั้น หากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบธุรกิจจนถึง 60 - 120 วัน

7) ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพให้มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ผู้รับอนุญาตยื่นคำขอก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ และ ให้ผู้รับอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพรายปี ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้อนุญาตสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจนกว่าจะชำระค่าธรรมเนียม ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตามวรรคสองไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในหกเดือนนับแต่วันสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อผู้ประกอบการฯ ที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมทุกปี และหากไม่ชำระก็จะถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นการผลักให้ผู้ประกอบการออกนอกระบบ

8) การยื่นขอรับใบอนุญาต ขอต่อใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต การชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ยังไม่สามารถดำเนินการผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งหมดส่งผลให้ผู้ประกอบการเพื่อสุขภาพไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากต้องเดินทางไปที่หน่วยงานราชการ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย

## 2) พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2556

สภาการแพทย์แผนไทย สภาการแพทย์แผนไทยเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาต รับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย รับรองหลักสูตรและวิทยฐานะสำหรับฝึกอบรมเป็นผู้ชำนาญการในด้านต่าง ๆ ของวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และออกหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

สมาชิกสภาการแพทย์แผนไทย คุณสมบัติต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ มีความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยดังต่อไปนี้ ได้รับการฝึกอบรมจากสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรอง สอบผ่านความรู้ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย หรือได้รับปริญญา หรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาสาขากการแพทย์แผนไทยหรือ สาขากการแพทย์แผนไทยประยุกต์

การควบคุมการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และการประกอบวิชาชีพการแพทย์ไทยประยุกต์ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ กระทำการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ในกรณี การกระทำ

ต่อตนเอง การช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยตามหน้าที่ ตามหลักมนุษยธรรมหรือตามธรรมจรรยาโดยมิได้รับประโยชน์ตอบแทน

### 3) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545

คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ กำหนดมาตรฐานการให้บริการสาธารณสุขของหน่วยบริการ และเครือข่ายหน่วยบริการ และกำหนดมาตรการในการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพ ให้คำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดประเภทและขอบเขตในการให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต และอัตราค่าบริการสาธารณสุข

สำนักงานหลักประกันสุขภาพ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ เก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานการบริการสาธารณสุข จัดให้มีทะเบียนผู้รับบริการ หน่วยบริการ และเครือข่ายหน่วยบริการ และบริหารกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หน่วยบริการและมาตรฐานการบริการสาธารณสุข มีหน้าที่ ให้บริการสาธารณสุข รวมทั้งการใช้วัคซีน ยา เวชภัณฑ์ อุปกรณ์ในการรักษาที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยให้ความเสมอภาคและอำนวยความสะดวกในการให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็น ตลอดจนเคารพในส่วนบุคคล ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเชื่อทางศาสนา และให้ข้อมูลการบริการสาธารณสุขของผู้รับบริการตามที่ผู้รับบริการร้องขอและตามประกาศที่การกำหนดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ป่วยและผู้รับบริการโดยไม่บิดเบือน ทั้งในเรื่องผลการวินิจฉัย แนวทาง วิธีการทางเลือก และผลในการรักษา รวมทั้งผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้รับบริการตัดสินใจในการเลือกรับบริการหรือถูกส่งต่อ

ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง ประเภทและขอบเขตของบริการสาธารณสุข ดังต่อไปนี้

(1) การตรวจคัดกรองเพื่อค้นหาภาวะเสี่ยงต่อการเสียสุขภาพและศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมสุขภาพ

(2) การสร้างเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความรู้ และการสาธิตเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

(3) การสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน การใช้ยา และการทำหัตถการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

(4) การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่มีลักษณะเป็นรายโครงการดังนี้

(ก) การดำเนินการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมป้องกันโรค เช่น การให้คำปรึกษาการคัดกรอง การค้นหาผู้มีภาวะเสี่ยง การสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน การใช้ยา การทำหัตถการ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นต้น

(ข) การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในส่วนค่าดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

(ค) การพัฒนาศักยภาพบุคคลที่ปฏิบัติงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเฝ้าระวังโรค และการป้องกันไม่ให้ผู้ที่มีอาการแทรกซ้อน หรือการชะลอความรุนแรงของการป่วย โดยให้ถือว่าบริการดังกล่าวเป็นกิจกรรมด้านการรักษาพยาบาล

ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง ประเภทและขอบเขตของบริการสาธารณสุขด้านการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2562 ให้ผู้มีสิทธิจะได้รับในหน่วยบริการ รวมทั้งที่หน่วยบริการจัดให้ที่บ้านและในชุมชน ได้แก่ (1) บริการตรวจและวินิจฉัยโรค (2) บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพมารดา ก่อนคลอด การให้ความรู้และหรือการปรับพฤติกรรมสุขภาพบุคคลด้วยการแพทย์แผนไทย การให้ยาจากสมุนไพร ยาแผนไทย หรือกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย รวมทั้งการนวด อบ ประคบ ตามที่ระบุไว้ในตำราการแพทย์แผนไทยที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา (3) บริการบำบัด รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ ได้แก่ การรักษาด้วยยาจากสมุนไพรหรือยาแผนไทย การฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยและมารดาหลังคลอด การบริการด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย รวมทั้งการนวด อบ ประคบ ตามที่ระบุไว้ในตำราการแพทย์แผนไทยที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา

ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ การดำเนินงาน และบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพ ระดับจังหวัด พ.ศ. 2554 ให้คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ที่อยู่ในระยะที่จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในเขตพื้นที่จังหวัด ได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ที่จำเป็นต่อสุขภาพจากหน่วยบริการ สถานบริการ หรือองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งได้รับเครื่องช่วยกายอุปกรณ์ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทางการแพทย์ ในกรณีที่มีผลการตรวจวินิจฉัยหรือมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และรายการที่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติประกาศกำหนด หรือรายการอื่นที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพระดับเขตพื้นที่

#### 4) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) มีอำนาจหน้าที่จัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรี จัดให้มีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และสนับสนุนในการจัดให้มีสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ หรือเฉพาะประเด็น กำหนดนโยบาย และกำกับดูแลการดำเนินการของคณะกรรมการบริหารและสำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และอยู่ในกำกับของนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่และอำนาจ รับผิดชอบงานธุรการของ คสช. และคณะกรรมการบริหาร ทั้งมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาล และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ และดำเนินการเพื่อให้การจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และการสนับสนุนการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ โดยมีเลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารงานของสำนักงาน

สมัชชาสุขภาพ ให้ คสช. จัดให้มีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สมัชชาสุขภาพมีบทบาทในการให้ข้อเสนอให้หน่วยงานของรัฐนำไปปฏิบัติ หรือนำไปพิจารณา ประกอบในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ให้เสนอต่อ คสช. เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ให้ คสช. จัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ เสนอคณะรัฐมนตรี โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ เรื่อง ปรัชญาและแนวคิดหลักของระบบสุขภาพ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป้าหมายของระบบสุขภาพ การจัดให้มีหลักประกัน และความคุ้มครองให้เกิดสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค และปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ การบริการสาธารณสุข

และการควบคุมคุณภาพ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกอื่น การคุ้มครองผู้บริโภค การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสุขภาพ

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการคุ้มครองและการจัดการข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคล พ.ศ. 2561 มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ระเบียบนี้ให้การคุ้มครองข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคล อันหมายถึง ประวัติสุขภาพเฉพาะของบุคคล เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก หมู่เลือด รูปร่าง ลักษณะ ประวัติการรักษาพยาบาล เช่น เวชระเบียน บันทึกการพยาบาล การตรวจทางห้องปฏิบัติการ พิล์มเอกซเรย์ เอกสารและวัตถุต่าง ๆ ภาพถ่ายการปฏิบัติงานรักษาพยาบาลผู้ป่วยของบุคลากรทางการแพทย์ ข้อมูลสุขภาพเป็นความลับส่วนบุคคลจะเปิดเผยมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาต

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะขอให้แก้ไขข้อมูลด้านสุขภาพของตนเอง โดยยื่นคำขอต่อผู้ควบคุมข้อมูล พร้อมพยานหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อเจ้าหน้าที่ ผู้ควบคุมข้อมูลและผู้บริหารจัดการ ข้อมูลต้องมีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ การเข้าถึงและควบคุมการใช้งาน ต้องมีองค์ประกอบ การระบุตัวตน (Identification) การยืนยันตัวตน (Authentication) อนุญาตเฉพาะผู้มีสิทธิเข้าถึง (Authorization) ความรับผิดชอบต่อผลการกระทำ (Accountability) และมีทะเบียนผู้ควบคุมข้อมูลและผู้รับข้อมูลการจัดการ

## 5) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

คณะกรรมการสาธารณสุข ได้แก่ คณะกรรมการสาธารณสุข และคณะกรรมการสาธารณสุข จังหวัดหรือคณะกรรมการสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร

คณะกรรมการสาธารณสุข ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมอนามัยเป็นเลขานุการ โดยมีอำนาจหน้าที่เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบาย แผนงานและมาตรการเกี่ยวกับการสาธารณสุข และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับการสาธารณสุข รวมทั้งให้คำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง และต่อราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

คณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ มีนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ ส่วนคณะกรรมการสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร โดยมีปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นประธาน มีผู้แทนกระทรวงสาธารณสุขเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งสองคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ ดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน ตามที่รัฐมนตรี หรือคณะกรรมการมอบหมาย ส่งเสริมและสนับสนุนการรณรงค์และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสาธารณสุขและการอนามัยสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย การเก็บ ขน หรือ กำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ราชการส่วนท้องถิ่นนั้น อาจร่วมดำเนินการกับหน่วยงานรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นดำเนินการภายใต้ข้อตกลงร่วมกันได้ หรืออนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยก็ได้

สุขลักษณะของอาคาร กล่าวถึง การควบคุมใช้อาคารหรือส่วนของอาคาร ความชำรุด หรือสภาพทรุดโทรม การวางสินค้าและสัมภาระ หรือการจัดวางสิ่งของซับซ้อนกันมากเกินไป หรือมีจำนวนผู้อยู่อาศัย

จำนวนมากเกินไปจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ให้เจ้าของอาคารแก้ไขจัดการให้ถูกสุขลักษณะ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือให้กำจัดสัตว์พาหะของโรคภายในเวลาที่กำหนด

เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจห้ามผู้หนึ่งผู้ใดมิให้ก่อเหตุรำคาญในที่หรือทางสาธารณะหรือสถานที่ เอกชนรวมทั้งการระงับเหตุรำคาญด้วย เหตุรำคาญ หมายถึง เหตุอันที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยหรือผู้ประสพภัยกับเหตุนั้น เช่น สถานที่ สกปรก มีการสะสมหรือหมักหมมสิ่งของ มีกลิ่นเหม็นหรือ ละอองสารเป็นพิษ หรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์พาหะนำโรค มีการเลี้ยงสัตว์จนเป็นเหตุให้เป็นอันตราย ต่อสุขภาพ โรงงานหรือสถานที่ประกอบการใดไม่มีการระบายอากาศ การระบายน้ำ การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือ การควบคุมสารเป็นพิษจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่เสวยอาหาร ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออก ข้อบัญญัติในการกำกับดูแลตลาด การกำกับดูแลสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่เสวยอาหาร

(1) การกำกับดูแลตลาด ห้ามมิให้ผู้ใดจัดตั้งตลาดเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตลาดต้องมีการกำหนดที่ตั้ง เนื้อที่ แพนผังและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้าง การจัดสถานที่ การวางสิ่งของ และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการตลาด เวลาเปิดและปิดตลาด การดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อย ภายในตลาด ทั้งตลาดที่มีโครงสร้างอาคารและตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคาร

(2) การกำกับดูแลสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่เสวยอาหาร โดยให้ราชการส่วนท้องถิ่น ออกข้อบัญญัติ กำหนดประเภทของสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่เสวยอาหารตามประเภทของอาหาร หรือตามลักษณะของสถานที่ประกอบกิจการ หรือตามวิธีการจำหน่าย หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดตั้ง ใช้ และดูแลรักษาสถานที่และสุขลักษณะของบริเวณที่ใช้จำหน่ายอาหาร ที่จัดไว้สำหรับบริโภคอาหาร ที่ใช้ทำ ประกอบ หรือปรุงอาหาร หรือที่ใช้เสวยอาหาร หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและการ ป้องกันโรคติดต่อ สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้จำหน่ายอาหาร ผู้ปรุงอาหารและผู้ให้บริการ สุขลักษณะของ อาหาร กรรมวิธีการจำหน่าย ทำประกอบ ปรุง เก็บรักษาหรือเสวยอาหาร และสุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ น้ำใช้ และของใช้อื่น ๆ

การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ ห้ามผู้ใดจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะเว้นแต่ ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ในการออกใบอนุญาตให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นระบุชนิด หรือประเภท ของสินค้า ลักษณะวิธีการจำหน่ายสินค้า และสถานที่ที่จะจัดวางสินค้า เพื่อจำหน่ายในกรณีที่จะมีการจัดวาง สินค้าในที่หนึ่งที่ได้เป็นปกติ รวมทั้งจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควรไว้ในใบอนุญาตด้วยก็ได้

ใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ใบอนุญาตใช้ได้เฉพาะใน เขตพื้นที่ของท้องถิ่นนั้น

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดขยะมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ.2545 กำหนดให้การเก็บและหรือขนมูล ฝอยติดเชื้อ ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บและหรือขนมูลฝอยติดเชื้อ โดยต้องเก็บมูลฝอยติดเชื้อ ตรงแหล่งเกิดมูลฝอยติดเชืื่อนั้น และต้องเก็บลงในภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยติดเชื้อตามที่กำหนด โดยไม่ปน กับมูลฝอยอื่น แล้วปิดฝาให้แน่น ภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยติดเชื้อที่เป็นกล่องหรือถัง ต้องทำด้วยวัสดุที่ แข็งแรงทนทานต่อการแทงทะลุและการกักร้อนของสารเคมี ป้องกันการรั่วไหลของของเหลวภายในได้ และสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกโดยผู้ขนย้ายไม่มีการสัมผัสกับมูลฝอยติดเชื้อ ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการฝึกอบรม

การป้องกันและระงับการแพร่เชื้อหรืออันตรายที่อาจเกิดจากมูลฝอยติดเชื้อ ต้องสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน

การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ต้องกำจัดมูลฝอยติดเชื้อโดย วิธีการใดวิธีการหนึ่ง ได้แก่ การเผาในเตา การทำลายเชื้อด้วยไอน้ำ การทำลายเชื้อด้วยความร้อน หรือวิธีการอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ต้องกำจัดมูลฝอยติดเชื้อตามระยะเวลาที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่ขนจากที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการการสาธารณสุขหรือของห้องปฏิบัติการเชื้ออันตราย

กฎกระทรวงการควบคุมสถานประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สถานที่ตั้ง ลักษณะอาคาร การสุขาภิบาล สถานประกอบกิจการต้องตั้งอยู่ห่างจากศาสนสถาน โรงพยาบาล สถานศึกษา สถานเลี้ยงเด็ก สถานดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยพักฟื้นหรือผู้พิการ หรือสถานที่อื่นใดที่ต้องมีการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนเป็นพิเศษ อาคารต้องมั่นคง แข็งแรง และเหมาะสมที่จะประกอบกิจการตามที่ได้ขออนุญาต มีลักษณะถูกต้องตาม พรบ.ควบคุมอาคาร มีการเก็บรวบรวม หรือกำจัดมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ สถานประกอบการต้องไม่มีน้ำท่วมขัง มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการดำเนินการในโรงครัวอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลอาหาร จัดวางสิ่งของเป็นระเบียบ มีน้ำสะอาดสำหรับผู้ปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ

กฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการสิ่งปฏิกูล พ.ศ. 2561 กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองบ้านพักอาศัย อาคาร หรือสถานที่ที่มีส้วมต้องจัดให้มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลแบบติดกับที่ หรือต่อท่อไปยังระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลรวม สำหรับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ที่ให้บริการส้วมสาธารณะต้องดำเนินการให้ส้วมสาธารณะถูกสุขลักษณะตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ ทั้งต้องดูแลพื้น ผนัง เพดาน โถส้วม โถปัสสาวะ และที่เปิดและปิดน้ำของโถส้วม และโถปัสสาวะให้สะอาด จัดให้มีอ่างล้างมือพร้อมสบู่หรือผลิตภัณฑ์อื่นใดสำหรับทำความสะอาดมือซึ่งพร้อมใช้งาน และจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะสะอาด และอยู่ในสภาพดี

## 6) พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

การประกอบกิจการสถานพยาบาลและการดำเนินการสถานพยาบาล สถานพยาบาลมี 2 ประเภท คือ 1) ประเภทที่ไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน 2) ประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการสถานพยาบาล เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต การขอ การออก ใบอนุญาตและการประกอบกิจการสถานพยาบาล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด

ผู้รับอนุญาตต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานพยาบาลนั้น และต้องแสดงรายละเอียด ชื่อสถานพยาบาล รายการเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม การพยาบาล การผดุงครรภ์ ทันตกรรม เภสัชกรรม หรือผู้ประกอบโรคศิลปะ อัตราค่ารักษาพยาบาล ค่าบริการและสิทธิของผู้ป่วย

ผู้รับอนุญาต และผู้ดำเนินการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน จัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลตามวิชาชีพและจำนวนที่กำหนด ตลอดเวลาทำการ จัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ ยาและเวชภัณฑ์ที่จำเป็นประจำสถานพยาบาลนั้น รายงานหลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลและผู้ป่วย และหลักฐานที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และต้องเก็บไว้ให้อยู่ในสภาพที่ตรวจสอบได้ไม่น้อยกว่า 5 ปี

การปิดสถานพยาบาลและการเพิกถอนใบอนุญาต เมื่อผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ระงับหรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร

กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล พ.ศ. 2558 กำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล ดังนี้

(1) ลักษณะโดยทั่วไปและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาลประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน คลินิกต้องตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวก ปลอดภัย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ อาคารต้องมั่นคงแข็งแรง ไม่อยู่ในสภาพชำรุดและเสี่ยงต่ออันตรายจากการใช้สอย บริเวณทั้งภายนอกและภายในต้องสะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย จัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยอย่างเหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วย มีห้องตรวจหรือห้องให้การรักษาเป็นสัดส่วนและมีติดชิด มีระบบการควบคุมการติดเชื้อที่เหมาะสม กรณีบริการเอกซเรย์ การบริการจะต้องได้มาตรฐาน

(2) ลักษณะโดยทั่วไปและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาลประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน โรงพยาบาลขนาดใหญ่ ต้องมีจำนวนเตียงที่จัดให้บริการผู้ป่วยตั้งแต่ 91 เตียงขึ้นไป โรงพยาบาลขนาดกลาง ต้องมีจำนวนเตียงที่จัดให้บริการผู้ป่วยตั้งแต่ 31 เตียงขึ้นไปแต่ไม่ 91 เตียง โรงพยาบาลขนาดเล็ก ต้องมีจำนวนเตียงที่จัดให้บริการผู้ป่วยไม่เกิน 30 เตียง

โครงสร้างของอาคารต้องไม่ติดกับอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่น อาคารที่ให้บริการผู้ป่วยตั้งแต่ 3 ชั้นขึ้นไป จะต้องมิลิท์บรรทุกเตียงผู้ป่วยอย่างน้อยหนึ่งตัว และเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมของจำนวนเตียง หรือมีทางลาดเอียงเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ต้องจัดสถานที่และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และผู้พิการแต่ละประเภท การจัดสถานที่เพื่อกิจการอื่น เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของต้องไม่อยู่ในบริเวณแผนกผู้ป่วยใน และแยกเป็นสัดส่วนโดยไม่ปะปนกับการให้บริการในบริเวณแผนกผู้ป่วยนอก ได้รับอนุญาตเป็นอาคารสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยควบคุมอาคาร

## 7) พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554

นายจ้างมีหน้าที่จัดและดูแลสถานประกอบกิจการและลูกจ้างให้มีสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของลูกจ้างมิให้ลูกจ้างได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสุขภาพอนามัย จัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน แจ้งให้ลูกจ้างทราบถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน ให้นายจ้างจัดให้ผู้บริหาร หัวหน้างาน และลูกจ้างทุกคนได้รับการฝึกอบรมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน และติดประกาศสัญลักษณ์เตือนอันตรายในที่ที่เห็นได้ง่าย ณ สถานประกอบกิจการ

นายจ้างมีหน้าที่ต้องจัดและดูแลให้ลูกจ้างสวมใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่ได้มาตรฐาน ในกรณีที่ลูกจ้างไม่สวมใส่อุปกรณ์ดังกล่าว ให้นายจ้างสั่งให้ลูกจ้างหยุดการทำงานนั้นจนกว่าลูกจ้างจะสวมใส่อุปกรณ์ดังกล่าว

ลูกจ้างมีหน้าที่ดูแลสภาพแวดล้อมในการทำงานตามมาตรฐานที่กำหนด ในกรณีที่ลูกจ้างทราบถึงข้อบกพร่องหรือการชำรุดเสียหาย และไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน หัวหน้างาน หรือผู้บริหาร และให้เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน หัวหน้างาน หรือผู้บริหาร

แจ้งเป็นหนังสือต่อนายจ้างโดยไม่ชักช้า และให้ผู้ที่ได้รับแจ้งดำเนินการป้องกันอันตรายนั้นภายในขอบเขตที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายทันทีที่ทราบ

คณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน มี ปลัดกระทรวงแรงงาน เป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน หรือมาตรการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงาน เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่สถานประกอบกิจการใดเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง หรือลูกจ้างประสบอันตรายจากการทำงาน กรณีที่ลูกจ้างเสียชีวิต ให้นายจ้างแจ้งต่อพนักงานตรวจความปลอดภัยในทันทีที่ทราบโดยโทรศัพท์ โทรสาร หรือวิธีอื่นใดที่มีรายละเอียดพอสมควร และให้แจ้งรายละเอียดและสาเหตุเป็นหนังสือภายใน 7 วันนับแต่วันที่ลูกจ้างเสียชีวิต กรณีที่มีลูกจ้างประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยตามกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน เมื่อนายจ้างแจ้งการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยต่อสำนักงานประกันสังคมตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ให้นายจ้างส่งสำเนาหนังสือแจ้งนั้นต่อพนักงานตรวจความปลอดภัยภายใน 7 วันด้วย

กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ.2555 กำหนดให้นายจ้างจัดให้มีระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยในสถานประกอบกิจการตามกฎหมายนี้ และต้องดูแลระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ในสถานประกอบกิจการทุกแห่ง ให้นายจ้างจัดทำป้ายข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการดับเพลิงและการอพยพหนีไฟ และปิดประกาศให้เห็นได้อย่างชัดเจน ในสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ให้นายจ้างจัดให้มีแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย ประกอบด้วย การตรวจตรา การอบรม การรณรงค์ป้องกันอัคคีภัย การดับเพลิง การอพยพหนีไฟ และการบรรเทาทุกข์

กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2549 ให้นายจ้างจัดให้มีข้อบังคับและคู่มือว่าด้วยความปลอดภัยในการทำงานไว้ในสถานประกอบกิจการ ข้อบังคับ ว่าด้วยความปลอดภัยในการทำงาน อย่างน้อยต้องกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยเพื่อควบคุมมิให้มีการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการทำงาน ทั้งนี้ นายจ้างต้องจัดให้มีการอบรมและฝึกปฏิบัติงานว่าลูกจ้างจะสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องปลอดภัย รวมทั้ง แต่งตั้งลูกจ้างระดับหัวหน้างานเป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างานของสถานประกอบกิจการ โดยผ่านการฝึกอบรมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด

กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย พ.ศ. 2556 กำหนดมาตรฐานการทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย ได้แก่ การกระทำใด ๆ ซึ่งอาจทำให้ลูกจ้างได้รับสารเคมีอันตราย ให้นายจ้างที่มีสารเคมีอันตรายอยู่ในครอบครองจัดทำบัญชีรายชื่อสารเคมีอันตรายและรายละเอียดข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมีอันตรายตามแบบที่อธิบดีประกาศกำหนด และมีหน้าที่แจ้งให้ลูกจ้างทราบข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมีอันตรายที่อยู่ในครอบครองของนายจ้าง ให้นายจ้างจัดสถานที่เก็บรักษาสารเคมีอันตรายให้มีสภาพและคุณลักษณะต้องสามารถทนไฟได้ไม่น้อยกว่า 60 นาที รวมทั้งต้องดูแลปรับปรุงสถานที่



มิให้ชำรุด ผุพัง และรักษาความสะอาดพื้น มิให้มีเศษขยะ เศษวัสดุหรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง มีระยะห่างจากอาคารที่ลูกจ้างทำงานในระยะเวลาที่ปลอดภัยตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง และเสียง พ.ศ.2559 กำหนดให้สภาวะการทำงานคือ สภาวะแวดล้อมซึ่งปรากฏอยู่ในบริเวณที่ทำงานของลูกจ้างซึ่งรวมถึงสภาพต่าง ๆ ในบริเวณที่ทำงาน เครื่องจักร อาคาร สถานที่ การระบายอากาศ ความร้อน แสงสว่าง เสียง ตลอดจนสภาพและลักษณะการทำงานของลูกจ้างด้วย ความร้อน ต้องมีมาตรฐานระดับความร้อนไม่เกินค่าเฉลี่ยอุณหภูมิเวตบัลด์ โกลบ 34 องศาเซลเซียส เสียง นายจ้างต้องควบคุมระดับเสียงมิให้มีระดับเสียงสูงสุดของเสียงกระทบหรือเสียงกระทบเกิน 140 เดซิเบล หรือได้รับสัมผัสเสียงที่มีระดับเสียงดังต่อเนื่องแบบคงที่ เกินกว่า 115 เดซิเบล และนายจ้างต้องจัดให้มีและดูแลให้ลูกจ้างใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลตามความเหมาะสมกับลักษณะงานตลอดเวลาที่ทำงาน

## 8) พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509

“สถานบริการ” หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้บริการโดยหวังประโยชน์ในทางการค้า ได้แก่

- (1) สถานเต้นรำ รำวง หรือรอกเง้ง เป็นปกติระบุประเภทที่มีและประเภทที่ไม่มีคูบริการ
- (2) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและบริการ โดยมีผู้บำเรอสำหรับปรนนิบัติลูกค้า
- (3) สถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัว ซึ่งมีผู้บริการให้แก่ลูกค้า แต่ไม่รวมถึงสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล สถานประกอบการเพื่อสุขภาพตามกฎหมายว่าด้วยสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ หรือสถานที่อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (4) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายหรือให้บริการ โดยมีรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ มิดนตรี การแสดงดนตรี หรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิงและยินยอมหรือปล่อยให้ละเลยให้พนักงาน นักแสดง หรือพนักงานอื่นใดนั่งกับลูกค้า มีการจัดอุปกรณ์การร้องเพลงประกอบดนตรีให้แก่ลูกค้า โดยจัดให้มีผู้บริการขับร้องเพลงกับลูกค้า หรือยินยอมหรือปล่อยให้พนักงานอื่นใดนั่งกับลูกค้า มีการเต้นหรือยินยอมให้มีการเต้น หรือจัดให้มีการแสดงเต้น เช่น การเต้นบนเวทีหรือการเต้นบริเวณโต๊ะอาหารหรือเครื่องดื่ม และมีลักษณะของสถานที่ การจัดแสงหรือเสียง หรืออุปกรณ์อื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (5) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่าย โดยจัดให้มีการแสดงดนตรี หรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิง ซึ่งปิดทำการหลังเวลา 24.00 น.

การขอใบอนุญาตจัดตั้งสถานบริการและการขอต่ออายุใบอนุญาต

- (1) คุณสมบัติของผู้ขออนุญาตตั้งสถานบริการ ที่ประกอบด้วย อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรม ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ไม่เป็นผู้เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่ออันเป็นที่รังเกียจแก่สังคม โรคพิษสุราเรื้อรัง หรือโรคยาเสพติดให้โทษอย่างรุนแรง ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษในความผิดเกี่ยวกับเบต การค้าหญิงและเด็กหญิง และการค้าวัตถุอันลามก

(2) อาคารสถานที่ที่ขออนุญาตจัดตั้งสถานบริการ ต้องไม่อยู่ใกล้ชิดวัด สถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา โรงเรียนหรือสถานศึกษา โรงพยาบาล สถานพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน สโมสรเยาวชนหรือหอพัก ในขนาดที่เห็นได้ว่าจะก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่สถานที่ดังกล่าว และไม่อยู่ย่านที่ประชาชนอยู่อาศัย รวมทั้งต้องมีทางถ่ายเทอากาศสะดวก และในกรณีที่อาคารเป็นของผู้อื่น ต้องมีหนังสือแสดงว่าได้รับความยินยอมจากเจ้าของอาคารหรือสถานที่นั้น

(3) ผู้รับอนุญาตจัดตั้งสถานบริการต้องจัดทำประวัติของพนักงานก่อนเริ่มเข้าทำงาน และต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงรายการในบัตรประวัติ หรือกรณีสูญหาย ชำรุดเสียหายในสาระสำคัญภายใน 7 วัน ภายใต้อحكامและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตจัดตั้งสถานบริการรับพนักงานที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ห้ามมิให้มีการจำหน่ายสุราหรือปล่อยให้ดื่มกินโดยมีผู้มีอาการเมามจนประพุดวิญวณ หรือครองสติไม่ได้เข้าไปหรืออยู่ในสถานบริการระหว่างเวลาทำการ ห้ามมิให้ผู้ซึ่งไม่มีหน้าที่เฝ้าดูแลสถานบริการพักอาศัยหลับนอนในสถานบริการ ห้ามมิให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานบริการ ห้ามมิให้มีการนำอาวุธเข้าไปในสถานบริการ เว้นแต่เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ และห้ามมิให้ปล่อยให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ที่ไม่ได้ทำงานในสถานบริการเข้าไปในสถานบริการนั้น ๆ

(5) ผู้รับอนุญาตจัดตั้งสถานบริการต้องกำหนดวันเวลาเปิดปิดของสถานบริการ การจัดสถานที่ภายนอกและภายในให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การใช้ไฟฟ้าหรือการให้พนักงานติดหมายเลขประจำตัวในสถานบริการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

(6) ผู้รับอนุญาตจัดตั้งสถานบริการสามารถจำหน่ายสุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอื่น รวมทั้งจัดให้มีการแสดงดนตรีหรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิง โดยต้องควบคุมการแสดงมิให้เป็นไปในทางลามกหรืออนาจาร และมีให้มีสัตว์ร้ายเข้าร่วมการแสดงในสภาพที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ชม มิฉะนั้น นายตำรวจท้องที่ตั้งแต่สารวัตรขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร และตั้งแต่นายอำเภอท้องที่ขึ้นไปในจังหวัดอื่น มีอำนาจสั่งให้งดการแสดงนั้นได้

### กฎกระทรวง

- การจัดสถานที่ทั้งภายนอกและภายในสถานบริการ ต้องมีแนวเขตของสถานบริการที่ชัดเจน มีห้องสุขาเพียงพอสำหรับบริการลูกค้าแยกออกเป็นชายและหญิง มีการรักษาความสะอาดสถานที่เป็นอย่างดี ใช้ไฟฟ้าที่มีแสงสว่างเพียงพอที่จะมองเห็นหน้ากันได้ในระยะไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร มีหมายเลขเป็นตัวเลขอารบิกสีขาวสูงอย่างน้อย 5 เซนติเมตร ติดที่หน้าประตูห้องบริการทุกห้องเรียงตามลำดับบานประตูต้องมีช่องสำหรับสามารถมองเข้าไปเห็นภายในห้องขนาด 5x20 เซนติเมตรขึ้นไป เหนือพื้นห้อง 1.7 เมตร และสามารถเปิดเข้าไปตรวจสอบได้ตลอดเวลา และต้องมีป้ายชื่อสถานบริการให้ตรงกับชื่อในใบอนุญาตทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (ถ้ามี) ติดไว้ด้านหน้าของสถานบริการในพื้นที่ที่เห็นได้ชัดเจน

- การติดหมายเลขประจำตัวของพนักงาน ต้องตรงกับหมายเลขในบัตรประวัติของบุคคลนั้นไว้ที่อกเสื้อด้านขวาในขณะที่ปฏิบัติงาน โดยให้ทำเป็นรูปวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 5 เซนติเมตร พื้นสีแดงสำหรับคู่บริการ ผู้บำเรอ และผู้บริการอาบน้ำ นวด หรืออบตัว และพื้นสีน้ำเงิน สำหรับพนักงาน

ลูกจ้าง และคนรับใช้ และหมายเลขประจำตัวให้ใช้เลขอารบิกสี่ตัว ที่มีอักษรย่อหรือชื่อเต็มของสถานบริการ ขนาดพอสมควรอยู่ข้างใต้ตัวเลขดังกล่าว

ประกาศมาตรฐานกิจการสปาเพื่อสุขภาพ มาตรฐานกิจการนวดเพื่อสุขภาพ และมาตรฐาน กิจการนวดเพื่อเสริมสวย โดยกำหนด มาตรฐานสถานที่ มาตรฐานผู้ดำเนินการกิจการ มาตรฐานผู้ให้บริการ

## 9) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ต้องได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายนี้ ต้องแสดงใบอนุญาตประกอบธุรกิจ นำเที่ยวไว้ในที่เปิดเผย ปฏิบัติตามเงื่อนไขการจัดทำเอกสารการโฆษณาหรือชี้ชวนเกี่ยวกับรายการนำเที่ยว และการแจ้งการเปลี่ยนแปลงรายการที่เกิดขึ้นต่างจากการโฆษณาดังกล่าว หลักเกณฑ์การเก็บค่าบริการ นักท่องเที่ยวและการจ่ายเงินคืนแก่นักท่องเที่ยว การจัดทำมัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวที่ต้องขึ้นทะเบียนตาม พระราชบัญญัติ และการจัดให้มีการประกันภัยสำหรับอุบัติเหตุให้กับนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยวใน ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวและความรับผิดชอบ

ผู้เป็นมัคคุเทศก์ต้องได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์จากนายทะเบียน ตามแต่ละประเภทของ ใบอนุญาต การต่ออายุและการขอออกใบแทน การประกาศเขตพื้นที่ในท้องถิ่นหรือชุมชนเพื่อส่งเสริม มัคคุเทศก์และการท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือชุมชนด้วยการกำหนดคุณสมบัติและสิทธิประโยชน์ทางด้าน ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการเป็นมัคคุเทศก์

ผู้นำเที่ยว ต้องขึ้นทะเบียน และมีเงื่อนไขการปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกาย การรักษา มารยาท และ ความประพฤติของผู้นำเที่ยว

กฎกระทรวงการอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. 2561 - กำหนดให้ใบอนุญาตประกอบ ธุรกิจนำเที่ยวมี 4 ประเภท ได้แก่

(1) ประเภทเฉพาะพื้นที่ สำหรับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดหนึ่งจังหวัดใดและจังหวัด ที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดนั้น

(2) ประเภทในประเทศ สำหรับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวภายในราชอาณาจักร

(3) ประเภทนำเที่ยวจากต่างประเทศ สำหรับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวโดยการนำนักท่องเที่ยว ที่เดินทางจากต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวภายในราชอาณาจักร และ

(4) ประเภททั่วไป สำหรับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวภายในราชอาณาจักรและภายนอก ราชอาณาจักร

การขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตพร้อมด้วยเอกสารและ หลักฐาน ซึ่งสามารถยื่นคำขอได้ทั้งบุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด บริษัทมหาชนจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

กฎกระทรวงแบบ รายละเอียด และวิธีการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการของผู้ประกอบ ธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. 2555

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต้องจัดทำสำเนากรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุที่ทำประกันให้แก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยว รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการมอบงานให้แก่มัคคุเทศก์ที่รับทำงานให้แก่ตน

กฎกระทรวงกำหนดจำนวนเงินหลักประกันการประกอบธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. 2563 กำหนดจำนวนเงินหลักประกันแยกตามประเภทของการประกอบธุรกิจนำเที่ยวลดลงจากเดิม ได้แก่ ประเภทเฉพาะพื้นที่เหลือ 3,000 บาท ประเภทภายในประเทศเหลือ 5,000 บาท ประเภทนำเที่ยวจากต่างประเทศเหลือ 30,000 บาท และประเภททั่วไปเหลือ 60,000 บาท

กฎกระทรวงการอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2561 ที่แบ่งใบอนุญาตมัคคุเทศก์ออกเป็น 3 ประเภทคือ ประเภทมัคคุเทศก์ทั่วไป ที่มีความรู้ครอบคลุมทุกสาขาและทั่วประเทศ ประเภทมัคคุเทศก์เฉพาะภูมิภาค ที่มีความรู้เฉพาะภายในภูมิภาคที่กำหนดในใบอนุญาต แบ่งออกเป็น 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ครอบคลุม 26 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุม 20 จังหวัด ภาคใต้ ครอบคลุม 14 จังหวัด และภาคเหนือ ครอบคลุม 17 จังหวัด และประเภทมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ที่มีความรู้เฉพาะภายในเขตพื้นที่ท้องถิ่นหรือชุมชนที่คณะกรรมการกำหนด

กฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยว พ.ศ. 2561 กำหนดให้ผู้ประสงค์จะเป็นผู้นำเที่ยว ต้องยื่นคำขอขึ้นทะเบียนพร้อมเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ต่อนายทะเบียน โดยเฉพาะหลักฐานการศึกษาที่อย่างต่ำต้องสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าและสำเนาวุฒิบัตรว่าได้ผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวตามหลักสูตรและสถานฝึกอบรมตามที่คณะกรรมการกำหนด หรือหนังสือรับรองจากกรมการท่องเที่ยว และเมื่อได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว จะมีการออกบัตรประจำตัวผู้นำเที่ยวด้วย

ประกาศหลักเกณฑ์การกำหนดอัตราค่าบริการนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศ (เฉพาะตลาดจีน) พ.ศ. 2559 ที่กำหนดให้การจัดบริการนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศ (เฉพาะตลาดจีน) มีอัตราค่าบริการตามรายการนำเที่ยวแบบหมู่คณะ ไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท ต่อคนต่อคืน และต้องทำเอกสารเป็นภาษาไทยที่แสดงให้เห็นถึงอัตราค่าบริการที่เรียกเก็บ โดยจะมีภาษาต่างประเทศกำกับด้วยหรือไม่ก็ได้

ประกาศหลักเกณฑ์การกำหนดอัตราค่าบริการนำเที่ยวนอกรายการ (Optional Tour) สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศ (เฉพาะตลาดจีน) พ.ศ. 2559 ที่กำหนดให้การจัดบริการนำเที่ยวนอกรายการ (Optional Tour) ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศ (เฉพาะตลาดจีน) มีอัตราค่าบริการตามรายการนำเที่ยวนอกรายการแบบหมู่คณะ ตามที่นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์กลางกำหนด ทั้งนี้ ไม่เกิน 3,000 บาทต่อคนต่อรายการนำเที่ยว (Trip) และรายการนำเที่ยวนอกรายการดังกล่าวต้องไม่กระทำหรือสนับสนุนให้มีการกระทำผิดในการทำลายสิ่งแวดล้อม โบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ การทารุณสัตว์ การค้าแรงงานข้ามชาติ การค้าประเวณีหรือกิจกรรมทางเพศ และยาเสพติด การกระทำที่ขาดมนุษยธรรม หรือนำมาซึ่งความเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีของประเทศไทย

หลักเกณฑ์การประกันภัยสำหรับอุบัติเหตุให้แก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องจัดให้มีประกันภัยสำหรับอุบัติเหตุให้แก่นักท่องเที่ยวมัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยวในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีจำนวนเงินเอาประกันกรณี

เสียชีวิต สูญเสียอวัยวะ หรือทุพพลภาพไม่ต่ำกว่าหนึ่งล้านบาทต่อคน และกรณีบาดเจ็บไม่ต่ำกว่าห้าแสนบาทต่อคน

ประกาศการติดใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2562 โดยกำหนดให้มัคคุเทศก์ต้องติดใบอนุญาต ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่สามารถมองเห็นด้านหน้าของใบอนุญาตได้อย่างชัดเจนและไม่มีสิ่งอื่นใดมาปิดบังส่วนใดส่วนหนึ่งของใบอนุญาต โดยติดที่หน้าอก หรือใช้สายคล้องคอประกาศการยกเว้นคุณสมบัติสำหรับผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พ.ศ. 2562 โดยยกเว้นคุณสมบัติให้กับผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นซึ่งให้บริการเฉพาะในเขตพื้นที่ท้องถิ่นหรือชุมชนที่คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์กำหนดขึ้น

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่ให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563 จะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด (1) ให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เฉพาะนักท่องเที่ยวที่ผ่านมาตรการกักตัวตามระยะเวลาและในสถานที่ที่รัฐกำหนด (2) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย เพื่อนักท่องเที่ยว (Amazing Thailand Safety and Health Administration : SHA) หรือได้รับการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยป้องกัน COVID -19 ภายใต้โครงการ Clean Together คนไทยรวมพลังป้องกันโรค (3) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวจะต้องจัดให้มีระบบการควบคุมการเดินทางของนักท่องเที่ยวในระหว่างที่มีการให้บริการนำเที่ยว (Tracking) รวมถึงการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายนักท่องเที่ยวก่อนขึ้นรถ การจัดบริการเจลแอลกอฮอล์สำหรับฆ่าเชื้อให้กับนักท่องเที่ยวสำหรับพกติดตัวขณะท่องเที่ยว โดยอย่างน้อยให้มี 1 คน ต่อหนึ่งขบวนหรือหนึ่งลโหด หน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัย สบู่เหลวล้างมือ เป็นต้น

## 10) พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547

### การประกอบธุรกิจโรงแรม

(1) ผู้ขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมต้องเป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ได้แก่ มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี มีภูมิลำเนาในประเทศไทย ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยได้รับโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าทำผิดเกี่ยวกับเพศ ยาเสพติด การค้าหญิงและเด็ก และการค้าประเวณี ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต และไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งถ้าผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นห้างหุ้นส่วนหรือนิติบุคคล ผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม รวมทั้งต้องไม่เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาต

(2) ใบอนุญาตฉบับหนึ่งให้ใช้กับโรงแรมที่ระบุชื่อไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น และให้มีอายุ 5 ปีนับตั้งแต่วันที่ออกใบอนุญาต

(3) การตั้งชื่อโรงแรมต้องเป็นภาษาไทยที่มองเห็นได้ชัดเจน และอาจมีอักษรต่างประเทศกำกับไว้ท้ายหรือใต้ชื่ออักษรไทยด้วยก็ได้

(4) ห้ามผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมเปลี่ยนแปลงประเภทของโรงแรม เพิ่มหรือลดจำนวนห้องพักในโรงแรมอันมีผลกระทบต่อโครงสร้างของโรงแรม และการเปลี่ยนชื่อโรงแรม ยกเว้นได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน

(5) กรณีที่โรงแรมได้รับความเสียหายเนื่องจากเหตุอัคคีภัยหรือภัยอันตรายร้ายแรงอื่น ๆ ให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมหรือผู้จัดการแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่เหตุอันสิ้นสุดลง

แต่ถ้าโรงแรมดังกล่าวได้รับความเสียหายจนมีสภาพที่ไม่อาจแก้ไขได้ ให้ถือว่าใบอนุญาตสำหรับโรงแรมดังกล่าวสิ้นอายุนับแต่วันที่ได้รับความเสียหาย

ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรม ต้องดำเนินการดังนี้

- (1) จัดให้มีป้ายชื่อโรงแรมตามที่กฎหมายกำหนดติดไว้หน้าโรงแรม
- (2) จัดให้มีการแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่ายในโรงแรม
- (3) จัดให้มีเลขที่ประจำห้องพักติดไว้ที่หน้าห้องพักทุกห้อง
- (4) จัดให้มีเอกสารแสดงอัตราค่าที่พักไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่ายในโรงแรม
- (5) จัดให้มีแผนผังแสดงทางหนีไฟไว้ในแต่ละชั้นของโรงแรมและห้องพักทุกห้องและป้ายทางออกฉุกเฉินไว้ในแต่ละชั้นของโรงแรม
- (6) จัดให้มีเอกสารแสดงข้อจำกัดความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดไว้ในโรงแรมและห้องพักทุกห้อง
- (7) ดูแลรักษาความสะอาดด้านสุขลักษณะและอนามัยของโรงแรมให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขและคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุข
- (8) ดูแลรักษาสภาพของโรงแรมให้มีความมั่นคงแข็งแรง และระบบการป้องกันอัคคีภัยให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น
- (9) ดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
- (10) ดูแลและอำนวยความสะดวกให้กับผู้พักในกรณีเกิดอัคคีภัย อุทกภัย หรือเกิดอันตรายใด ๆ ขึ้นในโรงแรม

นอกจากนั้น ผู้จัดการมีหน้าที่เพิ่มเติมในการจัดทำบันทึกรายการเกี่ยวกับผู้พักและจำนวนผู้พักในแต่ละห้องลงในบัตรทะเบียนผู้พักทันทีที่มีการเข้าพักที่มีการลงลายมือชื่อของผู้พักไว้

กรณีผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมหรือผู้จัดการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการ นายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ จะต้องดำเนินการแก้ไขการปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนไม่เกิน 30 วัน และถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกดำเนินการพักใช้ใบอนุญาตในกรณีของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมโดยนายทะเบียนครั้งละไม่เกิน 15 วัน ไม่เกิน 4 ครั้ง และแจ้งให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในไม่เกิน 30 วันสำหรับกรณีการกระทำผิดโดยผู้จัดการ

กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ที่กำหนดประเภทของโรงแรม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- ประเภท 1 หมายความว่าถึง โรงแรมที่ให้บริการเฉพาะห้องพัก มีห้องพักไม่เกิน 50 ห้อง แต่ละห้องต้องมีพื้นที่ใช้สอยไม่น้อยกว่า 7 ตารางเมตร ไม่รวมห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอและระเบียบห้องพัก

- ประเภท 2 หมายความว่าถึง โรงแรมที่ให้บริการห้องพักและห้องอาหาร หรือสถานที่สำหรับบริการอาหารหรือสถานที่สำหรับประกอบอาหาร พื้นที่ใช้สอยของห้องพักแต่ละห้องต้องมีไม่น้อยกว่า 8 ตารางเมตร ไม่รวมห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอและระเบียบห้องพัก

- ประเภท 3 หมายความว่าถึง โรงแรมที่ให้บริการห้องพัก ห้องอาหาร หรือสถานที่สำหรับบริการอาหารหรือสถานที่สำหรับประกอบอาหาร หรือสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการหรือห้องประชุมสัมมนา

- ประเภท 4 หมายความว่าถึง โรงแรมที่ให้บริการห้องพักและห้องอาหาร หรือสถานที่สำหรับบริการอาหารหรือสถานที่สำหรับประกอบอาหาร สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ และห้องประชุมสัมมนา

โรงแรมประเภท 3 และประเภท 4 ห้องต้องมีพื้นที่ใช้สอยไม่น้อยกว่า 14 ตารางเมตร ไม่รวมห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอและระเบียบห้องพัก และกรณีมีห้องพักไม่เกิน 80 ห้อง ห้ามมีสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ยกเว้นโรงแรมที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เพื่อการอนุญาตให้ตั้งสถานบริการ

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขสำหรับโรงแรมทุกประเภท ที่กำหนดไว้ดังนี้

- สถานที่ตั้งของโรงแรม เป็นทำเลที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและอนามัย การเดินทางสะดวก

- มีบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พักอย่างน้อย อาทิ สถานที่ลงทะเบียนผู้พัก ระบบการติดต่อสื่อสาร การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และระบบรักษาความปลอดภัย และต้องจัดให้มีห้องน้ำและห้องส้วมในส่วนที่เป็นบริการสาธารณะแยกระหว่างชายหญิง

- รูปแบบห้องพักต้องไม่ให้เหมือนศาสนสถานหรือสถานที่อันเป็นที่เคารพทางศาสนา และต้องมีเลขประจำห้องพักกำกับไว้ทุกห้อง

- สถานที่จอดรถของโรงแรมที่อยู่ติดกับห้องพักต้องสามารถมองเห็นได้ตลอดเวลา

- อาคารโรงแรมต้องได้รับการอนุญาตและใบรับรองการตรวจสอบสภาพตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร รวมทั้งต้องมีการรักษาความสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ มีระบบระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบระบายอากาศที่ถูกสุขลักษณะ มีการติดตั้งเครื่องดับเพลิง ระบบสัญญาณเตือนเพลิงไหม้ ช่องทางเดินภายในอาคาร ทางหนีไฟหรือบันไดหนีไฟ และสำหรับอาคารที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 2,000 ตารางเมตร ต้องจัดให้มีระบบจ่ายพลังงานไฟฟ้าสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉิน แหล่งจัดตั้งท่อระบายและท่อซึมของอาคารทั้งหมดต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

กฎกระทรวงกำหนดลักษณะอาคารประเภทอื่นที่ใช้ประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวงกำหนดลักษณะอาคารประเภทอื่นที่ใช้ประกอบธุรกิจโรงแรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 กำหนด

วิธีการนำอาคารที่มีอยู่แล้วสามารถปรับปรุงแก้ไข และสามารถขออนุญาตเปลี่ยนการใช้อาคารเพื่อประกอบธุรกิจโรงแรมได้ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

(1) อาคารที่จะตัดแปลงหรืออาคารที่จะเปลี่ยนการใช้มาประกอบธุรกิจโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม ให้มีที่ว่างของอาคารไม่น้อยกว่า 10 ใน 100 ส่วนของพื้นที่ชั้นใดชั้นหนึ่งที่สูงที่สุดของอาคาร และต้องมีลักษณะ

(2) สำหรับอาคารไม่เกิน 2 ชั้นที่มีจำนวนห้องพักในอาคารหลังเดียวกันไม่เกิน 10 ห้อง มีช่องทางเดินในอาคารกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร บันไดกว้างไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร และต้องมีระยะห่างตามแนวทางเดินไม่เกิน 40 เมตร จากจุดที่ไกลสุดบนพื้นชั้นนั้น มีการติดตั้งเครื่องดับเพลิงแบบมือถือหรือเครื่องดับเพลิงยกหัว ไม่น้อยกว่าชั้นละ 1 เครื่อง

(3) สำหรับอาคารที่ไม่ใช่อาคารดังกล่าวข้างต้น ที่มีจำนวนห้องพักในชั้นเดียวกันไม่เกิน 20 ห้อง ต้องมีช่องทางเดินในอาคารมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.20 เมตร

(4) สำหรับอาคารที่ไม่ใช่อาคารดังกล่าวข้างต้น ที่มีจำนวนห้องพักในชั้นเดียวกันเกินกว่า 20 ห้อง ต้องมีช่องทางเดินในอาคารมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร

(5) สำหรับอาคาร 3 ชั้นที่มีเสา คาน ตง พื้น บันได โครงหลังคา หรือผนังของอาคารที่ทำด้วยวัสดุไม่ทนไฟ ต้องติดตั้งระบบความปลอดภัยด้านอัคคีภัยเพิ่มเติม มีระบบสัญญาณเตือนเพลิงไหม้ และติดตั้งระบบไฟส่องสว่างสำรองเพื่อให้มีแสงสว่างสามารถมองเห็นช่องทางเดินได้ ขณะเพลิงไหม้ และมีป้ายบอกชั้น และป้ายบอกทางหนีไฟที่ด้านในและด้านนอกของประตูหนีไฟด้วยตัวอักษร ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนซึ่งต้องมีขนาดไม่เล็กกว่า 10 เซนติเมตร รวมทั้งติดตั้งเครื่องดับเพลิงแบบมือถือหนึ่งเครื่องต่อพื้นที่อาคารไม่เกิน 200 ตารางเมตร ทุกระยะไม่เกิน 30 เมตร แต่ไม่น้อยกว่าชั้นละ 2 เครื่อง

(6) สำหรับอาคารตั้งแต่ 4 ชั้นขึ้นไปต้องมีเสา คาน ตง พื้น บันได โครงหลังคา และผนังของอาคารที่ทำด้วยวัสดุถาวรที่เป็นวัสดุทนไฟ และต้องมีบันไดหนีไฟ ช่องประตูสู่อันตรกิริยาไฟต้องเป็นบานเปิดทำด้วยวัสดุทนไฟได้ ต้องมีทางเดินไปยังบันไดหนีไฟโดยไม่มีสิ่งกีดขวาง

กฎกระทรวง เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2553 กำหนดให้สถานที่พักที่มีจำนวนห้องพักในอาคารเดียวกันหรือหลายอาคารรวมกันไม่เกิน 4 ห้อง และมีจำนวนผู้พักรวมกันทั้งหมดไม่เกิน 20 คน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริมและได้แจ้งให้นายทะเบียนทราบตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด ไม่เป็นโรงแรมตามนิยามความหมายที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547

## 11) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

(1) บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรจะต้องเดินทางเข้ามาหรือออกไปตามช่องทาง ด่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานี หรือท้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา



(2) คนต่างด้าวที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง ได้แก่ ผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะทางน้ำหรือทางอากาศซึ่งเพียงแต่แวะเข้ามายังท่า สถานี หรือท้องที่ ในราชอาณาจักรแล้วกลับออกไป และคนโดยสารรถไฟผ่านแดนซึ่งถือตัวโดยสารตลอดเพียงแต่ผ่าน อาณาเขตประเทศไทยไปนอกราชอาณาจักร และรวมตลอดถึงผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะแห่ง รถไฟดังกล่าว

(3) คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในประเทศไทยที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ บุคคลในคณะผู้แทนทางทูตพนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุลที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย หรือซึ่งเดินทางผ่านเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศอื่น บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจในประเทศไทยเพื่อ รัฐบาลไทยตามความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับรัฐบาลต่างประเทศ หัวหน้าสำนักงานขององค์การ หรือ ทบวงการระหว่างประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองการดำเนินงานในประเทศไทย คู่สมรส หรือบุตร ซึ่งอยู่ในความ อุปการะและเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้น หรือบุคคลซึ่งได้รับเอกสิทธิ เท่าเทียมกันกับบุคคลซึ่งมีตำแหน่งทางทูตตามความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับรัฐบาลต่างประเทศหรือกับ องค์การหรือทบวงการระหว่างประเทศ

คนต่างด้าวซึ่งจะเข้ามาในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวได้จะต้องเข้ามาเพื่อ

- การปฏิบัติหน้าที่ทางทูตหรือกงสุล และการปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ ที่สามารถอยู่ได้ตาม กำหนดระยะเวลาตามความจำเป็น

- การเล่นกีฬา การเดินทางผ่านประเทศไทย และการเป็นผู้ควบคุมพาหนะหรือคนประจำพาหนะ ที่เข้ามายังท่าสถานี หรือท้องที่ในประเทศไทย สามารถอยู่ได้ไม่เกิน 30 วัน

- การท่องเที่ยว สามารถอยู่ได้ไม่เกิน 90 วัน

- การทำธุรกิจ การศึกษาหรือดูงาน การปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน การเผยแพร่ศาสนาที่ได้รับความ เห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์หรือฝึกสอนในสถาบันการค้นคว้า หรือสถาบันการศึกษาในราชอาณาจักร การปฏิบัติงานด้านช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญ การอื่นตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง สามารถอยู่ได้ไม่เกิน 1 ปี

- การลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง สามารถอยู่ได้ไม่เกิน 2 ปี

- การลงทุนหรือการอื่นที่เกี่ยวกับการลงทุนภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน สามารถอยู่ได้ตามกำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพิจารณาเห็นสมควร

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ทางทูตหรือกงสุล การปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ การท่องเที่ยว และการ เล่นกีฬา ถ้ามีความจำเป็นสามารถอยู่ต่อได้เกินระยะเวลาที่กำหนดแต่ครั้งละไม่เกิน 1 ปี ให้เป็นไปตามมติ พิจารณาอนุมัติ โดยคนต่างด้าวที่ต้องการอยู่ต่อต้องยื่นคำขอตามแบบและเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ต้องปฏิบัติดังนี้

- ไม่ประกอบอาชีพหรือรับจ้างทำงาน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบ ธุรกิจของคนต่างด้าวหรือกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว

- พักอาศัย ณ ที่ที่ได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลสมควรไม่สามารถพักอาศัย ณ ที่ที่ได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้แจ้งการเปลี่ยนที่พักอาศัยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เข้าพักอาศัย

- แจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ที่คนต่างด้าวผู้นั้นพักอาศัยภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ย้ายไป ในกรณีเปลี่ยนที่พักอาศัย และถ้าที่พักอาศัยใหม่อยู่ต่างท้องที่กับสถานีตำรวจท้องที่เดิม คนต่างด้าวผู้นั้นต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ที่ไปพักอาศัยใหม่ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ไปถึงด้วย

- ถ้าเดินทางไปจังหวัดใดและอยู่ในจังหวัดนั้นเกิน 24 ชั่วโมง ให้คนต่างด้าวผู้นั้นแจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ไปถึง อาจยกเว้นกรณีคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว (รวมนักท่องเที่ยว) ที่ไม่ต้องแจ้ง แต่ต้องเป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด

- ถ้าอยู่ในประเทศไทยเกิน 90 วัน คนต่างด้าวผู้นั้นต้องมีหนังสือแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กองตรวจคนเข้าเมืองทราบถึงที่พักอาศัยของตนโดยมิชักช้าเมื่อครบระยะ 90 วัน และต่อไปให้กระทำเช่นเดียวกันทุกระยะ 90 วัน ถ้าท้องที่ใดมีที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองตั้งอยู่ จะแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองแห่งนั้นก็ได้ ยกเว้นกรณีคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว (รวมนักท่องเที่ยว) ที่ไม่ต้องแจ้ง แต่ต้องเป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด

คนต่างด้าวผู้ใดไม่มีหลักฐานการเข้ามาในประเทศไทยโดยถูกต้อง หรือไม่มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามพระราชบัญญัตินี้ และทั้งไม่มีใบสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนต่างด้าวผู้นั้นเข้ามาในประเทศไทยโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบว่าด้วย การแจ้งของเจ้าบ้าน เจ้าของหรือผู้ครอบครองเคหสถาน หรือผู้จัดการโรงแรม ซึ่งรับคนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเข้าพักอาศัย ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองซึ่งมีอำนาจความรับผิดชอบในเขตพื้นที่ที่บ้าน เคหสถาน หรือโรงแรมนั้นตั้งอยู่ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่วันที่คนต่างด้าวเข้าพักอาศัย

## 12) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ และ “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้ ทั้งนี้ การขอความยินยอมต้องทำโดยชัดแจ้ง เป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่โดยสภาพไม่อาจขอความยินยอมด้วยวิธีการดังกล่าวได้ และต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมเพื่อนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผย

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องไม่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติซึ่งได้จัดให้มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ ดำเนินการตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

พระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2563 และพระราชกฤษฎีกา กำหนดหน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 “ไม่ให้นำบทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาใช้บังคับแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหน่วยงานหรือกิจการได้แก่ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ มูลนิธิ สมาคม องค์กรศาสนา และองค์กรไม่แสวงหากำไร กิจการด้านเกษตรกรรม กิจการด้านอุตสาหกรรม กิจการด้านพาณิชยกรรม กิจการด้านการแพทย์และสาธารณสุข กิจการด้านพลังงาน ไอน้ำ น้ำ และการกำจัดของเสีย รวมทั้งกิจการที่เกี่ยวข้อง กิจการด้านการก่อสร้าง กิจการด้านการซ่อมและการบำรุงรักษา กิจการด้านการคมนาคมขนส่ง และการเก็บสินค้า กิจการด้านการท่องเที่ยว กิจการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม คอมพิวเตอร์ และดิจิทัล กิจการด้านการเงิน การธนาคาร และการประกันภัย กิจการด้านอสังหาริมทรัพย์ กิจการด้านการประกอบวิชาชีพ กิจการด้านการบริหารและบริการสนับสนุน กิจการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาการ สังคมสงเคราะห์ และศิลปะ กิจการด้านการศึกษา กิจการด้านความบันเทิงและนันทนาการ กิจการด้านการรักษาความปลอดภัย และกิจการในครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชน ซึ่งไม่สามารถจำแนกกิจกรรมได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ระบุไว้ ต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมกำหนด ” โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2565 ดังนั้นตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป พระราชบัญญัตินี้จะมีผลบังคับใช้โดยสมบูรณ์

### 13) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติฯ นี้ได้กำหนดความหมายของ “ระบบคอมพิวเตอร์” หมายความว่า อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมการทำงานเข้าด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด และแนวทางปฏิบัติงานให้อุปกรณ์ หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ “ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย และ “ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เส้นทาง

เวลา วันที่ ปริมาณ ระยะเวลา ชนิดของบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์นั้น เป็นต้น

พระราชบัญญัติฯ นี้ ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น การเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน การเปิดเผยโดยมิชอบซึ่งมาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น การเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน การดักจับไว้โดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมิได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ การทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ การกระทำโดยมิชอบเพื่อให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นถูกระงับ ชะลอ ชัดขวาง หรือรบกวนจนไม่สามารถทำงานตามปกติได้ เป็นต้น และกรณีความผิดข้างต้น ถ้าเป็นการกระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะ ต้องได้รับโทษสูงขึ้นไปอีก และการกระทำเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าว ต้องได้รับโทษสูงขึ้นไปอีก

#### 14) พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดความหมาย “ขายตรง” หมายความว่า การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่น หรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยผ่านตัวแทนขายตรงหรือ ผู้จำหน่ายอิสระชั้นเดียวหรือหลายชั้นแต่ไม่รวมถึงนิติกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง “ตลาดแบบตรง” หมายความว่า การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางและมุ่งหวังให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น ส่วนการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

กฎหมายกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้ และห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าวซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องปฏิบัติ เช่น การจ่ายค่าตอบแทน การห้ามเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย และการทำสัญญาระหว่างผู้จำหน่ายอิสระกับผู้ประกอบธุรกิจขายตรง เป็นต้น

กฎหมายฉบับนี้ยังได้กำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น ผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาโดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาภายในเวลา 7 วันนับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการไปยังผู้ประกอบธุรกิจขายตรง การส่งคืนสินค้าไปยังผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจขายตรง เป็นต้น

## 15) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค 5 ประการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร รวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ ด้วย คือการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลาก และการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา ดังนี้

### 1) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา

การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ และการโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค

สินค้าที่ผู้ประกอบการจะขายหรือเสนอขาย หรือเข้าทำความตกลงเพื่อขายหรือนำเสนอด้วยวิธีการโฆษณาหรือวิธีการอื่นใด หรือนำออกวางตลาด จะต้องเป็นสินค้าที่มีความปลอดภัย โดยพิจารณาจากลักษณะและประเภทของสินค้า ลักษณะการนำเสนอสินค้า การติดฉลาก คำเตือนและข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ การกำจัด และการทำลาย และข้อบ่งชี้หรือข้อสารสนเทศใด ๆ เกี่ยวกับสินค้า รวมถึงการโฆษณาสินค้า ผลกระทบด้านความปลอดภัยของสินค้าที่อาจเกิดขึ้นหากนำสินค้านั้นไปใช้ร่วมกับสินค้าอื่น รวมถึงความเสี่ยงของผู้บริโภคจะได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้าเป็นพิเศษ เช่น เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และคนพิการ ทั้งต้องมีมาตรฐานความปลอดภัยที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไปของสินค้าประเภทนั้นด้วย

ผู้ประกอบการต้องไม่ผลิต สั่ง หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายซึ่งสินค้าที่เป็นอันตราย และต้องไม่แนะนำหรือโฆษณาสินค้านั้นดังกล่าว

ผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้าหรือผู้ซื้อสินค้าเพื่อนำออกให้บริการ ซึ่งต้องจัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงต่ออันตรายอันเนื่องมาจากสินค้าที่ขายหรือสินค้าที่นำออกให้บริการที่ตนได้มาจากผู้ผลิต ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ผู้ขาย หรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า และข้อมูลหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในความครอบครองของตน โดยส่งต่อให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้ทราบ และเก็บรักษาเอกสารที่จำเป็นเพื่อการติดตามแหล่งที่มาของสินค้าที่ขายหรือสินค้าที่นำออกให้บริการ ทั้งต้องให้ความร่วมมือกับผู้ผลิต ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ผู้ขาย และพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อป้องกันหรือทำให้ความเสี่ยงต่ออันตรายอันเนื่องมาจากสินค้าที่ขายหรือสินค้าที่นำออกให้บริการหมดสิ้นไป

## 2) การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลาก

สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

ผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก ต้องจัดให้มีฉลากของสินค้าโดยฉลากจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า

(2) ต้องระบุข้อความ เกี่ยวกับ (ก) ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตหรือของผู้นำเข้าเพื่อขาย (ข) สถานที่ผลิตหรือสถานที่ประกอบธุรกิจนำเข้า (ค) ระบุข้อความที่แสดงให้เข้าใจได้ว่าสินค้านั้นคืออะไร ในกรณีที่เป็นสินค้านำเข้าให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

(3) ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน วัน เดือน ปี ที่หมดอายุในกรณีเป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

## 3) การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

ในการประกอบธุรกิจที่กฎหมายกำหนดให้ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคจะต้องไม่ทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควร และห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

หากมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือเมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลได้ โดยให้มีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สิน หรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย ซึ่งมีสิทธิได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีด้วย

### หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค

หน่วยงานที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอยู่หลากหลายและกระจายตามประเภทของการบริโภคสินค้าและบริการ เช่น

1) กรณีที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับอาหาร ยา หรือเครื่องสำอาง เป็นหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

2) กรณีที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมก็เป็นหน้าที่ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

3) กรณีที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับเจ้าของธุรกิจจัดสรรที่ดิน อาคารชุด เป็นหน้าที่ของกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

4) กรณีที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับคุณภาพหรือราคาสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นหน้าที่ของกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

## 16) พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำของดังต่อไปนี้

- 1) ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น
- 2) รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ดำเนินการตามกฎหมายหรือมติของคณะรัฐมนตรีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ ผลประโยชน์ส่วนรวม หรือจัดให้มีสาธารณูปโภค
- 3) กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร
- 4) ธุรกิจที่มีกฎหมายเฉพาะกำกับดูแลในเรื่องการแข่งขันทางการค้า

พระราชบัญญัตินี้ ได้ให้ความหมาย

“ธุรกิจ” หมายความว่า กิจการอันดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางการค้าในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงิน การประกันภัย และการบริการ และให้หมายความรวมถึงกิจการอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

“ผู้ประกอบการธุรกิจ” หมายความว่า ผู้จำหน่าย ผู้ผลิตเพื่อจำหน่าย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย ผู้ซื้อเพื่อผลิตหรือจำหน่ายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการในธุรกิจ

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ใช้ในการอุปโภคหรือบริโภค รวมทั้งเอกสารแสดงสิทธิในสิ่งของนั้น

“บริการ” หมายความว่า การรับจัดทำกรงาน การให้สิทธิใด ๆ การให้ใช้หรือให้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือกิจการใด ๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่น แต่ไม่รวมถึงการจ้างแรงงาน

“ราคา” หมายความว่า ราคาสินค้า และให้หมายความรวมถึงค่าตอบแทนสำหรับการให้บริการด้วย

“ตลาด” หมายความว่า ตลาดที่เกี่ยวข้องเนื่องในสินค้าหรือบริการชนิดเดียวกันหรือที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ โดยให้พิจารณาตามคุณลักษณะ ราคา หรือวัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้าหรือบริการ และด้านพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ

“ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด” หมายความว่า ผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งหรือหลายรายในตลาดใดตลาดหนึ่ง ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายเกินกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยให้นำปัจจัยสภาพการแข่งขันของตลาดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง แล้วแต่กรณี มาประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนเกณฑ์ส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายอย่างน้อยหนึ่งครั้งภายในระยะเวลาสามปีนับแต่วันออกประกาศ การนับส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายของผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ให้นำรวมส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายในตลาดใดตลาดหนึ่งของบรรดาผู้

ประกอบธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กันทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดด้วย และให้ถือว่าบรรดาผู้ประกอบการธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายดังกล่าวเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด

“ปัจจัยสภาพการแข่งขัน” หมายความว่า จำนวนผู้ประกอบการในตลาด จำนวนเงินลงทุน การเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ช่องทางการจัดจำหน่าย เครือข่ายในการประกอบธุรกิจ โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบธุรกิจ กฎระเบียบของภาครัฐ และปัจจัยอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

พระราชบัญญัติฯ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า” ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการหนึ่งคน และกรรมการอื่นอีกห้าคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลที่ผ่านการคัดเลือกโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ให้เลขาธิการเป็นเลขานุการ คณะกรรมการ กรรมการต้องเป็นผู้ที่มีผลงานหรือเคยปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่าสิบปี ในสาขานิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การบัญชี อุตสาหกรรม การบริหารธุรกิจ การคุ้มครองผู้บริโภค หรือในสาขาอื่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำกับดูแล การแข่งขันทางการค้า ทั้งนี้ การนับระยะเวลาข้างต้นให้นำมารวมกันได้ กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงสองวาระ

ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ เสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้, ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้, กำกับดูแลการประกอบธุรกิจและกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรม, พิจารณาเรื่องร้องเรียนและสอบสวนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้, พิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอ, วางระเบียบการสืบสวนและสอบสวนของคณะอนุกรรมการสอบสวน, ประกาศแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้, ดำเนินคดีอาญาตามผู้เสียหายร้องทุกข์, พิจารณากำหนดโทษปรับทางปกครอง, เชิญบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำหรือความเห็น, เสนอความเห็นและเสนอแนะต่อรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลด้านการแข่งขันทางการค้า ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันทางการค้า ทำให้เกิดการกีดกัน จำกัดการแข่งขันหรือลดการแข่งขันทางการค้า อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการ, กำหนดแผน กลยุทธ์ และแนวทางการบริหารงานของสำนักงาน, ออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินงานอื่นของสำนักงาน, ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าขึ้นเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ และให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ, ติดตามพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจที่อาจก่อให้เกิดการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้และรายงานต่อคณะกรรมการ ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับสินค้า การบริการ และพฤติกรรมในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางและให้ความเห็นในการส่งเสริม พัฒนา และกำกับดูแลการประกอบธุรกิจ จัดทำฐานข้อมูลขนาดตลาดสินค้าหรือบริการที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการผูกขาดตลาดตามที่คณะกรรมการกำหนด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน รับเรื่องร้องเรียนที่บุคคลใดอ้างว่าได้มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ และดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานในเรื่องที่ร้องเรียน



ให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอ เพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณา ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ถ้อยกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง และมีทรัพย์สินใด ๆ ก่อตั้งสิทธิหรือทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน แลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมดำเนินการในการเจรจา ทำความตกลงและร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานในประเทศ และต่างประเทศในกิจการที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสำนักงาน จัดให้มีหรือให้ความร่วมมือกับองค์กรอื่นในการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า ประสานงานและให้ความร่วมมือกับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ รับค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎหมาย และค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือรายได้จากการดำเนินงาน เผยแพร่ผลคำวินิจฉัยของคณะกรรมการต่อสาธารณชน จัดทำรายงานประจำปีแสดงผลงานและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสำนักงานเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ปฏิบัติการตามประกาศ ระเบียบ มติของคณะกรรมการ และปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย ปฏิบัติการอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน โดยให้สำนักงานมีเลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานขึ้นตรงต่อประธานกรรมการ และเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงาน ในกิจการของสำนักงานที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก

### การป้องกันการผูกขาดและการค้าที่ไม่เป็นธรรม กำหนดไว้ดังนี้

(1) ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม
- กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่นซึ่งเป็นผู้ค้าของตนต้องจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ หรือการจำหน่ายสินค้า หรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้าการได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจอื่น
- ระงับ ลด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้า มาในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้า ทั้งนี้ เพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด
- แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(2) ผู้ประกอบธุรกิจที่กระทำการรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดใดตลาดหนึ่งซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ต้องแจ้งผลการรวมธุรกิจต่อคณะกรรมการภายใน 7 วันนับแต่วันที่รวมธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจที่จะกระทำการรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ประกาศให้ระบุมามีส่วนแบ่งตลาด ยอดเงินขาย จำนวนทุน จำนวนหุ้น หรือจำนวนสินทรัพย์ไม่น้อยกว่าจำนวนเท่าใดไว้ด้วย

### การรวมธุรกิจให้หมายความรวมถึง

- การที่ผู้ผลิตรวมกับผู้ผลิต ผู้จำหน่ายรวมกับผู้จำหน่าย ผู้ผลิตรวมกับผู้จำหน่าย หรือผู้บริการรวมกับผู้บริการ อันจะมีผลให้สถานะของธุรกิจหนึ่งคงอยู่และอีกธุรกิจหนึ่งสิ้นสุดลงหรือเกิดเป็นธุรกิจใหม่ขึ้น
- การเข้าซื้อสินทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วนของธุรกิจอื่นเพื่อควบคุมนโยบายการบริหารธุรกิจ การอำนวยความสะดวก หรือการจัดการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
- การเข้าซื้อหุ้นทั้งหมดหรือบางส่วนของธุรกิจอื่น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อควบคุมนโยบายการบริหารธุรกิจ การอำนวยความสะดวก หรือการจัดการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(3) ในการพิจารณาอนุญาตรวมธุรกิจ ให้คณะกรรมการดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วันนับแต่วันที่รับคำขอ และในกรณีมีความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา ให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสิบห้าวัน โดยบันทึกเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องขยายเวลาไว้ในการพิจารณาวินิจฉัยด้วย

(4) ผู้ประกอบธุรกิจที่ได้รับอนุญาตให้รวมธุรกิจ ต้องดำเนินการตามระยะเวลาและเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนคำสั่งอนุญาตทั้งหมดหรือบางส่วน โดยจะกำหนดระยะเวลาให้ปฏิบัติไว้ด้วยก็ได้

(5) ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใดรวมกับผู้ประกอบธุรกิจอื่นที่แข่งขันในตลาดเดียวกันกระทำการใด ๆ อันเป็นการผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดนั้นในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- กำหนดราคาซื้อหรือราคาขายหรือเงื่อนไขทางการค้าใด ๆ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมที่ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าหรือบริการ
- จำกัดปริมาณของสินค้าหรือบริการที่ผู้ประกอบธุรกิจแต่ละรายจะผลิต ซื้อ จำหน่าย หรือบริการตามที่ตกลงกัน
- กำหนดข้อตกลงหรือเงื่อนไขในลักษณะสมรู้กัน เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งได้รับการประมูลหรือประกวดราคาสินค้าหรือบริการ หรือเพื่อบังคับให้ฝ่ายหนึ่งเข้าแข่งขันราคาในการประมูลหรือประกวดราคาสินค้าหรือบริการ
- กำหนดแบ่งท้องที่ที่ผู้ประกอบธุรกิจแต่ละรายจะจำหน่าย หรือลดการจำหน่าย หรือซื้อสินค้าหรือบริการได้ในท้องที่นั้น หรือกำหนดผู้ซื้อหรือผู้ขายที่ผู้ประกอบธุรกิจแต่ละรายจะจำหน่ายหรือซื้อสินค้าหรือบริการได้ โดยผู้ประกอบธุรกิจอื่นจะไม่ซื้อหรือจำหน่ายหรือซื้อสินค้าหรือบริการนั้น

(6) ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใดรวมกับผู้ประกอบธุรกิจอื่นกระทำการใด ๆ อันเป็นการผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่งในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- กำหนดเงื่อนไขมาตรา 54 ระหว่างผู้ประกอบการที่มีคู่แข่งกันในตลาดเดียวกัน
- ลดคุณภาพของสินค้าหรือบริการให้ต่ำกว่าที่เคยผลิตจำหน่ายหรือให้บริการ
- แต่งตั้งหรือมอบหมายให้บุคคลใดแต่ผู้เดียวเป็นผู้จำหน่ายสินค้าหรือให้บริการอย่างเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน
- กำหนดเงื่อนไขหรือวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อหรือการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการเพื่อให้ปฏิบัติตามที่ตกลงกัน
- ความตกลงร่วมกันในลักษณะอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(7) ประกอบธุรกิจได้ร่วมกับผู้ประกอบการอื่น อันเป็นการผูกขาด มิให้ใช้บังคับกับกรณีดังต่อไปนี้

- การกระทำระหว่างผู้ประกอบการที่มีความสัมพันธ์กันทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
- การตกลงร่วมกันในธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการผลิต การจัดจำหน่ายสินค้า และการส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคนิคหรือเศรษฐกิจ
- การตกลงร่วมกันในรูปแบบธุรกิจที่มีสัญญาระหว่างผู้ประกอบการในระดับกัน โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้ใช้สิทธิในสินค้าหรือบริการ เครื่องหมายการค้า วิธีการดำเนินธุรกิจ หรือการสนับสนุนการประกอบธุรกิจ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับสิทธิซึ่งมีหน้าที่ชำระค่าสิทธิ ค่าธรรมเนียม หรือให้ผลตอบแทนอื่นใดตามที่ระบุในสัญญา
- ลักษณะข้อตกลงหรือรูปแบบธุรกิจตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(8) ห้ามมิให้ผู้ประกอบการกระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่นในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- กีดกันการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่นอย่างไม่เป็นธรรม
- ใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม
- กำหนดเงื่อนไขทางการค้าอันเป็นการจำกัดหรือขัดขวางการประกอบธุรกิจของผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม
- กระทำการในลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(9) ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจในประเทศทำนิติกรรมหรือสัญญากับผู้ประกอบการในต่างประเทศอย่างไม่มีเหตุผลอันสมควร อันก่อให้เกิดพฤติกรรมการผูกขาดหรือจำกัดการค้าอย่างไม่เป็นธรรม และส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจและผลประโยชน์ของผู้บริโภคโดยรวม

(10) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจอาจยื่นคำร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยเป็นการล่วงหน้าในเรื่องดังต่อไปนี้

- การกระทำของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50
- การประกอบธุรกิจที่มีลักษณะตามมาตรา 54, 55, 57 และ 58

## การฟ้องคดีเรียกค่าเสียหาย

**การฟ้อง** ให้บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการฝ่าฝืนมาตรา 50, 51, 54, 55, 57 และ 58 มีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำการฝ่าฝืนนั้นได้ในการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหาย ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมหรือมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้บริโภคหรือสมาชิกของสมาคมหรือมูลนิธิได้ แล้วแต่กรณี

**อายุความ** การฟ้องคดีเรียกค่าเสียหาย ถ้ามิได้นำคดีสู่ศาลภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับความเสียหายหรือควรจะได้รู้ถึงเหตุดังกล่าว ให้สิทธิในการนำคดีสู่ศาลเป็นอันสิ้นไป

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

ผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ ต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ ในการใช้อำนาจดังกล่าวคณะกรรมการอาจมอบหมายให้เลขาธิการกระทำการแทนได้ เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

## 2. กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 10 ประเทศ

การศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น ได้เลือกประเทศทั้งประเทศที่เป็นเป้าหมายการตลาดของไทย และประเทศที่มีศักยภาพเป็นคู่แข่งของไทย รวม 10 ประเทศ ประกอบด้วย (1) ประเทศที่เป็นเป้าหมายการตลาดของไทย 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ประชาคมยุโรป สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหรัฐอเมริกาฮาวาย (2) ประเทศที่มีศักยภาพเป็นคู่แข่งของไทย 5 ประเทศ คือ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) และสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) โดยสามารถสรุปและเปรียบเทียบกฎหมายที่สำคัญของประเทศดังกล่าวข้างต้นกับกฎหมายของประเทศไทยได้ดังนี้ (รายละเอียดสรุปกฎหมายของแต่ละประเทศแสดงในภาคผนวก)

**1) ประเทศสหรัฐอเมริกา** ประเทศที่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสูงที่สุดในโลก โดยมีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวมากกว่านักท่องเที่ยวภายในประเทศประมาณ 3 เท่า (3,285 ให้สหรัฐต่อหนึ่งทริป เทียบกับ 1,058 ให้สหรัฐต่อหนึ่งทริป) อย่างไรก็ตาม ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของสหรัฐอเมริกาได้รับผลกระทบจากมาตรการปิดประเทศไม่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติลดลง ในขณะเดียวกัน ในปี 2561 ตลาดการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism Market) ของสหรัฐอเมริกามีมูลค่าประมาณ 6.7 พันล้านให้สหรัฐ และคาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourists) ที่จะเดินทางเข้ามาในสหรัฐอเมริกาจนถึงปี พ.ศ. 2569 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 โดยโรคที่นักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์นิยมเดินทางมารับการรักษาในสหรัฐอเมริกาคือโรคร้ายแรง เช่น โรคมะเร็ง และโรคหัวใจ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ชาวอเมริกันบางส่วนที่นิยมเดินทางไปรับการรักษาทางการแพทย์ในประเทศอื่น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในแถบเอเชีย สำหรับโรคบางชนิดที่ไม่มีความซับซ้อน มีค่าใช้จ่ายถูกกว่า และไม่ต้องรอเข้ารับการรักษา เช่น ทันตกรรม ศัลยกรรมตกแต่งบางประเภท หรือการรักษาผู้มีบุตรยาก เป็นต้น โดยมีกฎหมายที่นำมาศึกษา ประกอบด้วย

**1.1) กฎหมายเกี่ยวกับสถานบริการเพื่อสุขภาพ (บริการนวดและการทำธุรกิจสปา)** เนื่องจากรูปแบบการบริหารประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็นรัฐต่าง ๆ ทำให้การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริการนวดและการทำธุรกิจสปาแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้คัดเลือกตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในรัฐแคลิฟอร์เนีย และรัฐเท็กซัส ดังนี้

(1) รัฐแคลิฟอร์เนีย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ คือ กฎ ระเบียบในการจัดตั้งร้านนวดและสปา รวมทั้งนักบำบัด และพนักงานนวดในสถานประกอบการในนครลอสแอนเจลิส (The Municipal Code: Rules and Regulations for Massage Establishments and Massage Therapists and Practitioners) ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบการที่ต้องการเปิดร้านนวดและสปาต้องขอใบอนุญาตประกอบกิจการนวดที่เรียกว่า “Massage Establishment Permits” จากหน่วยงานในระดับเมือง (เทศบาลนครลอสแอนเจลิส) และต้องขอใบอนุญาตที่เรียกว่า “Public Health Permit” ที่ต้องยื่นขอต่อหน่วยงานด้านสาธารณสุขของเทศบาลนครลอสแอนเจลิสด้วยเช่นกัน ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2563 ส่วนนักบำบัด/พนักงานนวดต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการนวดเพื่อการบำบัดรักษาจากคณะกรรมการนวดเพื่อการบำบัดรักษาแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (California Massage Therapy Council : CAMTC) ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับรัฐ ในขณะที่ อำนาจหน้าที่ในการสืบสวน ตรวจสอบ และจับกุมสถานประกอบการที่ไม่มีใบอนุญาตหรือรับพนักงานที่ไม่มีใบอนุญาตในการประกอบอาชีพเข้ามาทำงาน เป็นของหน่วยงานสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เรียกว่า “Commission Investigation Division (CID)” ซึ่งเป็นหน่วยงานเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้รับอำนาจตามกฎหมายในการสืบสวน ตรวจสอบ และจับกุมสถานประกอบการที่กระทำผิดกฎหมายว่าด้วยใบอนุญาตที่ City of Los Angeles ออกให้ เช่น ใบอนุญาตประกอบกิจการนวด ใบรับรองทักษะการทำงาน ใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล เป็นต้น โดยผู้ประกอบการร้านนวดและสปาต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าพนักงานของตนมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพที่ออกโดย CAMTC ก่อนจะรับเข้าทำงาน และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับแห่งนครลอสแอนเจลิสเกี่ยวกับการจัดตั้งและประกอบธุรกิจร้านนวด

(2) รัฐเท็กซัส มีกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมธุรกิจสปาโดยเฉพาะ คือ “The Health Spa Act 1999” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประชาชนจากการถูกล่อลวง การฉ้อฉล การเก็บภาษี และเพื่อส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในการให้บริการลูกค้าอย่างเป็นธรรม โดยมีข้อห้ามเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายในการให้บริการ และการจดทะเบียนใบอนุญาต ซึ่งภายใต้กฎหมายดังกล่าวมีการกำหนดค่านิยามเกี่ยวกับการให้บริการสปาเพื่อสุขภาพไว้อย่างชัดเจน ข้อบังคับเกี่ยวกับการจดทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตดำเนินกิจการสปาเพื่อสุขภาพ ที่ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการขอใบอนุญาตตามขั้นตอนและเอกสารต่าง ๆ ที่ระบุไว้ต่อเลขาธิการประจำรัฐ (Secretary of State) Rules and Regulations for Massage Establishments and Massage Therapists and Practitioners แห่งนครลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยและความสะอาดในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ได้แก่ ผู้ประกอบการนวดและสปาจะต้องได้รับใบอนุญาต และการดูแลรักษาความปลอดภัยและสุขภาพของผู้ใช้บริการ โดยมีสาระสำคัญ เช่น ผู้ประกอบการนวดและสปาจะต้องได้รับใบอนุญาตจาก The California Massage Therapy Council (CAMTC) และห้ามผู้ประกอบการและพนักงานให้บริการนวดนอกระยะที่โดยไม่ได้รับ

อนุญาตจาก CAMTC , บุคคลที่ทำงานในร้านนวดจะต้องแต่งกายมิดชิดเรียบร้อยตลอดเวลาในระหว่างการทำงาน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะปฏิบัติหน้าที่อยู่หรือไม่ก็ตาม , สถานที่หรือร้านนวดต้องจัดให้มีผ้าขนหนู ผ้าปูเตียง นวด และที่สำหรับให้บริการนวดซึ่งมีความสะอาดถูกสุขอนามัย , ห้ามมิให้มีการนวดซึ่งมีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ และห้ามมิให้มีการขายบริการทางเพศในสถานประกอบการนวดและสปา , สถานบริการนวดและสปาจะต้องจัดให้มีห้องแต่งตัวและลิฟต์เกอร์สำหรับบริการแก่ลูกค้า , หากมีพนักงานต้อนรับประจำหน้าร้าน ห้ามมิให้มีการถือคประตู่ทางเข้าด้านหน้าและห้ามมิให้ถือคห้องที่ใช้สำหรับให้บริการนวดหรือทำสปา , ห้ามมิให้มีการนวดหรือทำสปาในบูทหรือห้องที่มีการถือคประตู่ , ร้านนวดและร้านทำสปาให้เปิดทำการได้ในระหว่างเวลา 7.00 นาฬิกา ถึง 21.00 นาฬิกาเท่านั้น , พนักงานนวดในสถานประกอบการต้องได้รับใบอนุญาต Massage Practitioner License จาก CAMTC โดยถูกต้อง

The Municipal Code: Chapter 5.60 Massage Establishments and Therapists ได้กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการขออนุญาตประกอบกิจการนวดและสปา เช่น ผู้ขอใบอนุญาตต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีเอกสารประวัติการทำงานย้อนหลัง 10 ปี ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับธุรกิจอื่น ๆ ที่อยู่ในเมืองเดียวกัน (ถ้ามี) ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาร้ายแรงของผู้ขอใบอนุญาต โดยเป็นข้อมูลย้อนหลังภายใน 5 ปี เป็นต้น โดยเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่จะพิจารณาการยื่นขอใบอนุญาตและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดภายในระยะเวลา 60 วัน โดยถ้าหากเอกสารที่ยื่นและผู้ยื่นขออนุญาตมีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎระเบียบ ก็จะได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการนวด (Massage Establishment Permit)

เจ้าพนักงานมีอำนาจจะรับหรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ ในกรณีต่อไปนี้ เช่น ผู้รับใบอนุญาต ลูกจ้าง ผู้รับจ้างอิสระ เจ้าของ ตัวแทน หุ้นส่วน กรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือผู้จัดการของสถานประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของเทศบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด , ผู้รับใบอนุญาต ลูกจ้าง ผู้รับจ้างอิสระ เจ้าของ ตัวแทน หุ้นส่วน กรรมการ ผู้ถือหุ้นหรือผู้จัดการของสถานประกอบการอนุญาตให้มีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นในสถานประกอบการ ไม่ว่าจะได้ทราบหรือไม่ก็ตาม เป็นต้น ทั้งนี้ เจ้าพนักงานมีอำนาจออกคำสั่งดังต่อไปนี้ ตักเตือน , ระงับการใช้ใบอนุญาตไม่เกินระยะเวลา 6 เดือน , เพิกถอนใบอนุญาต , มีคำสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ตามที่เห็นสมควร

**(3) ความแตกต่างระหว่างกฎหมายของไทยและกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับสถานบริการนวดและสปา** จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการสถานบริการนวดและสปาของไทยมีความแตกต่างจากของสหรัฐอเมริกาในหลายประเด็น ดังแสดงในตารางดังต่อไปนี้

**ตารางที่ 2-1** เปรียบเทียบประเด็นสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของมลรัฐ แคลิฟอร์เนียและเท็กซัส และพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และ กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	กฎหมายเกี่ยวกับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของมลรัฐแคลิฟอร์เนียและเท็กซัส	พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
1. อายุของผู้ขอใบอนุญาต	18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป	20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
2. การโอนใบอนุญาต	ไม่สามารถโอนใบอนุญาตได้	โอนใบอนุญาตได้ภายใต้เงื่อนไขและวิธีการตามที่กฎหมายกำหนด
3. อายุของใบอนุญาต	1 ปี	5 ปี
4. หน้าที่ของผู้รับอนุญาตและผู้ดำเนินการ (ประเด็นความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการ)	ห้ามมิให้มีการจ้างแรงงานผิดกฎหมายในสถานประกอบการ และห้ามมิให้มีการจ้างแรงงานในลักษณะของการค้ามนุษย์ (Human Trafficking) ซึ่งถือเป็นการกระทำความผิดกฎหมายอาญาของรัฐ	- พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการห้ามจ้างแรงงานผิดกฎหมาย และความสัมพันธ์กับการค้ามนุษย์ อย่างไรก็ตาม เจ้าของสถานประกอบการก็ยังคงต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวเช่นเดียวกับผู้ประกอบการในกิจการประเภทอื่น ๆ
4. การระงับหรือเพิกถอนใบอนุญาต (ประเด็นความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการ)	- กฎระเบียบบัญญัติคุ้มครองนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในกรณีที่เจ้าของ ผู้รับใบอนุญาต ลูกจ้าง ผู้รับจ้างอิสระ ตัวแทน หุ้นส่วน กรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือผู้จัดการอนุญาตให้มีการกระทำความผิดอาญาในสถานประกอบการ ไม่ว่าจะได้ทราบหรือไม่ก็ตาม และ/หรือ -เจ้าของ ผู้รับใบอนุญาต ลูกจ้าง ผู้รับจ้างอิสระ ตัวแทน หุ้นส่วน กรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือผู้จัดการกระทำความผิดอาญาในการประกอบธุรกิจ และ/หรือ -เจ้าของ ผู้รับใบอนุญาต ลูกจ้าง ผู้รับจ้างอิสระ ตัวแทน หุ้นส่วน กรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือผู้จัดการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางวินัยของเจ้านักงาน ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ผู้รับใบอนุญาตอาจถูกระงับหรือถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้	- หมวด 4 บัญญัติเกี่ยวกับการพักใช้ใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต และการลบชื่อออกจากทะเบียน ซึ่งกล่าวถึงการฝ่าฝืนและการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของผู้รับอนุญาตและผู้ดำเนินการ หรือผู้รับอนุญาตขาดคุณสมบัติตามที่บัญญัติในมาตรา 32 (1) แต่ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงการกระทำความผิดของลูกจ้าง ผู้รับจ้างอิสระ ตัวแทน หุ้นส่วน กรรมการ ผู้ถือหุ้น และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย
5. ระยะเวลาที่อนุญาตให้เปิดดำเนินการ	ร้านนวดเพื่อสุขภาพเปิดทำการระหว่างเวลา 7.00 นาฬิกา ถึง 21.00 นาฬิกา สำหรับมลรัฐแคลิฟอร์เนีย	สถานประกอบการเพื่อสุขภาพเปิดทำการระหว่างเวลา 6.00 นาฬิกาถึง 24.00 นาฬิกา สำหรับประเทศไทย

**ตารางที่ 2-1** เปรียบเทียบประเด็นสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของมลรัฐ แคลิฟอร์เนียและเท็กซัส และพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และ กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ประเด็น	กฎหมายเกี่ยวกับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของมลรัฐแคลิฟอร์เนียและเท็กซัส	พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
6. ขอบเขตการบังคับใช้ความหมายของ “สถานบริการเพื่อสุขภาพ”	ภายใต้กฎหมาย The Health Spa Act 1999 แห่งมลรัฐเท็กซัสบัญญัติคำนิยามของ “สปาเพื่อสุขภาพ” หมายความว่ารวมถึงกิจกรรมกายภาพบำบัดที่เกี่ยวกับการรักษาอาการบาดเจ็บหรือโรคของบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วย	พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 (1) บัญญัติความหมายของ “กิจการสปา” ไว้ว่า หมายถึง บริการที่เกี่ยวกับการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพโดยวิธีการบำบัดด้วยน้ำและการนวดร่างกายเป็นหลัก ประกอบกับบริการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงอีกอย่างน้อยสามอย่าง เว้นแต่เป็นการดำเนินการในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล หรือการอาบน้ำ นวด หรืออบตัวที่เป็นการให้บริการในสถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัวตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
7. การชำระค่าบริการ	การชำระค่าบริการและทิปให้แก่พนักงานลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวจะต้องชำระเงิน ณ พื้นที่ส่วนต้อนรับลูกค้า (Reception Area) ตรงทางเข้าด้านหน้าของร้านเท่านั้น	กฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการชำระเงินค่าบริการและทิปไว้ว่าจะต้องชำระอย่างไร
8. การวางหลักประกัน	กฎหมาย Health Spa Act 1999 แห่งมลรัฐเท็กซัสกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการต้องวางหลักประกันเพื่อป้องกันการกระทำความเสียหายแก่ลูกค้าและผู้ให้บริการ	กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการวางหลักประกันเพื่อป้องกันความเสียหายของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการไว้
9. มาตรฐานความปลอดภัยและการให้บริการแก่ลูกค้าและนักท่องเที่ยว	กำหนดรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ เช่น - ห้ามมิให้มีการถือคปราศจากด้านในในห้องในระหว่างให้บริการนวดหรือทำสปา และประตูด้านนอกห้องจะต้องไม่สามารถล็อกได้ - การเปลี่ยนชื่อสถานประกอบการ สถานที่ตั้ง ที่อยู่ และการย้ายสถานประกอบการ ต้องแจ้งเจ้าพนักงานล่วงหน้าอย่างน้อย 10 วันทำการ - การทำความสะอาดอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ และผ้าเช็ดตัวทุกครั้งก่อนนำมาใช้ใหม่ และการทำความสะอาดห้องน้ำทุกวันทำการ - ห้องที่ใช้เป็นที่ให้บริการนวดหรือทำสปา จะต้องจัดให้มีแสงไฟสว่างเพียงพอตามที่กฎหมายกำหนด	มีรายละเอียดปลีกย่อยคล้ายกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่ในบางประเด็นปลีกย่อยไม่ได้ระบุถึง
10. พนักงานนวด	ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล	กฎหมายกำหนดให้ผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต กฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดให้ต้องยื่นสำเนาวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรด้านการบริการเพื่อสุขภาพ



ที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

## 1.2) กฎหมายของรัฐบาลกลางที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ (น้ำพุร้อน) ได้แก่

(1) กฎหมาย 36 CFR (Code of Federal Regulations) Part 21 – Hot Springs National Park : Bathhouse Regulations ที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำกับดูแลสถานที่อาบน้ำที่อยู่ใกล้บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ และใช้น้ำจากบ่อน้ำพุร้อนเพื่อการบำบัดรักษาโรค เช่น ห้ามมิให้นำน้ำในบ่อน้ำพุร้อนมาปรับอุณหภูมิใหม่ และห้ามมิให้มีการใส่สารหรือแร่ธาตุอื่นลงไปในน้ำที่มาจากบ่อน้ำพุร้อน , การใช้บ่อน้ำพุร้อนจะต้องได้รับคำสั่ง (Prescription) อธิบายความจำเป็นในการรักษาโรค ห้ามมิให้บุคคลที่เป็นโรคติดต่อหรือบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมร่างกายได้ตามปกติ ใช้น้ำในบ่อน้ำพุร้อน หรือสระน้ำที่นำน้ำมาจากบ่อน้ำพุร้อน เป็นต้น

(2) กฎหมาย 36 CFR (Code of Federal Regulations) Part 25 – National Military Park : Licensed Guide Service Regulations ที่บัญญัติให้ผู้ที่ทำหน้าที่ไกด์หรือผู้นำทัวร์ต้องได้รับใบอนุญาตในกรณีที่เข้าไปทำหน้าที่ในอุทยานแห่งชาติที่เป็นเขตทหาร และต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ รวมทั้ง กำหนดขอบเขตของการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งต้องได้รับการอนุญาตจาก Superintendent เท่านั้น

(3) กฎ ระเบียบ 16 USC Chapter 1 Subchapter XL : Hot Springs National Park ที่กำหนดให้โรงแรมที่มีสถานอาบน้ำ และสถานอาบน้ำที่ตั้งอยู่ใกล้กับบ่อน้ำพุร้อนในเขตอุทยานแห่งชาติ ต้องได้รับอนุญาตสำหรับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ใกล้กับบ่อน้ำพุร้อน รวมทั้ง การก่อสร้างท่อน้ำเชื่อมต่อจากบ่อน้ำพุร้อนไปยังสถานอาบน้ำหรือโรงแรมเหล่านั้น นอกจากนี้ ห้ามมิให้มีการจำหน่ายน้ำแร่หรือน้ำที่มาจากบ่อน้ำพุร้อนในอุทยานแห่งชาติ เนื่องจาก ถือเป็นสาธารณสมบัติของรัฐบาล และการกำหนดระยะเวลาเช่าสถานที่อาบน้ำของรัฐสามารถทำได้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 20 ปี

### (4) ความแตกต่างระหว่างกฎหมายของไทยและกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวกับการให้บริการน้ำพุร้อน

(4.1) ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่บังคับใช้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นบ่อน้ำแร่หรือบ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติไว้อย่างชัดเจน และไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับควบคุมการใช้ประโยชน์น้ำพุร้อน แต่การนำน้ำพุร้อนขึ้นมาใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภค ให้ใช้กฎระเบียบตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาลตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติน้ำแร่ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2534

(4.2) “สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ” ภายใต้พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวงกำหนดบริการอื่นในกิจการสปา พ.ศ. 2560 ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการอาบน้ำในบ่อน้ำพุร้อนโดยตรง แต่หากเป็นการประกอบกิจการสปาที่ใช้น้ำในบ่อน้ำพุร้อนหรือบ่อน้ำแร่ธรรมชาติเป็นหลัก อาจเข้าข่ายอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559

2) ประเทศอินเดีย ในระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของอินเดียมีมูลค่า 124.2 พันล้านให้สหรัฐ ส่วนใหญ่เป็นการใช้บริการโดยประชากรในประเทศที่มีจำนวนมากกว่า 100

ล้านคน และคาดว่าในปี พ.ศ. 2563 จะมีชาวอินเดียที่นิยมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มขึ้นเป็น 180 ล้านคน สร้างรายได้ถึง 1 ล้านล้านให้สหรัฐ ในขณะที่ ประเทศอินเดียมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2561 ประมาณ 10.56 ล้านคน โดยเป็นผู้ป่วยชาวต่างชาติที่เดินทางมาใช้บริการสุขภาพในอินเดียถึง 5 แสนคนต่อเดือน (ประมาณ 6 ล้านคนต่อปี) ซึ่งประเทศอินเดียเป็นที่นิยมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการบำบัดรักษาโรคแบบธรรมชาติหลายแขนง เช่น การรักษาโรคแบบอายุรเวท โยคะ สปาแบบอินเดีย และการทำสมาธิ เป็นต้น โดยมีกฎหมายที่นำมาศึกษา ประกอบด้วย

**2.1) การประกอบธุรกิจสปา** กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีบริการสปา (Spa Services) เช่น ร้านเสริมสวย โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือกิจการสปา เป็นต้น จะต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสปา ภายใต้กฎหมายของแต่ละรัฐที่มีความแตกต่างกัน สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะขอยกตัวอย่างกฎระเบียบที่บังคับใช้กับกิจการสปาหรือกิจการต่าง ๆ ที่มีบริการสปารวมอยู่ด้วยในกรุงนิวเดลี (New Delhi) ภายใต้**กฎหมาย**ของ The Government of National Capital Territory of Delhi, Home Department, Delhi Secretariat: New Delhi HI-110-002 ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อหลัก ๆ ได้แก่ บทบัญญัติเกี่ยวกับการให้คำนิยาม เงื่อนไขบังคับเพื่อให้ได้รับใบอนุญาตกิจการสปา และอำนาจในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

**ตารางที่ 2-2** สรุปสาระสำคัญของกฎระเบียบเกี่ยวกับธุรกิจสปาในกรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย

หัวข้อ	สาระสำคัญ
1. บทบัญญัติเกี่ยวกับการให้คำนิยาม	<p>กฎระเบียบบัญญัตินิยามคำต่าง ๆ เช่น</p> <p>(ก) “ใบอนุญาต” หมายถึง ใบอนุญาตที่ออกโดยเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบนี้</p> <p>(ข) “ผู้จัดการ” หมายถึง เจ้าของหรือบุคคลอื่นใดที่มีอำนาจควบคุมการบริหารจัดการศูนย์สปา/นวด และ/หรือ บุคคลที่ทำงานหรือถูกว่าจ้างในศูนย์สปาดังกล่าว</p> <p>(ค) “นวด” หมายถึง การทำทรีทเม้นต์ที่ร่างกายเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาหรือเพื่อการรักษาสุขภาพอนามัย (Remedial or Hygienic Purpose) รวมทั้งการกดหรือนวดด้วยมือเท้า หรือการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ช่วยร่วมกับการใช้แป้ง น้ำมัน โลชั่น</p> <p>กฎระเบียบยังนิยามคำต่าง ๆ เช่น ศูนย์นวดที่ดำเนินการโดยโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนและศูนย์บำบัดที่ดำเนินงานโดยภาครัฐจะไม่อยู่ภายในบังคับแห่งกฎระเบียบฉบับนี้</p>
2. เงื่อนไขบังคับเพื่อให้ได้รับใบอนุญาตกิจการสปา	<p>เงื่อนไขบังคับตามที่กำหนดในกฎระเบียบฉบับนี้ สรุปสาระสำคัญต่าง ๆ ได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ห้ามมิให้มีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับทางเพศในสถานประกอบการสปาและนวดทั้งหมด</li> <li>- ห้ามมิให้มีการนวดโดยผู้ให้บริการนวดเพศหญิงให้แก่ผู้รับบริการการนวดเพศชาย และผู้ให้บริการนวดเพศชายให้บริการนวดแก่ผู้รับบริการนวดเพศหญิงไม่ว่าในกรณีใดทั้งสิ้น (Prohibition of Cross-Gender Massage)</li> <li>- การให้บริการนวดแก่ลูกค้าชายและหญิง จะต้องแยกออกเป็นสัดส่วนโดยชัดเจน โดยไม่ให้มีทางเชื่อมติดต่อกันได้</li> <li>- ห้ามมิให้มีการลือคในห้องนวดเป็นอันขาด ในห้องนวดห้ามมิให้มีลือคภายในห้อง</li> <li>- ประตูทางเข้าออกสำหรับลูกค้าต้องเปิดไว้ตลอดเวลา</li> <li>- กิจการสปาจะต้องทำบัตรประจำตัวให้ลูกค้าทุกราย และจะต้องทำบันทึกประวัติลูกค้า</li> </ul>

**ตารางที่ 2-2** สรุปสาระสำคัญของกฎระเบียบเกี่ยวกับธุรกิจสปาในกรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย

หัวข้อ	สาระสำคัญ
	<p>ซึ่งมีสถานที่ติดต่อกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งเบอร์โทรศัพท์และเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- เวลาทำการของสปาต้องอยู่ระหว่าง 9.00 นาฬิกาถึงไม่เกิน 21.00 นาฬิกาเท่านั้น</li> <li>- ห้องนวดและห้องอื่น ๆ ทุกห้องต้องมีไฟและแสงสว่างเพียงพอตลอดระยะเวลาทำการ</li> <li>- ศูนย์สปาจะต้องแยกห้องน้ำและห้องอาบน้ำระหว่างชายและหญิง และต้องมีระบบระบายน้ำที่ถูกต้องและเหมาะสม</li> <li>- ศูนย์สปาต้องมีห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าแยกระหว่างชายและหญิง</li> <li>- ห้ามมิให้นำสถานประกอบการมาใช้เป็นที่อยู่อาศัย ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน</li> <li>- ศูนย์สปาต้องมีความสะอาด โดยต้องจ้างแม่บ้านมาทำความสะอาดเป็นการเฉพาะ</li> <li>- ผู้ทำการนวดที่ได้รับการว่าจ้างจะต้องมีคุณสมบัติและใบประกาศนียบัตรวิชาชีพสำหรับการบำบัดต่าง ๆ เช่น การนวดกดจุด (Acupressure) เป็นต้น</li> <li>- รายละเอียดเกี่ยวกับลูกจ้างทั้งหมด รวมทั้งแม่บ้านจะต้องมีการทำบันทึกประวัติพนักงานไว้เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้</li> <li>- พนักงานทุกคนต้องติดบัตรประจำตัวพนักงานที่ออกให้โดยผู้ว่าจ้าง และแสดงบัตรดังกล่าวตลอดระยะเวลาของการทำงาน</li> <li>- พนักงานทุกคนต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีขึ้นไป</li> <li>- เจ้าของสถานประกอบการสปาต้องยื่นขอใบอนุญาตการค้าสุขภาพ (Health Trade License) โดยเจ้าของหรือผู้ยื่นขอใบอนุญาตต้องไม่มีคดีอาญาหรือมีความเกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในบังคับของกฎหมาย The Immoral Traffic (Prevention) Act กฎหมาย The Protection of Children from Sexual Offences Act หรือต้องไม่มีกรกระทำ ความผิดเกี่ยวกับเพศในสถานประกอบการสปามาก่อน โดยเจ้าของ/ผู้จัดการจะได้รับใบรับรอง Police Clearance Certificate ก่อนที่จะว่าจ้างลูกจ้างรายใดมาทำงานให้</li> <li>- กิจการสปาจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายทุกระดับที่เกี่ยวข้องโดยเคร่งครัด และต้องไม่กระทำความผิดกฎหมายใดทั้งสิ้น</li> <li>- ชื่อ หมายเลขใบอนุญาต รายละเอียดของใบอนุญาต ชั่วโมงทำการจะต้องแสดงไว้ให้ลูกค้าและผู้มาใช้บริการเห็นโดยชัดเจนตลอดเวลา</li> <li>- รายละเอียดของผู้รับอนุญาต ผู้จัดการ ลูกจ้าง ชั่วโมงทำการ ประเภทของการให้บริการ รวมทั้งรายละเอียดค่าบริการทั้งหมดจะต้องแสดงไว้ให้ลูกค้าเห็นโดยชัดเจนในสถานประกอบการสปาทุกแห่ง</li> <li>- การแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ต้องทำเป็นภาษาอังกฤษและภาษาฮินดู รวมทั้งต้องแสดงแบบแปลนอาคารสถานประกอบการ จำนวนเตียงแยกระหว่างชายและหญิง รายละเอียดคุณสมบัติของพนักงาน หมายเลขฉุกเฉินที่ผู้ประกอบการจะสามารถช่วยเหลือลูกค้าหรือพนักงานได้ทันที และจะต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้ตามที่กฎหมายกำหนด “กิจการสปาแห่งนี้เปิดเพื่อวัตถุประสงค์ให้</li> </ul> <p>บริการด้านสปาโดยเฉพาะเท่านั้น หากลูกค้า/ลูกจ้าง/นายจ้างถูกตรวจพบว่ามี ความเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี บุคคลนั้นจะต้องถูกดำเนินคดีภายใต้กฎหมาย The Immoral Traffic (Prevention) Act และ/หรือ กฎหมายอื่นใดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยสามารถร้องเรียนได้ที่ 112 และ 181</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- กิจการสปาทุกแห่งต้องติดตั้งทีวีวงจรปิด (CCTV) ตรงทางเข้าร้าน ส่วนต้อนรับ และพื้นที่ส่วนรวม โดยจะต้องเก็บบันทึกในทีวีวงจรปิดนั้นไว้อย่างน้อยสามเดือน</li> </ul>

**ตารางที่ 2-2** สรุปสาระสำคัญของกฎระเบียบเกี่ยวกับธุรกิจสปาในกรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย

หัวข้อ	สาระสำคัญ
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- กิจกรรมที่จ้างลูกจ้างเกินกว่า 10 คนขึ้นไปจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการร้องเรียนภายใต้กฎหมาย The Prevention of Sexual Harassment of Women at Work Act โดยรายละเอียดของคณะกรรมการดังกล่าวต้องแสดงไว้ให้ทุกคนสามารถมองเห็นได้โดยชัดเจน</li> <li>- ในสถานการณ์โควิด-19 นี้ กิจกรรมสปาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการครอบครัว (Ministry of Health &amp; Family Welfare) และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของศาลสูงแห่งเดลีตามคำสั่งที่ W.P. (C) 6555/2020 และ W.P.(C) 7366/2020 โดยเคร่งครัด</li> </ul>
3. อำนาจในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> <li>- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ตรวจ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบสถานประกอบการ ใบอนุญาต บันทึกรายชื่อและเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องเพื่อพิสูจน์ว่าสถานประกอบการได้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัดหรือไม่</li> <li>- หากมีการกระทำผิดทางอาญา เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินคดีตามขั้นตอนและกระบวนการทางกฎหมายต่อไป</li> </ul>

**2.2) ธุรกิจบิวตี้ซาลอน** ผู้ประกอบธุรกิจบิวตี้ซาลอนในอินเดียจะต้องจดทะเบียนภายใต้กฎหมายต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับรัฐ ได้แก่

(1) การจดทะเบียนประเภทธุรกิจกับ The Ministry of Corporate Affairs ทั้งในรูปแบบของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน

(2) การจดทะเบียนบัญชีถาวร (Permanent Account Number – PAN) และบัญชีทะเบียนการเก็บและหักภาษี (Tax Deduction and Collection Account Number – TAN) เพื่อใช้ในการตรวจสอบและติดตามรายได้และประวัติการเสียภาษีของกิจการ และเพื่อหักภาษีหรือเก็บภาษีที่จ่ายให้แก่บุคคลในรูปของเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าเช่า และรายได้อื่น ๆ ที่เป็นฐานภาษีภายใต้กฎหมาย The Income Tax Act 1961 มาตรา 203A

(3) การจดทะเบียนพาณิชย์ (Trade License) กับหน่วยงานเทศบาล (Municipal Corporation) ในแต่ละเขตที่สถานประกอบการตั้งอยู่ โดยใบทะเบียนพาณิชย์มีอายุเพียง 1 ปี และต้องดำเนินการต่อใบทะเบียนพาณิชย์ดังกล่าวภายใน 30 วันนับแต่วันหมดอายุ

(4) การจดทะเบียนภายใต้กฎหมาย The Shops and Establishment Act ซึ่งต้องดำเนินการภายใน 30 วันหลังจากเริ่มประกอบกิจการ โดยยื่นขอต่อกรมแรงงานของแต่ละรัฐที่สถานประกอบการตั้งอยู่ เพื่อให้ภาครัฐสามารถบริหารจัดการแรงงานที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการแต่ละแห่งได้ ใบอนุญาตจะต้องกำหนดวันและเวลาเปิดปิดสถานประกอบการ ชั่วโมงการทำงาน นโยบายการจ่ายค่าล่วงเวลา ระยะเวลาการพักในระหว่างวันทำงาน วันหยุดนักษัตฤกษ์ การหยุดที่ได้รับค่าจ้าง โดยต้องแสดงข้อมูลไว้ให้เห็นโดยชัดเจน

(5) การจดทะเบียนภาษีการค้าและบริการ (GSTIN Registration) ซึ่งผู้ให้บริการที่ไม่จดทะเบียนภาษีการค้าหรือบริการอาจมีโทษปรับร้อยละ 10 ของเงินภาษีที่ต้องเสียให้แก่รัฐบาล

(6) การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า สำหรับชื่อสถานประกอบการหรือชื่อร้าน ให้ยื่นขอต่อสำนักงานสิทธิบัตร การออกแบบ และเครื่องหมายการค้า กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรม

(7) การจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้กฎหมาย The MSME Act of 2006 ของ The Ministry of Micro, Small and Medium Enterprise เพื่อให้วิสาหกิจหรือสถานประกอบการได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลในแต่ละรัฐและสถาบันการเงิน เช่น สิทธิที่จะได้กู้เงินจากสถาบันการเงินในอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าอัตราตลาด โครงการยกเว้นภาษีต่าง ๆ และเงินช่วยเหลือเพื่อใช้เป็นเงินทุนในกิจการ เป็นต้น โดยใบรับรองการเป็น MSME ไม่มีวันหมดอายุ

(8) การจดทะเบียนภาษีวิชาชีพ (Professional Tax Registration) เป็นการเสียภาษีในระดับรัฐซึ่งมีสองประเภท ได้แก่ Professional Tax Enrollment Certificate (PTEC) และ Professional Tax Registration Certificate (PTRC) ซึ่งไม่ใช่ทุกรัฐจะเก็บภาษีประเภทนี้ ภาษีสองประเภทนี้จะต้องถูกหักออกจากรายได้หรือเงินเดือนของพนักงาน โดยนายจ้างหรือเจ้าของกิจการเป็นผู้มีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายประเภทนี้ไว้และนำส่งให้กับรัฐบาล

(9) การจดทะเบียนประกันสังคมและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้แก่พนักงาน หรือที่เรียกว่า Employees State Insurance Registration (ESI Registration) และ Employees Provident Fund (EPF Registration) สำหรับสถานประกอบการที่มีลูกจ้างมากกว่า 10 คนขึ้นไป โดยต้องไปจดทะเบียนกับกระทรวงแรงงานและจ้างงาน (Ministry of Labour and Employment) และพนักงานลูกจ้างจะได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น สิทธิด้านการรักษาพยาบาล เงินชดเชย การคลอดบุตร และวัยชราภาพ เป็นต้น

#### (10) อื่น ๆ อาทิ

- ใบอนุญาตเกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย (Fire No Objection Certificate : NOC) ที่ต้องไปขอกับ The Chief Officer of the Fire Department Authority ของแต่ละรัฐหรือเขตเทศบาลที่สถานประกอบการตั้งอยู่ เพื่อให้มั่นใจว่าสถานประกอบการมีระบบป้องกันอัคคีภัย โดยเฉพาะอาคารที่มีความสูงเกินกว่า 15 เมตรขึ้นไป

- การได้รับยกเว้นไม่ต้องได้รับอนุญาตจาก Pollution Control Board กรณีเป็นร้านเสริมสวยบิวตี้ซาลอนประเภท White Category ภายใต้กฎหมาย The Pollution Control Board's Notification

- ใบอนุญาตใช้เพลงในสถานประกอบการภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้ประกอบการร้านบิวตี้ซาลอนที่เปิดเพลงในร้านต้องจดทะเบียนยื่นขออนุญาตภายใต้กฎหมาย The Copyright Act, 1957

3) ประเทศไต้หวัน ก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ประเทศไต้หวันได้รับการจัดอันดับโดยรายงานของ Global Wellness Economy Monitor ในปี พ.ศ. 2561 ให้อยู่ในอันดับที่ 18 จาก 20 อันดับแรกของโลกที่มีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในรูปแบบของบ่อน้ำพุร้อน (Thermal/Mineral Springs Market) อยู่ที่ 434.5 ล้านดอลลาร์ และมีสถานประกอบการที่เป็นบ่อน้ำพุร้อนประมาณ 251 แห่งทั่วประเทศ นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2560 ไต้หวันอยู่ในอันดับ 10 ของประเทศในภูมิภาค

เอเชียแปซิฟิกสำหรับอุตสาหกรรมสปา โดยมีสถานประกอบการสปาจำนวน 959 แห่ง มีรายได้จากอุตสาหกรรมสปาทั้งสิ้นประมาณ 585.1 ล้านบาทสำหรับรัฐ และอยู่ในอันดับ 3 สำหรับอุตสาหกรรมบ่อน้ำพุร้อนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอีกด้วย

ที่ผ่านมา รัฐบาลไต้หวันได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) โดยมีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามารับการรักษาพยาบาลในไต้หวันประมาณ 80,000 รายต่อปี และวางแผนที่จะร่วมมือด้านการแพทย์เชิงพาณิชย์กับประเทศต่าง ๆ ภายใต้นโยบาย “New Southbound Policy” (นโยบายมุ่งสู่ใต้ใหม่) โดยรัฐบาลไต้หวันได้ดำเนินนโยบายผ่อนปรนเกี่ยวกับการขอวีซ่าสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์โดยเฉพาะ เช่น ในปี พ.ศ. 2562 รัฐบาลไต้หวันทดลองเปิดให้ผู้ที่ถือหนังสือเดินทางไทยเข้าไต้หวันได้โดยไม่ต้องขอวีซ่า ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวไทยเดินทางไปยังไต้หวันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการที่ไต้หวันมีชื่อเสียงด้านการให้บริการทางการแพทย์ในระดับนานาชาติ ทำให้ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2559-2562 มีจำนวนคนไทยที่เดินทางไปใช้บริการทางการแพทย์ในไต้หวันขยายตัวเพิ่มขึ้นเกือบ 5 เท่า รวมทั้ง การขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวจาก 10 ประเทศในอาเซียนที่เดินทางไปใช้บริการทางการแพทย์ในไต้หวันที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นด้วย

ไต้หวันนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีระบบสุขภาพดีที่สุดในโลก แม้ไต้หวันจะมีพื้นที่ทั้งหมดไม่มาก แต่ก็มีโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองคุณภาพ JCI มากถึง 13 แห่งทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2561 ไต้หวันมีนักท่องเที่ยวทางการแพทย์มากกว่า 4.2 แสนคน โดย 1 ใน 3 มาจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเทคโนโลยีทางการแพทย์ของไต้หวันได้รับการยกย่องว่าเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก เช่น การปลูกถ่ายอวัยวะ การช่วยชีวิต การรักษาโรคหลอดเลือดหัวใจ การผ่าตัดข้อสะโพกเทียม การรักษาโรคมะเร็ง การทำศัลยกรรมความงาม เป็นต้น ไต้หวันตั้งใจจะเผยแพร่จุดเด่นด้านการเป็นศูนย์กลาง Medical Tourism ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งการตรวจสุขภาพและการรักษาพยาบาลในไต้หวันสำหรับชาวต่างชาติมีราคาไม่สูงมากนัก เนื่องจาก ระบบการรักษาพยาบาลและระบบสุขภาพของไต้หวัน รัฐบาลเป็นผู้ให้การอุดหนุนเป็นหลัก การรอคอยเพื่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมีระยะเวลาที่สั้น และชาวต่างชาติสามารถเข้าถึงระบบการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล JCI ได้ง่ายและรวดเร็ว

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไต้หวันที่น่าสนใจประกอบด้วย

**3.1) กฎหมายควบคุมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นบ่อน้ำพุร้อนโดยเฉพาะ จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ The Hot Spring Act 2012 ; The Regulation Governing Land and Building Use in Hot Spring Areas และ The Regulations Governing Application to Use the Official Hot Spring Logo** ที่มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

(1) ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมใด ๆ ใกล้สถานที่ตั้งของบ่อน้ำพุร้อน ต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงเศรษฐกิจ (The Ministry of Economic Affairs) เพื่อการใช้บ่อน้ำพุร้อนเป็นการส่วนตัวหรือเชิงพาณิชย์ ไม่ว่าจะเพื่อการท่องเที่ยว นันทนาการ การเกษตรกรรม หรือการใช้เพื่อเทคโนโลยีทางชีวภาพก็ตาม โดยจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการใช้พื้นที่บริเวณน้ำพุร้อนตามอัตราที่ภาครัฐกำหนด

(2) ใบอนุญาตจะถูกเพิกถอน ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่มีการพัฒนาหรือดำเนินการใด ๆ ตามที่วางแผนไว้ภายใน 1 ปี หรือใบอนุญาตถูกเปลี่ยนมือหรือโอนไปยังบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก

ภาครัฐ หรือกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่บ่อน้ำพุร้อนก่อให้เกิดผลกระทบอย่างร้ายแรงต่ออุณหภูมิหรือ ส่วนประกอบทางเคมีในบ่อน้ำพุร้อน หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณสุข และได้รับการร้องเรียนจากบุคคลที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว

(3) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับบ่อน้ำพุร้อนซึ่งให้บริการด้านการท่องเที่ยวหรือนันทนาการต้อง ได้รับการทดสอบและอนุมัติสำหรับน้ำพุร้อนของตนโดยองค์กร หรือสถาบันทดลองที่ได้รับการรับรองโดยการ ท่องเที่ยวส่วนกลางของไต้หวัน และได้รับเครื่องหมายรับรองนั้นก่อนจะเริ่มดำเนินการได้ โดยผู้ประกอบการ นั้นต้องแสดงเครื่องหมายรับรองไว้ ณ จุดที่นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้ชัดเจน และระบุส่วนประกอบ อุณหภูมิ ระยะเวลาการใช้ รวมทั้งค่าเตือนต่าง ๆ เกี่ยวกับน้ำพุร้อนของตนไว้ด้วย การท่องเที่ยวจะเป็นผู้ทำ หน้าที่กำหนดวิธีการใช้บ่อน้ำพุร้อน เงื่อนไขและอายุการใช้งาน การยกเลิกใบอนุญาต การใช้เครื่องหมาย รับรองน้ำพุร้อน และเรื่องอื่น ๆ ตามที่จำเป็นและสมควร ซึ่งกรณีที่มีการติดตั้งท่อน้ำของภาครัฐ หน่วยงาน ท้องถิ่นของภาครัฐอาจมีคำสั่งห้ามมิให้ภาคเอกชนนำท่อน้ำของตนมาติดตั้งในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวได้ตามความ เหมาะสม

(4) ผู้รับใบอนุญาตและเจ้าของกิจการจะต้องติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดอุณหภูมิ การใช้งาน และจัดทำรายงานในเรื่องต่าง ๆ เพื่อรายงานแก่การท่องเที่ยวทุกครึ่งปี และการท่องเที่ยว (The Tourism Authority) อาจเข้าไปตรวจสอบและแจ้งให้ผู้ประกอบการน้ำพุร้อนปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ การบริหาร จัดการ และคุณภาพการให้บริการ เพื่อส่งเสริมการใช้น้ำพุร้อนโดยสาธารณสุขชนทั่วไป

(5) ผู้ประกอบการเอกชนซึ่งได้รับใบอนุญาต จะต้องแสดงตราสัญลักษณ์อย่างเป็นทางการ (Official Hot Spring Logo Identification) ในสถานประกอบการเกี่ยวกับบ่อน้ำพุร้อน และต้องมีระเบียบ การใช้และค่าเตือนตามที่กำหนดไว้

**3.2) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค** อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอุตสาหกรรม การแพทย์ครบวงจรในไต้หวันถือว่า ลูกค้า คือ ผู้บริโภคที่ต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับอุตสาหกรรม ประเภทอื่น ดังนั้น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนี้ครอบคลุมการใช้บริการทั้งสถานพยาบาลและสถานบริการเพื่อ สุขภาพของไต้หวัน ซึ่งมีกฎหมายหลัก ได้แก่ **The Consumer Protection Act as amended in 2015** ที่มีการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมเชิงพาณิชย์ เพื่อ การบริโภคจึงได้ดำเนินธุรกรรมเชิงพาณิชย์ดังกล่าวแลกกับสินค้าหรือการให้บริการจากผู้จำหน่ายสินค้าหรือ ผู้ให้บริการ และความหมายของคำว่า “การจำหน่ายทางไกล” (Distance Sale) หมายถึง ธุรกรรมการซื้อขาย หรือให้บริการโดยผ่านการกระจายเสียงทางวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ แฟกซ์ แคตตาล็อก หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ระบบอินเทอร์เน็ต ฟลายเออร์ หรือช่องทางอื่นใดก็ตาม ซึ่งผู้บริโภคไม่มีโอกาสได้ทำการตรวจสอบสินค้าหรือ บริการโดยผ่านช่องทางนั้น โดยมีการกำหนดขอบเขตประเด็นที่กฎหมายจะให้การคุ้มครอง ได้แก่ (1) คุณภาพ ความปลอดภัย และสุขอนามัยของสินค้าและบริการ (2) ป้องกันอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ ทรัพย์สิน และผลประโยชน์อื่นใดของผู้บริโภค (3) คุ้มครองเรื่องการติดฉลากสินค้าและบริการให้เป็นไปตามกฎหมาย (4) ควบคุมกำกับดูแลเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าและบริการให้เป็นไปตามกฎหมาย (5) ควบคุมเกี่ยวกับเรื่อง ปริมาณและมาตรฐานสินค้าและบริการให้เป็นไปตามกฎหมาย (6) ควบคุมราคาสินค้าและบริการให้มีความ สมเหตุสมผลและเป็นไปตามกลไกของตลาด (7) ส่งเสริมและสนับสนุนการบรรจุภัณฑ์ให้เป็นไปตามกฎหมาย (7) ส่งเสริมการค้าสินค้าและการให้บริการอย่างเป็นธรรม (8) ให้ทุนสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มหรือสมาคม

ผู้บริโภค และอื่น ๆ ซึ่งรวมทั้งการพัฒนาผู้บริโภค ทั้งนี้ กฎหมายยังได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้จำหน่ายสินค้าหรือผู้ให้บริการ และสิทธิที่ผู้บริโภคพึงได้รับภายใต้เงื่อนไขและข้อตกลงในสัญญา ไว้ดังนี้

3.2.1) ผู้จำหน่ายสินค้าหรือผู้ให้บริการมีหน้าที่พิสูจน์ในกรณีมีการฟ้องร้องหรือร้องเรียนว่าสินค้าหรือบริการไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด

3.2.2) ให้ผู้ค้าที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผลิต การจำหน่าย และการทำการตลาดรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้บริโภคในกรณีที่สินค้าหรือบริการก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคนั้นเสมือนเป็นลูกหนี้

3.2.3) ผู้ค้าต้องระงับการจำหน่ายหรือระงับการให้บริการทันที และต้องมีมาตรการเรียกคืนสินค้า (Product Recall) จากท้องตลาดในทันที เมื่อรู้หรือควรจะได้รู้ว่าสินค้าหรือบริการของตนไม่ได้มาตรฐานและอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

3.2.4) การกำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงในสัญญามาตรฐานจะต้องอยู่บนหลักของความเสมอภาคและหลักต่างตอบแทน (Equality and Reciprocity) หากมีความกำกวมหรือไม่ชัดเจนในการตีความสัญญา ให้แปลความตามสัญญาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคก่อน ทั้งนี้ ผู้ค้าต้องใช้เวลาแก่ผู้บริโภคพอสมควร แต่ไม่เกิน 30 วัน เพื่อตรวจสอบสัญญาระหว่างผู้ค้าและผู้บริโภคก่อนวันลงนามในสัญญา เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้บริโภคสละสิทธิดังกล่าวข้างต้นถือเป็นโมฆะ

3.2.5) เงื่อนไขในสัญญามาตรฐานที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค หลักต่างตอบแทน หลักกฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องและบังคับใช้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค และมีผลเป็นการจำกัดสิทธิของผู้บริโภค ให้ถือว่าเงื่อนไขในสัญญานั้นไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายและเป็นโมฆะ แต่ในส่วนที่ยังสามารถบังคับใช้ได้และไม่เป็นโมฆะ ให้ถือว่ายังคงมีผลบังคับใช้ได้ต่อไป

3.2.6) เงื่อนไขที่กฎหมายบังคับให้ต้องกำหนดไว้ในสัญญาระหว่างผู้ค้าและผู้บริโภค ได้แก่ สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามสัญญา การละเมิดสัญญา การวางหลักประกันโดยผู้ค้ากรณีกำหนดให้ผู้บริโภควางมัดจำ สิทธิในการยกเลิกสัญญาและผลของการเลิกสัญญา และห้ามมิให้กำหนดเงื่อนไขบางประการไว้ในสัญญา ได้แก่ เงื่อนไขที่กำหนดให้มีการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ค้า เงื่อนไขที่ให้ผู้บริโภคสละสิทธิเรียกร้องต่อผู้ค้า การจำกัดสิทธิของผู้บริโภคที่จะใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องร้อง หรือการบังคับให้ผู้บริโภคต้องปฏิบัติตามโดยไม่เป็นธรรม

3.2.7) กรณีการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการทางไกล (Distance Sales) หรือการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการแบบถึงหน้าบ้าน (Door-to-Door Sales) แก่ผู้บริโภค ผู้ค้าต้องให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้บริโภคโดยชัดเจน ในขณะที่ ผู้บริโภคมีสิทธิยกเลิกสัญญาที่กระทำเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างผู้ค้าและผู้บริโภคได้ภายใน 7 วันนับจากวันที่ได้รับสินค้าหรือบริการ โดยผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลใด ๆ หรือรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เว้นแต่กรณีเป็นการจำหน่ายสินค้าแบบทางไกลโดยมีเหตุผลอันสมควร การกำหนดเงื่อนไขในสัญญาให้แตกต่างจากบทบัญญัตินี้ถือเป็นโมฆะ ผู้ค้าต้องแจ้งเงื่อนไขแห่งบทบัญญัตินี้ให้ผู้บริโภคทราบด้วย

**4) สหภาพยุโรป** รายงานวิจัยของ Global Wellness Tourism Economy ระบุว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2565 นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เดินทางเข้ามาในกลุ่มสหภาพยุโรปมีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ประมาณ 210.8 พันล้านให้สหรัฐ และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 275.0 พันล้านให้สหรัฐในปี พ.ศ. 2565 คิดเป็นเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.5



โดยประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากเป็นอันดับต้น ๆ ของสหภาพยุโรป ได้แก่ เยอรมนี ฝรั่งเศส ออสเตรีย และอิตาลี ตามลำดับ ทั้งนี้ การเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่มาจากการเดินทางข้ามประเทศระหว่างประเทศสมาชิกเป็นหลัก โดยประเทศที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากที่สุด ได้แก่ นักท่องเที่ยวจากไอร์แลนด์ สวีเดน ฮังการี โปรตุเกส สโลวาเกีย และสาธารณรัฐเช็ก

ทั้งนี้ ภายหลังจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 สหภาพยุโรปได้ประกาศ **แผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (EU Strategy for Sustainable Tourism) European Parliament Resolution of 25 March 2021 on establishing an EU strategy for sustainable tourism (2020/2038(INI))** ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรการการเดินทางอย่างปลอดภัยที่เน้นการรักษาความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี มีการจัดทำแบรนด์ “EU Tourism Brand” และตราสัญลักษณ์ “EU Hygiene Certification Seal” และออกคู่มือสำหรับมาตรฐานสากลด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมและสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว ให้ความช่วยเหลือธุรกิจบริการด้านการเดินทางและท่องเที่ยวที่เป็น SMEs ทั้งการออกมาตรการลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาชั่วคราว การสนับสนุนด้านการเงินโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและสถาบันการเงิน เพื่อจัดการสภาพคล่องและเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจ ภายใต้การริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ที่เน้นนวัตกรรม และมีการนำระบบดิจิทัลมาใช้ รวมทั้ง เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น e-Visa เป็นต้น นอกจากนี้ มีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ **การรับรองมาตรฐานสปา โดย The European Spas Association** ซึ่งเป็นสมาคมที่มุ่งส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะธุรกิจสปาในยุโรป โดยการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมสปาของยุโรปมีคุณภาพและมาตรฐานโลก และเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เช่น สปา บ่อน้ำพุร้อน โรงแรมและรีสอร์ทเพื่อสุขภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ ตราสัญลักษณ์รับรองคุณภาพดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อเป็นการรับรองความสะอาด สุขอนามัย และการปลอดภัยจากระบาดของเชื้อโรค (Quality in Health Prevention) ในสถานบริการเพื่อสุขภาพ เช่น สปา เป็นต้น ซึ่งมีการแยกรับรองตามประเภทของสปา ได้แก่ การรับรองมาตรฐาน EuropeSpa /Hotel Spa /EuropeSpa /Day Spa /และ EuropeSpa Thermal Spa

**5) ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์** จากข้อมูลรายงานของ The Spa and Wellness Association of Singapore พบว่า สิงคโปร์มีธุรกิจเกี่ยวกับความงามและสุขภาพจำนวนกว่า 18,000 แห่ง และมีการว่าจ้างงานในอุตสาหกรรมนี้กว่า 100,000 ตำแหน่ง ตลาดด้านความงามและสุขภาพในสิงคโปร์มีมูลค่ากว่า 1,040 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริก ในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมพันธมิตรการให้บริการความงาม (The Beauty Services Alliance) แห่งสิงคโปร์ ซึ่งเป็นตัวแทนธุรกิจความงามกว่า 6,000 แห่งทั่วประเทศ เป็นต้น ได้ดำเนินการความพยายามที่จะพัฒนาศักยภาพ ความสามารถและความก้าวหน้าสำหรับผู้ให้บริการในอุตสาหกรรมนี้โดยตรง ด้วยความมุ่งหวังว่าธุรกิจนี้จะสามารถเติบโตเพิ่มขึ้นได้มากกว่าร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2568 สิงคโปร์นับได้ว่ามีภาคเอกชนที่เข้มแข็ง โดยมีสมาคมการค้าที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมความงามและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 3 องค์กรหลัก ได้แก่ The Spa Association Singapore / The Spa, Beauty and Wellness Alliance 2010 /และ The Spa and Wellness Association Singapore ที่ต่างมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคล้ายคลึงกันคือ เพื่อให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนอื่น ๆ ในการเพิ่มและยกระดับมาตรฐานและการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ในอุตสาหกรรมความงามและสุขภาพของประเทศ สำหรับเป็นบรรทัดฐานทางธุรกิจและสร้างความปลอดภัยแก่ลูกค้าและผู้ให้บริการ พร้อมด้วยการนำเสนอโปรแกรมการทำประกันภัย เพื่อคุ้มครองลูกค้าและ

ผู้ให้บริการในกรณีที่ถูกคว่ำมีสิทธิจะได้รับเงินชดเชยหรือการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับเงินค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการที่ได้จ่ายล่วงหน้าไปแล้วหากธุรกิจสปปิดตัวลง ในขณะที่ ภาครัฐโดยกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม (The Ministry of Trade and Industry) ได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ประเมินและรับรองคุณภาพธุรกิจสปาและธุรกิจด้านสุขภาพ (Spa and Wellness Businesses) เรียกว่า The CaseTrust Accreditation for Spa and Wellness Businesses โดยประเด็นที่ให้ความสำคัญ เช่น การกำหนดราคาค่าบริการที่โปร่งใสและเป็นธรรม สามารถตรวจสอบได้ และมีขั้นตอนกระบวนการร้องเรียน (Compliant Procedures) ที่โปร่งใสและรวดเร็ว เป็นต้น ทั้งนี้ ประเทศสิงคโปร์มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญ ได้แก่

**5.1) กฎหมาย The Massage Establishment Act 2017** ออกประกาศใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการออกใบอนุญาตและควบคุมการประกอบกิจการสถานบริการประเภทสปาและนวดต่าง ๆ ตามที่บัญญัติโดยกฎหมาย เช่น นวดกดจุด นวดตัว และนวดฝ่าเท้า เป็นต้น และธุรกิจด้านการเสริมความงามบางประเภท เช่น การทำเล็บ เป็นต้น ซึ่งจะต้องได้รับใบอนุญาต (Licenses) ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ **ประเภทที่ 1** การจัดตั้งกิจการประเภทที่ดำเนินธุรกิจโดยไม่มีความเข้มงวดในเรื่องเวลาประกอบกิจการ และสามารถจ้างพนักงานต่างด้าวได้ โดยมีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ต้องมีทุนชำระแล้วที่เป็นเงินสดหรือสินทรัพย์ไม่น้อยกว่า 50,000 เหรียญสิงคโปร์ขึ้นไป ร้อยละ 80 ของพนักงานวิชาชีพต้องได้รับใบอนุญาตตามกฎหมาย The Massage Establishment Act 2017 ต้องมีพื้นที่เช่าอย่างน้อย 100 ตารางเมตรขึ้นไป ระยะเวลาสัญญาเช่าต้องไม่น้อยกว่า 2 ปี และกิจการต้องได้รับการรับรองคุณภาพและมาตรฐานจาก CaseTrust **ประเภทที่ 2** การจัดตั้งกิจการที่อยู่ห่างไกลจากพื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย โรงเรียน โรงพยาบาล และสามารถจ้างได้เพียงพนักงานชาวสิงคโปร์และมาเลเซียเท่านั้น โดยมีเงื่อนไขอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนด เช่น พนักงานต้องใส่ชุดยูนิฟอร์มของสถานประกอบการ พนักงานลูกจ้างต้องทำการตรวจร่างกายก่อนจดทะเบียนวิชาชีพ เป็นต้น ต้องมีพื้นที่กิจการไม่น้อยกว่า 100 ตารางเมตร และระยะเวลาสัญญาเช่าต้องไม่น้อยกว่า 2 ปี และกิจการต้องได้รับการรับรองคุณภาพและมาตรฐานจาก CaseTrust และ **ประเภทที่ 3** กิจการที่ได้รับใบอนุญาตชั่วคราวระหว่างรอเพื่อให้ได้รับการรับรองจาก CaseTrust ซึ่งระยะเวลาของใบอนุญาตประมาณ 6 เดือน โดยมีสาระสำคัญ ได้แก่

(1) หมวดที่ 1 มีการกำหนดค่านิยามต่าง ๆ เช่น นวด และเจ้าพนักงานตรวจสอบ เป็นต้น

(2) หมวดที่ 2 มีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับใบอนุญาต ได้แก่

- ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการให้บริการนวดในสถานประกอบการนวดโดยไม่มีใบอนุญาต ห้ามมิให้บุคคลใดทำการโฆษณา หรือแจ้งว่าบุคคลใดดำเนินกิจการให้บริการนวดในสถานประกอบการนวด เว้นแต่บุคคลที่ดำเนินกิจการนวดนั้นได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการเช่นนั้นได้ และห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ที่อยู่อาศัยในสถานประกอบการใดอนุญาตให้มีการใช้สถานประกอบการนั้นเพื่อการให้บริการนวดโดยไม่มีใบอนุญาต

- ใบอนุญาตเพื่อประกอบกิจการนวดไม่สามารถใช้ร่วมกันหลายสาขาได้ ต้องดำเนินการขอใบอนุญาตแยกสาขา

- หลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกใบอนุญาต เช่น อายุของผู้ขอใบอนุญาตต้องครบ 21 ปีบริบูรณ์ คุณสมบัติของบุคคลที่จะบริหารสถานประกอบการ และคุณสมบัติที่ขัดต่อกฎหมาย เป็นต้น

- ใบอนุญาตไม่สามารถต่ออายุได้ ดังนั้น หากใบอนุญาตหมดอายุลง จะต้องดำเนินการขอออกใบอนุญาตใหม่เท่านั้น และไม่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ 1-3 ปี

- เงื่อนไขเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต และเงื่อนไขเกี่ยวกับการระงับหรือเพิกถอนใบอนุญาต ที่ส่วนใหญ่เป็นไปตามการพิจารณาของเจ้าพนักงานเป็นสำคัญ โดยเปรียบเทียบกับคุณสมบัติที่กฎหมายบัญญัติไว้

(3) หมวดที่ 3 มีการกำหนดเงื่อนไขในการจ้างพนักงานในสถานประกอบการ ที่จะต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อนทุกครั้งเพื่อการตรวจสอบคุณสมบัติและประวัติการทำงาน โดยพนักงานที่จะได้รับอนุมัติจาก Licensing Officer ต้องมีความชำนาญและคุณสมบัติที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตอย่างเคร่งครัด และต้องไม่ประพฤติตนอันมีลักษณะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน นอกจากนี้ ห้ามมิให้ผู้ประกอบการว่าจ้างพนักงานที่ตนได้ทราบหรือควรจะได้ทราบว่าพนักงานนั้นเกี่ยวข้องกับค้าประเวณี หรือมีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือไม่ผ่านการตรวจร่างกาย

สำหรับหมวดที่ 4 หมวดที่ 5 และหมวดที่ 6 ของกฎหมายมีลักษณะเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและบทลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้อง

**5.2) The Massage Establishment Rules 2018** แบ่งออกเป็น 5 หมวด โดยเป็นกฎระเบียบซึ่งออกตามความในมาตรา 35 (1) แห่งกฎหมาย The Massage Establishments Act 2017 ที่กล่าวถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ ได้แก่ ห้ามมิให้มีการโอนใบอนุญาตจัดตั้งสถานประกอบการนวด ผู้รับใบอนุญาตต้องติดใบอนุญาตไว้ในที่เห็นได้ชัดเจน การว่าจ้างพนักงานต้องพิจารณาความเหมาะสมสำหรับการทำงานในสถานประกอบการของผู้ประกอบการทั้งในประเด็นของพฤติกรรม ความประพฤติ อายุ เพศ ประสบการณ์ การศึกษาและการได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพของพนักงาน ต้องนำส่งภาพชุดเครื่องแบบของพนักงานพร้อมการยื่นเอกสารขอใบอนุญาต ต้องมีการขอรายละเอียดจากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการก่อนเข้ารับบริการ ได้แก่ ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนหรือหมายเลขหนังสือเดินทาง สัญชาติ วันและเวลาที่มาใช้บริการ และต้องเก็บบันทึกรายละเอียดดังกล่าวไว้อย่างน้อย 1 ปีนับจากวันที่ได้มีการลงบันทึกไว้ นอกจากนี้ ในกรณีที่มีผู้ประกอบการประสงค์จะเลิกกิจการ จะต้องดำเนินการแจ้งเจ้าพนักงานอย่างน้อย 7 วันก่อนวันเลิกกิจการ

**6) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)** จากรายงานแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวและนโยบายด้านการท่องเที่ยวของ OECD ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจของเกาหลีใต้มีการพึ่งพาการท่องเที่ยวในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเห็นได้จากรายได้ภาคการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2558 มีมูลค่าประมาณ 18.1 พันล้านให้สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศ 520,000 ตำแหน่ง จากการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 14.2 ล้านคนในปีดังกล่าว โดยมีนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวนมากที่สุด 7.8 ล้านคน รองลงมา ได้แก่ นักท่องเที่ยวญี่ปุ่น 2.3 ล้านคน โดยในปี พ.ศ. 2558 มีนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงการแพทย์เดินทางเข้ามายังเกาหลีใต้ประมาณ 598,000 คน

ก่อนเกิดสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ในปี พ.ศ. 2560-2561 ประเทศเกาหลีใต้ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 16 ใน 20 อันดับแรกของประเทศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวและการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากที่สุดของโลก และอยู่ในอันดับ 6 จาก 10 อันดับแรกในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เนื่องจาก รัฐบาล

เกาหลีใต้ดำเนินยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

(1) การอาศัยกลไกการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public-Private Participation – PPP) อาทิ โรงพยาบาลหลายแห่งได้สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยและโรงพยาบาลในต่างประเทศ เพื่อกำหนดมาตรการในการประกันคุณภาพด้านการรักษาพยาบาลและการให้บริการด้านสุขภาพตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงกระบวนการขั้นตอนติดตามผลการรักษาเมื่อผู้รับบริการเดินทางกลับประเทศของตน นอกจากนี้ กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ของเกาหลีอย่าง Chaebol ได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการขยายตัวของการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างมาก เช่น Sumsang Hyundai, LG และ SK เป็นต้น

(2) การใช้ยุทธศาสตร์เชื่อมโยงอุตสาหกรรม (Industrial Linkage Strategy) ในการเกื้อหนุนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ การส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงควบคู่ไปกับอุตสาหกรรมความงามและการท่องเที่ยว โดยอาศัยกระแสความนิยมเกาหลีหรือที่เรียกว่า “K-Wave” และการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้ากับอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี เช่น อุตสาหกรรมไอที เป็นต้น เพื่ออาศัยฐานการให้บริการ (IT Platform) ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลรายชื่อสถานบริการที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากรัฐบาล แพ้เคจต่าง ๆ พร้อมค่าบริการ การให้คำปรึกษาออนไลน์ ตลอดจนโปรแกรมการพักผ่อนหลังการรักษา ผ่านช่องทาง IT Gateway ของเว็บไซต์การท่องเที่ยวของรัฐบาลที่ Visit Medical Korea ทั้งยังเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงสื่อสารระหว่างสถานบริการกับผู้รับบริการโดยตรง เพื่อแก้ไขปัญหาหน้าผิวดกกฎหมายที่เข้ามาหาประโยชน์และสร้างปัญหาต่าง ๆ

(3) การสร้าง Medical Cities ขึ้นในลักษณะ Medical Tourism Cluster เช่น กรุงโซล เมืองเซจู และเมืองปูซาน เป็นต้น ซึ่งมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งพักผ่อนเพื่อสุขภาพ โดยภาคเอกชนที่เข้ามาลงทุนจะได้รับการยกเว้นภาษีและสิทธิพิเศษอื่น ๆ ตามที่ภาครัฐกำหนด

(4) การสร้างกลไกระงับข้อพิพาทของความเสียหายที่เกิดจากการรับบริการและการรักษา มาตรฐานการให้บริการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว และการจัดตั้งกองทุนชดเชยความเสียหายจากการรักษาพยาบาลชาวต่างชาติที่กำหนดให้โรงพยาบาลและคลินิกที่เข้าเป็นสมาชิกกองทุนจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน โดยการกำกับดูแลของกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ ในการจ่ายชดเชยความเสียหายกรณีผู้เข้ารับบริการเกิดการบาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ หรือเสียชีวิตจากการบริการทางการแพทย์และสุขภาพในเกาหลีใต้วงเงิน 50 ล้านวอนหรือ 42,500 ให้สหรัฐ

(5) นโยบายด้านวีซ่าที่เรียกว่า “Medical Tour Visa” ได้แก่ วีซ่าประเภท C-3-3 ซึ่งอนุญาตสำหรับผู้เดินทางเข้ามารับการรักษารักษาหรือเพื่อรับบริการด้านสุขภาพในเกาหลีใต้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 90 วัน เช่น กลุ่มที่เข้ามารับการผ่าตัดศัลยกรรมความงาม เป็นต้น และวีซ่าประเภท G-1-10 ซึ่งอนุญาตให้นักท่องเที่ยวพำนักในเกาหลีใต้แบบระยะยาว 1 ปี สำหรับบุคคลที่จะเข้ามารับการรักษายาในกระบวนการรักษาที่ใช้เวลานานและจำเป็นต้องอาศัยการพักฟื้นในเกาหลีใต้เป็นเวลานาน

สำหรับกฎ ระเบียบสำคัญเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเกาหลีใต้ที่นำมาศึกษา ประกอบด้วย

6.1) Act on Support for Overseas Expansion of Healthcare System and Attraction of International Patients ซึ่งนับได้ว่าเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมมาตรฐานการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ป่วยชาวต่างชาติโดยตรง ประกาศบังคับใช้โดยรัฐบาลเกาหลีใต้เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวต่างชาติได้รับบริการด้านสุขภาพและบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย โดยการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ของคนไข้ชาวต่างชาติให้ดีขึ้น และได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการทางการแพทย์ในประเทศเกาหลีใต้ การศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการสรุปโดยเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายทางการแพทย์ ได้แก่ กฎหมายสนับสนุนและส่งเสริมคนไข้ชาวต่างชาติของเกาหลีใต้ และพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ของไทย และระหว่างกฎหมายทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายสนับสนุนและส่งเสริมคนไข้ชาวต่างชาติของเกาหลีใต้ และพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์พ.ศ. 2551 ของไทย ดังนี้

ตารางที่ 2-3 สรุปประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายทางการแพทย์เปรียบเทียบกฎหมายสนับสนุนและส่งเสริมคนไข้ต่างชาติของเกาหลีใต้และพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ของไทย

ประเด็นข้อกฎหมาย	กฎหมายสนับสนุนบริการทางการแพทย์แก่คนไข้ต่างชาติของเกาหลีใต้	พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ของไทย
1. คำนิยาม	มาตรา 2 มีคำนิยามของ “คนไข้ต่างชาติ” ซึ่งหมายถึง คนไข้ที่มีสัญชาติต่างประเทศซึ่งไม่ใช่ผู้ถือกรมธรรม์ หรือมิได้อยู่ภายใต้มาตรา 109 แห่งพระราชบัญญัติประกันสุขภาพแห่งชาติของเกาหลีใต้	ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ป่วยต่างชาติ มีแต่คำนิยามของ “ผู้ป่วย” ในมาตรา 4 ว่าหมายถึง ผู้ขอรับบริการในสถานพยาบาล
2. การบังคับให้ขึ้นทะเบียน	มาตรา 6 กำหนดให้สถาบัน การแพทย์ โรงพยาบาล คลินิก สถานบริการทางการแพทย์ ต่าง ๆ ที่ให้บริการคนไข้ต่างชาติต้องขึ้นทะเบียน เพื่อให้มีการรับรองอย่างถูกต้อง โดยบังคับใช้กับกรณีที่สถาบันทางการแพทย์ในเกาหลีใต้นั้นไปเปิดสาขาในต่างประเทศด้วย	มาตรา 6 กำหนดให้ผู้ที่ประกอบกิจการสถานพยาบาลในประเทศไทยต้องขอใบอนุญาตเท่านั้น
3. การซื้อประกันภัย	มาตรา 6 กำหนดให้สถาบันการแพทย์ของเกาหลีใต้ต้องซื้อประกันภัยเพื่อความรับผิดชอบที่เกิดจากความผิดพลาดทางการแพทย์	ไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองคนไข้ต่างชาติกรณีซื้อประกันภัย
4. การสนับสนุนการขยายบริการทางการแพทย์ไปยังต่างประเทศ	รัฐบาลกำหนดนโยบายไว้หลายมาตรา เช่น มาตรา 4 ต้องรายงานการขยายบริการทางการแพทย์ในต่างประเทศ และบทบัญญัติเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินและการจูงใจทางภาษี เพื่อสนับสนุนการขยายบริการทางการแพทย์ไปยังต่างประเทศในมาตรา 17	ไม่มีบทบัญญัติในลักษณะเป็นการสนับสนุนการขยายบริการทางการแพทย์ไปยังต่างประเทศ
5. ระยะเวลาของใบอนุญาต	3 ปี (ต่ออายุได้)	10 ปี (ต่ออายุได้)
6. การโอนใบอนุญาต	ไม่สามารถโอนใบอนุญาตได้	สามารถโอนใบอนุญาตได้
7. การแจ้งให้ทราบถึงขั้นตอนการระงับข้อ	กำหนดไว้ในมาตรา 8	ไม่มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าว

**ตารางที่ 2-3** สรุปประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายทางการแพทย์เปรียบเทียบกับกฎหมายสนับสนุนและส่งเสริมคนใช้ต่างชาติของเกาหลีใต้และพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ของไทย

ประเด็นข้อกฎหมาย	กฎหมายสนับสนุนบริการทางการแพทย์แก่คนใช้ต่างชาติของเกาหลีใต้	พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ของไทย
พิพาทระหว่างสถานพยาบาลและผู้ป่วย		
8. การเรียกเก็บค่าบริการทางการแพทย์	มาตรา 9 กำหนดให้สถานบริการแพทย์เพื่อดึงดูดคนใช้ต่างชาติจะต้องไม่กระทำการที่ส่งผลกระทบต่อตลาดเศรษฐกิจ เช่น เรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการที่แพงเกินความเป็นจริง หรือให้ข้อมูลเท็จเพื่อดึงดูดคนใช้ต่างชาติ นอกจากนี้กฎหมายให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการในการตรวจสอบและเปิดเผยค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ที่แท้จริงที่กำหนดโดยสถานบริการแพทย์เพื่อดึงดูดคนใช้ต่างชาติ และประกาศขอบเขตของอัตราค่าบริการที่เหมาะสม	ยังไม่มีกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับค่าบริการทางการแพทย์และค่าบริการไว้โดยตรง
9. การกำหนดจำนวนเตียงสำหรับให้บริการคนใช้ต่างชาติ	มีกำหนดไว้ในมาตรา 10	ไม่มีบทบัญญัติกำหนด
10. การกำหนดสถานที่โฆษณาบริการทางการแพทย์	ห้ามโฆษณาในสนามบินและท่าเรือการค้า	ไม่มีบทบัญญัติควบคุมเกี่ยวกับสถานที่ในการโฆษณา

**ตารางที่ 2-4** สรุปประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยวเปรียบเทียบกับกฎหมายสนับสนุนและส่งเสริมคนใช้ต่างชาติของเกาหลีใต้และพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ของไทย

ประเด็นข้อกฎหมาย	กฎหมายสนับสนุนบริการทางการแพทย์แก่คนใช้ต่างชาติของเกาหลีใต้	พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ของไทย
1. การขึ้นทะเบียนสำหรับบุคคล (ไม่รวมสถานบริการแพทย์) ที่ตั้งใจจะดึงดูดคนใช้ต่างชาติ	มาตรา 6 มีบทบัญญัติกำหนดให้บุคคล (ไม่รวมสถานบริการแพทย์) ซึ่งมีวัตถุประสงค์จะดึงดูดคนใช้ต่างชาติจะต้องขึ้นทะเบียนกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ ซึ่งการขึ้นทะเบียนนี้จะมีการออกใบรับรองการขึ้นทะเบียนให้บุคคลดังกล่าวด้วย	ไม่ได้กำหนดการขึ้นทะเบียนไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ว่าในกรณีของบริษัทตัวแทนท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการนำเที่ยว ชายแพ็คเกจทัวร์หรือแพ็คเกจบริการทางการแพทย์ให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติจะต้องมีการขึ้นทะเบียนเป็นการเฉพาะ นอกจากการจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว
2. การซื้อประกันคุ้มครองคนใช้ต่างชาติและการกำหนดเงินทุนไม่น้อยกว่าจำนวนเงินขั้นต่ำที่	มาตรา 6 กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวหรือตัวแทนนำเที่ยวจะต้องซื้อประกันตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และต้องมีเงินทุนไม่น้อยกว่าเงินขั้นต่ำที่กำหนดโดยพระ	ไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการนำเที่ยวจะต้องซื้อประกันสำหรับคนใช้ที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติแต่ประการใด แต่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ประกอบการนำเที่ยวจะต้องวาง

**ตารางที่ 2-4** สรุปประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยวเปรียบเทียบกฎหมายสนับสนุนและส่งเสริมคนใช้ต่างชาติของเกาหลีใต้และพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ของไทย

ประเด็นข้อกฎหมาย	กฎหมายสนับสนุนบริการทางการแพทย์แก่คนใช้ต่างชาติของเกาหลีใต้	พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ของไทย
กฎหมายกำหนด	ราชกฤษฎีกาของกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ	หลักประกันเมื่อยื่นขอจดทะเบียนประกอบธุรกิจนำเที่ยว เพื่อคุ้มครองความเสียหายจากการนำเที่ยวตามมาตรา 18
3. การโอนและต่ออายุใบรับรอง	มาตรา 6 ห้ามโอนหรือให้เช่าใบรับรอง	ไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้
4. ห้ามกระทำการที่ส่งผลกระทบต่อตลาดเศรษฐกิจ	มาตรา 9 ห้ามเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการที่แพงเกินความเป็นจริง ห้ามให้ข้อมูลอันเป็นเท็จเพื่อดึงดูดคนใช้ต่างชาติ และให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการประกาศอัตราค่าบริการที่เหมาะสมได้	ไม่มีบทบัญญัติควบคุมค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่กำหนดโดยผู้ประกอบการนำเที่ยวแต่อย่างใด
5. การรายงานการดำเนินธุรกิจ	มาตรา 11 กำหนดให้บริษัทตัวแทนที่ดึงดูดคนใช้ต่างชาติจะต้องรายงานการดำเนินธุรกิจเป็นประจำทุกปี	ไม่มีบทบัญญัติให้ต้องรายงานการดำเนินธุรกิจเว้นแต่กรณีการยื่นบัญชีและงบการเงินเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามที่ประมวลรัษฎากรกำหนด

**6.2) กฎหมาย The Medical Service Act** ที่กำหนดคุณสมบัติของพนักงานนวดในสปาและร้านนวดเป็นกรณีเฉพาะไว้ในมาตรา 82 ข้อ 1 กำหนดให้เป็นงานที่สงวนไว้ให้เฉพาะผู้ฝึกทางสายตานั้นที่จะต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการนวดต่าง ๆ พร้อมด้วยใบรับรองและคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น และต้องมีใบประกาศนียบัตรการฝึกอบรมเกี่ยวกับการนวด เป็นต้น ในขณะที่ ยังไม่มีกฎหมายออกมาควบคุมบังคับใช้กับพนักงานนวดทั่วไปที่มีผู้ใช้ผู้ฝึกทางสายตา

**7) ประเทศมาเลเซีย** The United Nations Development Programme (UNDP) ระบุว่า อุตสาหกรรมการบริการด้านสุขภาพของมาเลเซียเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เนื่องจากมีความหลากหลายและราคาไม่สูงมากนัก ทำให้สามารถเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศในทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้ รัฐบาลมาเลเซียได้ให้ความสำคัญกับการบริการด้านสุขภาพมาก โดยในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลมาเลเซียมีการอัดฉีดเงินเข้าสู่ภาคบริการด้านสุขภาพเป็นมูลค่า 23,000 ล้านริงกิต คิดเป็นร้อยละ 10 ของงบประมาณแผ่นดินประจำปีของรัฐบาลมาเลเซีย ทำให้ในปี พ.ศ. 2560 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ของมาเลเซียอยู่ในอันดับที่ 18 ของโลก และอันดับที่ 8 ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มีจำนวนการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติ 3.33 ล้านครั้ง และจำนวนการเดินทางของนักท่องเที่ยวภายในประเทศประมาณ 5 ล้านครั้ง มีการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Wellness Tourists) จำนวน 5 พันล้านให้สหรัฐ ซึ่งเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เช่น การก่อตั้งคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและทางการแพทย์ ชูภาพลักษณ์ประเทศมุสลิมเพื่อดึงดูดผู้ป่วยที่นับถือศาสนาอิสลาม มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายหลักคือ ผู้ป่วยมีฐานะจากกลุ่มประเทศที่ยังขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์ เช่น ผู้ป่วยจากประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น ถึงแม้ในช่วงสถานการณ์การแพร่

ระบาดของโควิด-19 ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของมาเลเซียได้รับผลกระทบ ทำให้ในปี พ.ศ. 2563 มีรายได้เพียง 500 ล้านริงกิต ลดลงจากปี พ.ศ. 2562 ที่มีรายได้ 1.7 พันล้านริงกิต ในขณะที่ คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2564 มาเลเซีย จะสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประมาณ 800 ล้านริงกิต จากเดิมที่มีการประมาณการโดย The National Key Economic Area (NKEA) ว่า อุตสาหกรรมบริการด้านสุขภาพจะสร้างรายได้ถึง 9,670 ล้านริงกิต และจะสร้างงานเพิ่มขึ้น 5,300 ตำแหน่งภายในปี พ.ศ. 2563

กระทรวงสาธารณสุขของมาเลเซีย (Ministry of Health Malaysia – KKM) และสภาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Malaysian Health Tourism Council) มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเติบโตให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของมาเลเซีย ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของมาเลเซีย และถือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายปฏิรูปประเทศเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี พ.ศ. 2563 (Economic Transformation Program) นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานสำคัญที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเฉพาะในส่วนของบริษัทสปาในมาเลเซียอีก 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ (1) กระทรวงการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม (Ministry of Tourism and Culture) เป็นหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลธุรกิจสปา เพื่อให้มาเลเซียเป็นศูนย์กลางแห่งบริการสปาแก่นักท่องเที่ยว โดยผนวกการให้บริการสปาและการรักษาสุขภาพควบคู่ไปกับการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมาเลเซีย (2) ตัวแทนภาคเอกชน ได้แก่ The Association of Malaysian Spas (AMSPA) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2547 จากการรวมตัวของกลุ่มผู้บริหารสมาคมโรงแรมและผู้ประกอบการสปาและธุรกิจที่เกี่ยวข้องรวม 30 ราย และ The Malaysian Association of Wellness and Spa (MAWSPA) ที่เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมสปาในประเทศมาเลเซียผ่านการจัดสัมมนา การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้สนใจทั่วไป รวมทั้ง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสปาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของมาเลเซียที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสปาในมาเลเซียที่อยู่ในรูปของ **คู่มือแนะนำการจัดระดับของสปา และศูนย์นวดเท้า (Guidelines on Classification of Spa และ Guidelines on Classification of Foot Massage Centre (Puk))** ที่ออกโดยกระทรวงการท่องเที่ยว ศิลปะและวัฒนธรรมของมาเลเซีย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดระดับร้านนวดสปาที่แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 1 ดาว ถึง 5 ดาว และศูนย์นวดเท้า (Reflexology) 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ Silver ระดับ Gold และระดับ Platinum ซึ่งข้อมูล ณ วันที่ 4 พฤษภาคม 2561 มีร้านนวดสปาที่ยื่นหนังสือขอให้มีการจัดระดับแล้วจำนวน 258 ร้าน มีร้านนวดสปาที่ได้รับระดับ 5 ดาวจำนวน 39 ร้าน ระดับ 4 ดาว จำนวน 67 ร้าน ระดับ 3 ดาว จำนวน 102 ร้าน ระดับ 2 ดาว จำนวน 31 ร้าน ระดับ 1 ดาวจำนวน 19 ร้าน โดยมีเงื่อนไขและคุณสมบัติของผู้ขอรับอนุญาต ดังนี้

- (1) ผู้สมัครต้องมีสถานประกอบการถาวร
- (2) สถานประกอบการต้องมีใบอนุญาตประกอบธุรกิจจากหน่วยงานท้องถิ่น (PBT License)
- (3) ผู้สมัครต้องเป็นสมาชิกของสมาคมสปาตามรายชื่อที่กระทรวงการท่องเที่ยวฯ รับรอง
- (4) ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสถานประกอบการต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขแห่งมาเลเซีย
- (5) ผู้ประกอบการต้องมีเตียงนวดอย่างน้อย 3 เตียงขึ้นไป
- (6) ต้องมีบริการนวดแบบพื้นเมืองที่เรียกว่า “Urutan Malaysia”



(7) ต้องมีการให้บริการสปาสองแบบ

(8) ต้องมีบริการนวดหน้าอย่างน้อยหนึ่งแบบ

โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาจัดระดับ 6 หลักเกณฑ์ ได้แก่

(1) **ความถูกต้องตามกฎหมาย** (ค่าเฉลี่ยน้ำหนักร้อยละ 10) กำหนดให้กิจการสปาและนวดเท้าทุกประเภทจะต้องมีคุณสมบัติ ได้แก่ ต้องมีใบอนุญาตประกอบธุรกิจที่จดทะเบียนถูกต้องกับหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น (Local Authority) ต้องมีใบอนุญาตประกอบกิจการสปาที่ออกให้โดยหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น (Local Authority) ต้องเป็นกิจการสปาที่อยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งของกิจการสปาทั้งหมดที่มีการกำหนดประเภทไว้ ต้องใช้สินค้าและวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลเท่านั้น อายุและคุณสมบัติของลูกค้าต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานความสะอาดตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบว่าด้วยการป้องกันอัคคีภัยและความปลอดภัยตามที่กรมอัคคีภัยและการให้ความช่วยเหลือแห่งมาเลเซีย (Fire and Rescue Department of Malaysia) กำหนด พนักงานต่างด้าวต้องได้รับใบอนุญาตให้ทำงาน (Work Permits) โดยถูกต้องตามกฎหมาย และพนักงานต้องได้รับสิทธิตามที่กฎหมายแรงงานกำหนด เช่น สิทธิตามกฎหมายประกันสังคม เป็นต้น

(2) **สิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมืออุปกรณ์** (ค่าเฉลี่ยน้ำหนักร้อยละ 25) กำหนดให้มี (1) ห้องนวด (Treatment Room) สำหรับนวดหน้า และขัดถูตัว โดยกำหนดจำนวนเตียงและการตกแต่งที่แตกต่างกันไปในแต่ละระดับ (2) พื้นที่ต้อนรับ (Reception Area) ที่ต้องจัดให้มีเคาน์เตอร์ต้อนรับที่ได้มาตรฐาน (3) ห้องเตรียมความพร้อม (Preparation Area/Room) ต้องมีความสะอาดตามมาตรฐานที่กำหนด (4) ห้องนั่งพัก (Retail Area) ที่ตกแต่งประดับอย่างดี (5) ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า (Changing Room/Locker Facility) ของลูกค้าที่มีความเป็นส่วนตัว สะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่แขวนเสื้อผ้า รองเท้าตะลือคเกอร์ และกล่องใส่ของมีค่า เป็นต้น โดยสปาระดับ 5 ดาว จะต้องจัดให้มีหมวกคลุมอาบน้ำ เสื้อคลุมอาบน้ำ ถุงใส่เสื้อผ้า เครื่องเป่าผม บริการแก่ลูกค้าด้วย (6) ห้องน้ำ (Toilet) ต้องมีอย่างน้อย 2 ห้องขึ้นไป และมีกระดาษชำระ ถึงขยะ อุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับสปาระดับ 4-5 ดาว เช่น ผ้าเช็ดมือ และเครื่องเป่าผม เป็นต้น (7) ห้องเซาน่า/ห้องอบตัว (Sauna/Steam/Long Bath/Other Water-Based Treatments) ที่ต้องมีสำหรับสปาระดับ 4 ดาวและ 5 ดาว (8) เมนูสปา/เอกสารแผ่นพับโฆษณา (Spa Menu/Brochure) ที่ทุกแห่งต้องมีบริการสปาหน้า (Facial Massage) นวดตัว (Body Massage) ห่อตัว (Body Wraps) ขัดตัว (Body Scrubs) และการบำบัดด้วยน้ำ (Water Treatment) และ (9) การชำระเงินด้วยบัตรเครดิต สำหรับสปาระดับ 4-5 ดาวที่ต้องมีบริการนี้

(3) **สินค้า การบำบัดด้วยสปา และโปรแกรมเพื่อสุขภาพ** เป็นหลักเกณฑ์ที่มีค่าเฉลี่ยน้ำหนักสูงสุด (ร้อยละ 30) ที่กำหนดให้สปาทุกแห่งต้องใช้สินค้าและวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลเท่านั้น พนักงานให้บริการด้านการดูแลสุขภาพเท่านั้น มิใช่การรักษาเชิงการแพทย์ การนวดหน้าต้องดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดโดยกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด การนวดสปาควรมีหลากหลายประเภท เช่น Facials, Bodyworks, Traditional massage, Swedish massage, Shiatsu massage, Thai massage, Balinese massage, Aquatherapy, Balneotherapy, steam, sauna, hydrotherapy, hand spa, foot spa, hair spa เป็นต้น และสำหรับสปาระดับ 4-5 ดาวจะมีโปรแกรมเพื่อสุขภาพ (Wellness Program) ด้วย และเนื่องจากมาเลเซียเป็นประเทศมุสลิม เครื่องสำอางที่ใช้ในธุรกิจสปาจึงมีความเข้มงวดอย่างมาก โดยต้องไม่

มีแอลกอฮอล์และไขมันสัตว์ต้องห้ามตามศาสนาอิสลามเป็นส่วนผสม อาทิ น้ำมันหอมระเหย สมุนไพรต่าง ๆ ต้องผ่านกระบวนการผลิตแบบธรรมชาติ

**(4) ขั้นตอนการดำเนินการที่ได้มาตรฐาน (SOPs)** (ค่าเฉลี่ยน้ำหนักร้อยละ 20) โดยสปาทุกแห่งต้องจัดให้มีคู่มือการดำเนินงานที่ครอบคลุม เวลาเปิด-ปิดทำการ กระบวนการและขั้นตอนการต้อนรับลูกค้า วิธีการและขั้นตอนการชำระเงิน บันทึกเกี่ยวกับลูกค้า ระบบรักษาความสะอาดและระบบรักษาความปลอดภัย บันทึกเกี่ยวกับประวัติและการทำงานของลูกจ้าง ประเภทการให้บริการด้วยสปาแต่ละแบบและรายละเอียดทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานการรักษาความสะอาดทั้งหมด การเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ทั้งหมด ระบบการซ่อมแซมและบำรุงรักษาทั้งหมด ระบบการรักษาความปลอดภัยของอุปกรณ์ การห้ามหรือฝ่าฝืนเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับเพศในสถานที่ทำงาน บันทึกการทำความสะอาดในสถานประกอบการสปา การจัดทำคู่มือพนักงาน การจัดฝึกอบรมพนักงาน การจัดทำประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) สำหรับกิจการสปา เช่น ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายและกฎระเบียบทั้งหมดเกี่ยวกับการประกอบกิจการสปา ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัย ลูกค้าต้องปฏิบัติตามพนักงานด้วยความเคารพและให้เกียรติ พนักงานต้องปฏิบัติตามลูกค้าด้วยความเคารพและให้เกียรติ เป็นต้น

**(5) พนักงาน** (ค่าเฉลี่ยน้ำหนักร้อยละ 10) กำหนดให้ (1) กิจการสปาทุกแห่งต้องมีพนักงานอย่างน้อยสองระดับคือ หัวหน้างาน (Supervisor) และพนักงานนวดสปา (Spa therapists) สำหรับกิจการสปา 3-5 ดาวจะมีตำแหน่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ได้แก่ ผู้ช่วยผู้จัดการ ผู้จัดการ พนักงานต้อนรับ พนักงานฝึกอบรม เป็นต้น (2) พนักงานนวดต้องมีใบอนุญาตที่ออกให้โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง พนักงานระดับหัวหน้างานต้องมีประสบการณ์ด้านการบังคับบัญชาอย่างน้อย 2 ปี (3) พนักงานต้อนรับต้องสามารถพูดได้อย่างน้อยสองภาษาขึ้นไป โดยสามารถใช้ภาษา Bahasa Malaysia และภาษาอังกฤษเป็นหลักได้ (4) การต้อนรับลูกค้าควรใช้วัฒนธรรมและประเพณีของมาเลเซียเป็นหลักเสมอ (5) พนักงานควรใส่ชุดยูนิฟอร์มที่สะท้อนเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของมาเลเซียเป็นหลัก ไม่ใส่ชุดรัดรูปจนเกินไป และไม่สวมใส่ชุดที่ไม่สุภาพเรียบร้อย (6) พนักงานทุกคนต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (7) กิจการสปาทุกแห่งต้องจัดให้มีลิ้นชักเกอร์และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าที่สะอาดถูกสุขอนามัยจัดให้แก่พนักงาน พร้อมทั้งห้องน้ำและที่อาบน้ำให้แก่พนักงานตามความจำเป็นและเหมาะสม (8) สำหรับกิจการสปา ระดับ 4-5 ดาวจะจัดให้มีห้องอาบน้ำหรือห้องครัวที่สะอาดถูกสุขอนามัยตามจำนวนพนักงานที่ทำงานในกิจการสปาแต่ละแห่ง (9) พนักงานทุกคนในกิจการสปาทุกแห่งต้องได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งต้องได้รับประกาศนียบัตรการเข้ารับการฝึกอบรมจากภาครัฐตามที่รัฐบาลกำหนดอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

**(6) คุณภาพและความสวยงาม** เป็นหลักเกณฑ์ที่มีค่าเฉลี่ยน้ำหนักน้อยที่สุด (ร้อยละ 5) พิจารณาจาก การออกแบบตกแต่งภายในกิจการสปาแต่ละแห่ง เพอร์นิเจอร์ ความปลอดภัยของสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ตามที่กฎหมายกำหนด พนักงานที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด แสงสว่างที่เพียงพอในสถานประกอบการสปา การออกแบบฟังก์ชันในพื้นที่ ความสะอาดและกลิ่นหอมในกิจการสปา

นอกจากนั้น สำหรับแรงงานต่างด้าว (คนไทย) ที่จะเข้าไปทำงานสปาและนวดในประเทศมาเลเซีย กระทรวงสาธารณสุขแห่งมาเลเซียและสมาคมกายภาพบำบัดของมาเลเซีย (Malaysian Society for Complementary Therapists: MSCT) ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ว่า ต้องผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแห่งชาติสาขานวดแผนไทยระดับที่ 2 จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานของไทย และต้องผ่านหลักสูตรการนวด

แผนไทยอย่างน้อย 600 ชั่วโมง นอกจากนี้ ร้านนวดสปาต้องได้รับการจัดระดับจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มาเลเซียในระดับ 3 ดาวขึ้นไป ผู้ว่าจ้างต้องเป็นสมาชิกสมาคมสปาแห่งประเทศไทย (AMSPA หรือ MAWSPA) และต้องมีอัตราการจ้างแรงงานท้องถิ่นต่อการจ้างแรงงานต่างชาติในอัตราส่วน 1 : 3

**8) สหราชอาณาจักร** อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของสหราชอาณาจักรถือเป็นอุตสาหกรรมหลักด้านเศรษฐกิจ โดยมีผู้ประกอบการท่องเที่ยวกว่า 230,000 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก ในปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในสหราชอาณาจักร 41 ล้านคน ใช้จ่ายเงินกว่า 28 พันล้านปอนด์ ทำให้สหราชอาณาจักรเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับสิบของโลก โดยเป็นนักท่องเที่ยวจากสหรัฐอเมริกามากที่สุด ร้อยละ 11 รองลงไปเป็นนักท่องเที่ยวจากฝรั่งเศส เยอรมัน สาธารณรัฐไอร์แลนด์ และสเปน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวก็ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด 19 ด้วย โดยในปี พ.ศ.2563 รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ 64 และเป็นผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติลดลงถึงร้อยละ 1.5

ในส่วนของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในสหราชอาณาจักร พบว่า ร้อยละ 79 สนใจที่จะให้มีการเพิ่มรายการเพื่อสุขภาพเข้าในรายการท่องเที่ยว และร้อยละ 24 วางแผนจะใช้เวลามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในสหราชอาณาจักร ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติสำหรับคนหนุ่มสาว และการใช้บริการสปาสำหรับนักท่องเที่ยวหญิง

ในการจัดตั้งสปา หรือสปาเพื่อความงาม ผู้ประกอบการจะต้องได้รับใบอนุญาตจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งใบอนุญาตควรครอบคลุมถึงกิจกรรมที่มีการให้บริการ เช่น ใบอนุญาตสำหรับการนวด การบำบัดรักษา การทำเล็บ กายภาพบำบัด เป็นต้น ถ้าจะมีการใช้ดนตรีเพื่อการผ่อนคลายต้องมีใบอนุญาตด้วย ผู้ประกอบการจะต้องมีการประกันภัยในกรณีที่ถูกลูกค้าเรียกร้องค่าเสียหายจากการให้บริการ โดยกรมธรรม์ประกันภัยจะต้องครอบคลุมถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อการใช้สินค้า ความรับผิดชอบของนายจ้างที่มีต่อลูกจ้าง และการประกันความรับผิดในการให้บริการบำบัดรักษา นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังต้องจัดให้มีผู้ให้บริการที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดีตามมาตรฐาน จัดสถานที่ให้บริการที่สะอาดและปลอดภัย มีการตรวจสอบสุขภาพลูกค้าก่อนให้เข้ารับบริการ ใช้ผลิตภัณฑ์ให้บริการที่มีคุณภาพ และเลือกใช้อุปกรณ์ที่มีความปลอดภัย และมีคุณภาพ โดยมีการทำความสะอาดก่อนนำมาใช้เสมอ

**9) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน** ธุรกิจสปาในจีนได้มีการเติบโตขึ้นมาก จากมูลค่า 22 พันล้านหยวน ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 38.5 พันล้านหยวนในปี พ.ศ. 2560 ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความสนใจในเรื่องสุขภาพเพิ่มขึ้น จีนได้แบ่งกิจการสปาออกเป็น 4 ประเภท คือ สปาโรงแรม (hotel spas) สปากลางวัน (day spas) สปาเพื่อการบำบัดรักษา (medical spas) และสปาเสริมความงาม (beauty salons) โดยทั่วไปสปาในโรงแรมกับสปากลางวันจะมีความคล้ายคลึงกันมากเพียงแต่สปาโรงแรมจะมีอุปกรณ์ที่ดีกว่าและคิดราคาแพงกว่า ส่วนสปาเพื่อการบำบัดรักษาจะมีบริการที่แตกต่างกันออกไป เพราะเกี่ยวข้องกับ การรักษาพยาบาล และต้องมีใบอนุญาตโดยเฉพาะจากหน่วยงานด้านการแพทย์ ขณะที่สปาเสริมความงามจะมีรายได้นอกจากการให้บริการสปาแล้ว ยังมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เสริมความงามต่าง ๆ ด้วย

สปาในโรงแรมของจีนมีแนวโน้มเติบโตขึ้นมาก โดยคาดว่ามูลค่าของการบริการจะเพิ่มเป็น 2 เท่า จาก 7.5 ล้านหยวนในปี พ.ศ. 2561 เป็น 14.8 ล้านหยวนในปี พ.ศ. 2565 ราคาการให้บริการต่อครั้งของโรงแรมระดับสูง อยู่ระหว่าง 1,000-2,000 หยวน เนื่องจากการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัยลดต้นทุนด้านแรงงาน

และให้บริการที่ดีกว่า การให้บริการสปา มักจะไม่จัดกลุ่มลูกค้าตามอายุหรือตามวัฒนธรรม แต่ยึดรูปแบบการใช้ชีวิต (lifestyle) ของลูกค้าแทน

ธุรกิจสปาในประเทศจีนได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ กวางโจว เซินเจิ้น และตงก่วน เป็นต้น เนื่องจากความเป็นอยู่ในปัจจุบันของประชาชนชาวจีนดีขึ้น รายรับสูงขึ้นทำให้ประชาชนจีนหันมาแสวงหาความสุขเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานโดยการทำสปาและนวด ผู้ที่ใช้บริการจะอยู่ช่วงวัยทำงาน นักธุรกิจ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงอายุเฉลี่ย 30-50 ปี

ขั้นตอนการขออนุญาตจัดตั้งสปาในจีน มีดังนี้

ผู้ประกอบการจะประกอบธุรกิจด้านสปา ต้องติดต่อขอหนังสือแจ้งชื่อเพื่อการตรวจสอบและอนุมัติจากหน่วยงานบริหารอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ State Administration for Industry and Commerce (SAIC) ระดับอำเภอขึ้นไปของเมือง และต้องได้ยื่นขอใบอนุญาตด้านสุขอนามัย จากหน่วยงานสาธารณสุขขอใบอนุญาตความปลอดภัยจากหน่วยงานความมั่นคงสาธารณะ (กรมตำรวจ) หลังจากได้รับแล้วจึงดำเนินการธุรกิจได้และสามารถนำใบอนุญาตดังกล่าวไปจดทะเบียนที่หน่วยงานบริหารอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ State Administration for Industry and Commerce (SAIC) ณ สำนักงานที่ยื่น เพื่อทำใบอนุญาตประกอบการค้า

สำหรับสปาเพื่อความงาม ผู้ประกอบการต้องไปจดทะเบียนที่สมาคมเสริมสวย ณ สถานที่ที่ธุรกิจตั้งอยู่ ซึ่งธุรกิจสปาเป็นธุรกิจหนึ่งในสมาคมดังกล่าว

หลังจากได้รับใบอนุญาตประกอบการนิติบุคคลแล้ว ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการจดทะเบียนด้านภาษีภายใน 30 วัน ที่กรมภาษีอากร ทั้งนี้การเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ผู้เสียภาษีบุคคลธรรมดา จะเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 17 ภาษีการประกอบการจะคิดตามยอดจำหน่ายของการประกอบการโดยอัตราภาษีของธุรกิจสปา คือร้อยละ 5 นอกจากนี้ยังมีภาษีรายได้นิติบุคคลจากกำไรร้อยละ 30 และภาษีรายได้ท้องถิ่นร้อยละ 3

กรณีที่มีการนำเข้าแรงงานที่ต้องมีการขอใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ผู้ประกอบการต้องยื่นขออนุญาตนำเข้าแรงงานจากกรมแรงงานจีน (Labor Bureau) เพื่อขอใบอนุญาตทำงานซึ่งต้องผ่านการอนุญาตจาก Public Security Bureau ด้วย หลังจากนั้นผู้ประกอบการต้องนำใบอนุญาตทำงานไปยื่นต่อสำนักงานการต่างประเทศ (Guangdong Foreign Affairs Offices) เพื่อประสานงานกับสถานทูตจีนประจำประเทศที่แรงงานอยู่ให้ออกวีซ่าทำงานให้ และเมื่อแรงงานเดินทางถึงประเทศจีนแล้ว ผู้ประกอบการจะต้องพาไปตรวจสุขภาพที่ Department of Human Quarantine <sup>1</sup>

**10) ประเทศสหรัฐอเมริกา (U.A.E.)** การประกอบธุรกิจสปาในสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็นสปา (simple spa) กับสปาเพื่อความงาม (hair salon, a makeup salon) หรืออาจแยกเป็นสปาสำหรับลูกค้าชาย หรือหญิง หรือทั้งสองเพศ ผู้ประกอบการจะต้องได้รับใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจ การจัดเตรียมเอกสารเพื่อการขอใบอนุญาตประกอบด้วยแผนที่ตั้งของสถานที่ป้ายหน้าร้าน รูปแบบการจัดพื้นที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในสถานที่ให้บริการที่ต้องยื่นขอต่อเทศบาลเมือง เช่น

<sup>1</sup> ข้อมูลธุรกิจสปาในเมืองกวางโจว ข่าวเศรษฐกิจ Tuesday January 25, 2011 14:46 —กรมส่งเสริมการค้าส่งออก

มาตรฐานเก้าอี้ แสงสว่าง ความสูงของพื้นที่ห้อง มีการใช้วัสดุทนไฟเป็นผนังห้อง มีการแยกห้องเป็นสัดส่วน มีอ่างล้างหน้า อ่างล้างมือ ห้องเก็บของ เป็นต้น ส่วนกิจการสปาเพื่อความงามจะต้องได้รับใบอนุญาตเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยจากกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งรวมถึงการใช้อุปกรณ์เสริม ความงามและเครื่องสำอางที่ใช้บริการลูกค้า ด้วย

สหรัฐอเมริกาบริติชได้ตั้งเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโลก โดยเฉพาะเมืองอาบูดาบี และเมืองดูไบซึ่งได้รับการจัดอันดับให้เป็น 2 ใน 10 ของเป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโลก โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากการเพิ่มขึ้นของอัตราค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ และการประกันภัยด้านสุขภาพ รวมทั้ง ความต้องการการดูแลด้านสุขภาพที่มีคุณภาพสูงมีมากขึ้น ทั้งนี้ รัฐบาลได้วางแผนยุทธศาสตร์ให้ U.A.E. เป็นศูนย์กลางด้านการดูแลสุขภาพระดับโลก โดยการส่งเสริมมาตรฐานของโรงพยาบาลทั้งของภาครัฐและของเอกชนให้ได้มาตรฐานในระดับสากล รวมทั้ง การเพิ่มคุณภาพการให้บริการทางสุขภาพ การยกระดับมาตรฐานด้านความปลอดภัย การจูงใจและรักษาแพทย์มืออาชีพไว้ และการนำระบบ IT มาใช้กับระบบข้อมูลทางการแพทย์ นอกจากนี้ เมืองดูไบ ได้กำหนดแผนพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพ 10 ปี มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 มีการพัฒนาโรงพยาบาล เพิ่มศูนย์ดูแลสุขภาพเบื้องต้น สร้างโรงพยาบาลใหม่ และสร้างอาคารโรงพยาบาลใหม่ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 500,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2563





### บทที่ 3

## ผลการสำรวจข้อมูลเชิงลึก ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ





### บทที่ 3

## ผลการสำรวจข้อมูลเชิงลึกของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

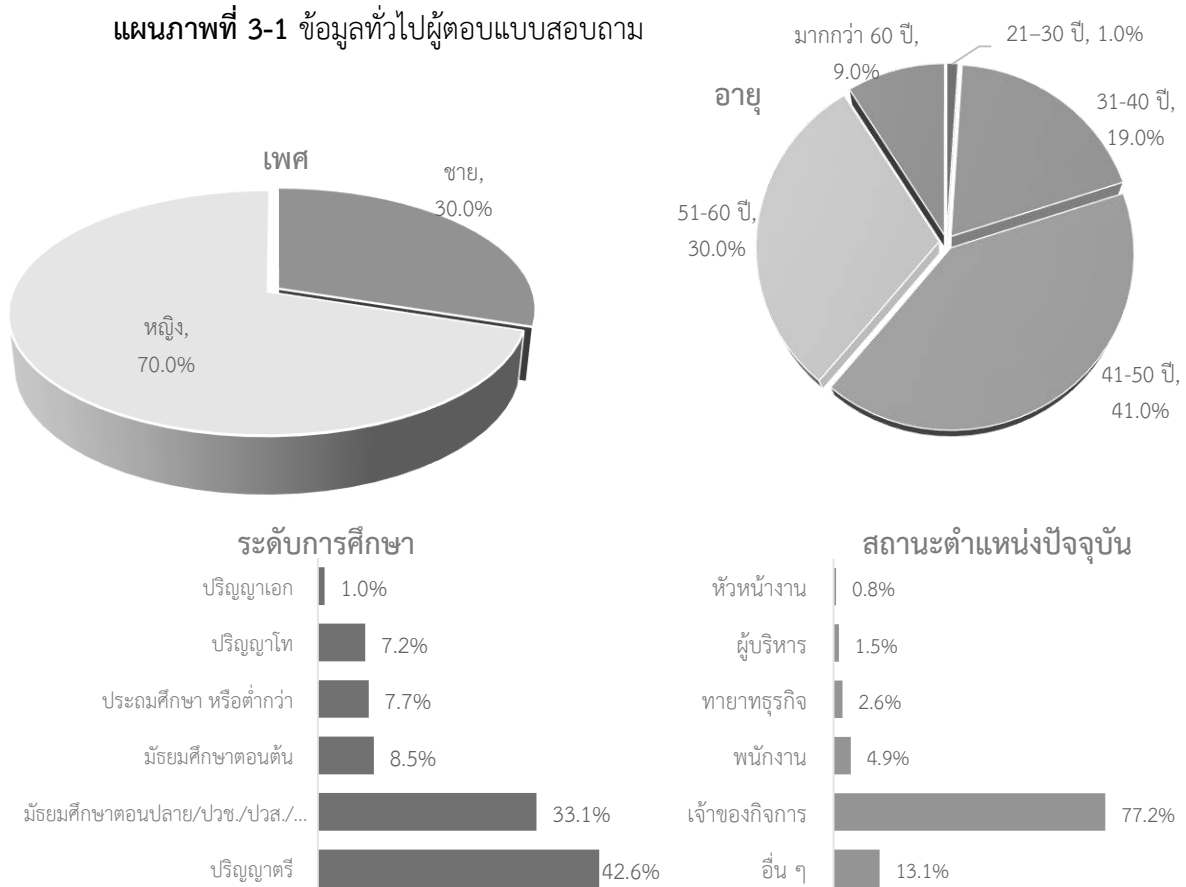
### 1. การสำรวจข้อมูลเชิงลึกผู้ประกอบการ SMEs โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการสำรวจข้อมูลเชิงลึกผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมบริการแพทย์ครบวงจร โดยดำเนินการสำรวจข้อมูลใช้แบบสอบถามในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการแบบ Face-to-Face ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Online Survey) และการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 420 ราย ในส่วนนี้นำเสนอรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รายละเอียดมีดังนี้

#### 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

**1.1) เพศและอายุ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.0) เป็นเพศหญิง มีเพียงร้อยละ 30.0 ที่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 41.0 รองลงมา ได้แก่ วัยใกล้เกษียณช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 30.0 วัยทำงานอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 19.0 เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 9.0 ในขณะที่ มีเพียงร้อยละ 1.0 เป็นผู้ที่อยู่ในวัยนักศึกษาและเพิ่งเริ่มต้นทำงานอายุระหว่าง 21-30 ปี

แผนภาพที่ 3-1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม

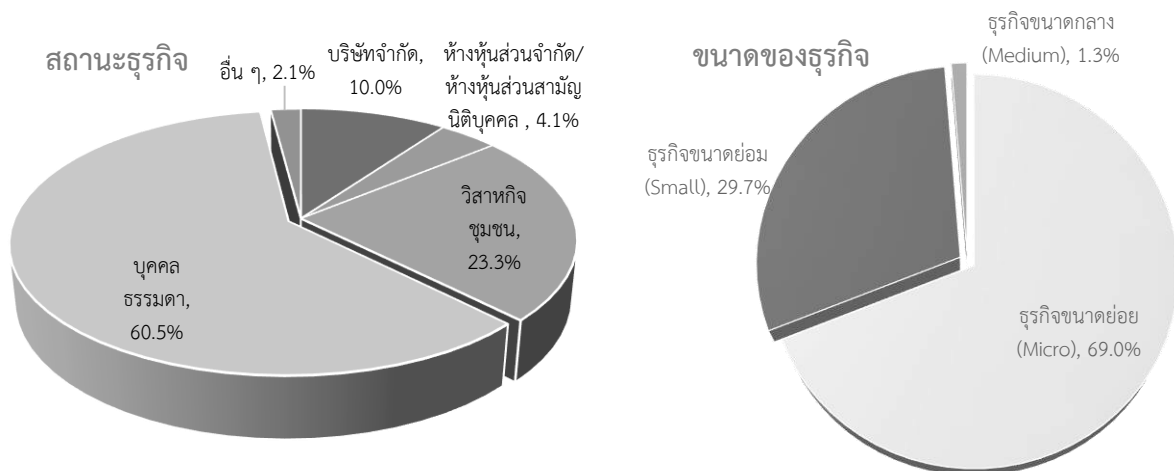


**1.2) ระดับการศึกษาและตำแหน่งทางธุรกิจ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.6) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมา ได้แก่ ผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส./ปวท./อนุปริญญา ที่มีสัดส่วนร้อยละ 33.1 นอกจากนี้ มีสัดส่วนใกล้เคียงกันตามลำดับ ได้แก่ ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้จบระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโท ในสัดส่วนร้อยละ 8.5 ร้อยละ 7.7 และร้อยละ 7.2 ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 1.0 ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาเอก ในขณะที่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการมากที่สุด (ร้อยละ 77.2) รองลงมา ได้แก่ อื่น ๆ (ประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม) ร้อยละ 13.1 นอกจากนี้ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยใกล้เคียงกัน ได้แก่ พนักงาน ทายาทธุรกิจ ผู้บริหาร และหัวหน้างาน ในสัดส่วนร้อยละ 4.9 ร้อยละ 2.6 ร้อยละ 1.5 และร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

## 2) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ/สถานประกอบการ

**2.1) สถานะทางธุรกิจ** กิจการของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.5) เป็นบุคคลธรรมดา รองลงมา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 23.3 บริษัทจำกัด ร้อยละ 10.0 ห้างหุ้นส่วนสามัญ/ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ร้อยละ 4.1 และอื่น ๆ (เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโฮมสเตย์ และร้านนวดและสปา เป็นต้น) ร้อยละ 2.1

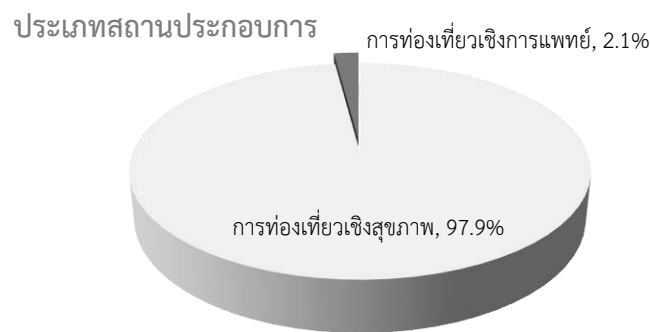
แผนภาพที่ 3-2 ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ



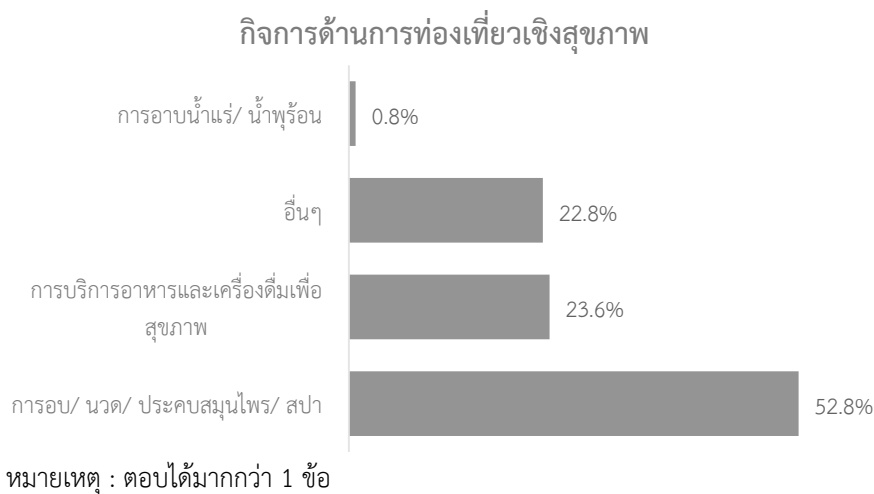
**2.2) ขนาดของธุรกิจ** สถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดจิ๋ว (Micro) ที่มีลูกจ้างไม่เกิน 5 คน และมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 1.8 ล้านบาท ที่มีสัดส่วนร้อยละ 69.0 รองลงมา ได้แก่ ธุรกิจขนาดย่อม (Small) ที่มีลูกจ้าง 6-50 คน และมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 1.8-100 ล้านบาท ร้อยละ 29.7 ในขณะที่ ธุรกิจขนาดกลาง (Medium) ที่มีลูกจ้างเกินกว่า 50-200 คน และมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 100-500 ล้านบาท มีสัดส่วนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 1.3 โดยมีระยะเวลาการดำเนินธุรกิจโดยเฉลี่ย 7.77 ปี จำนวนลูกจ้างทั้งประจำและรายวันโดยเฉลี่ย 9.11 คน และสามารถดำเนินธุรกิจมีรายได้ในปี พ.ศ. 2564 เฉลี่ย 1,603,924.92 บาท

**2.3) ประเภทของสถานประกอบการ** สถานประกอบการที่ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.9) เป็นกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย การอบ/นวด/ประคบสมุนไพร/สปา การบริการสุคนธ์บำบัด/วาริบำบัด การอาบน้ำแร่/น้ำพุร้อน การฝึกปฏิบัติสมาธิ/โยคะ การบริหารอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และอื่น ๆ โดยการอบ/นวด/ประคบสมุนไพร/สปา มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 52.8) รองลงมา ได้แก่ การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ร้อยละ 23.6 และอื่น ๆ (เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม รีสอร์ทผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปออร์แกนิก โฮมสเตย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรจำหน่ายพืชผลทางการเกษตร เรือนำเที่ยว และพืชผลผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร เป็นต้น) ร้อยละ 22.8 ส่วนการอาบน้ำแร่/น้ำพุร้อน มีสัดส่วนน้อยมากเพียงร้อยละ 0.8 เท่านั้น สำหรับกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ มีสถานประกอบการที่ตอบแบบสอบถามเพียงร้อยละ 2.1 ประกอบด้วย การรักษาโรค ร้อยละ 54.5 และกิจกรรมอื่น ๆ (เช่น พืชสมุนไพร และสมุนไพรแปรรูป เป็นต้น) ร้อยละ 36.4 ที่ได้แก่ ทันตกรรม ร้อยละ 9.1

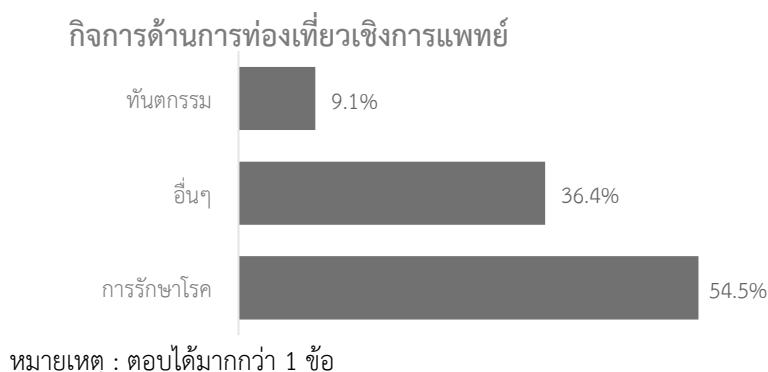
แผนภาพที่ 3-3 ประเภทสถานประกอบการในธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ



แผนภาพที่ 3-4 กิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำแนกประเภทสถานประกอบการ



### แผนภาพที่ 3-5 กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ จำแนกประเภทสถานประกอบการ

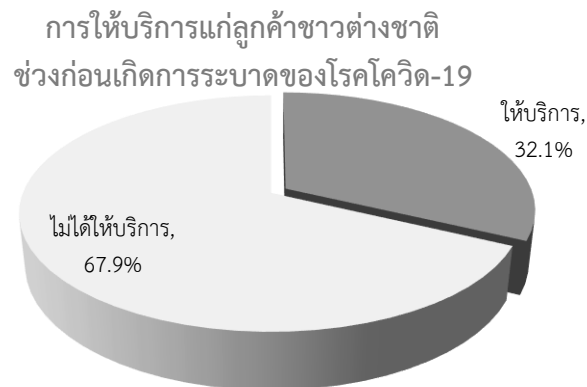


### 3) ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

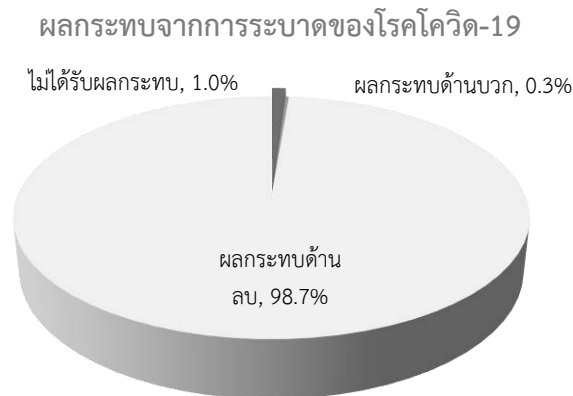
3.1) ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโควิด-19 และการปรับตัวของสถานประกอบการ ในช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ หรือกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์นั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.9) ไม่ได้มีการให้บริการแก่ลูกค้าชาวต่างชาติ มีสถานประกอบการเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 32.1) ที่ให้บริการแก่ลูกค้าชาวต่างชาติ ก่อนเกิดการระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.7) ต่างได้รับผลกระทบทางด้านลบจากการระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหารายได้ลดลงจากยอดขายที่ลดลงและบางรายมีภาระหนี้สินที่เกิดจาก (1) มาตรการภาครัฐในการสั่งปิดกิจการชั่วคราว รวมทั้งมาตรการปิดประเทศ เพื่อลดการแพร่กระจายของโควิด-19 ส่งผลให้โปรแกรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติถูกยกเลิก เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทยจากข้อจำกัดของกฎ ระเบียบการเข้าใช้บริการที่มีมากขึ้น และความไม่มั่นใจในความปลอดภัยและปลอดภัยโควิด-19 ของสถานบริการ (2) เศรษฐกิจโดยทั่วไปไม่ดี กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง ส่งผลให้ลูกค้าชะลอการใช้จ่ายใช้สอย (3) ขาดสถานที่จำหน่ายสินค้า โดยเฉพาะการออกบูธตามงานแสดงสินค้าต่าง ๆ (4) ภาระค่าใช้จ่ายที่ยังคงมีอยู่ เช่น ค่าแรงงาน ค่าสาธารณูปโภค และค่าเช่าสถานที่ เป็นต้น (5) ปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่เกิดจากมาตรการล็อกดาวน์ของภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม สถานประกอบการมีการปรับตัวในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.4) ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 47.7) คือหยุดผลิตและให้บริการชั่วคราว รองลงมา ได้แก่ ลดจำนวนพนักงาน ร้อยละ 22.6 อื่น ๆ ร้อยละ 21.3 ให้บริการทางออนไลน์ ร้อยละ 18.7 ปรับลดการผลิตและให้บริการลง ร้อยละ 15.9 ผลิตและบริการประเภทอื่นแทน ร้อยละ 10.8 เจรจากับเจ้าหน้าที่เพื่อขอพักการชำระหนี้/ลดดอกเบี้ย/เลื่อนเวลาการชำระหนี้ ร้อยละ 9.0 มีเพียงส่วนน้อยมากที่ลดเงินเดือนพนักงาน และขายทรัพย์สินบางส่วน ในสัดส่วนร้อยละ 1.8 และร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

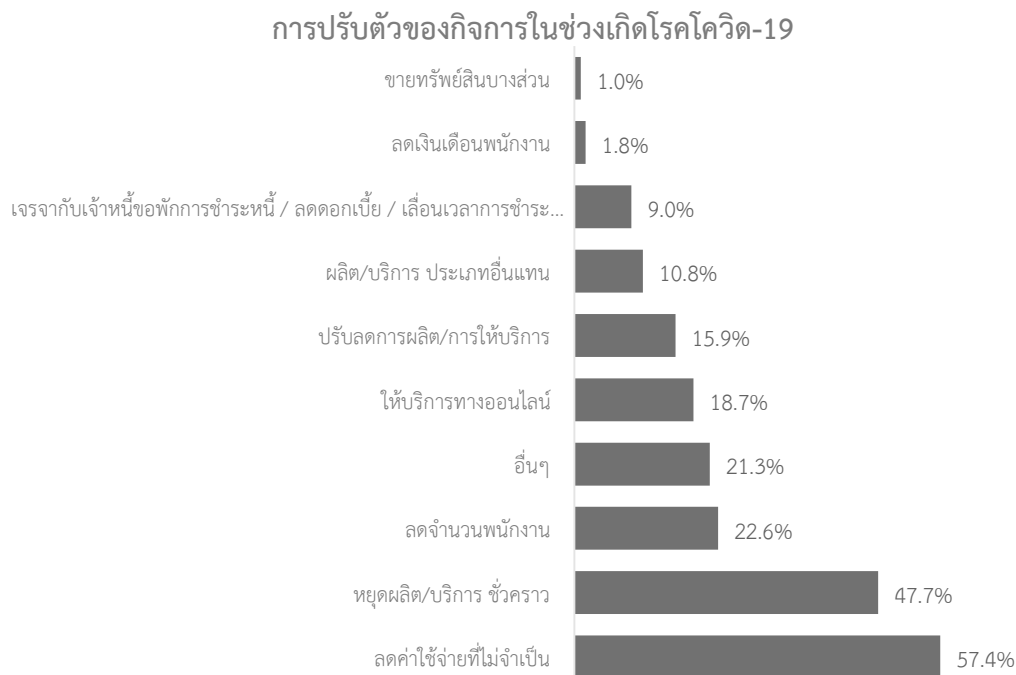
### แผนภาพที่ 3-6 การให้บริการแก่ลูกค้าชาวต่างชาติ ในช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19



### แผนภาพที่ 3-7 ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19



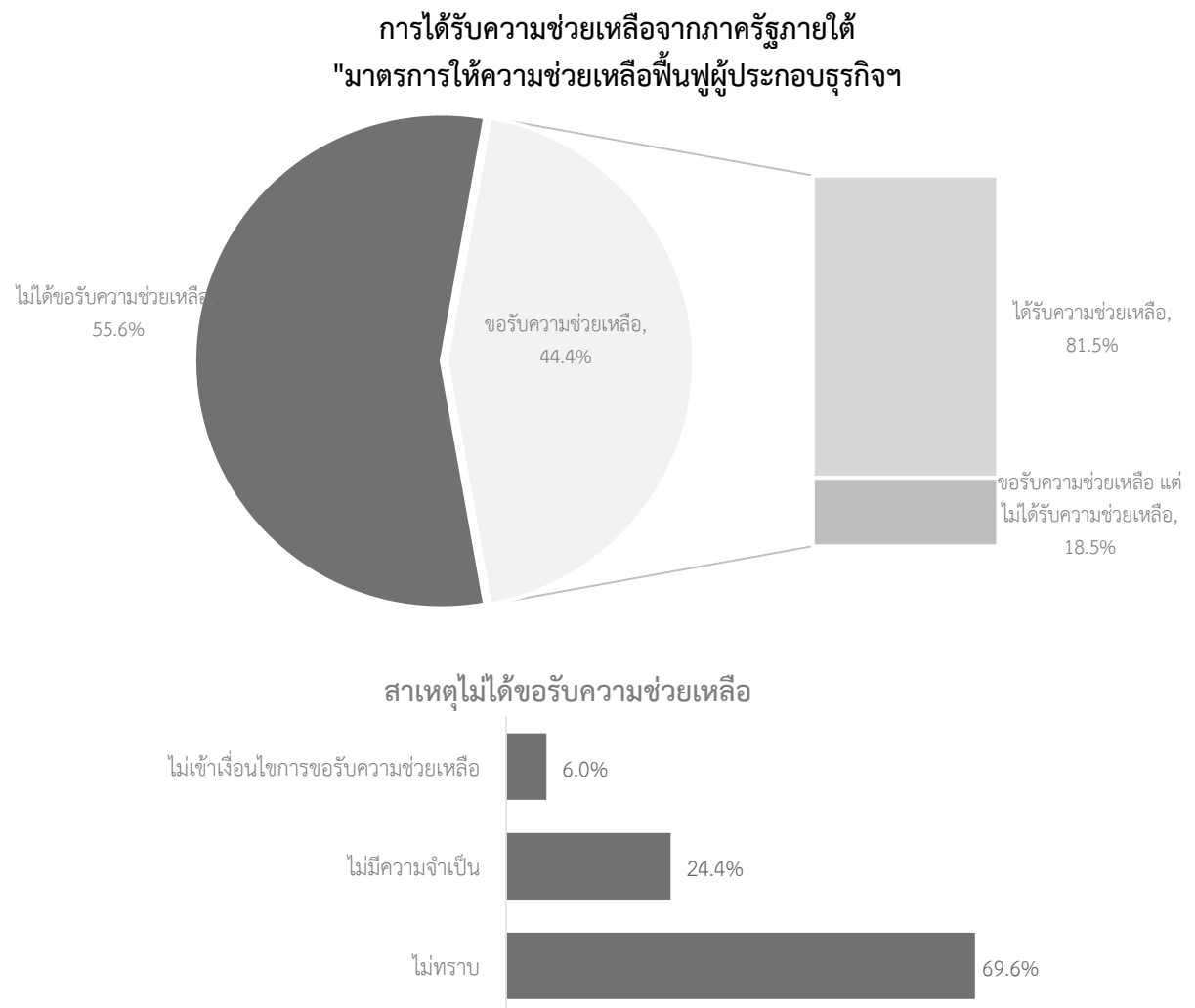
### แผนภาพที่ 3-8 การปรับตัวของกิจการในช่วงเกิดโรคโควิด-19



หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

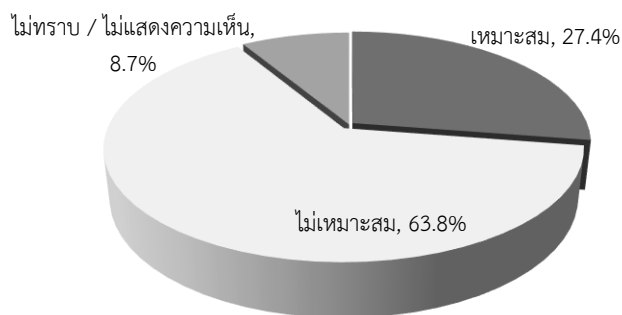
3.2) ความช่วยเหลือที่ได้รับจากภาครัฐภายใต้ “มาตรการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19” มีผู้ประกอบการที่ขอรับความช่วยเหลือและไม่ขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.6) ไม่ได้ขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ สาเหตุหลักมาจากการไม่รู้ข้อมูลข่าวสาร (ร้อยละ 69.6) รองลงมาได้แก่ “ไม่มีความจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ” (ร้อยละ 24.4) และมีเพียงร้อยละ 6.0 ที่ไม่เข้าใจเงื่อนไขการขอรับความช่วยเหลือของภาครัฐ เนื่องจาก เป็นกิจการนวด และเคยติดต่อแล้วไม่ได้รับความช่วยเหลือ ในขณะที่ กลุ่มผู้ประกอบการที่ขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ (ร้อยละ 44.4) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.5) ได้รับความช่วยเหลือ มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 18.5) ที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ สาเหตุจากแหล่งเงินกระจายมาไม่ถึงผู้ประกอบการรายย่อย ไม่ผ่านขั้นตอนการดำเนินเรื่อง ขาดข้อมูลแหล่งให้ความช่วยเหลือของภาครัฐ และขั้นตอนการขอสินเชื่อมีความยุ่งยาก

แผนภาพที่ 3-9 การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐภายใต้ “มาตรการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (มาตรการฟื้นฟู)”

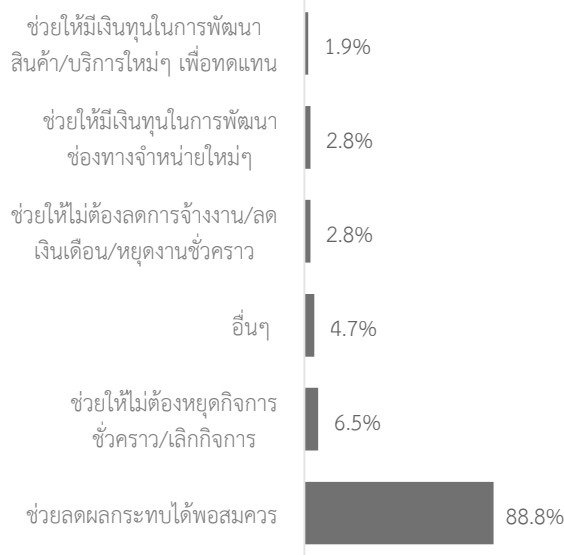


**3.3) ความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 และความต้องการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ** ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.8) มองว่า มาตรการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.3) มาจากปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาไม่ได้รับเงินเยียวยาด้วยข้อกำหนดที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงชุมชนกลุ่มคนทำงานอย่างแท้จริง ไม่ทราบข้อมูลเข้าไม่ถึงแหล่งช่วยเหลือ คนสูงอายุไม่สามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ เคยติดต่อภาครัฐแล้วเรื่องเงียบไม่ได้รับการอนุมัติด้วยเงื่อนไขที่เข้มงวดและขาดความยืดหยุ่น รวมทั้งต้องใช้เอกสารเป็นจำนวนมากและมีขั้นตอนยุ่งยาก เป็นต้น นอกจากนี้ มีปัญหาทางด้านวงเงินช่วยเหลือที่มีน้อยไม่เพียงพอสำหรับการแก้ไขปัญหาให้กับผู้ประกอบการ ร้อยละ 16.5 และสิ่งที่ให้ความช่วยเหลือไม่ตรงกับปัญหาที่ประสบ (แก้ไขไม่ตรงจุด) ร้อยละ 6.0 ตามลำดับ ในขณะที่ ผู้ประกอบการเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 27.4) ที่มองว่า มาตรการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐเหมาะสมดีแล้ว เนื่องจาก ช่วยลดกระทบได้พอสมควร ร้อยละ 88.8 รองลงมา ได้แก่ ช่วยให้มีไม่ต้องหยุดกิจการชั่วคราว/เลิกกิจการ ร้อยละ 6.5 และอื่น ๆ เช่น ช่วยให้ต่อยอดธุรกิจ ช่วยให้มีเงินซื้อของใช้ช่วงร้านปิด และบางรายไม่ต้องการได้รับความช่วยเหลือเนื่องจากเป็นกิจการในครอบครัว เป็นต้น (ร้อยละ 4.7)

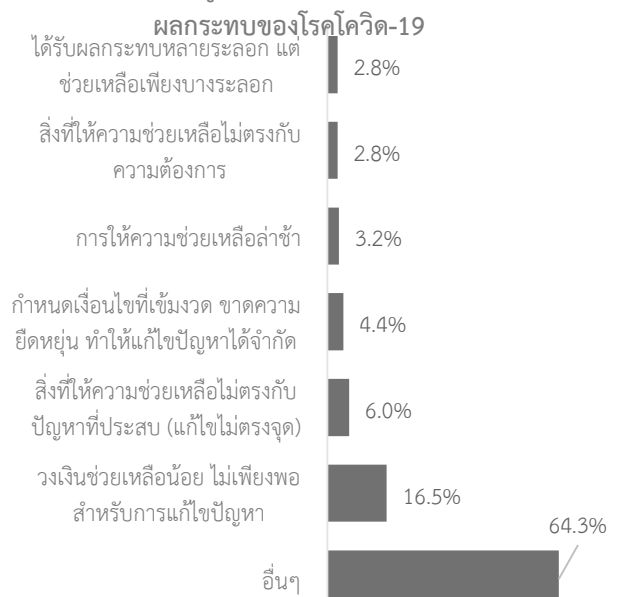
**แผนภาพที่ 3-10** ความคิดเห็นของท่านต่อมาตรการการช่วยเหลือผู้ประกอบการ SME ที่ได้รับผลกระทบของโรคโควิด-19



**สาเหตุความเหมาะสมต่อมาตรการการช่วยเหลือผู้ประกอบการ SME ที่ได้รับผลกระทบของโรคโควิด-19**



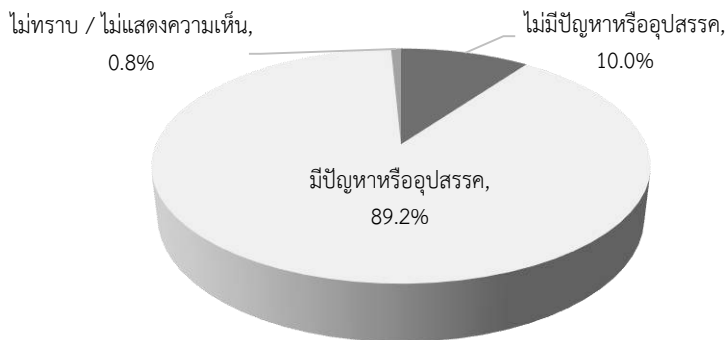
**สาเหตุความไม่เหมาะสมต่อมาตรการการช่วยเหลือผู้ประกอบการ SME ที่ได้รับผลกระทบของโรคโควิด-19**



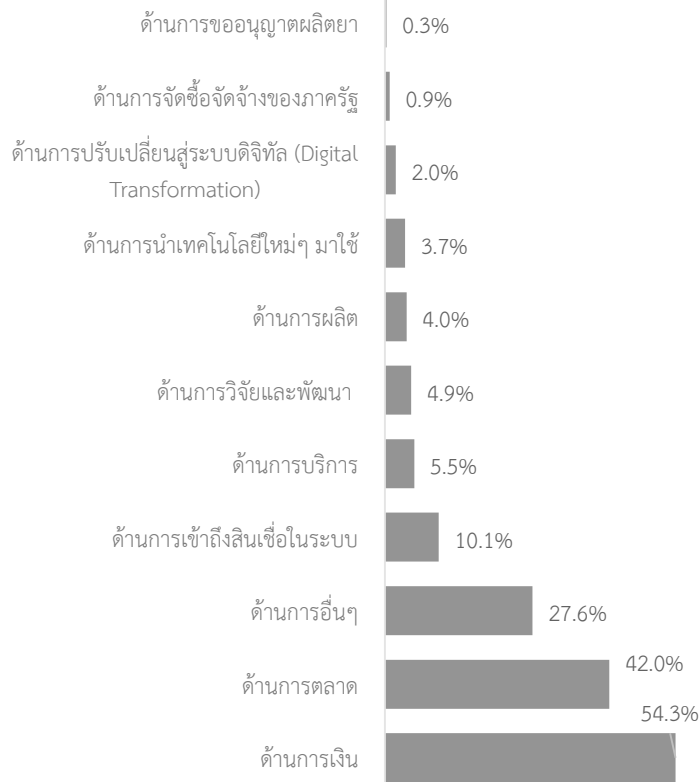
หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ปัญหาหรืออุปสรรคที่ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า มีปัญหาหรืออุปสรรค (ร้อยละ 89.2) รองลงมา คือไม่มีปัญหาหรืออุปสรรค (ร้อยละ 10.0) และไม่ทราบ/ไม่แสดงความเห็น (ร้อยละ 0.8) โดยประเด็นปัญหาอันดับแรก คือด้านการเงิน (ร้อยละ 54.3) รองลงมา 4 อันดับถัดไป คือด้านการตลาด (ร้อยละ 42.0) ด้านการอื่น ๆ อาทิ เศรษฐกิจตกต่ำ ต้นทุนสินค้าที่เพิ่มขึ้น (ค่าน้ำมัน ค่าแรง ค่าไฟ ค่าน้ำ/แหล่งน้ำขาดแคลน) และโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐเข้าไม่ถึงผู้ประกอบการอย่างแท้จริง เป็นต้น (ร้อยละ 27.6) ด้านการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ ร้อยละ 10.1 ด้านการบริการ ร้อยละ 5.5 ด้านการวิจัยและพัฒนา ร้อยละ 4.9 ด้านการผลิต ร้อยละ 4.0 ด้านการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ร้อยละ 3.7 ด้านการปรับเปลี่ยนสู่ระบบดิจิทัล ร้อยละ 2.0 การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ร้อยละ 0.9 และการขออนุญาตผลิตยา ร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

**แผนภาพที่ 3-11 ปัญหาหรืออุปสรรคที่ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือ**  
**ปัญหาหรืออุปสรรคที่ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือ**



**ประเด็นปัญหาของกิจการ**



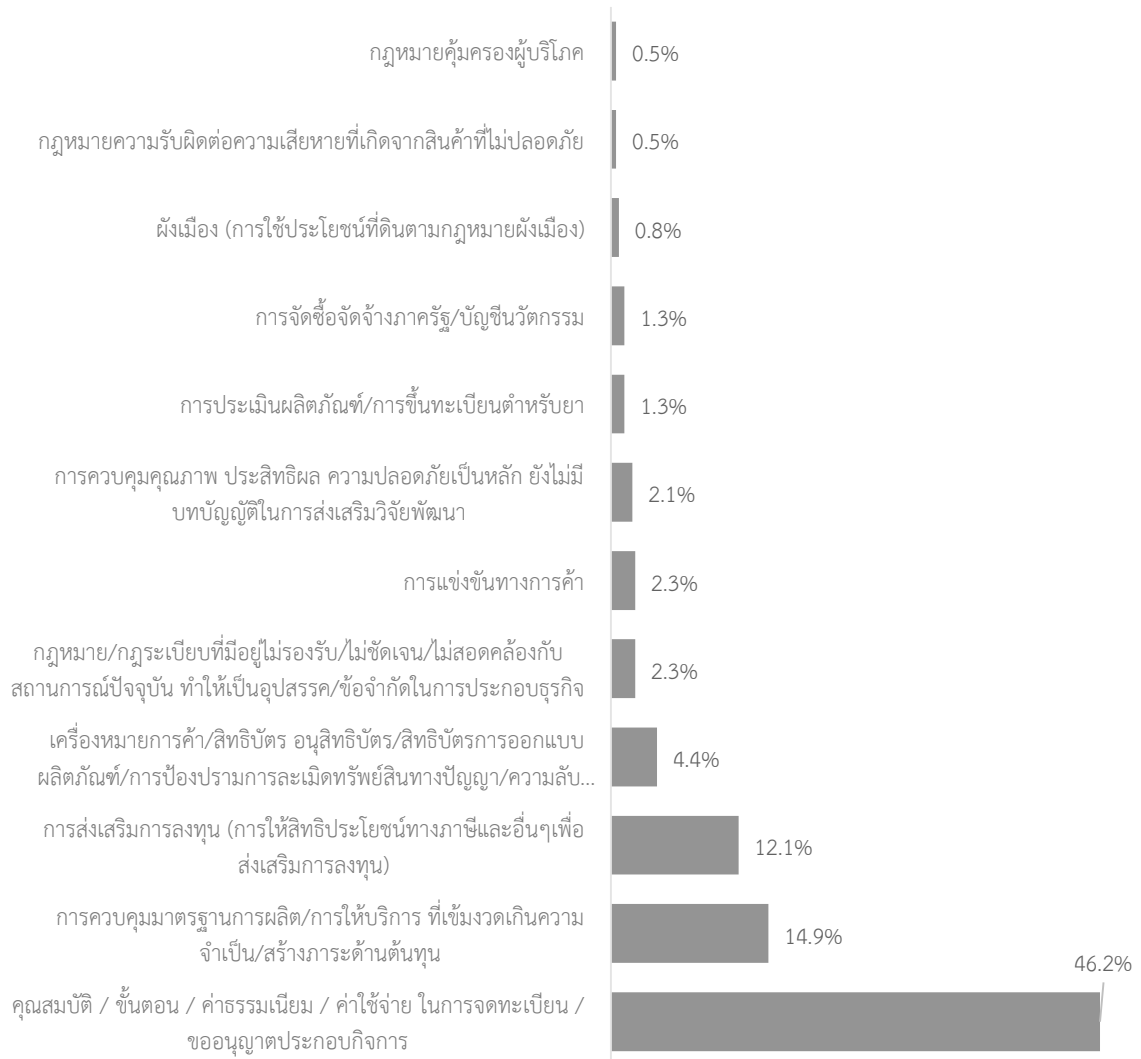
หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ



#### 4) ความคิดเห็นต่อผลกระทบจากกฎหมายและนโยบายภาครัฐต่อธุรกิจ

4.1) ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย/กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคและสร้างภาระต่อการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.2) มองว่า กฎหมาย/กฎระเบียบที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตประกอบกิจการ ทั้งในเรื่องของคุณสมบัติ ขั้นตอน ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียน รองลงมา ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานการผลิต/การให้บริการ ที่เข้มงวดเกินความจำเป็นและสร้างภาระด้านต้นทุนให้กับสถานประกอบการ ร้อยละ 14.9 กฎหมายด้านส่งเสริมการลงทุน (การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุน) ร้อยละ 12.1 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญในสัดส่วนที่น้อยตามลำดับ อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องหมายการค้า/สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร/สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์/การป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา/ความลับทางการค้า/แบบผังภูมิของวงจรรวม ร้อยละ 4.4 กฎหมาย/กฎระเบียบที่มีอยู่ไม่รองรับ/ไม่ชัดเจน/ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้เป็นอุปสรรค/ข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจ และกฎหมายทางด้านการแข่งขันทางการค้า มีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 2.3 กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพประสิทธิผล ความปลอดภัยเป็นหลัก ร้อยละ 2.1 การประเมินผลิตภัณฑ์/การขึ้นทะเบียนตำรับยา และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ/บัญชีนวัตกรรม มีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 1.3 กฎหมายผังเมือง ร้อยละ 0.8 กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค มีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 0.5

**แผนภาพที่ 3-12 ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย/กฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรค/สร้างภาระต่อการดำเนินธุรกิจ**  
**ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย/กฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรค/สร้างภาระต่อการดำเนินธุรกิจ**



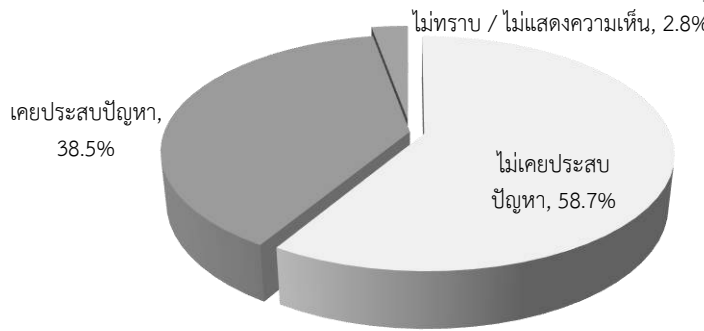
หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

**4.2) ประสิทธิภาพของภาครัฐในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาในด้านต่าง ๆ /ปัญหาที่เกิดจากการติดต่อกับหน่วยงานราชการ** ผู้ประกอบการมองว่า ภาครัฐสามารถดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.99 สำหรับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ และ 2.80 สำหรับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.7) ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อกับหน่วยงานราชการ มีเพียงร้อยละ 38.5 ที่มีปัญหาส่วนใหญ่มาจากขั้นตอนที่มาก ซับซ้อน ทำให้เสียเวลานาน ร้อยละ 47.3 การขาดประสิทธิภาพในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ความล่าช้าในการทำงาน และขาดระบบสารสนเทศในการช่วยให้การทำงานมีความรวดเร็วมากขึ้น ร้อยละ 24.7 ใกล้เคียงกับปัญหาในเรื่องของการใช้เอกสารและหลักฐานเป็นจำนวนมาก ที่มีอยู่ร้อยละ 22.0 ปัญหาการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 18.7 การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

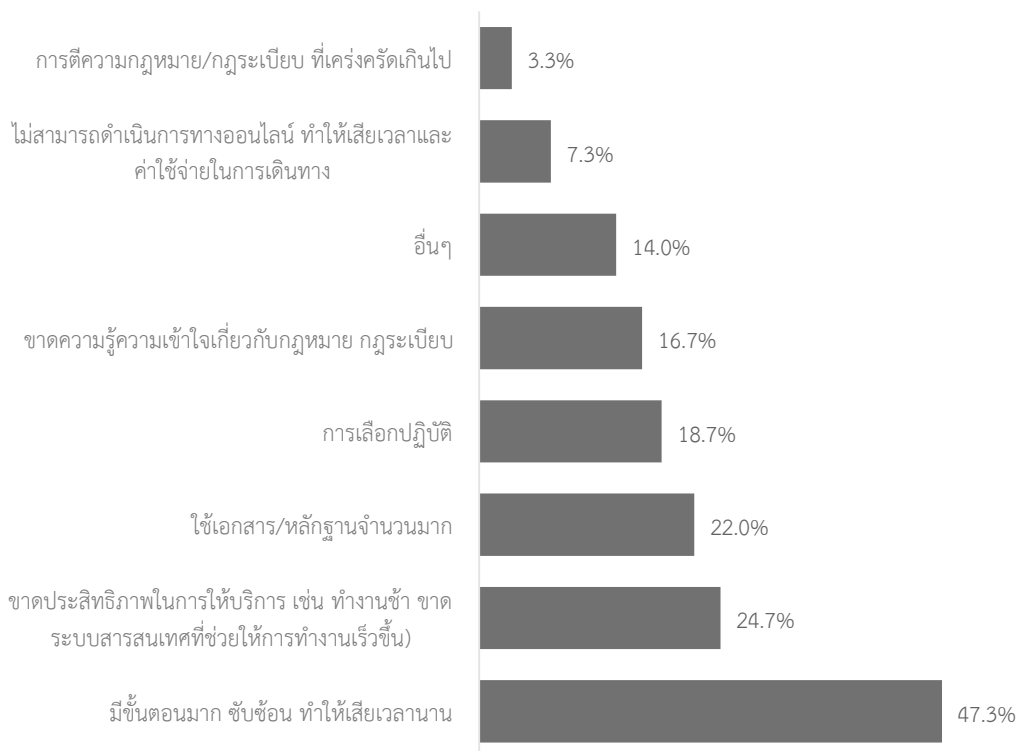
กฎหมายและกฎระเบียบของผู้ประกอบการในการไปติดต่อ ร้อยละ 16.7 อื่น ๆ ร้อยละ 14.0 นอกจากนั้น เป็นประเด็นที่ผู้ประกอบการในสัดส่วนไม่มากนักที่มองว่าเป็นปัญหา ได้แก่ ผู้ประกอบการไม่สามารถ ดำเนินการทางออนไลน์ได้ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ร้อยละ 7.3 และปัญหาของการตีความ และกฎระเบียบของหน่วยงานราชการที่เคร่งครัดเกินไป ร้อยละ 3.3

### แผนภาพที่ 3-13 การติดต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ

#### การติดต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ



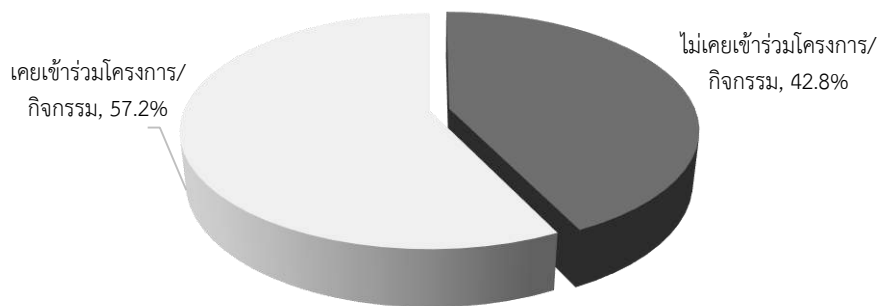
#### ประเด็นปัญหาในการติดต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ



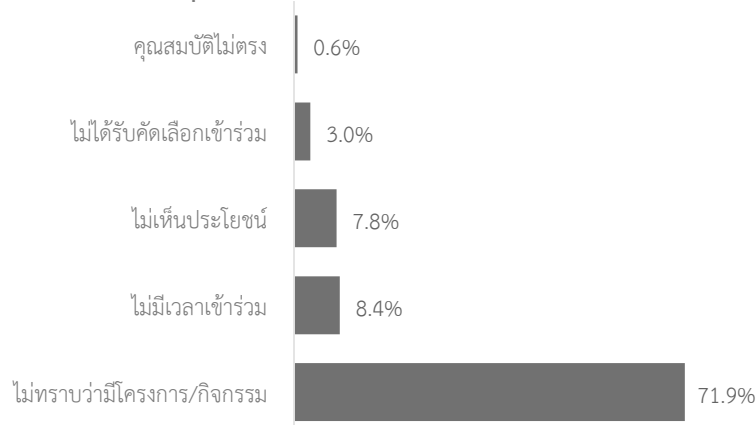
หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

**4.3) การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง/ประโยชน์ที่ได้รับ**  
 ผู้ประกอบการที่เคยเข้าร่วมและไม่เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวข้องมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.2) เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ (New Entrepreneurs Creation: NEC) ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม โครงการพัฒนาสู่สุดยอด SME จังหวัด โครงการเพิ่มศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้กับผู้ประกอบการรายย่อย (Micro Enterprise) ของ สสว. โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ของกรมส่งเสริมการเกษตร โครงการวางแผนไทยเพื่อสุขภาพ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาแผนไทยสู่ตลาดส่งออก (ตลาดอาเซียน) และการอบรมการตลาด ของกระทรวงสาธารณสุข โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของหลายหน่วยงานร่วมกัน โครงการอบรมการตลาดออนไลน์ ของกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการมองว่า ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมดังกล่าวในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.32 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ การออกแบบโครงการไม่ตอบสนองความต้องการเท่าที่ควร ระยะเวลาโครงการสั้น เน้นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ งบประมาณต่อโครงการน้อย เป็นต้น ในขณะที่ร้อยละ 42.8 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมใด ๆ ของภาครัฐ สาเหตุหลักมาจาก ไม่ทราบว่ามีโครงการ/กิจกรรมดังกล่าว ร้อยละ 71.9 นอกจากนี้ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย ได้แก่ ไม่มีเวลาเข้าร่วม ร้อยละ 8.4 ไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับ ร้อยละ 7.8 ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วม และคุณสมบัติไม่ตรงตามที่กำหนด ร้อยละ 3.0 และร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

**แผนภาพที่ 3-14** การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ  
 การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ



**สาเหตุไม่เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม**



## 5) ความต้องการให้รัฐบาลดำเนินนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้อง

5.1) ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนและผลักดันการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและต่อเนื่องอย่างจริงจัง โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

(1) สร้างความเชื่อมั่นให้กับการท่องเที่ยวของประเทศไทย สนับสนุนให้เห็นความสำคัญของสุขภาพที่ดี สร้างค่านิยมใช้สินค้าและบริการของไทย ผ่านทางการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ควบคู่กับการสร้างมาตรฐานด้านสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

(2) เข้าถึงปัญหาที่แท้จริงของผู้ประกอบการและนำปัญหาเข้าสู่กระบวนการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

(3) ให้ความสำคัญและเอาใจใส่ดูแลกลุ่มรากหญ้าที่ถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการพัฒนา

(4) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว

(5) สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และเพื่อสนับสนุนธุรกิจในเครือข่าย

(6) ยกย่องให้การนวดแผนไทยเป็นมรดกโลกที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม รวมทั้ง สนับสนุนกิจการนวดแผนไทยและโรงเรียนนวดแผนไทยที่มีมาตรฐานเพื่อการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนว่างงาน

(7) สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบเพื่อรองรับกับการเปิดประเทศจากสถานการณ์โควิด-19 ที่คลี่คลายลง

5.2) พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมอย่างทั่วถึง โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

(1) ภาครัฐเป็นสื่อกลางในการบริหารจัดการระบบผลิตภัณฑ์ในชุมชนจนมีความรู้ ความชำนาญ และเรียนรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว อบรมช่างฝีมือ เทคนิคการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ อบรมความรู้ด้านการตลาดและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางการตลาดเพิ่มเติม (Business Matching)

(2) จัดให้มีระบบพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาเพื่อสอนให้เป็นผู้ประกอบการอย่างมืออาชีพ รวมทั้งการสร้างแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ในชุมชน หรือผู้นำแนวทางที่ดีให้ชุมชนเชื่อถือและปฏิบัติตาม หรือศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

(3) สนับสนุนเงินทุนแก่สมาชิกเครือข่ายชุมชนที่ภาครัฐส่งเสริม

(4) จัดให้มีหลักสูตรการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะของพนักงานผู้ให้บริการ ทั้งด้านการบริการ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ให้เข้าสู่ระดับสากล เช่น พนักงานนวดและให้บริการความงาม เป็นต้น

(5) สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการยื่นขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์จาก อย. ทั้งในประเด็นของความยุ่งยากในขั้นตอนของการจัดทำเอกสาร ระยะเวลาการอนุมัติ และค่าใช้จ่ายในการทดสอบผลิตภัณฑ์

### 5.3) ส่งเสริมด้านการตลาด โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

(1) สนับสนุนช่องทางการเข้าสู่ตลาดออนไลน์ของผู้ประกอบการให้มีมากขึ้น รวมทั้ง การจัดหาสถานที่จำหน่ายและการกระจายสินค้าไปยังกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การร่วมงานแสดงสินค้า การจัดทำ Roadshow เป็นต้น เพื่อนำสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(2) สนับสนุนให้บริษัททัวร์ที่จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในโครงการของรัฐ เพื่อนำกลุ่มลูกค้ามากระจายให้กับร้านขนาดขนาดเล็ก

(3) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ของดีในแต่ละจังหวัด (ทั้งจังหวัดท่องเที่ยวหลัก และจังหวัดท่องเที่ยวรอง) เพื่อกระตุ้นความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวและใช้จ่ายมากขึ้น อย่างเช่น โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบวันเดียว (One Day Tour) ให้กับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดชายแดนไทย หรือทัวร์เชิงสุขภาพหลายรูปแบบ เช่น ทัวร์แพทย์แผนไทย ทัวร์อาหารสมุนไพร และทัวร์เกษตรกรรมนิยม เป็นต้น

(4) จัดทำแพลตฟอร์มประชาสัมพันธ์กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย แบ่งออกตามประเภทของอุตสาหกรรม พื้นที่ (จังหวัด) และอาจดำเนินการร่วมกับการจัดระดับของแต่ละสถานประกอบการในอุตสาหกรรมดังกล่าว

### 5.4) ทบทวนและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

(1) เพิ่มความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การจัดการร้านนวดที่ผิดกฎหมาย และที่มีธุรกิจแอบแฝงแบบชัดเจน การซื้อขายใบอนุญาตต่าง ๆ (พนักงานนวด) เป็นต้น

(2) การออกกฎหมาย และการตั้งกฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ ควรคำนึงถึงสถานการณ์และผลกระทบต่อครอบครัวทุกด้านและทุกระดับ และควรมีแนวทางการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ซึ่งควรมีการผ่อนคลายนโยบาย ระเบียบ หรือลดขั้นตอนทางกฎหมายที่ไม่จำเป็นเพื่อเอื้อให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจการได้ง่ายและสะดวกขึ้น

(3) ภาครัฐควรกำหนดราคากลางหรือควบคุมราคาให้เหมาะสม ไม่ควรให้ภาคเอกชนเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากมีราคาค่อนข้างสูง

(4) ควรกำหนดมาตรฐานสินค้าและบริการออกเป็นหลายระดับ เพื่อให้ผู้ประกอบการ SME และผู้ประกอบการชุมชนสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานรับรองจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้มากขึ้น

(5) จัดให้มีฝ่ายประชาสัมพันธ์และสนับสนุนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการแต่ละกลุ่มเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกฎหมายใหม่ (กัญชา/กัญชง) ให้กับผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปถึงแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ทั้งการปลูก การจำหน่ายวัตถุดิบ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายในท้องตลาด

(6) ทบทวนและปรับปรุงแนวทางการสนับสนุนเงินทุนแก่ผู้ประกอบการ SME ในรูปแบบของการร่วมลงทุน (Venture Capital) ระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ต่างประเทศนำมาใช้ เช่น จีน และสิงคโปร์ เป็นต้น

### 5.5) เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการของภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

(1) การทำงานร่วมกันอย่างเป็นบูรณาการระหว่างกัน และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาในทุกด้าน โดยการส่งเสริมให้สมาคมภาคธุรกิจเครือข่ายให้ความร่วมมือระหว่างกัน และความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดนโยบายให้เป็นแนวทางเดียวกัน และร่วมกันติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

(2) สนับสนุนงบประมาณเพื่อให้โอกาสชุมชนในการพัฒนามากขึ้น เช่น การนำทรัพยากรของชุมชนมาต่อยอดพัฒนาในเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะสินค้าด้านออร์แกนิกและที่เกี่ยวกับสุขภาพ เป็นต้น

(3) ควรมีหน่วยงานที่ดูแลธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยตรง และมีแนวทางการส่งเสริมที่ชัดเจน ร่วมกับบทบาทหน้าที่ในการดูแลข้อร้องเรียน/จัดการกับปัญหาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแต่ละประเภทและลงพื้นที่สำรวจปัญหาดังกล่าวเพื่อนำมาสู่การแก้ไขอย่างเป็นระบบ

(4) เร่งผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบของภาครัฐให้มากที่สุด ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการมีแนวทางให้ความช่วยเหลือและให้ประโยชน์เอื้อต่อผู้ประกอบการ เช่น การผลักดันให้กิจการนวดได้รับความคุ้มครองตามสิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้รับเหมือนกิจการอื่น ๆ เป็นต้น

(5) สนับสนุนผู้ประกอบการที่เคยเข้าร่วมโครงการภาครัฐให้มีการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง

### 5.6) ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากสถานการณ์โควิด-19 โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

(1) เร่งกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมและเฉพาะภาคธุรกิจ เพิ่มอำนาจซื้อของผู้บริโภคและกระตุ้นให้มีการออกมาจับจ่ายใช้สอย พร้อมทั้งลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (ค่าโสหุ้ย)

(2) จัดทำมาตรการเงินช่วยเหลือค่าครองชีพเจ้าของกิจการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากผลกระทบของโควิด-19 และมาตรการสินเชื่อ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของกองทุนช่วยเหลือเพื่อลดค่าใช้จ่ายผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19

(3) เร่งเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะเปิดด่านชายแดน (ประเทศมาเลเซีย) พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวลงไปสู่ชุมชน ไม่ใช่กระจายเฉพาะใน Sandbox เท่านั้น

(4) สนับสนุนให้ภาคธุรกิจจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมของธุรกิจรองรับกับการอยู่ร่วมกับโควิด-19 และการระบาดที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต (New Normal/Next Normal)

(5) ภาครัฐควรให้การดูแลและติดตามการปฏิบัติตามมาตรการช่วยเหลือจากผลกระทบของโควิด-19 ว่ามีการปฏิบัติตามจริงหรือไม่ เช่น ค่าภาษีใบอนุญาตในท้องถิ่น และการช่วยเจรจาหนี้คดดอกเบี้ยให้เจ้าของดีกลดค่าเช่าลงร้อยละ 30-50 เป็นต้น

## 2. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 62 ราย ประกอบด้วย จากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 23 ราย (18 หน่วยงาน) องค์กรภาคเอกชน จำนวน 16 ราย (12 หน่วยงาน) โรงพยาบาล/สถานพยาบาล จำนวน 8 ราย (3 หน่วยงาน) ผู้ประกอบการด้านการบริการสุขภาพ SMEs ในสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 12 ราย (7 หน่วยงาน) และผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ จำนวน 3 ราย (3 หน่วยงาน) สรุปผลได้ดังนี้

### 1) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

**1.1) นโยบายด้านการท่องเที่ยวระดับประเทศ** มุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวโน้มรูปแบบการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งต้องมีการพัฒนา พื้นฟู และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพเสื่อมโทรม รวมทั้ง พัฒนาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนามาตรฐานสินค้าและการให้บริการให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับวิกฤตความเสี่ยงและความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร และเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยวให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ต้องมีแนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เพื่อประชาสัมพันธ์ประเทศไทย สร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว พัฒนาการตลาดสมัยใหม่ (Modern Marketing) ส่งเสริมการขายในกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยว และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศให้กระจายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น และภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค

**1.2) นโยบายด้านการท่องเที่ยวระดับพื้นที่** เช่น จังหวัดระยอง เป็นต้น ที่ดำเนินการภายใต้แบรนด์การท่องเที่ยวของจังหวัดที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมทั้งหลายของจังหวัด เพื่อให้ภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดมีความชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการคืนธรรมชาติให้กับพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชายหาด รวมทั้งการจัดระเบียบผู้ประกอบการชายหาดทุกกลุ่มอาชีพทั้งร้านค้าและบริการ การปรับแต่งภูมิทัศน์การรักษาความสะอาดบริเวณชายหาดและความสะอาดบริเวณร้านค้าหรือสถานประกอบการ นอกจากนี้ มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี และมุ่งเน้นการเชื่อมต่อการท่องเที่ยวกับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ อาทิ ร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนา Industrial Tourism สำหรับเป็นแหล่งศึกษาดูงานและเรียนรู้การผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม การดูงานท่าเรือขนถ่ายสินค้า และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมมือกับภาคเกษตรในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในฐานะแหล่งปลูกผลไม้เมืองร้อนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงของประเทศทั้งในระดับชุมชน และของภาคเอกชน และร่วมมือกับภาควัฒนธรรม ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ทั้งการมีสำเนียงภาษาท้องถิ่นเป็นของตนเอง ศิลปะการแสดงท้องถิ่นและอาหารท้องถิ่น นอกจากนี้ มีการพัฒนาให้เป็น MICE City และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่น ทูโปรงทอง และสะพานรักษ์แสม เป็นต้น



**1.3) นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ** รัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวในสาขานี้ ด้วยการประกาศนโยบายการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดวิสัยทัศน์ Thailand as World Class Healthcare Destination โดยธุรกิจบริการส่งเสริมสุขภาพเป็นหนึ่งในบริการหลักภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ และส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น “Capital Spa of Asia” ส่งผลให้ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยมีชื่อเสียงและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และกลายเป็นธุรกิจบริการอีกสาขาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการหนุนเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของไทย

## 2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

**2.1) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) : อพท.** มีหน้าที่บริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการ เป็นองค์กรกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ และประสานงานกับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ การจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว และต้องคำนึงถึงหลักการผังเมืองและสิ่งแวดล้อม

**2.2) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด** มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำ ร่วมมือ และประสานงานกับส่วนราชการ องค์กร สถาบัน นิติบุคคลและเอกชนทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร ส่งเสริม ร่วมมือหรือดำเนินการในการฝึกอบรมและการให้การศึกษาวิชาการต่าง ๆ เพื่อสร้างบุคลากรให้ได้มาตรฐานและเพียงพอในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาด การสำรวจและรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ จากส่วนราชการ องค์กร สถาบัน นิติบุคคลและเอกชนผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการจัดทำสถิติเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การสำรวจ กำหนดพื้นที่และสถานที่ท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องสงวนไว้เป็นของรัฐ โดยให้จัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกา การสำรวจ วางแผน และดำเนินการ จัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยว และคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมตลอดถึงการลงทุนหรือร่วมทุนเพื่อเป็นการริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว การกู้ยืมเงินภายในและภายนอกราชอาณาจักร การให้กู้หรือให้ยืมเงินโดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุนหรือร่วมทุนในกิจการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การถือกรรมสิทธิ์ครอบครองหรือมีทรัพย์สินสิทธิต่าง ๆ สร้าง ซื้อ จัดหา ขาย จำหน่าย เช่า ให้เช่า เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ ยืม ให้ยืม รับจำนำ รับจำนอง ทำการแลกเปลี่ยน โอน รับโอน หรือดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งในและนอกราชอาณาจักร ตลอดจนรับทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ และการกระทำกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

**2.3) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด** มีอำนาจหน้าที่ประกอบด้วย (1) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพในเขตพื้นที่ (2) ดำเนินการและให้บริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขในเขตพื้นที่ (3) กำกับดูแล ประเมินผลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานสาธารณสุขในเขตพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงาน

เป็นไปตามกฎหมายมีการบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ และมีการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (4) ส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขในเขตพื้นที่ให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวง (5) พัฒนาระบบสารสนเทศ งานสุขศึกษา และการสื่อสารสาธารณะด้านสุขภาพในเขตพื้นที่ และ (6) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

**2.4) เทศบาล/อบต./อบจ.** มีอำนาจหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย (1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ คือ การรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย การดูแลการจราจร และส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้ง การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การป้องกันและระงับโรคติดต่อ ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม การส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การบำรุงศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่นและหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล (2) จัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา ให้มีโรงฆ่าสัตว์ ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ ให้มีและบำรุงการระบายน้ำ ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น และการจัดระเบียบการจราจร หรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว (3) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม ให้มีสุสานและฌาปนสถาน การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล ให้มีการสาธารณสุข (4) จัดทำกิจกรรมซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา จัดตั้งและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสงบเรียบร้อยของท้องถิ่นและเทศาภิบาล

นอกจากนั้น มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การสาธารณสุขและการก่อสร้างอื่น ๆ การสาธารณสุข การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ การพาณิชย์ และส่งเสริมการลงทุน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การส่งเสริมกีฬา การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน การควบคุม การเลี้ยงสัตว์ การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์ การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพและสาธารณูปโภคสถานอื่น ๆ การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร การดูแลรักษาที่สาธารณะ การควบคุมอาคาร การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริม

และสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

**2.5) สภาการแพทย์แผนไทย** มีอำนาจหน้าที่ประกอบด้วย (1) รับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (2) ออกคำสั่งตามมาตรา 45 (3) รับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิปัตร์ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสถาบันต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการสมัครเป็นสมาชิก (4) รับรองหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมเป็นผู้ชำนาญการในด้านต่าง ๆ ของวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสถาบันที่ทำการฝึกอบรมดังกล่าว (5) รับรองวิทยฐานะของสถาบันที่ทำการฝึกอบรมในข้อ (4) (6) ออกหนังสืออนุมัติหรือวุฒิปัตร์แสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ และออกหนังสือแสดงวุฒิอื่นในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (7) จัดทำแผนการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อสภานายกพิเศษอย่างน้อยปีละครั้ง (8) ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาการแพทย์แผนไทย (9) บริหารกิจการใด ๆ ตามวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจนกิจการใด ๆ ของสภาการแพทย์แผนไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา การพัฒนา การวิจัย การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เพื่อควบคุม กำกับ ดูแล และกำหนดมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เพื่อควบคุมความประพฤติ จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ให้เป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทย เพื่อช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษาแก่ประชาชนและองค์กรอื่นในเรื่องที่เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย เพื่อให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับวิชาชีพการแพทย์แผนไทย เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก เพื่อผดุงไว้ซึ่งสิทธิ ความเป็นธรรม และส่งเสริมสวัสดิการให้แก่สมาชิก และเพื่อเป็นตัวแทนผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ของประเทศไทย

**2.6) สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด** มีอำนาจหน้าที่ประกอบด้วย การเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไทยเติบโตได้อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2544 หมวด 1 สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มาตรา 6 เพื่อเป็นตัวแทนของผู้ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในด้านการประสานงานอย่างมีระบบระหว่างรัฐกับเอกชนและเอกชนกับเอกชนด้วยกันส่งเสริมให้มีการพัฒนาการประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ส่งเสริมให้มีจรรยาบรรณในการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีระบบการรับรองคุณภาพ ระบบมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพของธุรกิจที่เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ควบคุมดูแลให้สมาชิกผู้ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดำเนินการอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีจรรยาบรรณ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทดลอง อบรม และเผยแพร่วิชาการและเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้แก่สมาชิก หรือจัดเป็นบริการแก่บุคคลทั่วไป ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อสมาชิกและบุคคลทั่วไปทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ เสนอความเห็นหรือให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ให้ความร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจการด้านการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ค้ำครองและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก

เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกด้วยกัน ศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ดำเนินกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

### 3) สถานการณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

3.1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีรูปแบบการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่แตกต่างกันไป ภายใต้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น) กับภาคีเครือข่ายที่ประกอบด้วย สถาบันการศึกษาในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อเข้าไปสนับสนุนและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของสถานประกอบการเชิงสุขภาพ มาตรฐานในการให้บริการด้านสุขภาพ และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ แบ่งออกตามประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีรูปแบบกิจกรรมรองรับแตกต่างกันไป ดังนี้

(1) การท่องเที่ยวแพทย์แผนไทย รับฟังการบรรยายสรุปและชมการสาธิตการนวดไทยแผนโบราณเพื่อการรักษาโรคและการส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติวิธีการนวดไทยแผนโบราณจากผู้ที่มีความสามารถ เปรียบเทียบวิธีการนวดแผนโบราณของประเทศไทยกับการนวดของประเทศอื่น ๆ ของโลก

(2) การท่องเที่ยวอาหารสมุนไพร เยี่ยมชมศูนย์เกษตรสมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์สมุนไพร และศึกษาเรียนรู้ความมหัศจรรย์แห่งภูมิปัญญาไทยที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมทางด้านอาหารสมุนไพรไร้พิษที่มีแคลอรีต่ำและเครื่องดื่มสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ชมการสาธิตกระบวนการผลิตอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพร การอบสมุนไพรเพื่อบำบัดรักษาโรคและบำรุงรักษาสุขภาพ

(3) การท่องเที่ยวสมุนไพรชนบท เยี่ยมชมทัศนศึกษาการปฏิบัติงานของกลุ่ม ชมรม สมาคม และผู้สนใจสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและบำรุงร่างกายในชนบทต่างจังหวัดที่ยังอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหมอพื้นบ้าน โดยจัดให้มีการเยี่ยมชมสวนสมุนไพร ในสถานที่จริงและรับฟังการบรรยายสรรพคุณ รวมทั้งการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับหมอพื้นบ้านและชาวบ้านสมาชิกกลุ่ม ชมรมหรือสมาคมสมุนไพร

(4) การท่องเที่ยวเกษตรธรรมชาติ เยี่ยมชมแหล่งการทำเกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริและการเรียนรู้ปลูกผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ ด้วยการฝึกฝนวิธีการปลูกผักพื้นบ้านสำหรับบริโภคได้เอง การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยในการทำเกษตรยั่งยืนแผนใหม่ ไร้ปุ๋ย ไร้ยาฆ่าแมลง โดยมีการทัศนศึกษาและพบปะสนทนาและพูดคุย กับนักวิชาการพื้นบ้านเกษตรกรรมไทย

(5) การท่องเที่ยวน้ำพุร้อนและอาบน้ำแร่ เยี่ยมชมทัศนศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนและบ่อน้ำแร่ ที่มีอยู่ในหลายจังหวัดของประเทศไทย และพักในโรงแรมและรีสอร์ทที่ตั้งอยู่ในหรือใกล้สถานที่ให้บริการอาบน้ำแร่ เพื่อบำบัดสุขภาพ โดยมีการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจไปในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม

(6) การท่องเที่ยวฝึกสมาธิและบำเพ็ญภาวนา เยี่ยมชมวัดป่ากลางธรรมชาติอันสวยสดงดงามและสงบสุข ทำการฝึกปฏิบัติแนวสมาธิพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสงบเยือกเย็นของจิตใจท่ามกลางสภาพธรรมชาติที่รื่นรมย์งดงาม หรือนั่งวิปัสสนาบำเพ็ญภาวนาขั้นสูงในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ใน วัดป่าธรรมชาติ โดยมีการให้คำปรึกษาแนะนำวิธีปฏิบัติสมาธิอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการคลายเครียดในชีวิตประจำวัน รวมทั้งศึกษาเรียนรู้ปรัชญาชีวิตและจิตวิญญาณตะวันออก

(7) การท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ เยี่ยมชมแหล่งธรรมชาติและเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพที่สวยงาม โดยการเดินป่าสมุนไพรรหรือขี่จักรยานเสือภูเขาชมธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพในอุทยานแห่งชาติและป่าธรรมชาติ รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างหลากหลายในสถานที่พักผ่อนประเภทโรงแรมและรีสอร์ทที่มีสถานบริการส่งเสริมสุขภาพแบบสปาให้เลือกใช้บริการได้

3.2) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในมุมมองของภาคเอกชน แบ่งออกเป็น (1) กิจกรรมผลิต ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สมุนไพร และเครื่องสำอาง (2) กิจกรรมบริการสุขภาพ ประกอบด้วย ศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ บ้านพักผู้สูงอายุ สปาและนวดแผนไทย บริการฟิสิกส์กายภาพ และบริการเวชสำอาง (3) อุตสาหกรรมสนับสนุนอุตสาหกรรมบริการสุขภาพ ประกอบด้วย การวิจัย พัฒนาและทดสอบทางวิทยาศาสตร์ เกษีกรรม และระบบการเดินทางและระบบการขนส่ง

3.3) การแพทย์ทางเลือกและการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งได้รับความนิยมสูง เนื่องจาก ผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ สุขภาพมากขึ้น จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการแพทย์ทางเลือกมีส่วนถึงร้อยละ 16 ส่งผลให้ผู้ประกอบการบริการด้านสุขภาพและสุขภาพความงามต่าง ๆ ขยายบริการจากเดิมที่มุ่งเน้นการบำบัดรักษาโรคร้ายต่าง ๆ ให้ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อป้องกันโรคร้ายต่าง ๆ และการฟื้นฟูสุขภาพหลังการบำบัดรักษา รวมทั้ง บริการเสริมความงามเพื่อเสริมบุคลิกภาพที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในระยะหลัง นับได้ว่าประเทศไทยมีศักยภาพสูงในการให้บริการส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาพ เช่น สปา นวดแผนไทย การแพทย์แผนไทย และธุรกิจความงาม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ทำให้การแพทย์ทางเลือกในรูปแบบของการแพทย์แผนไทย และการนวดแผนโบราณเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการจำนวนมากให้ความสนใจ และเปิดกิจการร้านนวดเพื่อเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นจำนวนมาก เนื่องจาก สามารถสร้างรายได้อย่างมหาศาลให้กับผู้ประกอบการ การบริการนวดแผนไทยสร้างชื่อเสียงและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาใช้บริการนวดแผนไทย ซึ่งมีรายได้จากตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ในขณะที่ การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาในประเทศไทยเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจาก อัตราค่าบริการต่ำ บุคลากรมีความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะเกี่ยวกับสุขภาพ ประกอบกับภาครัฐมีนโยบายและมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนี้ เช่น บริษัทนำเที่ยว โรงแรมและสถานรักษาพยาบาล เป็นต้น มีการศึกษาถึงความคิดเห็น แรงจูงใจ ความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

3.4) จังหวัดท่องเที่ยวหลักของไทยมีศักยภาพในการก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) ในอนาคต เช่น จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น ที่มีการบริการสปาที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกจำนวนมาก มีคลินิกเอกชนจำนวน 275 แห่ง มีโรงพยาบาลของรัฐ 3 แห่ง และโรงพยาบาลเอกชนอีก 3 แห่ง ที่ได้รับมาตรฐาน JCI (JOINT COMMISSION INTERNATIONAL ACCREDITATION USA) โดยจังหวัดภูเก็ตมีจำนวนสถานประกอบการเพื่อสุขภาพทั้งหมดที่เข้าระบบและผ่านการรับรองมาตรฐานมากเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร และมีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนานาชาติ โดยมีจุดแข็งที่ประกอบด้วย (1) สถานประกอบการการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ เช่น โรงพยาบาล

คลินิก โรงแรม รีสอร์ท และบริษัทที่เปิดให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัด เป็นต้น ตั้งอยู่ในทำเลที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมระดับโลก มีชายหาดที่สวยงามที่มีความสงบและเป็นส่วนตัว และมีการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายเพิ่มขึ้น เป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต (2) สถานประกอบการเชิงส่งเสริมสุขภาพมีบริการที่หลากหลาย เช่น ดีทีออกซ์ สปา โยคะ การนวดสปา และมวยไทย เป็นต้น และมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ในภูมิภาค เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินเดีย เป็นต้น (3) นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงการรับบริการต่าง ๆ ทั้งบริการเชิงการแพทย์และการส่งเสริมสุขภาพ (4) สถานประกอบการการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในจังหวัดมีความปลอดภัยและมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขา อาทิ บุคลากรทางการแพทย์ที่มีความชำนาญสูงระดับ 1 ใน 3 ของประเทศไทยเกี่ยวกับ ศัลยกรรมความงาม เช่น การผ่าตัดแปลงเพศ การผ่าตัดทรวงอก และแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านชะลอวัย เป็นต้น (5) สถานประกอบการบริการเชิงการแพทย์ในจังหวัดมีโปรแกรมการบริการที่หลากหลายและมีคุณภาพตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น ศัลยกรรมตกแต่งทรวงอก ชะลอวัย การตรวจสุขภาพ ศัลยกรรมแปลงเพศ ทันตกรรม การตรวจวิเคราะห์และเสริมสร้างศักยภาพทางสมอง การตรวจสุขภาพทั่วไป และการรักษาโรคมะเร็ง เป็นต้น (6) สถานประกอบการการบริการเชิงการแพทย์ในจังหวัดมีบุคลากรสนับสนุนงานให้บริการทั่วไปและบุคลากรที่มีทักษะวิชาชีพเฉพาะที่มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะประสบการณ์ ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพการให้บริการด้วยมิตรไมตรีแบบไทย และมีทัศนคติการให้บริการที่ดีอย่างมืออาชีพ (7) สถานประกอบการการบริการเชิงการแพทย์ในจังหวัดมีสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ เครื่องมือและเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย โดยเฉพาะด้านการล้างพิษ และศัลยกรรมความงาม และ (8) ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการมีนโยบายชัดเจนในการสนับสนุนและส่งเสริมการออกแบบโปรแกรมและเชื่อมโยงการบริการเชิงสุขภาพ เพื่อยกระดับการบริการให้มีความแตกต่าง หลากหลาย และเพิ่มมูลค่าในตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

**3.5) รัฐบาลได้ออกมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19** การสั่งปิดสถานที่ที่มีความเสี่ยง ส่งผลให้สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ สปา และสถานประกอบการนวดแผนไทย นวดฝ่าเท้า ต้องปิดกิจการ ต่อมา รัฐบาลได้เยียวยาปัญหาให้กับสถานประกอบการและลูกจ้าง โดยมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน แก่ นายจ้างสถานประกอบการหลายประการ เช่น การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การพักเงินต้นลดดอกเบี้ย การขยายเวลาการชำระหนี้ สินเชื่อเพื่อส่งเสริมการจ้างงานของประกันสังคมเพื่อสนับสนุนการจ้างงานลูกจ้างในระบบประกันสังคม และลดอัตราค่าจ้างที่จ่ายเพื่อเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน เป็นต้น และมีการที่ช่วยลดภาระทางการเงิน เช่น ลดเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของนายจ้าง ลดภาระค่าธรรมเนียม ค่าเช่า ค่าบริการในส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ลดภาระการจ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าน่าประกันการใช้ไฟ ในส่วนของการช่วยเหลือลูกจ้าง มีมาตรการช่วยเหลือทางการเงินผ่านโครงการเราไม่ทิ้งกัน มีการสนับสนุนเงินคนละ 5,000 บาทต่อเดือน เป็นระยะเวลา 3 เดือน และการช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น สินเชื่อฉุกเฉิน มาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายโดยการลดค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และค่าน่าประกันการใช้ไฟฟ้า ลดเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของลูกจ้าง ยืดระยะเวลาการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นต้น นอกจากนี้ มีการประกาศคู่มือเพื่อให้เจ้าของสถานประกอบการนวดแผนไทยได้ปฏิบัติตาม สำหรับลดความเสี่ยงในการติดเชื้อและสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการนวด อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อบกพร่องในการบริหารจัดการของรัฐบาลไม่น้อย ได้แก่

(1) การแก้ไขปัญหาและการเยียวยาของภาครัฐมีความล่าช้าเกินไป ไม่ครอบคลุมกับแรงงานทุกกลุ่ม มีสถานประกอบการประเภทนวดแผนไทย หมอนวดแผนไทยจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงการเยียวยาของภาครัฐได้ ขาดการประเมินสถานการณ์จริง ทำให้แรงงานกลุ่มนี้ได้รับความเดือดร้อนจากการขาดรายได้ นอกจากนี้ รูปแบบการเยียวยาของภาครัฐที่ออกมาเป็นลักษณะของการสงเคราะห์ ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นให้การช่วยเหลือต่อธุรกิจที่ได้รับผลกระทบรุนแรง ทำให้ธุรกิจรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจริงแต่อยู่นอกกฎเกณฑ์ที่รัฐกำหนดส่วนหนึ่งไม่ได้รับการเยียวยา

(2) ภาครัฐไม่มีฐานข้อมูลของแรงงานที่อยู่นอกระบบ ทำให้การเยียวยาแรงงานกลุ่มนี้ตกหล่นไป ซึ่งในความเป็นจริง ธุรกิจนวดแผนไทยมีแรงงานอยู่นอกระบบฐานข้อมูลของภาครัฐ เช่น ฐานข้อมูลผู้ประกอบการ เป็นต้น ปัญหาคือ แต่ละหน่วยงานมีการเก็บฐานข้อมูลของประชาชนแยกจากกัน ไม่มีฐานข้อมูลที่เป็นชุดเดียวกัน หากสามารถใช้ฐานข้อมูลชุดเดียวกันได้ทุกหน่วยงาน จะสามารถช่วยให้การทำงานต่าง ๆ สะดวกและประหยัดเวลาเพิ่มขึ้น

(3) ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหา เนื่องจาก ต้องใช้เอกสารจำนวนมากซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ประกอบการรายย่อยที่จะดำเนินการได้ ยกเว้นได้รับการแนะนำหรือพัฒนาผู้ประกอบการตั้งแต่ต้น เช่น ใบอนุญาตต่าง ๆ ใบคำขออนุญาตก่อสร้างอาคาร หลักฐานการชำระภาษี หลักฐานการชำระภาษีเงินได้ส่วนบุคคล Bank Statement/Book Bank ย้อนหลัง 12 เดือน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการ และมูลค่างานที่ผ่านมา เป็นต้น

#### 4) ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

4.1) **ขาดสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันตามประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว** อาทิ กลุ่มรักธรรมชาติ และกลุ่มสนใจด้านศิลปวัฒนธรรม เนื่องจาก ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย เช่น ประเพณีทางภาคใต้ (หรงคอกาชี พ้อตอ บ้าบ่าย่าหยง) เป็นต้น รวมทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นยังไม่มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนและไม่มีชื่อเสียง มีปัญหาเรื่องของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น เช่น ปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ทำกิน เป็นต้น ราคาเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวยังมีอัตราที่ขาดแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวยินดีที่จะเข้าชม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องของหมอกควัน ค่าฝุ่นละออง (PM 2.5) และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่งที่ขาดการอนุรักษ์ให้คงสภาพเดิม

4.2) **หลายพื้นที่ขาดการวางผังเมืองที่คำนึงถึงการขยายตัวของเมืองในอนาคต** ทำให้มีสิ่งปลูกสร้างใหม่ ๆ ที่บดบังทัศนียภาพและความสวยงามของพื้นที่ และขาดการจัดพื้นที่ของอาคารและสิ่งก่อสร้างที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และปลอดภัย เช่น การไม่มีทางเท้าสำหรับเดินริมถนน ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้สัญจรและนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4.3) **ขาดความพร้อมของระบบการคมนาคมขนส่งเพื่ออำนวยความสะดวกอย่างปลอดภัย** โดยเฉพาะระบบขนส่งมวลชนเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่งและเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างกันที่ปลอดภัยอย่างเพียงพอ ปัญหาที่นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรจนทำให้เกิดอุบัติเหตุกับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยปกติ รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนแล้วถือเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสาธารณูปโภคในส่วนของ ถนน สนามบิน รถไฟ ท่าเทียบเรือ (เช่น ท่าเรือน้ำลึกอ่าวมะขามที่ไม่สามารถรองรับเรือสำราญขนาดใหญ่ได้ตลอดปี เป็นต้น) รวมทั้ง ความจุ

ปริมาณของผู้โดยสาร ความรวดเร็ว และราคา รวมถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการออกวีซ่าและการตรวจคนเข้าเมือง

**4.4) ขาดระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์อย่างเพียงพอ** เช่น ปัญหาไฟฟ้าดับบ่อย น้ำประปา มีไม่เพียงพอต่อการใช้งานสำหรับกิจการขนาดใหญ่ ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่มีให้บริการอย่างทั่วถึงในราคาที่เข้าถึงได้ง่าย และจำนวนโรงพยาบาลที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้ป่วยในพื้นที่ เป็นต้น

**4.5) ผู้ประกอบการขาดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน** โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย ส่วนใหญ่ ด้วยข้อจำกัดทางด้านเอกสารที่มีจำนวนมาก เช่น ใบอนุญาตต่าง ๆ ใบคำขออนุญาตก่อสร้างอาคาร หลักฐานการชำระภาษี หลักฐานการชำระภาษีเงินได้ส่วนบุคคล Bank Statement/Book Bank เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้า มูลค่างานที่ผ่านมา เป็นต้น ซึ่งเป็นการยากสำหรับผู้ประกอบการรายย่อยที่จะหาเอกสารเหล่านี้มาแสดงได้ และในกรณีที่สถานประกอบการมีพื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เอกสารบางอย่างอาจจะยังไม่สมบูรณ์ เช่น การออกใบอนุญาตกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป็นต้น

**4.6) การขาดแคลนบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีศักยภาพ** โดยเฉพาะพนักงานนวด (Therapist) ที่ปัจจุบันมีไม่เพียงพอในการให้บริการ และพนักงานที่มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ จีน และรัสเซีย เป็นต้น รวมทั้ง บุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบด้านการตลาดขององค์กรที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่งผลให้ขาดความมั่นใจ ขาดข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งมีความแตกต่างและความสนใจที่หลากหลาย เพื่อนำมาวางแผนกลยุทธ์การตลาดอย่างถูกต้อง

**4.7) ขาดความเชื่อมโยงบริการต่าง ๆ ระหว่างผู้ประกอบการที่ให้บริการทางการแพทย์และบริการเชิงส่งเสริมสุขภาพเพื่อนำเสนอการบริการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม** เช่นกรณีของจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการใช้บริการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับการก้าวไปสู่การเป็นศูนย์กลางการบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) ในอนาคต

**4.8) ขาดการจัดทำระบบจัดอันดับสปาอย่างเป็นระบบ** การจัดอันดับของธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีการดำเนินการเฉพาะโรงแรมต่าง ๆ อยู่ภายใต้การจัดแยกประเภทโดยการใช้ระบบจัดอันดับโดยใช้จำนวน “ดาว” ระบบนี้ได้มีการใช้และยอมรับอย่างกว้างขวาง ในขณะที่สปา ซึ่งปัจจุบันกำลังกลายเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบการจัดอันดับมาตรฐานแต่อย่างใด โรงแรมที่ได้รับการจัดอันดับเป็นโรงแรมห้าดาว ไม่จำเป็นที่จะต้องให้บริการสปาในระดับห้าดาว นอกจากนั้นมีสปาอิสระเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีการให้บริการสปาที่หลากหลายในระดับคุณภาพที่แตกต่างกัน ในอัตราราคาที่แตกต่างกัน มีโอกาสทำให้อุณหภูมิเกิดความสับสนและมีโอกาสสร้างภาพลักษณ์ด้านลบให้แก่ธุรกิจ

**4.9) ปัญหาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชน** ที่มาจากหลายสาเหตุด้วยกัน อาทิ

(1) การจัดตั้งเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและไม่เป็นทางการ สาเหตุหลักมาจากทัศนคติของกลุ่มชุมชนที่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของกลุ่ม มีการดำเนินการแบบต่างคนต่างทำ



(2) ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชนส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ด้วยจำนวนที่พักแรม และร้านอาหารสุขภาพ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีจำนวนน้อย ไม่สามารถรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เดินทางมาในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะการให้บริการด้านสุขภาพที่ต้องบำบัด และรับบริการเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการให้บริการ

(3) ขาดการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชนให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวในวงกว้าง รวมทั้ง ขาดช่องทางที่จะติดต่อกับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม

(4) ขาดโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว เช่น ไม่มีป้ายบอกทางขนาดใหญ่ และไม่มีถนนสายหลักตัดผ่าน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่สถานที่ให้บริการได้อย่างลำบาก

#### 4.10) ปัญหาการบริหารจัดการของภาครัฐ ประกอบด้วย

(1) ขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ โดยเฉพาะงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านความสะอาด ขยะ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการบูรณาการข้อมูลข่าวสาร และปัญหาบูรณาการงานและงบประมาณในระดับจังหวัดที่ยังขาดการเชื่อมโยงในเชิงพื้นที่เป็นผลให้เสียโอกาสในการพัฒนา รวมทั้งหน่วยงานในพื้นที่ไม่สามารถตั้งงบประมาณได้เอง เพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เข้าสู่เกณฑ์ในระดับสากล เนื่องจากเกณฑ์ต่าง ๆ ต้องใช้งบประมาณในการพัฒนาค่อนข้างสูง เช่น เกณฑ์ GSTC เป็นต้น

(2) ปัญหาการมีส่วนร่วมและการทำงานอย่างเป็นทางการเป็นบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกิดจากการขาดความเข้าใจและการทำงานที่ซ้ำซ้อน ถึงแม้บางหน่วยงาน เช่น อพท. เป็นต้น ใช้กลไกการทำงานโดยการดึงชุมชนที่มีศักยภาพสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจให้ทุกฝ่ายให้เห็นถึงความสำคัญของประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานของเมือง ตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งด้านพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์และเส้นทางการท่องเที่ยว การบริการให้มีมาตรฐาน การพัฒนานักสื่อความหมาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่นำเอาอัตลักษณ์ประจำถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้าที่มีความโดดเด่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

(3) ขาดบุคลากรภาครัฐในเชิงปริมาณและคุณภาพที่มีทักษะด้านการสื่อสาร ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการประสานความเชื่อมโยงบริการเพื่อการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม อาทิ

- บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองเพื่อนำส่งให้คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) พิจารณาและคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อสร้างแรงดึงดูดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขาดความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญในการทำงานร่วมกับองค์กรระดับสากล

- ขาดบุคลากรภาครัฐและหน่วยงานระดับพื้นที่ (เช่น เทศบาล เป็นต้น) ที่เชี่ยวชาญในการตรวจสอบธุรกิจสปา ร้านนวด คลินิกแพทย์แผนไทย เนื่องจาก การตรวจบางประการต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งส่วนหนึ่งมีการแก้ไขปัญหาโดยการประสานงานกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่เพื่อบูรณาการการตรวจในคราวเดียวกัน แต่ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน

- บุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่งผลให้ขาดความมั่นใจ ขาดข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งมีความแตกต่างและความสนใจที่หลากหลาย เพื่อนำมาวางแผนกลยุทธ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือวางแผนการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

(4) ขาดหน่วยงานกลางในการประสานให้เกิดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อความสามารถในการแข่งขันของชุมชน รวมทั้ง ให้คำแนะนำและดำเนินงานรวบรวมข้อมูลทุนที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งมีข้อจำกัดของการขาดความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนเอง บุคลากรของภาครัฐที่มีจำนวนน้อยไม่สามารถดูแลเชิงพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับข้อจำกัดในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในกิจการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ขาดการยอมรับในเรื่องมาตรฐานและการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ

(5) ขาดความต่อเนื่องของภาครัฐในการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้ขาดการพัฒนาต่อยอดจากต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

(6) ขาดการนำอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นมาเชื่อมโยงบริการ ส่งผลให้การแข่งขันในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่ราคามากกว่าการออกแบบพัฒนาโปรแกรมสุขภาพที่มีการเชื่อมโยงบริการระหว่างกลุ่มแบบองค์รวมที่มีอัตลักษณ์ของจังหวัด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

(7) ปัญหาจากมาตรการของรัฐในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ประกอบด้วย

- มาตรการที่ภาครัฐกำหนดขึ้นในการลดความเสี่ยงจากการระบาดของโรคโควิด-19 ล้วนแล้วแต่สร้างภาระเพิ่มเติมในด้านค่าใช้จ่าย และมีหน่วยงานเข้ามาแนะนำตรวจสอบจำนวนมาก โดยมีหลายมาตรฐานที่ใช้บังคับ เช่น HDC ของทางเทศบาล SHA และ SHA PLUS ของกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ Thaipstopcovid ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น ซึ่งขาดการบูรณาการกันอย่างเป็นระบบ

- หลักเกณฑ์ที่ใช้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเยียวยาของภาครัฐยังไม่ครอบคลุมผู้ที่อยู่ในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง และกระบวนการใช้เทคโนโลยีเข้ามาบริการยังสร้างปัญหาในการเข้าถึงพอสมควร

## 5) ปัญหาทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

5.1) การบังคับใช้กฎหมายไม่รัดกุมและขาดความเข้มงวดเพียงพอ เช่น มีห้องพักผิดกฎหมาย (คอนโด) เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ปัญหาโรงแรมที่ไม่ได้มาตรฐาน ราคาถูก เป็นต้น

5.2) ความซ้ำซ้อนในเชิงกฎหมายและอำนาจหน้าที่ เช่น กิจการสปา เป็นต้น มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงท่องเที่ยวและการกีฬา กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีระเบียบ กฎหมายที่ต้องปฏิบัติและบังคับใช้ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน และอาจไม่สอดคล้องซึ่งกันและกัน เป็นปัญหาต่อการบูรณาการงานร่วมกัน ทำให้การปฏิบัติตามกฎหมายต้องขึ้นกับแต่ละหน่วยงานเกิดความล่าช้าในการพิจารณาอนุมัติหรือการปฏิบัติได้ มีการตรวจตราจากหลายหน่วยงานและมีความถี่มากขึ้น (มากกว่า 3 ครั้งต่อปี)

**5.3) มีกฎหมายหลายฉบับที่ผู้ประกอบการต้องขอใบอนุญาต** เช่น การประกอบกิจการสปา ร้านนวดแผนไทย และคลินิกการแพทย์แผนไทย เป็นต้น โดยกฎหมายแต่ละฉบับมีเจตนารมณ์ในการควบคุมดูแลที่แตกต่างกัน อาทิ กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขมีเจตนารมณ์ที่ต้องการคุ้มครองประชาชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติการวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พระราชบัญญัติสถานพยาบาลฯ กล่าวคือ ต้องการให้ประชาชน ชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานให้ได้อยู่ในสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพ มิได้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับขนาดของกิจการ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายที่กำหนดให้กิจการที่มีขนาดเครื่องจักรตั้งแต่ 5 แรงม้า หรือมีคนงานตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป เป็น “โรงงาน” ซึ่งต้องถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และกรณีทีกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเข้าข่ายเป็นโรงงานที่ทำการผลิตอาหารยังต้องถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 อีกด้วย

ในกรณีทีกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพต้องขออนุญาตตามกฎหมายหลายฉบับที่มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ เช่น ต้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข และต้องขออนุญาตต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เป็นต้น ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติ คือ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งผู้แทนที่มีอำนาจในการพิจารณาอนุญาตมาร่วมกันเป็นคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตทีเดียวพร้อมกัน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานงานกันเพื่อนำเอาเงื่อนไขของแต่ละฝ่ายมาประกอบเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาต เพื่อมิให้การอนุญาตของแต่ละหน่วยงานต้องขัดแย้งกัน หรือให้แต่ละหน่วยงานทีพิจารณาอนุญาตกำหนดเงื่อนไขไว้ในใบอนุญาตว่า หากการประกอบกิจการดังกล่าวขัดต่อกฎหมายอื่นใดทีเกี่ยวข้อง ผู้อนุญาตอาจเพิกถอนใบอนุญาตนั้นได้ ซึ่งจากกรณีกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทีเข้าข่ายต้องขออนุญาตตามกฎหมายหลายฉบับดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการเกิดการเกิดความสับสน และไม่เข้าใจในแนวทางปฏิบัติ ซึ่งอาจเกิดความยุ่งยากและไม่สะดวกต่อการประกอบธุรกิจทางการค้าได้

**5.4) ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบร่วมกันทางอาญาของนิติบุคคลประเภทกิจการสถานพยาบาล** แพทย์แผนไทยของเอกชน ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 เนื่องจาก ไม่มีบทนิยามความรับผิดชอบร่วมกันของนิติบุคคลทีเปิดสถานพยาบาลในการให้บริการทางการแพทย์แผนไทยร่วมกับแพทย์ในความเสียหายทีเกิดขึ้นจากการรักษาทีเกิดขึ้นในสถานพยาบาลเอกชนหรือคลินิกเอกชน รวมทั้งการเยียวยาด้านจิตใจให้กับคนไข้และแพทย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สำหรับประเทศไทยนั้น กฎหมายในเรื่องการกระทำ ความผิดของพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์ไทยมีขอบเขตของการใช้บังคับกฎหมายทีไม่ให้ความคุ้มครองแพทย์ผู้กระทำการโดยประมาท ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรับผิดชอบของนิติบุคคลในการเปิดสถานพยาบาลและการว่าจ้างแพทย์เป็นผู้ดำเนินการรักษา พบว่า การทีแพทย์ได้กระทำการโดยประมาทขึ้นนั้น ยังไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายในความรับผิดชอบกับแพทย์ผู้กระทำความผิดฐานละเมิด และการกระทำความผิดทางอาญา ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายทีมีบทลงโทษกรณีเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรงของแพทย์ทีอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญา (Criminal Liability) กับมาตรา 59 ของประมวลกฎหมายอาญา ได้ระบุไว้ถึงเงื่อนไขทีผู้กระทำการใด ๆ ลงไปว่า การกระทำนั้นจะผิดตามกฎหมายอาญาหรือไม่ หากไม่ตรงกับเงื่อนไขทีจะกล่าวต่อไปนี้ก็จะถือว่าผู้นั้นไม่มีความผิดในทางอาญา (ไม่ได้กระทำความผิดกฎหมาย) แต่อย่างไร ในทางตรงกันข้ามหากตรงกับเงื่อนไขทีระบุไว้ผู้นั้นก็เข้าข่ายว่าผู้นั้นอาจจะมีความผิดตามกฎหมายอาญา แม้ว่าการกระทำนั้นโดยสำนึกของวิญญูชนจะบอกว่าไม่น่าจะเป็นความผิดก็ตาม ถึงแม้แพทย์

จะไม่มีเจตนากระทำการรักษาโดยประมาทซึ่งไม่เข้าองค์ประกอบความผิดในทางอาญา แต่แพทย์ยังต้องรับผิดชอบในทางอาญา โดยไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะใช้กับแพทย์แผนไทยทั้งทางแพ่งและทางอาญา

**5.5) สภาการแพทย์แผนไทยไม่มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความประมาทของแพทย์แผนไทย** เพื่อพิจารณาในการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านคดีและการเยียวยาเป็นเงินให้กับคนไข้และแพทย์ในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย เนื่องจาก สภาการแพทย์แผนไทยเป็นหน่วยงานที่ให้ความดูแลแพทย์แผนไทยโดยตรง วิชาชีพทางการแพทย์แผนไทยถือว่าเป็นวิชาชีพสาขาหนึ่งที่มีความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาด บกพร่อง หรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามกฎหมายทางแพ่งและทางอาญาอันนำไปสู่ปัญหาการร้องเรียนและการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ โดยเฉพาะในสถานพยาบาลเอกชนที่มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์เป็นอย่างมากที่จะต้องถูกดำเนินคดีและชดเชยค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง ดังนั้น หากมีคณะกรรมการช่วยเหลือเยียวยาชดเชยค่าเสียหายให้กับคนไข้ที่ได้รับความเสียหายจากความประมาทของแพทย์ จะช่วยลดปัญหาให้กับคนไข้และแพทย์ และยังช่วยไกล่เกลี่ยเพื่อลดปัญหาข้อพิพาทที่เป็นคดีฟ้องร้องกันในศาลของทั้งสองฝ่ายลง

**5.6) ผู้ประกอบการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัย วิธีการยืนยันหรืออื่น ๆ ที่ทางราชการกำหนด** อาทิ กรณีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ผลกระทบจากข้อกำหนดตามมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน ข้อ 1 การกำหนดพื้นที่เสี่ยง ข้อ 2 การปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรค และข้อ 3 การปิดช่องทางเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งคำสั่งดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสถานประกอบการร้านนวดแผนไทย และสปาอย่างรุนแรง ทำให้กิจการหลายประเภทต้องหยุดการให้บริการ โดยธุรกิจบริการประเภทนวดแผนไทยได้ถูกสั่งปิดนานกว่า 3 เดือน ทำให้เกิดการว่างงานและตกงานเป็นจำนวนมากของผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

## 6) แนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

6.1) หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรชี้แจงรายละเอียดและทำความเข้าใจกับผู้ประกอบกิจการต่าง ๆ ถึงข้อกำหนดและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน และควรมีการประสานการดำเนินงานร่วมกันในการพิจารณาอนุญาตด้วย มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลสำคัญผ่านทาง SMS เช่น การต่ออายุใบอนุญาต หรือกิจกรรมส่งเสริมธุรกิจในส่วนที่เกี่ยวข้อง หรือการออกกฎหมายหรือเปลี่ยนแปลงระเบียบใหม่ เป็นต้น

6.2) ปรับรูปแบบการขออนุญาตเปิดสถานบริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้สะดวกและสามารถเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น

6.3) ปรับปรุงกฎ ระเบียบในการตรวจสอบสถานประกอบการสปาและนวดประจำปีไม่ควรเกิน 2 ครั้งต่อปี และมีการประสานระหว่างหน่วยงานให้มีเจ้าภาพหลักในการตรวจสอบเพียงหน่วยงานเดียว เพื่อลดปัญหาการตรวจซ้ำซ้อน

## 7) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

7.1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมควรเป็นการต่อยอดให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบพึ่งพาตนเอง ที่ไม่เน้น “คนใดคนหนึ่ง” เพียงอย่างเดียว แต่ต้องประสานการรวมกลุ่มเครือข่าย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้าถึง "กลุ่ม" หรือชุมชนที่ทำให้เกิดรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของพื้นที่ โดยการจัดการท่องเที่ยวที่มีฐานการเรียนรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของพืชสมุนไพรและการบำบัดรักษาดูแลสุขภาพจากหน่วยงานมืออาชีพ และเปิดโอกาสให้มีการเสนอและจัดรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวแต่ละคนตามสภาพความพร้อมของร่างกายและความพร้อมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน มีการสอดแทรกความรู้พร้อมกับการสร้างความเพลิดเพลินทางจิตใจ จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้วยการออกกำลังกายในรูปแบบชมธรรมชาติ เช่น การขี่จักรยานชมธรรมชาติ ชมสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น โดยมียุวมัคคุเทศก์ที่เป็นนักเรียนเป็นไกด์ท้องถิ่นให้การดูแล และชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพของจังหวัดสามารถแนะนำด้านความปลอดภัยในการขี่จักรยาน นอกจากนี้ ควรจัดให้บริการอาหารและเครื่องดื่มที่ใช้สมุนไพรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญแก่นักท่องเที่ยว จัดปรุงโดยกลุ่มแม่บ้านตามวิถีการกิน การอยู่แบบท้องถิ่น เช่น การกินผักพื้นบ้าน และผลไม้สดอินทรีย์ เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถจัดและปรุงเมนูอาหารเพื่อสุขภาพของตนเองจากคำแนะนำของเกษตรกรที่เชี่ยวชาญ หรือจากฝ่ายโภชนาการด้านสมุนไพรจากโรงพยาบาล

7.2) ควรสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควบคู่ไปกับการวิจัยของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์และหน่วยงานอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพ

7.3) ภาครัฐควรผลักดันให้มีหน่วยงานหรือตัวแทนภาคเอกชน เช่น สมาคมฯ เป็นต้น ที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลแรงงานนอกระบบเพื่อเป็นฐานข้อมูลไปใช้ในอนาคต

7.4) ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเยียวยากลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 หรือเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ตามความเป็นจริง จากรูปแบบการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนมาเป็นการให้สวัสดิการถ้วนหน้า เพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้าถึงการเยียวยาเป็นการทั่วไป และมีการประชาสัมพันธ์รายละเอียดของผู้ที่ได้รับการเยียวยาให้ทราบกันอย่างทั่วถึง และกระจายการสำรวจหาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ในส่วนของธุรกิจสปา ควรกำหนดนโยบายให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

(1) สนับสนุนเงินทุนให้กับผู้ประกอบการ โดยมีข้อตกลงต้องจ้างงาน Therapist จำนวนตามที่กำหนด และกำหนดระยะเวลาการจ้าง เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจการต่อได้และมีการจ้างงานต่อเป็นการช่วยกระจายรายได้สู่แรงงานและช่วยผู้ประกอบการ

(2) สนับสนุนค่าใช้จ่ายทางด้านกิจกรรมบนสื่อออนไลน์ เช่น ค่าโปรโมททางสื่อออนไลน์ และเว็บไซต์ ซึ่งรัฐบาลสามารถประสานบริษัทที่ทำเว็บไซต์ต่าง ๆ แล้วให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรืออื่น ๆ เมื่อให้บริการกับผู้ประกอบการร้านนวด หรือมีพื้นที่ Platform ต่าง ๆ ให้บริการฟรีแก่ผู้ประกอบการในการประชาสัมพันธ์ร้าน เป็นต้น

(3) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการในช่วงฟื้นฟูจากสถานการณ์โควิด-19 อย่างน้อย 3 ปี

7.5) ควรมีการจัดทำแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับชุมชนในประเด็นต่าง ๆ อาทิ

(1) การจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในชุมชน เช่น ทรัพยากรที่สามารถสร้างมูลค่าได้ และปัญหาสุขภาพในชุมชน เป็นต้น ซึ่งฐานข้อมูลนับได้ว่าเป็นหัวใจที่ใช้ในการขับเคลื่อน

(2) การสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชน โดยการสร้าง Start-up Team และทีมที่ปรึกษา สร้างองค์ความรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันตามความต้องการของพื้นที่ อาทิ อะไรคือ New Normal ในมิติชุมชน ศึกษาหา Core Value ของชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การศึกษาประเด็นระบบ บริการสุขภาพ แนวทางการพัฒนาการให้บริการพื้นฐาน ผนวกองค์ความรู้ชุมชนแบบผสมผสาน การศึกษา ความยั่งยืน ที่สามารถนำมาผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้ง การศึกษาบทเรียนด้านบวกจาก การแพร่ระบาดของโควิด-19

(3) เสริมสร้างและขยายความร่วมมือการสนับสนุนทั้งภายในและภายนอกชุมชนทางด้าน ต่าง ๆ เช่น ด้านสุขอนามัยและบริการที่ได้มาตรฐาน ความปลอดภัยด้านสุขภาพทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ เป็นต้น การศึกษาศักยภาพในการขยายเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จ การศึกษาและทำการวิจัยให้ผลิตภัณฑ์ ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับและสามารถขยายตลาดผ่านทาง Social Network และที่สำคัญคือ สร้างความพร้อม ความเข้าใจ ความร่วมมือของชุมชนประกอบการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดคุณค่า มูลค่า และยั่งยืน

7.6) สถานรักษาพยาบาลที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาต้องมีความทันสมัยในการจัดหา อุปกรณ์ สถานบริการสะอาดและเป็นระเบียบ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบครันและควรสร้างมาตรฐาน ให้เป็นที่ยอมรับ เช่น การเข้าเป็นสมาชิกที่ผ่านมาตรฐานของ JCT เป็นต้น มีการอบรมพนักงานให้ความรู้ความ ชำนาญในศาสตร์ด้านการบำบัดรักษาและจิตวิทยาในการบริการ เช่น หลักสูตรพัฒนาตนเอง ทักษะการสื่อสาร ในองค์กร ภาวะผู้นำ การปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศทางการ พยาบาล ด้านการบริหารจัดการงานทั่วไป ด้านการจัดคุณภาพการพยาบาล ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการ พยาบาล เป็นต้น มีการส่งทีมแพทย์และพยาบาลไปเรียนรู้และอบรมทักษะด้านการรักษาเพิ่มเติมใน ต่างประเทศ มีบริการเรื่องยานพาหนะ เช่น บริการรับ - ส่ง สนามบิน เป็นต้น การให้บริการอาหารนานาชาติ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างประเทศ รวมทั้ง การจัดหาเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบและให้ข้อมูลในการปฏิบัติ แก่ นักท่องเที่ยวต่างชาติขณะพำนักในประเทศไทย เช่น วัฒนธรรมการทักทาย การกินอาหาร การปฏิบัติ ตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนไทย เป็นต้น

7.7) เพิ่มบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจสปา อาทิ

(1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับสปาไทยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยเฉพาะนวดไทยในฐานะมรดกโลกทางวัฒนธรรมขององค์การยูเนสโกในปี พ.ศ. 2562

(2) กรมพัฒนาฝีมือแรงงานร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข สมาคมสปา และผู้ทรงคุณวุฒิจาก ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสปาเพื่อเป็น กรอบในการพัฒนาบุคลากร

(3) กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขและสมาคมสปา ร่วมกันพิจารณา มาตรฐานหลักสูตรที่ใช้สอนในโรงเรียนสอนพนักงานสปา พร้อมออกไปรับรองมาตรฐานวิชาชีพ

(4) สมาคมสปาไทยมีบทบาทในการจัดทำระบบจัดอันดับที่คล้ายคลึงกับระบบจัดอันดับที่ใช้ สำหรับโรงแรม พร้อมทั้ง มีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลสปาในแต่ละอันดับเผยแพร่ให้กว้างขวางทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำมาตรฐานการให้บริการและมาตรฐานสถานที่ทำสปา (Accreditation ธุรกิจสปาที่ได้มาตรฐาน)

7.8) หน่วยงานภาครัฐควรดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และสถาบันการศึกษา การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสนับสนุนด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้ ชุมชนควรนำเอาอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการบำบัดรักษาด้วยสมุนไพรมาใช้ทดแทนยาที่เกิดจากการสังเคราะห์ทางเคมี เพื่อใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

### 3. การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ดำเนินการในส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) ซึ่งรวมภาคกลาง และส่วนภูมิภาคอีก 5 ภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้) รวม 6 ภูมิภาค ๆ ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม พ.ศ. 2565 โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งสิ้นจำนวน 371 ราย จากหน่วยงานต่าง ๆ (ทั้งภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน) จำนวน 192 ราย ผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 179 ราย เพื่อระดมความคิดเห็น โดยสามารถสรุปผลการจัดประชุมระดมความคิดเห็นทั้ง 12 ครั้ง ได้ดังที่ได้นำเสนอในบทนี้ สำหรับผลการจัดประชุมระดมความคิดเห็นรายครั้ง นำเสนอในภาคผนวก ค

#### 3.1 สถานการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

- การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 18 ของ GDP ประเทศ ทั้งนี้ธุรกิจสปาจัดได้ว่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีบทบาทมากที่สุด ที่ผ่านมามีธุรกิจสปาสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากทั้งจากอัตราค่าบริการที่สูง (นวดไทย 700 บาทต่อชั่วโมง การบำบัดรักษาด้วยการนวด (Massage Therapy) 1,500 บาทต่อชั่วโมง) มีบริการนวดสครับที่ต้องใช้ผลิตภัณฑ์สปา และในบางพื้นที่มีการนำทรัพยากรในพื้นที่ เช่น สมุนไพร หาดทราย น้ำพุร้อน เกลือ โคลน เป็นต้น มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสปาอีกด้วยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

- ผู้ประกอบการโรงแรมในอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของจังหวัดเพชรบุรี อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดเริ่มต้นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีแนวคิด (Concept) ทางการตลาดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ยกให้เป็นเมืองแห่งสุขภาพและพลาเนอมี “Heath & Wellness City” โดยยกระดับโรงแรมในจังหวัดเพชรบุรีเป็นโรงแรมสุขภาพ มีบริการทั้งสปา นวดสุขภาพ แพทย์แผนโบราณ ฟิตเนส และหาดทรายชายทะเลสำหรับออกกำลังกาย พื้นที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นกลุ่มภาคกลางตอนล่าง 2 และกลุ่มท่องเที่ยวฝั่งตะวันตก (เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง) รวมอยู่ในโครงการไทยแลนด์ริเวอรา (Thailand Riviera) ที่เชื่อมโยงระหว่างอ่าวไทยไปสู่ทะเลอันดามัน จึงมีการประชุมร่วมกันทุก 3 เดือน มีการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับจังหวัดเพชรบุรี ที่ได้รับรางวัล “ถนนสายเกลือในระดับประเทศ” และจังหวัดชุมพร ที่ได้รับรางวัล “อาบน้ำแร่แช่น้ำร้อน”

- ภาคเอกชนในพื้นที่บางจังหวัด เช่น จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น ได้เข้ามามีบทบาทร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น ธุรกิจสปา และรีสอร์ทร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในการขอรับใบอนุญาตของพนักงานนวดรวมทั้งอบรม ติดตามและประเมินผล ทำให้พนักงานในธุรกิจสปา มีคุณภาพ / ร่วมกับภาครัฐในการบูรณาการข้อมูล ในการจัดทำเว็บไซต์แนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับข้อมูลที่นักท่องเที่ยวได้รับมาตรฐานรับรองความปลอดภัย ร้านอาหารเพื่อสุขภาพประเภทอาหารอินทรีย์/ออร์แกนิก ซึ่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความพร้อมและ



ดำเนินการเรื่องนี้ภายใต้เพชรบุรีโมเดล ที่ได้รับรางวัลให้เป็น “เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร” จากองค์การ UNESCO และประจวบคีรีขันธ์โมเดล ที่ภาคเอกชนได้ดำเนินการคืบหน้ามากกว่าภาครัฐมาก

- ปัจจัยที่เอื้อต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสวยงามทั้งป่า เขา ทะเล และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น สมุนไพรที่มีประโยชน์ในพื้นที่ที่มีการคัดสรรคุณภาพและสามารถนำมาสร้างโอกาสในการทำธุรกิจมากมาย รวมทั้ง หาดทราย น้ำพุร้อน เกลือคุณภาพ และโคลนคุณภาพ เป็นต้น ประกอบกับประสบการณ์และความเป็นมืออาชีพของพนักงาน ตลอดจนศักยภาพในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น อาหารเชิงสุขภาพ เป็นต้น การประชาสัมพันธ์ของทางจังหวัดสามารถดำเนินการได้มากขึ้น ภายใต้อาณัติความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน เช่น ความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลที่ให้การสนับสนุน โรงแรมเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น

- สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ธุรกิจบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหลายแห่งต้องปิดกิจการลงชั่วคราวจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด ทำให้ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าและเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ตามปกติ โดยเฉพาะกิจการสปาและบริการนวดที่ได้รับผลกระทบในลำดับแรกต้องหยุดชะงักลง พนักงานนวดตกงานเป็นจำนวนมาก รวมทั้ง ส่งผลกระทบต่อสินค้าและบริการแพทย์แผนไทยที่ไม่สามารถจำหน่ายได้ นอกจากนี้ เป็นปัญหาต่อการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น ทัวร์คุณภาพจากจีนที่อยู่ระหว่างเตรียมการเดินทางเพื่อทำพื้นที่เมืองไทยพร้อมกับการท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนมากและราคาสูงต้องหยุดชะงักลง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เพื่อรอให้สถานการณ์คลี่คลายลงถึงจะเปิดดำเนินการใหม่ ธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างเช่น โรงแรม เป็นต้น ได้มีการปรับตัวให้รองรับกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยการเชิญบุคลากรของโรงพยาบาลเข้าไปให้ความรู้ ความร่วมมือกับทางโรงแรมเกี่ยวกับปัญหาและการรักษาสุขภาพและมาตรฐานด้านสุขอนามัย ตลอดจนบางจังหวัดที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร (เช่น จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น) มีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนจากธุรกิจโรงแรมเป็นศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในต่างจังหวัด และเปลี่ยนเป็นโรงแรมรับดูแลผู้สูงอายุ เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัดในกรุงเทพฯ

- คาดการณ์ว่าหลังจากสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลายลง จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยจะยังคงไม่กลับเข้าสู่สภาวะเหมือนในช่วงเวลาก่อนเกิดโควิด-19 โดยพฤติกรรม การท่องเที่ยวจะปรับรูปแบบใหม่ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับเรื่องของสถานที่ที่ได้มาตรฐาน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงจะเน้นเรื่องสุขภาพเป็นประเด็นสำคัญอย่างชัดเจน โดยสปาและนวดแผนไทยจะยังคงได้รับความนิยมเป็นอันดับสองรองจากอาหารไทย

- มีธุรกิจสี่หาดด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่แอบขายบริการทางเพศที่กระทบต่อภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น สปา นวดแผนไทย เป็นต้น ส่งผลกระทบด้านลบต่อภาพลักษณ์ของบริการเชิงสุขภาพ และความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการต่อบริการที่ได้มาตรฐาน

- มาตรฐานสำหรับสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะต้อง มี เพื่อ

- การเตรียมความพร้อมรองรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างกรณีของโรงพยาบาลในจังหวัดกาญจนบุรี ที่เข้าร่วมโครงการรับรองมาตรฐาน ISO เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

เมื่อ 10 ปีที่แล้วของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งส่งผลในเวลาต่อมาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 เมื่อรัฐบาลมีการใช้ระบบ Test & Go ที่มีข้อบังคับให้นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องพักในโรงแรมหรือที่พักที่ จะต้องปฏิบัติตามที่กำหนด โดยที่พักดังกล่าวต้องทำสัญญากับโรงพยาบาลในจังหวัดกาญจนบุรี และโรงพยาบาลที่ได้มาตรฐานรองรับได้ทันทีคือ โรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการกับ ททท. ดังกล่าว

- การเข้าสู่มาตรการสนับสนุนด้านการตลาดของหน่วยงานภาครัฐ (กระทรวงพาณิชย์) ที่มีการส่งเสริมด้านการตลาดของธุรกิจบริการโดยการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ โดยให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการที่มีมาตรฐานเป็นหลักโดยเฉพาะมาตรฐาน ออย. เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจว่าสินค้าดี เพราะมีมาตรฐาน นอกจากนี้ เพื่อให้มีข้อมูลใบรับรองและรายละเอียดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ เช่น ผู้ประกอบการที่มีใบรับรองให้บริการนวดและใบรับรองของหมอนวด เป็นต้น

● ผลจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยจำนวนมากต้องปิดกิจการ และเลิกจ้างพนักงานนวด ทำให้ต้องหางานและอาชีพใหม่ ซึ่งบางส่วนไม่ประสงค์ที่จะกลับมาทำงานพนักงานนวดอีก และบางส่วนไปทำงานในต่างประเทศ ทำให้เมื่อสถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยกลับมาเปิดให้บริการใหม่หลังสถานการณ์โรคโควิด-19 คลี่คลายลง เกิดปัญหาขาดแคลนพนักงานนวด เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการ จำเป็นที่ภาครัฐจะต้องให้การช่วยเหลือด้านการพัฒนาบุคลากร

### 3.2 บทบาทของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ในช่วง 2 ปีของการเกิดการระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่เคยสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมากทรุดตัวลง หน้าที่ของภาครัฐ คือ ส่งเสริมและกำกับให้ภาคธุรกิจมีความเข้มแข็ง ซึ่งต้องรู้เท่าทันและส่งเสริมภาคธุรกิจให้ไปต่อได้เร็วยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นประเด็นเฉพาะที่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีประเด็นที่หลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลาว่าจะเหมาะสมกับการส่งเสริมทางด้านใด ได้แก่

● บทบาทของหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ อาทิ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยการต่อยอดสิ่งที่มีการดำเนินการไปแล้ว เช่น การต่อยอดโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานแล้วให้เป็นโฮมสเตย์เชิงสุขภาพ โดยในปีที่ผ่านมาสามารถสร้างต้นแบบได้ประมาณ 10 แห่ง และมีแผนที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สำหรับแผนการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2565 คือ การสร้างหลักเกณฑ์คุณภาพการบริการให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยจะหาโมเดลต้นแบบเพื่อแบ่งปันประสบการณ์หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพให้กับสถานประกอบการอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ใช้เป็นต้นแบบแนวทางการดำเนินงาน นอกจากนี้ จะมีการพัฒนาต้นแบบฟาร์มสเตย์ที่มีกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกับที่พัก มีเรื่องของอาหารเพื่อสุขภาพโดยใช้วัตถุดิบ และสมุนไพรพื้นบ้านมาเป็นไฮไลท์เพื่อสร้างเมนูสุขภาพให้กับชุมชน รวมทั้ง พยายามต่อยอดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับชุมชนและผู้ประกอบการได้รู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาโดยตลอด ที่เห็นได้ชัดคือ น้ำพุร้อน ที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจ โดยส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีมาตรฐานระดับสากลมากยิ่งขึ้น

● **บทบาทของหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย** ได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิกของหน่วยงาน เช่น ด้านการตลาด และการจัดอบรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้จัดทำโครงการหนึ่งโรงแรม หนึ่งชุมชน หนึ่งบริษัททัวร์ 3 เส้นทางของเพชรบุรี และ 1 เส้นทางของประจวบคีรีขันธ์ ทำตลาดร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนให้ท่องเที่ยวชุมชนทราบถึงวิธีการรอดเพื่อสุขภาพที่ถูกต้องและไม่ยุ่งยากในการได้รับใบอนุญาต

● **กฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560** ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ใดประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ (พนักงานนวด) ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต เป็นผลให้พนักงานนวดทุกคนต้องขึ้นทะเบียน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการขึ้นทะเบียนประมาณร้อยละ 80 โดยมีส่วนหนึ่งที่ไม่ได้มีการขึ้นทะเบียน ในอนาคตจะปรับปรุงให้สามารถยื่นขอใบอนุญาตแบบออนไลน์แทนระบบปัจจุบันที่เป็นแบบออฟไลน์ที่ต้องใช้การกรอกเอกสาร ทำให้สามารถตรวจสอบสถานะขั้นตอนการอนุมัติได้

● **การวางนโยบายและปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนในระดับพื้นที่**  
อาทิ

- ผู้ประกอบการโรงแรมในเขตอำเภอชะอำ-หัวหิน มีแนวคิด (Concept) ทางการตลาดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ยกให้เป็นเมืองแห่งสุขภาพและพลาสมา “Heath & Wellness City” โดยยกระดับโรงแรมในจังหวัดเพชรบุรีเป็นโรงแรมสุขภาพ มีบริการทั้งสปา นวดสุขภาพ แพทย์แผนโบราณ ฟิตเนส และหาดทรายชายทะเลสำหรับออกกำลังกาย ทั้งนี้ พื้นที่อำเภอชะอำ และอำเภอหัวหิน จัดเป็นกลุ่มพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 2 และกลุ่มท่องเที่ยวฝั่งตะวันตก (เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง) รวมอยู่ในโครงการไทยแลนด์ ริเวียร่า (Thailand Riviera) ที่เชื่อมโยงระหว่างอ่าวไทยไปสู่ทะเลอันดามัน จึงมีการประชุมร่วมกันทุก 3 เดือน มีการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับจังหวัดเพชรบุรี ที่ได้รับรางวัล “ถนนสายเกลือในระดับประเทศ” และจังหวัดชุมพร ที่ได้รับรางวัล “อาบน้ำแร่แช่น้ำร้อน”

- ผู้ประกอบการบางส่วนเห็นว่าภาพรวมของการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในทางปฏิบัติยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะสำหรับ SME เนื่องจากนโยบายของภาครัฐที่มาจากส่วนกลางขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ และขาดเจ้าภาพในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการ อาทิ ในช่วง 2-3 เดือนที่ผ่านมา มีนโยบายจากส่วนกลางให้ชูประเด็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism & Medical Hub) ในพื้นที่อำเภอชะอำ เพื่อการสร้างงานในพื้นที่รองรับโอกาสทางธุรกิจ แต่ไม่มีการสนับสนุนงบประมาณเหมือนในอดีต

- สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (สสปน.) ได้ทำการสำรวจข้อมูลเพื่อการวางแผนในช่วง 4 ปีข้างหน้า (ปี พ.ศ. 2564-2568) ส่งเสริมกลุ่มเป้าหมาย MICE City ในพื้นที่ชะอำ-หัวหิน เป็นเมืองแห่งการจัดประชุมสัมมนา จัดนิทรรศการ ให้รางวัลพนักงานเดินทาง และร่วมงานแสดงสินค้าหรืองาน (Event) ต่าง ๆ ซึ่งได้รับการตอบรับและความร่วมมือจากภาคเอกชน (สมาคมโรงแรมไทยภาคตะวันตก) โดยมีชีวาคม

เป็นแบบอย่างตามมาตรฐานสากล เน้นสุขภาพพลานามัยของผู้เข้ารับบริการทุกคนไม่เฉพาะสมาชิกเพียงอย่างเดียว

- จังหวัดปทุมธานีมีการปรับปรุงระบบให้บริการขออนุญาตแก่ธุรกิจสปา จากเดิมที่มีคณะกรรมการระดับจังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ที่ให้ความสำคัญกับนโยบายเรื่องความปลอดภัยซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค มาเป็นอยู่ภายใต้อำนาจของนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด รวมทั้ง มีการนำเสนอเอกสารคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) เพื่อให้ผู้ประกอบการมีการเตรียมเอกสารได้ครบถ้วน และจากการรวบรวมข้อมูลของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาพิจารณาร่วมกัน ทำให้ใช้ระยะเวลาในการขออนุญาตธุรกิจสปาไม่เกิน 2 เดือน

- รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือปัจจุบันมีน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ทำให้คนรุ่นใหม่ในพื้นที่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ดี เนื่องจากมีการเปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวหลักอย่างเช่น ภูเก็ต และเชียงใหม่ เป็นต้น จึงทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนที่ผสมผสานกับการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) สำหรับให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่และนักศึกษาในพื้นที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจที่เกี่ยวกับศาสตร์ชาวบ้านที่คิดว่าเป็นประโยชน์และเป็นบริบทของชุมชน

- ภาคเอกชนในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น ธุรกิจสปา และรีสอร์ท ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในการขอรับใบอนุญาตของพนักงานนวด รวมทั้งอบรม ติดตามและประเมินผล ทำให้พนักงานในธุรกิจสปาที่มีคุณภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2564 ภาคเอกชนได้ร่วมกับภาครัฐในการบูรณาการข้อมูล ในการจัดทำเว็บไซต์แนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับข้อมูลที่พิกที่ได้รับความนิยมรับรองความปลอดภัย ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ ประเภทอาหารอินทรีย์/ออร์แกนิก ซึ่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความพร้อมและดำเนินการเรื่องนี้ภายใต้เพชรบุรีโมเดล ที่ได้รับรางวัลให้เป็น “เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร” จากองค์การ UNESCO และประจวบคีรีขันธ์โมเดลที่ภาคเอกชนได้ดำเนินการคืบหน้ามากกว่าภาครัฐมาก

### 3.3 ปัญหาอุปสรรคของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

● **ขาดภาพของความเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบองค์รวม** การประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบางประเภท เช่น ร้านอาหาร เป็นต้น อยู่ในลักษณะเป็นเพียงการประกอบธุรกิจด้วยตนเอง ต่างคนต่างทำ มีเพียงส่วนน้อยที่จะรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายอย่างจริงจังและประสบความสำเร็จ เช่น กรณีของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายพันธมิตรของโรงแรมในรูปแบบสมาคม เป็นต้น ทำให้ภาพของการพัฒนาอุตสาหกรรมร่วมกันยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มผู้ประกอบการที่ภาครัฐให้การสนับสนุน (ผลิตภัณฑ์โอท็อป) ก็ไม่สามารถรวมกลุ่มอยู่ได้นาน เช่น กลุ่มผลิตเครื่องสำอาง เป็นต้น เนื่องจากติดข้อระเบียบที่กลุ่มไม่สามารถดำเนินการได้ และเงินทุนไม่เพียงพอ แต่ถ้าเป็นผู้ประกอบการรายเดียวหรือ SME จะเข้าถึงได้ในเวลาที่ไม่ยาวนาน โดยสามารถผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ได้ทันทีถ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหารและยา และส่วนใหญ่ใช้เงินทุนจำนวนไม่มาก

● **มีการดำเนินงานในลักษณะของการหลอกลวงในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ทำให้เสียชื่อเสียง (ธุรกิจสีเทา)** ส่งผลกระทบในทางลบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ เช่น การแอบขายบริการทางเพศในธุรกิจสปา และบริการนวด เป็นต้น ถึงแม้มาตรฐานการให้บริการมีความชัดเจนตั้งแต่

ผู้ให้บริการ ผู้บริหารจัดการธุรกิจสปา และการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้ มีการหลอกลวงพนักงานนวดให้ไปทำงานในต่างประเทศ รวมทั้งมีการเผยแพร่ข้อมูลบริการเกี่ยวกับสุขภาพ โดยเฉพาะแพทย์แผนไทยที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง

- **บุคลากรทางการแพทย์มีความสำคัญต่อความเชื่อถือของคนไข้ในการเข้ารับการรักษา** โดยเลือกแพทย์ที่มีประสบการณ์มากกว่า แต่ปัจจุบัน แพทย์แผนไทยมีจำนวนไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ ทำให้โอกาสที่จะขยายไปในเชิงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก ไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับคลินิกแพทย์แผนไทยได้อย่างเต็มที่ ธุรกิจเชิงการรักษาแบบแพทย์แผนไทยจึงเป็นไปได้เพียงธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) เท่านั้น ถ้าจะขยายไปสู่การเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ต้องใช้ระยะเวลาและประสบการณ์ของแพทย์เป็นหลัก อาทิ สถานพยาบาลแพทย์แผนไทยที่มีการฝังเข็ม สามารถให้บริการได้เพียงระดับหนึ่ง เนื่องจากขาดบุคลากรทางการแพทย์ และสถานที่ที่เพียงพอรองรับกับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้น ถึงแม้จะมีความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ก็ตาม

- **กระบวนการเบิกจ่ายกับทาง สปสช. ค่อนข้างยุ่งยาก** รวมทั้ง แพทย์ในโรงพยาบาลโดยเฉพาะแพทย์ที่จบใหม่ที่เป็นพลังในการขับเคลื่อน มักจะไม่กล้าผลักดัน อย่างเช่น เรื่องของค่าตอบแทนเพิ่มเติมสำหรับหมอที่มีใบอนุญาตและทำงานจริง เป็นต้น

- **พนักงานนวดและผู้ให้บริการแพทย์แผนไทยมีปัญหาการใช้ภาษาทั้งที่เป็นภาษากลาง และภาษาต่างประเทศ** โดยเฉพาะภาษาจีนและภาษารัสเซียซึ่งก่อนเกิดโควิดเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มสำคัญ รวมทั้งส่วนใหญ่มีคุณสมบัติไม่ตรงกับมาตรฐานที่โรงแรมระดับ 5 ดาวกำหนดไว้ ทำให้เสียโอกาสในการมีรายได้ที่สูงขึ้น

- **ธุรกิจสปามีปัญหาเรื่องการตลาด จำนวนลูกค้าลดลง กลุ่มลูกค้าคนไทยสู้ราคาไม่ไหว มีจำนวนผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นมาก** ทำให้การแข่งขันสูง ส่วนตลาดในกลุ่มอาเซียน สปาไทยมีความต้องการและสามารถขายได้ สำหรับตลาดยุโรป มีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบริษัททัวร์และโรงแรมนำนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวอังกฤษเข้าพักโดยคิดค่าบริการ 430,000 บาทต่อทริปต่อคน สำหรับด้านสินค้าและบริการที่เป็นตลาดระดับกลางและระดับล่าง เช่น สมุนไพรพื้นบ้าน เป็นต้น ยังขาดการต่อยอดและไม่มีตลาดรองรับ

- **หน่วยงานภาครัฐขาดงบประมาณเพียงพอสำหรับสนับสนุนชาวบ้าน / ผู้ประกอบการในพื้นที่** รวมทั้งกลไกให้ความช่วยเหลือ เช่น ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบปริมาณแร่ธาตุต่าง ๆ ของน้ำพุร้อนที่สูงมาก ปัญหาขั้นตอนการขอ อย. ซึ่งยากมาก ทำให้ต้องไปขอตรวจรับรองกับภาคเอกชนที่มีราคาแพง รวมทั้ง ไม่มีศูนย์บริการเบ็ดเสร็จในจุดเดียว (One Stop Service) สำหรับให้บริการ เป็นต้น

- **ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยกับระบบสาธารณสุขไทย** ในกรณีการค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของไทยจากการประสบอุบัติเหตุหรือการป่วยใช้ระหว่างการท่องเที่ยว

- **ผู้ประกอบการบางรายขาดความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ** อาทิ เงินทุนในการปรับปรุงกระบวนการผลิตและสร้างอาคารผลิตสินค้าและบริการให้ได้ตามมาตรฐานที่ภาครัฐกำหนด ถึงแม้บางส่วนสามารถรวมทุนร่วมกันได้ในกรณีสถานที่เล็ก ๆ ที่ต้องการเงินลงทุนไม่มาก (ประมาณ 4 แสนบาท) การเข้าถึงข้อมูลและการนำทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาต่อยอด และการสื่อสารระหว่าง

กันทางด้านตัวบุคคล ทักษะ และเทคโนโลยี รวมทั้งขาดข้อมูลเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาของหน่วยงานราชการที่มีเป็นจำนวนมาก เช่น โครงการลดขั้นตอนบางอย่างในการขออนุญาตสำหรับ SME ซึ่งในส่วนองกระทรวงสาธารณสุข และ อย. มีการปรับลดขั้นตอนลงเป็นจำนวนมาก และกรมการพัฒนาชุมชนที่มีโครงการแต่ขาดหน่วยงานเชื่อมโยงส่งต่อไปถึง SME ได้ เป็นต้น

- ปัญหาความไม่สะดวกในการติดต่อกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) ของผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ที่เดิมต้องใช้ระยะเวลา แต่ปัจจุบันด้วยสถานการณ์โควิด-19 ทำให้สามารถติดต่อทางออนไลน์ แต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความชำนาญในการติดต่อทางออนไลน์ จึงต้องกลับไปรายงานท้องถิ่น แต่ก็ติดปัญหาทางด้านภาษาในการสื่อสารที่เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่นบางคนไม่สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ สุดท้ายต้องเดินทางไปที่ตัวจังหวัดเพื่อรายงานตัว ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง

- นโยบายการส่งเสริมของภาครัฐส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาธุรกิจสปามากกว่าธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทอื่น ๆ ทำให้การพัฒนาไม่ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมที่มีหลายประเภทตามคำนิยามของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่กำหนดไว้ รวมทั้งขาดการให้ความสำคัญในบางประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น ไฟป่าและค่าฝุ่น PM 2.5 ที่มีค่าสูง เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดท่องเที่ยวหลักบางแห่ง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

- การจัดการองค์ความรู้ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งในประเด็นของผู้สอนที่ไม่มีความรู้เพียงพอในการสอนอย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ให้บริการบางรายขาดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญอย่างเพียงพอ ขาดงานวิจัยและการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐที่ทันสมัยเป็นปัจจุบันเท่าทันกับของต่างประเทศ ซึ่งผลงานวิจัย และข้อมูลข่าวสารของต่างประเทศนับได้ว่ามีประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างมาก ขาดการจัดทำระบบฐานข้อมูลและการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอสำหรับบริการสปาและบริการนวดแผนไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้ง ขาดการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้ใช้บริการเกี่ยวกับมาตรฐานการให้บริการของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้งด้านผู้ประกอบการ สถานที่ และใบอนุญาตที่ถูกต้อง

- ขาดการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ ทั้งของหน่วยงานภาครัฐและระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวน้ำพุร้อน เป็นต้น ที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้แหล่งท่องเที่ยวพุร้อนยังขาดการพัฒนาที่เพียงพอ ขาดหน่วยงานที่เข้ามาวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพอย่างจริงจัง เช่น การแช่น้ำพุร้อนที่ช่วยรักษาคนที่เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาตให้หายได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ปัญหาในการเข้าถึงพื้นที่ของชุมชนบางแห่งซึ่งต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐที่จะช่วยส่งเสริมให้เข้าถึงและมีการพัฒนามากขึ้น เช่น การอัปเดตเส้นทางใน Google Map ให้เป็นปัจจุบันสำหรับการเดินทางเข้าสู่พื้นที่น้ำพุร้อน เป็นต้น หรือการทำสปาพื้นเมือง ที่ยังไม่มีหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง มีเพียงกิจกรรมการฝึกอบรมเท่านั้น เช่นเดียวกับการท่องเที่ยววิถีเกษตร ที่ขาดการเชื่อมโยงจากภาครัฐ ภาครัฐไม่มีข้อมูลของผู้ที่ดำเนินกิจกรรมชุมชน ขาดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและมาตรฐาน อย. เช่น สมุนไพร เป็นต้น และที่สำคัญคือธุรกิจที่จะก้าวไปสู่ระดับบนที่มีการลงทุนสูงและต้องมีการพัฒนาบุคลากร เช่น กลุ่มโรงพยาบาล เป็นต้น

มีบุคลากรด้านสุขภาพ / ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพร แต่ยังไม่สามารถส่งเสริมให้อยู่ในระดับบนได้ เนื่องจากขาดการบูรณาการของภาครัฐและภาคเอกชนดังกล่าว

- **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการทำความเข้าใจและรับรู้ถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแก่คนต่างชาติ** เช่น การสร้างสถานที่ดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติหรือการสร้างห้องพักรีสอร์ท ที่ชุมชนมองว่าควรให้การดูแลผู้สูงอายุคนไทยมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เป็นต้น รวมทั้ง ขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับกับภาระงานที่มีปริมาณมากขึ้น จำนวนเจ้าพนักงานในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการดูแลทางด้านความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจดูแลความปลอดภัยและไม่เป็นเจ้าพนักงานที่ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง

- **การดำเนินงานของโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยบางแห่งมีปัญหาปริมาณคนแก่และคนพักฟื้นมากเกินความสามารถของโรงพยาบาลที่จะรองรับได้ในระยะเวลานาน** เนื่องจาก ปัญหาไม่สามารถเบิกจ่ายสิทธิประกันสุขภาพได้ ทั้งผู้ป่วยชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ประกอบกับความไม่พร้อมของข้อมูลต่าง ๆ สำหรับส่งต่อคนไข้ไปสถานพยาบาลแห่งอื่น ๆ ที่ทำให้การค้นหาข้อมูลเพื่อการติดต่อเป็นไปได้ยากมาก

- **สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ยังคงเน้นหลักสูตรการสอนสาขาอาชีพที่ได้รับความนิยม โดยขาดหลักสูตรที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ** ถึงแม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวชุมชนที่ผสมผสานกับการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้เข้าถึงเยาวชนและกลุ่มคนรุ่นใหม่ แต่กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ก็ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนที่ผสมผสานกับการส่งเสริมสุขภาพที่ภาครัฐผลักดันให้เกิดขึ้น

- **ขาดการพัฒนาบริการเชิงสุขภาพที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน** การทำสปาพื้นเมืองเป็นกิจการของชาวบ้าน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง มีเพียงกิจกรรมการฝึกอบรมเท่านั้น

- **ผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชนยังไม่ได้มาตรฐาน** ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารที่ผลิตโดยวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการ SME ขนาดเล็ก ที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ชา ลูกประคบ เป็นต้น ส่วนใหญ่ไม่ได้รับใบรับรองมาตรฐานของ ออย. เนื่องจากติดปัญหาด้านสถานที่ผลิต อาคาร และทุน แต่สามารถขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้

- ข้อมูลต่าง ๆ อาทิ ร้านค้าปลีกจำหน่ายผลิตภัณฑ์สปา เสื้อผ้า เครื่องใช้ อุปกรณ์ออกกำลังกาย อาหารสุขภาพและอาหารเสริม อยู่อย่างกระจัดกระจาย ไม่มีการรวบรวมให้เป็นระบบฐานข้อมูลเพื่อนำมาใช้ทำการตลาดด้านอาหารเพื่อสุขภาพที่มีความโดดเด่นของจังหวัดเพชรบุรี เช่นเดียวกับงานวิจัยที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย ยากต่อการสืบค้น ถึงแม้ที่ผ่านมา มีงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (สสปน.) ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาเรื่อง Medical Hub Center และ Wellness Center ของพื้นที่อำเภอชะอำ-หัวหิน โดยการจับเชื่อมโยง (Matching) ของดีในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ กับโรงแรม และร้านอาหาร และมีการรวบรวมข้อมูลตามแบบฟอร์มผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ แต่ขาดกลไกกลางในการจัดการหรือขับเคลื่อนเพื่อการต่อยอดในเชิงพาณิชย์

- **ใบรับรองมาตรฐานพนักงานนวดที่ออกให้โดยโรงเรียนที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ** ไม่สามารถนำไปใช้รับรองพนักงานนวดที่จะไปทำงานในบางประเทศ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการขอใบรับรองมาตรฐานใหม่ในต่างประเทศ

### 3.4 กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและข้อจำกัด

- มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริการเชิงสุขภาพ ได้แก่ สปา และนวดเพื่อสุขภาพ หลายฉบับ สร้างภาระแก่ผู้ประกอบการ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ (1) การประกอบกิจการสปาเพื่อสุขภาพ เว้นแต่เป็นการให้บริการในสถานพยาบาล ตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล (2) การประกอบกิจการนวดเพื่อสุขภาพ เว้นแต่เป็นการให้บริการที่ได้รับใบอนุญาต (ตามข้อ (1) ข้างต้น) หรือในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล (3) การประกอบกิจการสถานที่อาบน้ำ อบไอน้ำ อบสมุนไพร เว้นแต่เป็นการให้บริการที่ได้รับใบอนุญาต (ตามข้อ (1) ข้างต้น) หรือในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล เป็น “กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ” ซึ่งกฎหมายให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่น กำหนดประเภทของกิจการบางกิจการหรือทุกกิจการตามที่รัฐมนตรีประกาศ ให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุม ภายในท้องถิ่นนั้น ในขณะที่ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ “สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ” ได้แก่ (1) กิจการสปา (เว้นแต่เป็นการดำเนินการในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล หรือการอาบน้ำ นวด หรืออบตัวที่เป็นการให้บริการในสถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัวตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ) (2) กิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม เว้นแต่การนวดเพื่อสุขภาพ หรือเพื่อเสริมความงามในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล หรือในหน่วยบริการสาธารณสุขของหน่วยงานของรัฐ หรือการนวดที่เป็นการให้บริการในสถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัวตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ และ (3) กิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจากผู้อนุญาต ซึ่งทำให้กิจการสปา และกิจการนวด จะต้องขออนุญาตตามกฎหมาย 2 ฉบับ ซึ่งเกิดความซ้ำซ้อนและเป็นภาระแก่ผู้ประกอบการ รวมทั้งมีผู้ประกอบการบางส่วนขออนุญาตตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เท่านั้น แต่ไม่ขออนุญาตตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559

- กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพขนาดเล็ก บางรายไม่สามารถเข้าถึงมาตรฐานหรือกฎระเบียบที่กำหนดได้ ตามกฎกระทรวงกำหนดให้ กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2563 ได้กำหนดให้ กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ทำให้ผู้ประกอบการดังกล่าวจะต้อง ขอรับใบอนุญาต ทั้งนี้ สถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในกิจการดังกล่าว อยู่ในวันก่อนออกกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ นั้น ผู้ประกอบการเดิมจะต้องปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องตามประกาศฯ ซึ่งกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้ให้ความรู้และผลักดันผู้ประกอบการให้สามารถขึ้นทะเบียนได้จำนวนมาก แต่เนื่องด้วยกิจการดูแลผู้สูงอายุมีหลายขนาด ทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถเข้าถึงมาตรฐานหรือกฎระเบียบที่กำหนดได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็ก จึงควรปรับมาตรฐานหรือกฎระเบียบให้มีหลายระดับหรือผ่อนปรนในบางเงื่อนไข เพื่อให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กที่ยังขาดความพร้อมสามารถขอรับใบอนุญาตได้ และสำหรับผู้ประกอบการที่ดำเนินการอยู่แล้วก่อนกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ก็ควรขยายระยะเวลาออกไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้รายที่ยังไม่พร้อมมีเวลาเตรียมตัวมากขึ้น



- การบริการส่งมอบนัดไปให้บริการตามบ้าน ยังไม่มีกฎหมายควบคุมเฉพาะ ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ดำเนินการควบคุมดูแลมิให้ผู้ให้บริการ (หรือพนักงานนัด) ออกไปให้บริการนอกสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเวลาทำงาน แต่ในปัจจุบันมีการจัดทำ Application ส่งพนักงานนัดไปให้บริการนอกสถานที่ เช่น ตามบ้าน เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ขัดกับกฎหมาย และไม่มีกฎหมายรองรับเกี่ยวกับการส่งพนักงานนัดไปให้บริการนอกสถานที่ และในส่วนของพนักงานนัดที่ไม่ประจำร้านก็ไม่มีกฎหมายบังคับเป็นการเฉพาะ จึงไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าพนักงานนัดผ่านการอบรมตามหลักสูตรหรือไม่ จึงเป็นอันตรายต่อผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ยังอาจมีการแอบแฝงขายบริการทางเพศ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยรวม นอกจากนี้ยังมีการบริการนอกสถานที่ในรูปแบบอื่น ๆ อีก เช่น การอยู่ไฟหลังคลอด เป็นต้น ที่นับว่าอันตรายอย่างมากต่อผู้ใช้บริการ

- ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเพียงพอในการออกกฎหมายรอง บางครั้งจึงมีการออกเกินเลยกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย และก่อให้เกิดภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการ พระราชบัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการ รัฐมนตรี หรืออธิบดี ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ในการออกกฎหมายรอง เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้อาจก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเพียงพอ บางครั้งจึงมีการออกเกินเลยกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย ก่อให้เกิดภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการเกินควร หรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์

- การออกกฎหมายใหม่บางฉบับสร้างภาระต้นทุนให้ผู้ประกอบการที่ต้องการเข้าอยู่ในระบบ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน อาทิ การออกกฎหมายใหม่ที่ใช้ GMP และ อย. มาใช้วัดมาตรฐานสินค้าและบริการของผลิตภัณฑ์ชุมชน ในขณะที่ผู้ประกอบการในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ประกอบกับเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้การจำหน่ายต้องหยุดชะงักลง ถึงแม้ที่ผ่านมา มีหลายหน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือ เช่น สวทช. ในการเอาวัตถุดิบทั้งหมดเข้าตรวจสอบในห้องปฏิบัติการ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของกระทรวงอุตสาหกรรม และ อย. ที่เคยเข้าสอนระบบทุกอย่างก่อนออกกฎหมายใหม่ เป็นต้น

- การกำหนดมาตรฐานของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ไม่ได้คำนึงถึงความสามารถของผู้ประกอบการขนาดเล็กกว่าสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ ส่งผลให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กจำนวนมากไม่เข้าระบบ มาตรฐานตามกฎหมายของสถานบริการสุขภาพ เช่น สปา ไม่ได้คำนึงถึงความสามารถของผู้ประกอบการขนาดเล็กกว่าจะสามารถทำได้หรือไม่ ไม่ได้มีการกำหนดว่าขนาดใหญ่ควรมีมาตรฐานอย่างไร ขนาดเล็กควรมีมาตรฐานอย่างไร ส่งผลให้ในปัจจุบัน มีผู้ประกอบการขนาดเล็กที่ปฏิบัติตามมาตรฐานมีจำนวนไม่มาก และมีผู้ให้บริการขนาดเล็กที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจำนวนมากที่เปิดให้บริการ ในขณะที่การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เข้ารับบริการบางรายได้รับอันตราย ถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิต

- ความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายมีความแตกต่างกันในแต่ละฉบับที่เกี่ยวข้อง อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาน้ำมันรั่วจากเรือที่ให้บริการนักท่องเที่ยว ที่ผู้ประกอบการมองว่ามีความเข้มงวดน้อยมาก ซึ่งแตกต่างจากการรับรองมาตรฐานของ อย. ที่มีความเข้มงวดมากทั้งขั้นตอนในการขอใบรับรองและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อาทิ การขอเลขทะเบียน อย. 1 เลขต่อ 1 ผลิตภัณฑ์เท่านั้น ค่าธรรมเนียมที่ถูก

มองว่าแพงมาก กระบวนการขอใบรับรอง อย. ทางออนไลน์ที่ชุมชนน้อยรายสามารถเข้าถึงได้ และยังขาดกฎหมายรองรับการใช้ระบบออนไลน์สำหรับการขึ้นทะเบียนใบอนุญาตของสปาหรือหมอนวด รวมทั้งความล่าช้าของกระบวนการพิจารณา ตลอดจนข้อกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องต่ออายุใบรับรองมาตรฐานทุก ๆ 3 ปี ซึ่งเป็นปัญหากับผู้ประกอบการบางรายที่ดำเนินธุรกิจขนาดเล็กเพียงคนเดียว

- **ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกกฎหมายรอง ทำให้เกิดภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการเกินควร** พระราชบัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการ รัฐมนตรี หรืออธิบดี ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ในการออกกฎหมายรอง เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้อาจก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเพียงพอ บางครั้งจึงมีการออกเกินเลยกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย หรือก่อให้เกิดภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการเกินควร หรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรการเรียนของหมอนวดที่กำหนดโดยส่วนกลางโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งในมุมมองของผู้ประกอบการโรงเรียน มีความเห็นว่าสิ่งที่ต้องมีในแต่ละหลักสูตรไม่สอดคล้องกับที่ระบุไว้ในกฎหมาย เช่น พื้นที่ต้อนรับนักเรียน คุณวุฒิครูผู้สอน สัดส่วนจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียนที่เหมาะสม เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่ายของแต่ละโรงเรียนในกฎหมายไม่ได้ระบุไว้ว่าเท่าไร หรือกรณีประกาศไม่รับรองพนักงานนวดที่กระทบถึงโรงเรียนและสถาบันที่สอนการนวดและออกใบประกาศรับรอง ทำให้พนักงานนวดต้องหาที่เรียนใหม่เพื่อเอาใบประกาศที่ต้องใช้ระยะเวลาเรียนถึง 120 ชั่วโมง และมีการขายใบประกาศอีกด้วย เป็นต้น

- **การตั้งเกณฑ์การขอมาตรฐานต่าง ๆ มักจะเป็นเกณฑ์ในระดับที่สูงโดยไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพของสถานประกอบการขนาดเล็กที่จะรองรับได้** ไม่ได้มีการตั้งระดับว่าขนาดใหญ่ควรมีมาตรฐานอย่างไร ขนาดเล็กควรมีมาตรฐานอย่างไร ส่งผลให้ในปัจจุบัน มีผู้ประกอบการรายย่อยที่เข้าระบบของ สบส. จำนวนไม่มาก ทำให้เกิดปัญหาร้านนวดทั่วไปนำการรักษามาใช้ในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ส่งผลให้ผู้เข้ารับบริการได้รับอันตราย มีการบาดเจ็บและเสียชีวิต มาตรฐานที่กำหนดไว้ของภาครัฐส่วนใหญ่ครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งบางครั้งเกินความสามารถของชาวบ้านที่จะไปถึงได้ และไม่สามารถนำมาใช้ได้เป็นมาตรฐานเดียวกันกับผู้ประกอบการทุกราย ตัวอย่างเช่น กิจการดูแลผู้สูงอายุ มีปัญหาค่อนข้างมากในการขึ้นทะเบียนสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุตามกฎหมายกระทรวงภายใต้พระราชบัญญัติสถานประกอบการสุขภาพ โดยต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพประกาศ ถึงแม้กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้ให้ความรู้และผลักดันผู้ประกอบการให้สามารถขึ้นทะเบียนได้จำนวนมาก แต่เนื่องด้วยกิจการดูแลผู้สูงอายุมีหลายขนาด ทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถเข้าถึงมาตรฐานหรือกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นได้ กลุ่มดูแลกิจการผู้สูงอายุนับได้ว่าเป็นสถานประกอบการน้องใหม่ภายใต้ พรบ. สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ซึ่งในช่วงแรกอาจเป็นปัญหาและอุปสรรคกับผู้ประกอบการ

- **การออกกฎหมายที่เป็นมาตรฐานยอมรับโดยทั่วไปบางครั้งอาจไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ** ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคาสูง แต่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีมาตรฐานสูง ซึ่งเกิดค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนของสินค้าและบริการที่มักจะมีปัญหาเงินทุนไม่เพียงพอในการปรับเปลี่ยนสถานประกอบการ และไม่สามารถผลักภาระไปยังผู้บริโภคได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยจึงทำให้ไม่สามารถเข้าสู่ระบบมาตรฐานได้ในที่สุด

- ปัญหาทางด้านสิทธิทำกินและที่อยู่อาศัยนับได้ว่าเป็นต้นทางที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาระบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้อย่างครบวงจร เช่น การรับรองมาตรฐานการประกอบกิจการที่พักของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นต้น ที่ต้องมีหลักฐานทางโฉนด หรือ นส.3 ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่ไม่ผ่านการตรวจประเมินตามเกณฑ์ของ สปก. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สาเหตุจากนโยบายของภาครัฐและกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ อาทิ นโยบายเขตอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก (EEC) ที่ทำให้ที่ดินเป็นจำนวนมากหายไป นโยบายการเพิ่มพื้นที่ป่า เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทั้งด้านสมุนไพร และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากมีกฎหมายใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เป็นต้น และกฎหมายเก่า เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2481 เป็นต้น ที่ทำให้เกิดการควบคุมไม่ว่าจะเป็นป่าสงวนหรือป่าถาวร ทั้งที่ในปัจจุบัน ประชากรมีการกระจายตัวและการประกอบอาชีพไปในทุกพื้นที่ ซึ่งรวมถึงในเขตพื้นที่ควบคุมดังกล่าว นอกจากนั้น ยังมีกฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ โดยเฉพาะในบางจังหวัด เช่น จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น ที่มีกฎหมายเฉพาะฉบับหนึ่ง คือ พระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2481 ซึ่งเป็นการขอใช้พื้นที่ดินทหารซึ่งมีอยู่ 3 ล้านไร่ในจังหวัดกาญจนบุรี รวมกับที่ดินอุทยานรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่เป็นเขตห้ามล่า ภายใต้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเนื้อที่ 7.2 ล้านไร่ เท่ากับพื้นที่ใช้ประโยชน์สำหรับประชาชนหายไปจากกฎหมายสองฉบับนี้จำนวน 10 กว่าล้านไร่ มีพื้นที่เพียง 2 ล้านไร่ที่ใช้สำหรับทำมาหากินทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการเกษตร ทางด้านความเป็นอยู่ของประชาชน

- ภาษีท้องถิ่นที่เรียกเก็บกรณีการปรับเปลี่ยนธุรกิจที่พักแบบวิถีชุมชนจากโฮมสเตย์มาเป็นโฮมลodge เป็นภาระด้านค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น เนื่องจาก มีอัตราภาษีที่เรียกเก็บสูงกว่ามาก ถึงแม้เป็นวิธีการเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาไม่ผ่านการตรวจประเมินตามเกณฑ์โฮมสเตย์ของหน่วยงานอื่น เช่น สปก. เป็นต้น

- ประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการในระดับรากหญ้า เช่น วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำให้มีการกระทำที่ผิดกฎหมายและระเบียบเป็นจำนวนมาก รวมทั้ง ส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงกฎหมายและข้อระเบียบต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากได้ อาทิ ผู้ประกอบการใหม่ที่ทำธุรกิจสปาส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าการเริ่มต้นที่อาคารสถานที่เป็นจุดสำคัญ แต่ไปเช่าอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น ก็ต้องมีความรู้เกี่ยวกับอาคารสถานที่ว่าชั้นบนมีพื้นที่เหมาะสมสำหรับติดตั้งน้ำหรือมี มีทางหนีไฟหรือไม่ หรือการรับรู้และความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับกระบวนการขอรับรองมาตรฐาน จนทำให้บางครั้งเกิดความเข้าใจผิดต้องเสียค่าธรรมเนียมสูงกว่าที่ควรจะเป็น

- สถานประกอบการ SME ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องของการไม่พร้อมทางการเงินที่ใช้ในการปรับปรุงสถานประกอบการให้สอดคล้องตามเกณฑ์ที่ อย. กำหนด ทั้งในเรื่องของสภาพแวดล้อม ความสะอาด เครื่องมือ และการแต่งกาย ส่งผลให้โรงแรมและธุรกิจเชิงสุขภาพส่วนหนึ่งไม่สามารถปรับรูปแบบให้เป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพขนาดเล็กที่สามารถดำเนินการที่หนักก็ได้ เนื่องจากติดปัญหาข้อกำหนดด้านสุขอนามัย และใบรับรองมาตรฐาน อย.

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำหน่วยงาน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายสาธารณสุข เป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายและการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ประกอบการ และในแต่ละที่จะใช้ดุลยพินิจแตกต่างกัน

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การทำงานของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เช่น การท่าลาดของ ททท. เป็นต้น ต้องใช้เวลานาน เนื่องจากต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นของขอบเขตความครอบคลุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกฎหมายคุ้มครองชาวต่างชาติในการเข้ามาบริการรักษาสุขภาพ
- ปัญหาที่เกิดจากข้อกำหนดหรือข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของประเทศไทยในการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์และพยาบาล เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะการเข้ามาเปิดสถานศึกษาของชาวต่างชาติในประเทศไทย
- กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีปัญหาทั้งตัวกฎหมายและการนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะเรื่องของค่า PM 2.5 ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอันเกิดจากการเผาอ้อย การเผาในพื้นที่ป่าและพื้นที่อุทยาน การเผาในพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม
- มาตรการด้านการแพร่ระบาดของโควิด-19 หรือมาตรการของจังหวัดส่วนหนึ่งมีผลกระทบต่อกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึง 30 กันยายน 2565 เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมการติดเชื้อโควิด 19 ตามที่กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด สำหรับคนต่างด้าวที่ประสงค์จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวโดยเรือสำราญและกีฬา (เรื่ออร์ซ) ในราชอาณาจักร เป็นต้น
- กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการควบคุมอย่างเข้มงวด เช่น การดึงข้อมูลจากบัตรประชาชนเข้าสู่ระบบเทคโนโลยีเป็นเรื่องผิดกฎหมาย เป็นต้น ทำให้การส่งข้อมูลผู้ป่วยข้ามสถานพยาบาลค่อนข้างยุ่งยาก โดยเฉพาะการส่งข้อมูลข้ามประเทศ
- ข้อจำกัดของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสอบใบประกอบวิชาชีพของบุคลากรเชิงสุขภาพ ที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น ทำให้บุคลากรชาวต่างชาติไม่สามารถขอใบประกอบวิชาชีพเพื่อเข้าทำงานในประเทศไทยได้ เช่นเดียวกับบุคลากรของไทยที่ไม่สามารถไปทำงานต่างประเทศได้ ต้องสอบใหม่อีกครั้ง นอกจากนี้ ใบรับรองมาตรฐานที่ออกให้ในประเทศไทยไม่สามารถนำไปใช้รับรองได้ในบางประเทศ ทำให้ต้องเสียทั้งเงินและเวลาในการขอใบรับรองมาตรฐานใหม่ในต่างประเทศ
- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีข้อระเบียบมากจนเป็นอุปสรรคต่อการโฆษณาสินค้าและบริการเพื่อสุขภาพได้อย่างเต็มที่ เช่น การรักษาแบบแผนไทยบางอย่าง เป็นต้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าวกรมแพทย์แผนไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ แต่เน้นเรื่องของการจดทะเบียนเป็นหลัก นอกจากนี้ การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐขาดความเหมาะสม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของกฎหมายดังกล่าวได้ เช่น กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้ออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและสถานประกอบการผู้ที่พักพิงหรือผู้สูงอายุ โดยมีวิธีแนะนำและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กฎหมายดังกล่าวทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางจังหวัด และ อสม. แต่จนถึงปัจจุบันมีสถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียนภายใต้กฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยมีเพียง 3 แห่งใน 4 จังหวัดเท่านั้น

- กฎหมายออกมาเพื่อควบคุมแต่ไม่ได้สนับสนุน ทำให้ในข้อเท็จจริงบางครั้งผู้ที่ทำถูกกฎหมายโดนเพ่งเล็งแต่ผู้ที่ทำผิดกฎหมายได้รับการละเลยเพราะผู้ดูแลกฎหมายมองไม่เห็น เช่น กรณีของร้านนวดเถื่อนที่เห็นว่าทำได้ก็เลยไม่เข้าระบบ เป็นต้น ทำให้ชุมชนขาดความสามารถและโอกาสในการปรับใช้ข้อกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อการพัฒนา เนื่องจาก ยังไม่มีกฎหมายที่ออกมาเพื่อการสร้างรายได้สำหรับแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทำให้ภาพของผลตอบแทนที่ได้รับจากแหล่งทุนของทุกองค์กรที่นำมาส่งเสริมขาดความชัดเจน เช่น มาตรฐานอาคาร จะเป็นกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการหากมีการปรับปรุงอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง แต่จะติดปัญหาที่ต้องมีเรื่องของเงินทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง ในส่วนของกฎหมายอื่น ๆ เช่นกัน ที่ยังไม่เอื้อประโยชน์ต่อการผลิต เช่น การผลิตฟ้าทะลายโจร เป็นต้น ที่ปัจจุบันยังไม่มี การออกมารับรองอย่างเป็นทางการที่ชัดเจน

- การออกกฎหมายบางฉบับไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ขาดความยืดหยุ่นของกฎหมาย เนื่องจาก ผู้ออกกฎหมายไม่ได้ลงพื้นที่จริง ทำให้ไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของพื้นที่ ทำให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ยกตัวอย่างเช่น ประกาศเรื่อง สถานประกอบการต่าง ๆ จะต้องได้มาตรฐาน SHA และ SHA+ เป็นต้น ที่ประกาศวันนี้มีผลบังคับใช้วันเดียวกับที่ประกาศ ทำให้ผู้ประกอบการเตรียมตัวไม่ทัน เสียโอกาสในการสร้างรายได้ซึ่งฝืดเคืองอยู่แล้วในช่วงโควิด-19 หรือกรณีที่ภาครัฐต้องการจะผูกกฎหมายเอาไว้แต่ภาคเอกชนไปต่อไม่ได้ ก็ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายหรือแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขกฎหมายแต่ละฉบับต้องใช้เวลา ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการบางรายต้องทำในสิ่งที่ไม่ถูกกฎหมาย เช่น ประกาศห้ามการจำหน่ายแอลกอฮอล์ แต่บางแห่งมีการลักลอบจำหน่าย หรือกรณีของพระราชบัญญัติดูแลผู้สูงอายุ กฎหมายประกาศออกมาบังคับใช้ แต่สถานประกอบการและสถานศึกษาที่สอนให้ดูแลผู้สูงอายุปรับตัวไม่ทันเพราะกฎหมายออกมาบังคับเร็วเกินไป

- พระราชบัญญัติคือ กฎหมายแม่ที่จะมีการออกอนุบัญญัติตามมาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม แต่ปัญหาคือ ผู้ปฏิบัติไม่สามารถปฏิบัติตามได้ทัน ที่สำคัญคือ พรบ.ที่ออกมามีการตีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลการตรวจสอบ เช่น การใช้น้ำในสปา บางจังหวัดบังคับให้มีอ่างอาบน้ำ ในขณะที่บางจังหวัดไม่บังคับ เนื่องจากกฎหมายบอกว่าการใช้น้ำเพื่อสุขภาพแต่ไม่ได้พูดถึงเรื่องของอ่างอาบน้ำ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่บางจังหวัดบังคับให้ผู้ประกอบการต้องมีอ่างอาบน้ำให้ได้ เช่น อ่างแช่เท้า เป็นต้น หรือกรณีของการอบสมุนไพรที่ถือว่าไม่ใช่การใช้น้ำเพื่อสุขภาพ

- ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับสถานประกอบการนวดเพื่อสุขภาพที่ผิดกฎหมาย ปัจจุบันมีสถานประกอบการนวดเพื่อสุขภาพจำนวนมากที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ใช้พนักงานนวดที่ไม่ผ่านการอบรม และมีแอบแฝงค้าประเวณี ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ และก่อให้เกิดภาพลักษณ์เชิงลบต่อบริการสุขภาพของไทย โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ทำให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ทั้งที่มีศักยภาพ

- มีการลักลอบนำทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลอื่นไปศึกษาและจดสิทธิบัตรเป็นของตนเอง โดยที่เจ้าของไม่ทราบ เช่น การนำตำรับยาของหมอยาพื้นบ้านไปศึกษาและจดสิทธิบัตรเป็นของตนเอง ทำให้เจ้าของที่แท้จริงได้รับความเสียหาย ไม่สามารถนำไปรักษาคนไข้

- กฎระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง และกฎระเบียบอื่น ๆ บางเรื่องเป็นข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากไม่ให้นำงบประมาณมาใช้ในพื้นที่เอกชน เช่น การจัดหา

สถานที่รองรับการกักตัวผู้ป่วยโควิด-19 กรณีเร่งด่วน ที่ต้องรอประกาศออกมาเฉพาะเรื่องเพื่อให้สามารถนำเงินงบประมาณบางส่วนออกมาใช้ในการให้บริการประชาชนได้

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันยังขาดกฎหมายในเรื่องของเทเลเมดิซีน (Telemedicine)
- ปัญหาการคุ้มครองสิทธิที่ในบางพื้นที่มีการละเลยซึ่งนับว่าเป็นเรื่องอันตรายมาก คงต้องยอมรับว่าในอนาคตจะมีชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เรื่องการคุ้มครองสิทธิเป็นเรื่องที่ต้องระวังและให้ความสำคัญเป็นอย่างสูง แต่กฎหมายไม่เอื้อประโยชน์ โดยเฉพาะในเรื่องของการรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมของประเทศไทยในรูปของสมุนไพรไทยที่มีมากกว่า 100 ชนิดที่ถูกจดทะเบียนและนำไปผลิตเป็นยาและสกัดกลับมาขายในราคาที่แพง โดยการอ้างสิทธิจากการจดสิทธิบัตรไว้ในต่างประเทศ

### 3.5 แนวทางการปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค (เสนอโดยผู้เข้าร่วมประชุม)

- ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการเพิ่มเติมกฎหมายใหม่ ๆ และการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ในปัจจุบันที่เป็นจริงของผู้ประกอบการ รวมทั้งสามารถรองรับกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งควรออกในลักษณะเป็นแบบกลาง ๆ สามารถใช้ได้กับทุกพื้นที่ ในระยะเวลาที่เหมาะสมสามารถปฏิบัติได้จริง กฎหมายต้องออกมาเพื่อรู้ทันและส่งเสริมหรือดูแลภาคธุรกิจให้เติบโต ไม่ใช่ออกมาเพื่อควบคุมและบังคับเพียงอย่างเดียว ถึงแม้ว่าจะล่าช้า แต่การออกกฎหมายไม่ควรส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งควรดำเนินการควบคู่กับการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐในการสร้างและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้ต่อยอดและสามารถปรับตัวรองรับกับกฎหมายที่ออกมาใหม่

- กระบวนการปรับปรุงกฎหมายจะต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์ประกอบหลัก ๆ 4 ส่วน ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้ดำเนินการ ผู้ให้บริการ และประชาชนที่ไปรับบริการ ต้องมีการพิจารณามาตรฐานที่เข้มงวดพอสมควร ในส่วนการดำเนินการ กฎหมายจะต้องปรับปรุงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ เช่น การยื่นขอใบอนุญาต และการชำระค่าธรรมเนียมผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น การออกกฎระเบียบต้องเพื่อการส่งเสริมในทุกด้าน ไม่ใช่เพียงเพื่อเข้ามาควบคุมและบังคับ ควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกฎหมายที่นำมาบังคับใช้มาแล้วมากกว่า 5 ปี มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการออกกฎหมายระบบจัดแจ้ง และระบบการขออนุญาต ซึ่งระบบจัดแจ้งเป็นประเด็นที่นำเสนอต่อสำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ปยป.) และสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย (DRI) เนื่องจาก การให้บริการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพมีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย และสุขอนามัย ทำให้มองว่า ผู้ให้บริการของสถานบริการยังควรเข้าสู่ระบบการขออนุญาตและการควบคุมมาตรฐาน

- การบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบัน ควรนำมาใช้กับเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษต่าง ๆ โดยเฉพาะเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่จะสามารถผลักดันกฎหมายต่าง ๆ ให้ออกมาบังคับใช้ได้อย่างชัดเจนและรวดเร็ว เนื่องจาก มี พรบ. รองรับที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมหรืออุตสาหกรรมที่มีความสนใจในการเข้าไปพัฒนาในพื้นที่ โดยอาจดำเนินการในรูปแบบของ Role Model แต่จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อมีข้อสรุปที่ชัดเจนว่ากฎหมายอะไรบ้างที่ปัจจุบันมีปัญหา แล้วนำไปปรับใช้ในพื้นที่ EEC

ปัจจุบัน นอกจากพื้นที่ EEC ดังกล่าวแล้ว กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ได้มีความเคลื่อนไหวที่จะร่วมมือกับภาคเอกชนในกลุ่มพื้นที่อันดามันภาคใต้ มีจังหวัดภูเก็ตเป็นแกนนำในการจัดทำพื้นที่พิเศษเรียกว่า AWC โดยการนำกฎหมายหรือวิธีการในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไปใช้ใน พื้นที่พิเศษดังกล่าว ทั้งนี้ การจัดตั้งและดำเนินการในรูปแบบพื้นที่พิเศษได้ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ รวมทั้งต้องใช้เวลาทางราชการในการปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- กฎหมายแต่ละฉบับควรมีหน่วยงานที่ออกใบอนุญาตและหน่วยงานที่กำกับดูแลเป็นหน่วยงานเดียวกันและดำเนินการให้ครบวงจรเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการขออนุญาต เช่น สินค้าหรือบริการบางประเภท ต้องไปขอ อย. และต้องไปขออนุญาตภายใต้สาธารณสุขด้วย เป็นต้น โดยมองว่ากิจการที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญ ควรดำเนินการโดยสาธารณสุข เพื่อลดปัญหาขาดบุคลากรเฉพาะทาง เช่น วิศวกรโรงงานสำหรับการตรวจ โรงงาน เป็นต้น โดยยึดถือตามระเบียบที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก ซึ่งเรื่องนี้ ทางกระทรวงมหาดไทยเริ่มดำเนินการในปัจจุบันคือ ผู้ประกอบการสามารถขอใบอนุญาตในที่หนึ่งได้แต่แนบใบคำขออื่น ๆ ในใบอนุญาตเดียวกันในครั้ง เดียวกัน หรือในกรณีของธุรกิจเชิงสุขภาพที่ขอใบอนุญาตใบเดียวแต่มีการระบุว่าจะทำเป็นธุรกิจที่ อันตรายต่อสุขภาพแล้วดำเนินการไปพร้อมกัน ถึงแม้จะมีค่าใช้จ่ายสูงแต่เป็นแนวทางที่ผู้ประกอบการต้องการ

- ตัวแทนภาครัฐในระดับต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกับผู้ประกอบการในระดับรากหญ้า เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และ อบต. เป็นต้น ควรมีบทบาทและหน้าที่ในการให้ความรู้แก่ประชาชนและกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านหลักการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมกฎหมายใน ประเด็นหลัก ๆ เช่น ที่เกี่ยวข้องกับตนเองตั้งแต่เกิดจนตาย เรื่องของคุณภาพชีวิต และการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

- ควรมีการปรับปรุงแก้ไขนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทำกินและที่อยู่อาศัยของ ประชาชนให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการและสภาพทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ นโยบายเขตอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก และนโยบายเพิ่มพื้นที่ป่าร้อยละ 40 ของรัฐบาล ที่มี กฎหมายเกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 25481 พระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2481 ที่เกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ดินทหาร และพระราชบัญญัติอุทยาน แห่งชาติ พ.ศ. 2562 กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม และกฎหมายการปฏิรูปที่ดิน ที่ก่อให้เกิดปัญหาที่ดินที่ยังไม่มี เอกสารสิทธิ แต่มีหอพักอยู่ในเขต สปก. ถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ดี แต่เทศบาลขาดบุคลากรหรืออำนาจเพียงพอ เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตหรือควบคุมให้ดำเนินการอย่างถูกต้องได้

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการ รวมทั้งผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะกฎหมายหลักอย่างเช่น พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ที่มีข้อ ปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อมั่นและมาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภค มีการนำมาตรฐานสากลมาใช้เป็น แบบอย่างสำหรับการกำหนดมาตรฐานของสินค้าและบริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การปฏิบัติตาม มาตรฐานตลอดจนข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่พรั่งพร้อมของประเทศไทย เป็นต้น

- ควรมีการตั้งกฎเกณฑ์หลายระดับ เช่น หลักสูตรที่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพในต่างประเทศ และ หลักสูตรนวดแผนไทย เป็นต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการระดับรากหญ้าสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ โดย สบส. สามารถนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปใช้กับผู้ประกอบการรายย่อยทั่วประเทศ นอกจากนั้น ควรจัดให้มีการสำรวจ

สถานประกอบการที่ยังไม่เข้าระบบ สบส. ให้เข้าในระบบ ส่วนพนักงานนวดที่ไม่ได้ผ่านการอบรมตามหลักสูตร ก็จัดให้มีการอบรมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างจริงจัง

- ควรพิจารณาแก้กฎหมายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชน กฎหมายกลางมักจะเป็นปัญหากับผู้ปฏิบัติ เนื่องจาก มีทั้งผู้ที่ปฏิบัติตามและผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

- ควรมีการตั้งมาตรฐานระดับท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพของชาวบ้าน และคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่สมควรได้รับการกำหนดมาตรฐานที่สำคัญ อย่างเช่น มาตรฐาน ออย. เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันเกณฑ์การวัดมาตรฐานควรแบ่งเป็นระดับตามศักยภาพของสถานประกอบการโดยไม่ใช้เกณฑ์เดียวกันทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ควรให้ความสำคัญกับประเด็นด้านความสะอาดและความปลอดภัยเป็นหลักที่กำหนดไว้ในเกณฑ์ทุกระดับ

- ควรให้ระยะเวลาสำหรับสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับมาตรฐานมากขึ้น น่าจะช่วยให้ขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างถูกต้องตามที่ราชการกำหนด ทั้งนี้ สบส. จะต้องแสดงบทบาทในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎกระทรวงเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน เพื่อลบภาพพจน์ของการเป็นผู้ควบคุมและกำกับในสายตาของผู้ประกอบการ ควรควบคุมให้มีการดำเนินการอย่างเคร่งครัดสำหรับสถานบริการที่ต้องการปรับรูปแบบการให้บริการในลักษณะของสถานพยาบาลมาเป็นสถานดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดลักษณะและมาตรฐานแยกไว้อย่างชัดเจน เช่น มีวิศวกรตรวจสอบสถานที่ มีมาตรการด้านความปลอดภัยของการให้บริการ และมีถึงดับเพลิงและเครื่องมืออุปกรณ์ในการระงับอัคคีภัยต่าง ๆ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ควรเร่งดำเนินการอย่างจริงจังกับกิจการที่ไม่ถูกต้องที่อาจจะทำให้เกิดผลกระทบในภาพรวมได้

- การส่งเสริมบางอย่างไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายหรือระเบียบใหม่ ยกตัวอย่างเช่น กรณีของบ่อน้ำพุร้อน ที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติซึ่งมีกฎหมายเฉพาะในการใช้ประโยชน์พื้นที่ ถ้ามีการสร้างกฎหมายใหม่เหมือนกับต่างประเทศอาจจะไม่สะดวก เพราะมีการใช้กฎหมายที่ครอบคลุมในวงจำกัด อาจจะไม่เหมาะสมที่ออกมาเป็นกฎหมาย

- ภาครัฐที่มีหน้าที่ควบคุมและดูแลกฎหมาย ต้องส่งเสริมความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนรู้ถึงข้อกฎหมายและข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง

- ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดกับผู้ประกอบการสปาและนวดแผนไทยที่ไม่ได้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ (ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559) มีการใช้พนักงานนวดที่ไม่ได้ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่สอนโดยโรงเรียน/สถาบันที่อนุญาตโดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ทำให้อาจเกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการ บางส่วนแอบแฝงขายบริการทางเพศ ซึ่งมีการเปิดดำเนินการให้เห็นทั่วไป สร้างภาพลักษณ์เชิงลบต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มคุณภาพจะไม่ใช้บริการ

- ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับการขอใบรับรองมาตรฐาน กฎหมายเกี่ยวกับกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาที่มีส่วนผสมของสมุนไพรอื่น ๆ เป็นต้น เพื่อให้สามารถเตรียมตัวได้อย่างถูกต้อง สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย



- ความปลอดภัยในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ ควรมีระบบป้องกันการเกิดเหตุร้าย / จัด Safety Zone ติดตั้งกล้องวงจรปิด อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อภปร.) ดูแล รวมทั้งความคุ้มครองภายใต้ พรบ.คอมพิวเตอร์ กรณีประเด็นข่าวเท็จ (Fake News) ทางออนไลน์ที่ทำให้เสียชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว
- ควรทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดในการผลิตแพทย์และพยาบาล เพื่อรองรับกับการเข้ามาเปิดสถานศึกษาของชาวต่างชาติให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- ควรมีข้อกำหนดสำหรับพระราชบัญญัติโรงแรม เรื่องการปรับสภาพของโรงแรมให้เป็นสถานที่ที่สามารถดูแลเรื่องบริการด้านสุขภาพและผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว
- ควรมีการแก้ไขกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับค่า PM 2.5 เพื่อให้เมืองท่องเที่ยวหลัก เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น เป็นเมืองสุขภาพ และควบคุมดูแลให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างจริงจัง
- พิจารณาผ่อนคลายเงื่อนไขของมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่กำหนดไว้ภายใต้ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้รองรับกับคนต่างด้าวบางกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง เช่น กลุ่มที่เดินทางด้วยเรือยอร์ช เป็นต้น
- ควรปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เปิดกว้างสำหรับการบริการทางการแพทย์ให้สะดวกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับการส่งข้อมูลผู้ป่วยข้ามสถานพยาบาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสอบใบประกอบวิชาชีพของบุคลากรเชิงสุขภาพที่สามารถใช้ได้ อย่างเป็นสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งกับบุคลากรของไทยและชาวต่างชาติ
- ควรมีการแก้ไขระเบียบเบิกจ่ายของภาครัฐให้สามารถเบิกจ่ายตามสถานการณ์ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง (แก้ไขระเบียบแบบตรงไปตรงมา) เพื่อให้ประชาชนที่เป็นต้นทางได้รับประโยชน์
- ภาครัฐควรดำเนินการปลดล็อคเพื่อให้ทุกจังหวัดสามารถมอบสิทธิให้นักศึกษาในสถาบันของตนได้ ไม่ใช่แค่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง รวมทั้งข้อกำหนดเรื่องระยะเวลาในการส่งหลักฐานภายใน 90 วัน ที่ถ้าไม่ทันก็หมดสิทธิ
- ควรมีการแก้ไข พรบ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ถึงสุขลักษณะอนามัยของผู้ให้บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้มากขึ้น
- ควรพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายผังเมืองรวมของแต่ละจังหวัด เนื่องจากราคาที่ดินในจังหวัดท่องเที่ยวหลัก เช่น จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น มีราคาสูงมาก ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมโรงงานผลิตเครื่องมือแพทย์และการผลิตยาที่ทำพื้นที่ได้ยาก และต้องลงทุนทางด้านที่ดินในราคาสูง
- ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการเพิ่มเติมกฎหมายใหม่ ๆ และการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งสามารถรองรับกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

- ควรพิจารณาปรับปรุงกระบวนการขั้นตอนของการให้บริการโดยหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรภาครัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะในหน่วยงานที่ต้องติดต่อกับนักท่องเที่ยวหรือชาวต่างชาติกลุ่มพิเศษที่เข้ามาพำนักระยะยาวในประเทศไทย (Long Stay) เพื่อเข้ารับการรักษาทางการแพทย์และบริการส่งเสริมสุขภาพ

### 3.6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- ถ้าประเทศไทยสามารถสร้างจุดขายใหม่ ๆ อาจทำให้ถึงแม้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจะมีจำนวนน้อยกว่าในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์โควิด-19 แต่มูลค่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวอาจสูงขึ้นมากกว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มได้ โดยจะต้องนำอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นขึ้นมา เช่น สมุนไพร และผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งต้องผ่านการวิจัยรับรองประโยชน์ต่อสุขภาพจากสถาบันต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ หรือการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในรูปแบบของน้ำพุร้อนทุกแห่งที่มีอยู่ใน 27 จังหวัดทั่วประเทศ เป็นต้น เพื่อสร้างเศรษฐกิจใหม่ (New Economy) ให้กับประเทศไทย โดยต้องแก้ไขปัญหาหลัก อาทิ การเข้าถึงแหล่งน้ำพุร้อนและน้ำตกร้อน ข้อจำกัดของการใช้พื้นที่ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทำให้ไม่มีบริการใด ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งประเด็นทางด้านมาตรฐานน้ำพุร้อน ซึ่งต้องมีการพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์ต้นน้ำธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้เพื่อให้มีธรรมชาติหลงเหลือไว้ในอนาคต

- ควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันของภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยให้พื้นที่ที่มีทรัพยากรพร้อมสำหรับการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยภาครัฐมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและมีการผสมผสานประเด็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับนโยบายด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่เกษตรอินทรีย์ สันทนาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาจังหวัด ที่มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับผลักดันนโยบายให้ไปสู่การปฏิบัติ และที่สำคัญคือ การมีหน่วยงานเจ้าภาพหลัก (One Stop Service) เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างกระชับฉับไว

- ควรให้ความสำคัญกับการใช้ตลาดนำทุกเรื่อง การท่องเที่ยวล้นแล้วแต่เป็นเรื่องของการตลาด การตลาดเป็นการวางแผนระบบความคิดการดำเนินงานทางการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการขนส่งและกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งการเดินทาง การสื่อสาร และผลิตภัณฑ์ ทำให้มองเห็นภาพได้เลยว่าถ้ามีการฟื้นฟูภูมิปัญญาขึ้นมา ผลที่เกิดขึ้นคือ ชุมชน หรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สนับสนุนเรื่องของสปาขึ้นได้หลาย ๆ เรื่อง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นผลิตภัณฑ์อย่างเดียว อาจจะเป็นสถานที่หรืออื่น ๆ

- ประเด็นหลักที่ควรให้ความสำคัญสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาทิ การใช้กระบวนการวิจัยในการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบบูรณาการ การสนับสนุนให้มีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างกัน เช่น ข้อมูลประวัติคนไข้ที่เชื่อมต่อกันระหว่างคลินิกทั้งของเอกชนและสถานพยาบาลของรัฐ และสามารถดูประวัติของคนไข้เชื่อมต่อกันได้ เป็นต้น การเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรภาครัฐทั้งในเชิงปริมาณให้เพียงพอและมีองค์ความรู้ในเชิงธุรกิจที่สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้อย่างเป็นรูปธรรม การจัดทำโมเดลต้นแบบวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก เพื่อ

นำไปเผยแพร่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่ม OTOP และการเป็นศูนย์รวมบริหารจัดการข้อพิพาทระหว่างนักท่องเที่ยวต่างชาติกับระบบสาธารณสุขไทยทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เพื่อหลีกเลี่ยงภาระด้านงบประมาณของประเทศ

- สสว. ควรเข้ามามีบทบาทสำคัญในเชิงนโยบาย การผลักดัน ต่อสู้ หนุนเสริม รวมทั้งประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนมากขึ้นตามหลักวิชาการภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นบูรณาการดังกล่าว เพื่อให้กระบวนการพัฒนาสามารถสร้างการเรียนรู้ สร้างการรับรู้ พัฒนาศักยภาพ และต่อยอดกฎระเบียบที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ควบคู่กันไป นอกจากนี้ ควรเพิ่มบทบาทการเป็นพี่เลี้ยง จัดฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องอาหารและเครื่องดื่มในระยะเร่งด่วนเพื่อรองรับการเปิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพ ให้ความช่วยเหลือในการปรับรูปแบบการทำธุรกิจเป็นโรงแรมเสริมสุขภาพขนาดเล็ก โดยการให้ความรู้ ความสามารถในการเข้าถึงใบรับรองมาตรฐานของ อย. รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของผู้ที่สนใจในอาชีพพนักงานนวดให้มีความรู้ ความสามารถได้มาตรฐานตามที่อยู่ประกอบการ ต้องการ ตลอดจนหลักสูตรการอบรมที่มุ่งเน้นความสามารถในการใช้ภาษาทั้งภาษากลางและภาษาต่างประเทศ เพื่อเพิ่มความสามารถในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการ

- หน่วยงานภาครัฐต้องมีทัศนคติและแนวคิดด้วยกระบวนการใหม่ ๆ ยกตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวจังหวัดต้องเร่งดำเนินการจัดโซนและสิทธิครอบครอง ด้วยมีกลไกในการดำเนินงานในรูปของคณะอนุกรรมการ แล้วถึง 3 ชุด หน่วยงานที่ขอใช้พื้นที่ราชพัสดุต้องคืนการเข้าครองพื้นที่ที่ไม่สามารถดูแลได้ และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอที่จะเข้ามาดูแล ซึ่งปัจจุบันไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นข้อมูลเดียวกัน เชื่อถือได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง สร้างระบบเครือข่ายเข้าถึงทุกหน่วยงานและทุกองค์กรอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีการสนับสนุนงบประมาณช่วยเหลืออย่างจริงจัง

- ควรพิจารณาปรับปรุงกระบวนการขั้นตอนของการให้บริการโดยหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรภาครัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะในหน่วยงานที่ต้องติดต่อกับนักท่องเที่ยวหรือชาวต่างชาติกลุ่มพิเศษที่เข้ามาพำนักระยะยาวในประเทศไทย (Long Stay) เพื่อเข้ารับการรักษาทางการแพทย์และบริการส่งเสริมสุขภาพ

- ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวทางการแพทย์ โดยกลุ่มเป้าหมายในการผลักดันให้เข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการคือ นักท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานและมีกำลังซื้อสูงในจำนวนไม่มากนัก เน้นผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพที่ได้มาตรฐานเพื่อนำมาจำหน่ายและประชาสัมพันธ์ ภายใต้แนวคิดของการแบ่งระดับมาตรฐานเป็นหลายระดับ ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกได้ว่าจ่ายน้อยแต่ได้บริการที่ดี มีการพัฒนาความรู้ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาบริการไปในทิศทางที่เหมาะสมให้แก่ผู้ประกอบการ ทั้งนี้ ควรให้ความสำคัญกับผู้ให้บริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) ที่เป็นชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาใช้บริการ ในขณะที่บริการทางการแพทย์ (Medical) ควรให้ความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ

- การสนับสนุนของภาครัฐควรดำเนินการให้เท่าเทียมกันในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการมีสถาบันวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยตรง ที่เน้นการศึกษาวิจัยทางด้านมาตรฐานสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเทียบเท่าต่างประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนงานวิจัยของเยาวชนไทยสำหรับสินค้าชุมชน และเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นธุรกิจภาคเอกชน โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) โดยตรง เพื่อผลักดันให้สามารถต่อยอดเพิ่มเติม

- ภาครัฐควรมีมาตรการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขนาดเล็กในชุมชนที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนที่ไม่เพียงพอสำหรับนำมาใช้ในการปรับปรุงอาคาร สถานที่ เพื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐานภาคบังคับของทางราชการสำหรับสินค้าและบริการนั้น ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของสินเชื่อ เงินผ่อนปรน รวมทั้งการมีพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถที่แท้จริงในการให้คำแนะนำสำหรับการปรับเปลี่ยนที่ถูกต้อง

- ภาครัฐควรให้การสนับสนุนแก้ไขปัญหาผู้ป่วยที่ไม่มีสิทธิในการเบิกจ่ายใด ๆ รวมทั้งชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยที่ไม่สามารถเบิกประกันได้ รวมทั้งระบบการแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลคนไข้ที่สะดวกในการส่งต่อระหว่างโรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน และทั้งในประเทศกับต่างประเทศ เพื่อช่วยลดปัญหาคนไข้ล้นโรงพยาบาลหรือช่วยให้โรงพยาบาลสามารถอยู่รอดได้

- ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญกรณีของธุรกิจจิวเวลรี่และสปา คือ (1) จะต้องเข้าอยู่ในมาตรฐานของระบบกระทรวงสาธารณสุข (2) ควรมีลักษณะของชมรมหรือสมาคมที่ดำเนินการเป็นเครือข่ายของกันและกันที่สามารถใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการรวมกลุ่มและความร่วมมือระหว่างกันของผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของสินค้าและบริการและเพื่อสามารถเข้าสู่ระบบมาตรฐานเนื่องจากมีเงินทุนไม่เพียงพอ และ (3) การตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ซึ่งทุกอย่างต้องเชื่อมโยงกันหมด รวมทั้งผู้ประกอบการต้องศึกษาความก้าวหน้าของทางภาครัฐที่จะสนับสนุนว่าไปถึงไหน ซึ่งอาจดำเนินการเชื่อมโยงโดยสนับสนุนให้มีการตั้งกลุ่มไลน์เพื่อเป็นการตอบปัญหาและให้คำปรึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการขยายผลอย่างกว้างขวางมากขึ้นในกลุ่มไลน์ดังกล่าว

- ต้องมีการคัดกรองภาพที่เกี่ยวกับการโฆษณาธุรกิจบริการเชิงสุขภาพ และสนับสนุนช่องทางในการประชาสัมพันธ์สถานประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตเพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกใช้บริการ ที่ผ่านมามีการทำฐานข้อมูลแต่ไม่มีผลในทางปฏิบัติอย่างชัดเจน

- ควรมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาเพื่อรู้ถึงสถานการณ์การติดเชื้ออย่างเป็นปัจจุบันว่ามีความรุนแรงอยู่ในระดับใด ตลอดจนแนวนโยบายและมาตรการของภาครัฐในการแก้ไขปัญหา

- บทบาทของภาคเอกชน เช่น หอการค้าแห่งประเทศไทย สมาพันธ์เอสเอ็มอีไทย และสมาคมต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นต้น สามารถสนับสนุนภาครัฐในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การสรรหาผู้ประกอบการ SME เพื่อพัฒนาโดยเริ่มต้นจากการจัดทำกรณีศึกษาแบบอย่างที่ดี (Best Practice) เพื่อเป็นตัวอย่าง/ต้นแบบ เหมือนกับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เป็นที่รู้จักและกล่าวถึง เช่น ไทยแลนด์ริวีเอร์ (Thailand Riviera) และชีวาคม เป็นต้น ซึ่งส่งเสริมในกลุ่มตลาดบน แต่ถ้ามีการส่งเสริมให้เกิดแบบอย่างที่ดีสำหรับกลุ่มที่เป็นตลาดกลางและตลาดล่าง จะทำให้ภาคเอกชนเกิดแนวคิด (idea) และแนวทาง (Guidelines) สำหรับจุดเริ่มต้นในการต่อยอดและขยายผลการพัฒนา SME การประกอบกิจการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มากขึ้น หรือการเป็นพี่เลี้ยงที่ดีเพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและประชาชนให้เข้ามาสู่ระบบธุรกิจ เนื่องจากภาคเอกชนมีการขับเคลื่อนที่แข็งแกร่ง ถ้ามีนโยบายภาครัฐที่ชัดเจน และทรัพยากรในพื้นที่ที่เหมาะสม

- ควรมีการกำหนดขอบเขตของการส่งเสริมตั้งแต่ธุรกิจต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำให้ชัดเจนและปฏิบัติให้เกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง โดยในระยะสั้น มีต้นแบบ “ชะอำ การ์เด้น” ที่สามารถขยายเป็น Model ของ

แต่ละจังหวัด แต่ต้องนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสมหากข้อมูลยังไม่เพียงพอต้องพึ่งพางานวิจัยของทางมหาวิทยาลัย ซึ่งยังคงมีข้อจำกัดของภาครัฐที่ไม่มีผลงานวิจัยรองรับผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

- ควรสนับสนุนให้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์และแนวทางการใช้สมุนไพรของพื้นที่ให้มากขึ้น ในลักษณะส่งเสริมสนับสนุนให้อุตสาหกรรมเติบโตมากกว่าการบังคับใช้และควบคุมสารสกัดต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง สามารถนำไปใช้อ้างอิงได้จริง เช่น เกลือสปาตำบลบางแก้ว น้ำพุร้อน และงานวิจัยด้านสมุนไพรอื่น ๆ เป็นต้น โดยมีการจัดกลุ่มและประเภทเพื่อง่ายต่อการสืบค้น
- การยกระดับในพื้นที่ที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามาช่วยให้ความรู้ ต่อยอดในการพัฒนา วิเคราะห์ และสกัดแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่
- ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างผู้ประกอบการขนาดเล็กให้เติบโตขึ้น โดยต้องมีระบบข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และทุกหน่วยงานของภาครัฐสามารถเข้าถึงได้และไม่ซ้ำซ้อนกัน หรือไม่ควรรอยู่ในลักษณะที่ข้อมูลชุดเดียวกันแต่ไม่สามารถไปด้วยกันได้ เนื่องจากต่างคนต่างทำข้อมูล ทำให้เกิดปัญหาแก่นักท่องเที่ยว ประชาชน และภาคเอกชน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยตรง นอกจากนี้ ควรนำระบบออนไลน์เข้ามาใช้ทั้งหมด เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว เพียงแค่ต้องมีการยืนยันตัวตนเพื่อค้นหาข้อมูลเท่านั้น
- ควรมีหน่วยงานหรือกองทุนสำหรับเยียวยาในเบื้องต้นให้กับผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความผิดพลาดที่เกิดจากการรักษาทางการแพทย์จนทำให้ผู้ป่วยพิการ หรือเสียชีวิต ก่อนที่จะไปฟ้องร้องบุคลากรทางการแพทย์หรือผลทางคดี
- ควรส่งเสริมกิจกรรมสร้างความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับกลุ่มภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับจังหวัด เนื่องจากปัจจุบัน ภาคเอกชนสามารถดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ไม่ถึงร้อยละ 10 ทำให้ไม่มีการจัดกิจกรรมการอบรมให้กับภาคเอกชนในระดับจังหวัด
- การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ของภาครัฐควรครอบคลุมในทุกมิติ เช่น งบประมาณที่เพียงพอ มีบุคลากรที่มีคุณภาพสำหรับให้องค์ความรู้เพียงพอ การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนสำหรับเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดในวงกว้าง การร่วมสานความคิดและดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐและชุมชน เป็นต้น





## บทที่ 4

### อุปสรรคและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ





## บทที่ 4

### อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการประกอบธุรกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

#### 1. อุปสรรคในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ให้เป็นกฎหมายที่ทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ MSME สามารถแข่งขันทางการค้าได้ในระดับสากล

การศึกษาดำเนินการโดยการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสำรวจข้อมูลเชิงลึก ในรูปแบบของการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 420 ราย การสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ SME หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 62 ราย การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ประกอบการ SME เป็นต้น จำนวน 371 ราย ประกอบด้วยจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน จำนวน 192 ราย และผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 179 ราย สามารถสรุปปัญหาอุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการ SME ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้ดังนี้

##### 1.1 ปัญหาด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง มีประเด็นที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1.1) กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม พ.ศ. 2560 กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในลักษณะกว้าง ๆ ไม่ได้กำหนดรายละเอียดอย่างชัดเจน ในบางกรณีจึงต้องใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาออกใบอนุญาต เช่น “ข้อ 2 สถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการ สปาต้องจัดให้มีห้องอาบน้ำ ห้องส้วม อ่างล้างมือ ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า และตู้เก็บเสื้อผ้าที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยและเพียงพอและต้องแยกส่วนสำหรับชายและหญิง” นั้น ในกรณีของห้องส้วมที่ต้องแยกส่วนสำหรับชายและหญิง นั้น อาจตีความได้ว่าอย่างน้อยต้องมี 2 ห้องส้วม แยกเป็นสำหรับชาย และสำหรับหญิง ในกรณีที่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็กที่มีห้องส้วมเพียงห้องเดียว สามารถใช้ร่วมกันระหว่างชายและหญิงได้หรือไม่ หรือต้องสร้างส้วมเพิ่มเป็น 2 ห้องหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งในบางกรณีเจ้าหน้าที่ตีความว่าต้องมีห้องส้วม 2 ห้อง บางกรณีตีความว่าหากมีห้องเดียวสามารถใช้ร่วมกันได้ เป็นต้น ซึ่งในกรณีตีความอย่างเข้มงวด จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านเงินทุน

1.2) กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 กำหนดให้ สถานประกอบการกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในกิจการดังกล่าว อยู่ในวันก่อนออกกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ นั้น ผู้ประกอบการเดิมจะต้องปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องตามประกาศฯ ในขณะที่กิจการดูแลผู้สูงอายุมีหลายขนาด ทั้งที่เป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดย่อม และขนาดย่อย รวมถึงวิสาหกิจชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานหรือกฎระเบียบที่กำหนดได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้การกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวสำหรับผู้ประกอบธุรกิจทุกขนาดยังเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ ทำให้เกิดการตีความที่แตกต่างกัน อาจเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการกำหนดให้สถานประกอบการฯ อยู่ในวันก่อนออกกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการฯ ต่อไป ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ นั้น เป็นระยะเวลาสั้น ทำให้ผู้ประกอบการฯ บางส่วนไม่สามารถดำเนินการได้ทัน และผู้ประกอบการฯ จำนวนมากยังไม่เข้าใจกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว

1.3) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ดำเนินการควบคุมดูแลมิให้ผู้ให้บริการ (หรือพนักงานนวด) ออกไปให้บริการนอกสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเวลาทำงาน แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงการจัดทำแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการ (พนักงานนวด) ไปให้บริการนอกสถานที่ ทำให้ไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มฯ และไม่สามารถตรวจสอบพนักงานบริการที่ไปให้บริการนอกสถานที่ว่าผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพหรือไม่ จึงอาจเกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการและเสี่ยงต่อการแอบแฝงขายบริการทางเพศ และเป็นการยากที่จะป้องกันมิให้มีบริการในลักษณะดังกล่าว

1.4) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 22 กำหนด ผู้ใดประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ (พนักงานนวด) ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต การขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนฯ ต้องยื่นสำเนาวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรด้านการบริการเพื่อสุขภาพที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และหลักฐานอื่น ๆ รวมทั้ง ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 23 ของพระราชบัญญัตินี้ และพระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล ทำให้ผู้ให้บริการที่ประสงค์จะให้บริการอิสระ ไม่มีกฎหมายรองรับ และมีผู้ให้บริการจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ผ่านหลักสูตรอบรมตามที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกำหนด จึงอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ในขณะที่ในต่างประเทศ เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการออกกฎหมายกำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล

1.5) กฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดว่า ในกรณีที่ยื่นคำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดยผู้อนุญาตจะมีคำสั่งอนุญาตได้ต่อเมื่อปรากฏว่าผู้ขอรับใบอนุญาตมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13 และสถาน

ประกอบการเพื่อสุขภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในมาตรา 26 ผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ในกรณีที่ผู้อนุญาตมีคำสั่งไม่อนุญาต ให้ผู้อนุญาตมีหนังสือแจ้งให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิอุทธรณ์ ทั้งนี้ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่คำสั่งไม่อนุญาต จากข้อกำหนดในกฎกระทรวงในเรื่องระยะเวลา 60 วัน ซึ่งหากรวมถึงการสามารถขยายออกไปอีก 2 ครั้ง ๆ ละ 60 วัน รวมเป็น 120 วัน นั้น หากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบธุรกิจนานถึง 60 - 120 วัน และในกรณีที่ผู้ประกอบการกู้เงินมาลงทุน ก็จะมีภาระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นอีก 60 - 120 วัน ในขณะที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสามารถปรับระยะเวลาดำเนินการให้สั้นลง เช่น การตรวจสถานที่ผ่านระบบออนไลน์ ลงพื้นที่ตรวจเฉพาะกรณีที่เป็นเท่านั้น รวมทั้งสามารถให้หน่วยประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (Certify Body) เป็นผู้ดำเนินการแทน ก็จะทำให้การดำเนินการรวดเร็วขึ้น

1.6) กฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดว่า ในกรณีที่คำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้วให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดยผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จากข้อกำหนดในกฎกระทรวงในเรื่องระยะเวลา 60 วัน ซึ่งหากรวมถึงการสามารถขยายออกไปอีก 2 ครั้ง ๆ ละ 60 วัน รวมเป็น 120 วัน นั้น หากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบธุรกิจนานถึง 60 - 120 วัน และในกรณีที่ผู้ประกอบการกู้เงินมาลงทุน ก็จะมีภาระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น อีก 60 - 120 วัน ในขณะที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสามารถปรับระยะเวลาดำเนินการให้สั้นลง เนื่องจากเป็นการพิจารณาในเชิงเอกสาร

1.7) ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพให้มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ผู้รับอนุญาตยื่นคำขอก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ และ ให้ผู้รับอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพรายปี ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้อนุญาตสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจนกว่าจะชำระค่าธรรมเนียม ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตามวรรคสองไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในหกเดือนนับแต่วันสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อผู้ประกอบการฯ ที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมทุกปี และหากไม่ชำระก็จะถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นการผลักให้ผู้ประกอบการออกนอกระบบ

1.8) การยื่นขอรับใบอนุญาต ขอดำเนินใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต การชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ยังไม่สามารถดำเนินการผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งหมด ส่งผลให้ผู้ประกอบการเพื่อสุขภาพไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากต้องเดินทางไปหน่วยงานราชการ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย

2) น้ำพุร้อนเป็นบริการเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจจำนวนมาก แต่ไม่มีการกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน ดังนั้นน้ำพุร้อนแต่ละแห่งจึงมีระดับมาตรฐานการให้บริการที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีผู้ใช้บริการจำนวนหนึ่งได้รับอันตรายต่อสุขภาพ และไม่สามารถใช้ศักยภาพน้ำพุร้อนของประเทศที่มีอยู่ใน 27 จังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย

3) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้โดยสมบูรณ์ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ส่งผลให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น ๆ จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย ในขณะที่ผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย จึงอาจทำให้กระทำผิดกฎหมายได้

4) พระราชบัญญัติจะให้อำนาจแก่คณะกรรมการ รัฐมนตรี หรืออธิบดี ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ในการออกกฎหมายรอง เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติเทศบัญญัติ เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้อาจก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุมและเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ออกกฎหมายรองเกินเลยกว่าเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ มีการควบคุมเข้มงวดมากเกินไปเกินความจำเป็น กำหนดมาตรฐานสูงเกินกว่าผู้ประกอบการรายย่อยสามารถดำเนินการได้ ก่อให้เกิดภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ผู้ประกอบการได้รับความยากลำบากจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด ผู้ประกอบการรายย่อย หรือวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถปรับปรุงให้เป็นไปตามกฎหมายรอง ส่งผลให้ต้องเลิกกิจการ สูญเสียความสามารถในการแข่งขัน หรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น

## 1.2 ปัญหาด้านนโยบาย และอื่น ๆ

1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเมินความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของภาครัฐในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา พบว่าโดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.99 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) และผู้ประกอบการร้อยละ 38.5 มีปัญหาอุปสรรคในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่มาจากขั้นตอนที่มาก ซับซ้อน ทำให้เสียเวลานาน (ร้อยละ 47.3) การขาดประสิทธิภาพในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ความล่าช้าในการทำงาน และขาดระบบสารสนเทศในการช่วยให้การทำงานมีความรวดเร็วมากขึ้น (ร้อยละ 24.7) การใช้เอกสารและหลักฐานเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ 22.0) ปัญหาการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 18.7) เป็นต้น

2) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะต้องขอรับใบอนุญาตภายใต้กฎหมายต่าง ๆ จำนวนมาก ทำให้ต้องติดต่อหลายหน่วยงาน บางหน่วยงานต้องติดต่อหลายครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่ต้องเดินทางไปติดต่อ ณ สถานที่ราชการ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่น กำหนดประเภทของกิจการบางกิจการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ (1) การประกอบกิจการสปาเพื่อสุขภาพ (2) การประกอบกิจการนวดเพื่อสุขภาพ และ (3) การประกอบกิจการสถานที่อาบน้ำ อบไอน้ำ อบสมุนไพร เป็น “กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ” องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายสาธารณสุข เพื่อให้สามารถกำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหนึ่งมีปัญหาด้านการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับด้านกฎหมายสาธารณสุขและมีภารกิจจำนวนมาก

4) ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติประเภทน้ำพุร้อนจำนวนมากกระจายอยู่ใน 27 จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ แต่เนื่องจากการดำเนินการขาดความต่อเนื่อง และส่วนใหญ่อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานราชการ ซึ่งมีภารกิจหลายด้าน ทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

5) ผลจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยจำนวนมากต้องปิดกิจการ และเลิกจ้างพนักงานนวด ทำให้พนักงานต้องหางานและอาชีพใหม่ ซึ่งบางส่วนไม่ประสงค์ที่จะกลับมาทำงานพนักงานนวดอีก และบางส่วนไปทำงานในต่างประเทศ ทำให้เมื่อสถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยกลับมาเปิดให้บริการใหม่หลังสถานการณ์โรคโควิด-19 คลี่คลายลง เกิดปัญหาขาดแคลนพนักงานนวด เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

6) ผลจากการระบาดของโรคโควิด-19 และแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่สนใจบริการด้านสุขภาพมากขึ้น ทำให้โรงแรมจำนวนหนึ่งมีความสนใจที่จะปรับปรุงกิจการให้เป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ (Wellness hotel) แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินการ และขาดเงินทุนในการปรับปรุงกิจการ

7) จากการลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ทุกภูมิภาค 12 จังหวัด พบว่าประเทศไทยมีทรัพยากรที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อเป็นสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวจำนวนมากกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค เช่น น้ำพุร้อน เกลือคุณภาพ โคลนคุณภาพ อาหารสุขภาพ ตำรับยาแพทย์แผนไทย สมุนไพร เป็นต้น แต่ขาดการรวบรวม คัดเลือก วิจัยและพัฒนาให้เป็นสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค ทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้บางส่วนสูญหายไปกับตัวบุคคล บางส่วนถูกนำไปวิจัยต่อยอดและจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาด้วยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของภูมิปัญญาทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ

8) โดยที่ชุมชนต่าง ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มักมีข้อจำกัดในด้านการขาดต้นแบบในการนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นส่วนใหญ่จึงมักดำเนินการตามความคิดเห็นของผู้นำหรือสมาชิกกลุ่มหรือการลอกเลียนแบบ ทำให้ไม่สามารถดึงศักยภาพของพื้นที่ออกมาได้เท่าที่ควร ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง

และขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน จึงมีการเรียกร้องให้ภาครัฐจัดทำต้นแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับชุมชน นำไปเป็นต้นแบบในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

9) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้แรงงานจำนวนมากเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น จึงเกิดการขาดแคลนแรงงานในธุรกิจประเภทสปาและนวดแผนไทย และยังมีธุรกิจสุขภาพอีกหลายประเภทที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ปัจจุบันยังขาดทิศทางการพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระยะยาว

10) ประเทศไทยมีภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย รวมทั้งพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพจำนวนมาก ซึ่งจำนวนหนึ่งได้ถูกบุคคลอื่นนำไปศึกษาวิจัยและจดสิทธิบัตร ทำให้เจ้าของภูมิปัญญาที่แท้จริงเสียสิทธิ์ นอกจากนี้ บางส่วนขาดการถ่ายทอดเพื่อรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ทำให้สูญหายไปพร้อมกับหมอพื้นบ้าน และบางส่วนมีข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นเชิงธุรกิจด้วยไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย

11) การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สัมฤทธิ์ผลจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐซึ่งดำเนินการในรูปแบบโครงการมีระยะเวลาจำกัด ชำซ้อน งบประมาณจำกัด และมีขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ทำให้ผลลัพธ์ของการพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและมักไม่ยั่งยืน

12) ผลจากการสำรวจผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่าร้อยละ 42.8 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมใด ๆ ของภาครัฐ โดยมีสาเหตุหลักมาจาก ไม่ทราบว่ามีการโครงการ/กิจกรรม สูงถึงร้อยละ 71.9 สะท้อนให้เห็นถึงการประชาสัมพันธ์ที่ยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้บางส่วนขาดโอกาสในการพัฒนา

13) ผลจากการสำรวจผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า ร้อยละ 89.2 มีปัญหาหรืออุปสรรค ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยปัญหาอันดับแรก ด้านการเงิน (ร้อยละ 54.3) ด้านการตลาด (ร้อยละ 42.0) ด้านการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ (ร้อยละ 10.1) เป็นต้น

14) ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติ สมุนไพร ภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยและอาหารสุขภาพที่สามารถพัฒนาเป็นบริการเชิงสุขภาพที่หลากหลายเป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนที่มีข้อจำกัดด้านการตลาด ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งต่อการขาดเงินทุนในการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงมีการร้องขอให้ภาครัฐช่วยด้านการตลาดในรูปแบบช่องทางออนไลน์และงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่สนใจใช้บริการ ก็ไม่สามารถเข้าถึงบริการเชิงสุขภาพเหล่านี้ได้อย่างสะดวกและครอบคลุมทุกประเภท

15) จากการรับฟังความคิดเห็นในหลายเวทีมีการกล่าวถึงปัญหาอุปสรรคในการขอใบอนุญาต โดย ทั้งในด้านการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และมาตรฐาน ทำให้การขอใบอนุญาตต้องใช้เวลาาน ในขณะที่หากจ้างผู้ให้บริการดำเนินการก็จะรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสาธารณสุข

จังหวัดที่เป็นผู้ออกใบอนุญาตและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ในด้านการสื่อสาร และการขาดเครื่องมือที่จะทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน สามารถเรียนรู้ได้ง่ายด้วยตนเอง

16) ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการสปา และผู้ประกอบการนวดแผนไทย จำนวนมากที่หลีกเลี่ยงการขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มีการแอบแฝงขายบริการทางเพศ และใช้พนักงานบริการนวดที่ไม่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการ และสร้างภาพลักษณ์เชิงลบต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสปาและนวดแผนไทย

17) จากความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดท่องเที่ยวทางทะเล ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจุบันยังมีการปล่อยน้ำเสียที่เกินกำลังความสามารถในการบำบัดของระบบบำบัดน้ำเสียของจังหวัดลงทะเล และมีร้านอาหารจำนวนหนึ่งที่ปล่อยน้ำเสียลงทะเล ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทำลายทรัพยากรทางทะเล ซึ่งยืนยันได้จากในช่วงเกิดโรคโควิด-19 ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวหยุดชะงักลง พบว่ามีคลองที่ติดกับทะเลมีสภาพที่ตื้นเขินมาก ทั้งสีกลิ่น และสัตว์น้ำ

## 2. ข้อเสนอแนะ

### 2.1 ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
<b>ระยะเร่งด่วน</b>		
1) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559	กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม พ.ศ. 2560 กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพฯ ในลักษณะกว้าง ๆ มิได้กำหนดรายละเอียดอย่างชัดเจน ในบางกรณีจึงต้องใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาออกใบอนุญาต	1) ควรออกกฎกระทรวงแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา และกิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม พ.ศ. 2560 เพื่อ กำหนดมาตรฐานสำหรับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการสปา กิจการนวดเพื่อสุขภาพ และกิจการนวดเพื่อเสริมความงาม สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม วิสาหกิจขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ให้แตกต่างจากวิสาหกิจขนาดกลาง และวิสาหกิจขนาดใหญ่ พร้อมทั้งกำหนด

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
		<p>มาตรฐานให้ชัดเจน เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขอรับใบอนุญาตของผู้ประกอบการ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่มีรายละเอียดมาตรฐานสำหรับสถานประกอบการแต่ละขนาดไว้ อย่างชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดย่อยและวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง</p>
<p>2) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559</p>	<p>กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เป็น กิจการ อื่น ใน สถาน ประกอบการ เพื่อ สุขภาพ พ.ศ. 2563 กำหนดให้ สถาน ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง รวมทั้ง ผู้ปฏิบัติงานในกิจการดังกล่าว อยู่ใน วัน ก่อน ออกกฎกระทรวง มีผล บังคับ ใช้ ซึ่ง ประสงค์ จะ ประกอบ กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาต ภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันที่ กฎกระทรวง นี้ ใช้ บังคับ นั้น ผู้ ประกอบการ เดิม จะ ต้อง ปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องตาม ประกาศ ในขณะ ที่ กิจการดูแลผู้สูงอายุ มีหลายขนาด ทั้งที่เป็น วิสาหกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดย่อย และขนาดย่อม รวมถึง วิสาหกิจชุมชน ทำให้</p>	<p>2) ควรออกกฎกระทรวงแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการ ใน สถาน ประกอบการเพื่อสุขภาพประเภท กิจการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 เพื่อกำหนด มาตรฐาน สำหรับ สถาน ประกอบการเพื่อสุขภาพ ประเภท กิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม วิสาหกิจขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน ให้แตกต่างจากวิสาหกิจขนาดกลาง และวิสาหกิจขนาดใหญ่ ทั้งนี้ในการกำหนดมาตรฐานดังกล่าว ควรกำหนดรายละเอียด มาตรฐานให้ชัดเจน เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขอรับใบอนุญาตของผู้ประกอบการ และสำหรับ ผู้ประกอบการที่ดำเนินการอยู่</p>



กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานหรือกฎระเบียบที่กำหนดได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้การกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวสำหรับผู้ประกอบธุรกิจทุกขนาดยังเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ ทำให้เกิดการตีความที่แตกต่างกัน อาจเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดย่อย และวิสาหกิจชุมชน</p>	<p>แล้วก่อนกฎกระทรวงมีผลบังคับใช้ ก็ควรขยายระยะเวลาออกไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้รายที่ยังไม่พร้อมมีเวลาเตรียมตัวมากขึ้น โดยให้สถานประกอบการเหล่านี้มาจดแจ้งไว้ก่อน เพื่อให้มีฐานข้อมูลสำหรับดำเนินการต่อไป</p>
<p>3) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559</p>	<p>พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ดำเนินการควบคุมดูแลมิให้ผู้ให้บริการ (หรือพนักงานนวด) ออกไปให้บริการนอกสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเวลาทำงาน แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงการจัดทำแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการ (พนักงานนวด) ไปให้บริการนอกสถานที่ ทำให้ไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มฯ และไม่สามารถตรวจสอบพนักงานบริการที่ไปให้บริการนอกสถานที่ว่าผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพหรือไม่ จึงอาจเกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการและเสี่ยงต่อการแอบแฝงขายบริการทางเพศ และเป็นการยากที่จะป้องกันไม่ให้มีบริการในลักษณะดังกล่าว</p>	<p>3) ควรออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้กิจการแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการ (พนักงานนวด และพนักงานที่ไปบริการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ) ไปให้บริการนอกสถานที่ เป็นกิจการที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ และออกกฎกระทรวงตามมาตรา 12 ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทแพลตฟอร์มบริการจัดส่งพนักงานบริการไปให้บริการนอกสถานที่ ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจากผู้อนุญาต การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต แบบใบอนุญาต การออกใบอนุญาต</p>

รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report)

งานศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
		<p>ใบอนุญาต และการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ให้เป็นไปตามแบบ หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งควรจะต้องกำหนดถึงคุณสมบัติของพนักงานนวด หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้รับอนุญาต ผู้ดำเนินการ และผู้ให้บริการ รวมทั้งควรกำหนดให้ผู้รับอนุญาต จะต้อง แสดงมาตรการการควบคุมไม่ให้เกิดการแอบแฝงขายบริการทางเพศตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎกระทรวง</p>
<p>4) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559</p>	<p>พระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล ทำให้ผู้ให้บริการที่ประสงค์จะให้บริการอิสระ ไม่มีกฎหมายรองรับ และมีผู้ให้บริการจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ผ่านหลักสูตรอบรมตามที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกำหนด ออกไปให้บริการตามบ้านหรือสถานที่ต่าง ๆ จึงอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ในขณะที่ในต่างประเทศ เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการออกกฎหมายกำหนดให้ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล</p>	<p>4) ควรแก้ไขพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้ใดประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการนอกสถานประกอบการจะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพนวดรายบุคคล ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง</p>
<p>5) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559</p>	<p>กฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดว่า ใน</p>	<p>5) ควรแก้ไขกฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ</p>

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>กรณีที่คำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดยผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าว ครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสอง ครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว นั้น หากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบธุรกิจนานถึง 60 - 120 วัน และในกรณีที่ผู้ประกอบการกู้เงินมาลงทุน ก็จะมีภาระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น อีก 60 - 120 วัน</p>	<p>พ.ศ. 2560 กำหนดว่า ในกรณีที่คำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ และ ผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าว ครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินหนึ่ง ครั้ง ระยะเวลาไม่เกินสามสิบวัน และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพออกกฎระเบียบและจัดหาเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจประเมินผ่านทางระบบออนไลน์ โดยให้ลงพื้นที่เฉพาะกรณีจำเป็น หรือการตรวจภายหลังโดยให้ผู้ประกอบการรับรองความถูกต้อง รวมทั้งการให้หน่วยประเมินภายนอกที่ได้รับ การรับรองจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (Certify Body) เป็นผู้ดำเนินการแทนในส่วนของการตรวจประเมิน ณ สถานที่ประกอบการ</p>
<p>6) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559</p>	<p>กฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดว่า ในกรณีที่คำ</p>	<p>6) ควรแก้ไขกฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดว่า ในกรณีที่คำขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว</p>

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>ขอรับใบอนุญาตและเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดยผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว นั้น จากข้อกำหนดในกฎกระทรวงในเรื่องระยะเวลา 60 วัน ซึ่งหากรวมถึงการสามารถขยายออกไปอีก 2 ครั้ง ๆ ละ 60 วัน รวมเป็น 120 วัน นั้น หากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ จะเป็นระยะเวลาที่นาน และเป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการที่เสียโอกาสในการประกอบธุรกิจงานถึง 60 - 120 วัน</p>	<p>ให้ผู้อนุญาตพิจารณาคำขอ โดยผู้อนุญาตต้องแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินหนึ่งครั้ง ระยะเวลาไม่เกินสามสิบวัน</p>
<p>7) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559</p>	<p>การยื่นขอรับใบอนุญาต ขอดำเนินใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ยังไม่สามารถดำเนินการผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งหมดส่งผลให้ผู้ประกอบการเพื่อ</p>	<p>7) ควรออกกฎกระทรวงตามมาตรา 12 มาตรา 20 และมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 แก้ไขให้การยื่นขอรับใบอนุญาต ขอดำเนินใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การชำระ</p>

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>สุขภาพไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากต้องเดินทางไปหน่วยงานราชการ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย</p>	<p>ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต สามารถยื่นขอผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออำนวยความสะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายแก่ ผู้รับอนุญาต ผู้ดำเนินการ ผู้ให้บริการ โดย “ผู้รับอนุญาต” ให้แก้ไขกฎกระทรวงการอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กรณี “ผู้ให้บริการ” ให้แก้ไขกฎกระทรวงการอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2560 และกรณี “ผู้ให้บริการ” ให้แก้ไขกฎกระทรวงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560</p>
<p>8) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559</p>	<p>น้ำพุร้อนเป็นบริการเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจจำนวนมาก แต่ไม่มีการกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน ดังนั้นน้ำพุร้อนแต่ละแห่งจึงมีระดับมาตรฐานการให้บริการที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีผู้ใช้บริการจำนวนหนึ่งได้รับอันตรายต่อสุขภาพ และไม่สามารถใช้ศักยภาพน้ำพุร้อนของประเทศที่มีอยู่ใน 27 จังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย</p>	<p>8) ควรออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามความใน (1) ของบทนิยามคำว่า “สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ” ในมาตรา 3 และมาตรา 4 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้น้ำพุร้อนเป็นสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และออกกฎกระทรวงตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการ</p>

รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report)

งานศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
		เพื่อสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนเพื่อสุขภาพ
9) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้โดยสมบูรณ์ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ส่งผลให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น ๆ จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย ในขณะที่ผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย จึงอาจทำให้กระทำผิดกฎหมายได้	9) ควรร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และจัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย
<b>ระยะยาว</b>		
10) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559	ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพให้มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ผู้รับอนุญาตยื่นคำขอก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ และให้ผู้รับอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพรายปี ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้อนุญาตสั่งพักใช้	10) ควรแก้ไขมาตรา 15 ยกเลิกข้อความในวรรคสองและวรรคสาม (ข้อความวรรคสอง : ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้อนุญาตสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจนกว่าจะชำระค่าธรรมเนียม ข้อความวรรคสาม : ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจนกว่าจะชำระค่าธรรมเนียม ในกรณีที่ผู้รับอนุญาต ซึ่ง ถูก สั่ง พัก ใช้ ใบอนุญาตตามวรรคสองไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในหกเดือนนับแต่วันสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อผู้ประกอบการฯ ที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมทุกปี และหากไม่ชำระก็จะถูกเพิกถอนใบอนุญาต เป็นการผลักดันให้ผู้ประกอบการออกนอกระบบ</p>	<p>ตามวรรคสองไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในหกเดือนนับแต่วันสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต)</p>
<p>11) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการตามที่กฎหมายกำหนด เช่น พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 เป็นต้น</p>	<p>พระราชบัญญัติจะให้อำนาจแก่คณะกรรมการ รัฐมนตรี หรืออธิบดี ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ในการออกกฎหมายรอง เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้อาจก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุมและเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ออกกฎหมายรองเกินเลยกว่าเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ มีการควบคุมเข้มงวดมากเกินไปจนเกินกว่ากำหนดมาตรฐานสูงเกินกว่าผู้ประกอบการรายย่อยสามารถดำเนินการได้ ก่อให้เกิดภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ผู้ประกอบการได้รับความ</p>	<p>11) ควรกำหนดหลักเกณฑ์การออกกฎหมายรอง ให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อให้กฎหมายรองไม่ก่อให้เกิดภาระต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน มากเกินความจำเป็น</p>

กฎหมาย	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	ยากลำบากจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด ผู้ประกอบการรายย่อย หรือวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถปรับปรุงให้เป็นไปตามกฎหมายรอง ส่งผลให้ต้องเลิกกิจการ สูญเสียความสามารถในการแข่งขัน หรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น	

## 2.2 ข้อเสนอแนะนโยบายด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

### ข้อเสนอแนะนโยบายด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

กฎหมาย / ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
<b>ระยะเร่งด่วน</b>		
1) การปรับปรุงกฎระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติงานในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการยื่นเรื่องเพื่อขอรับใบอนุญาต/ต่อใบอนุญาต/ขอใบแทนต่าง ๆ	ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเมิน ความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของภาครัฐในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาพบว่า โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.99 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) และผู้ประกอบการร้อยละ 38.5 มีปัญหาอุปสรรคในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่มาจากขั้นตอนที่มาก ซับซ้อน ทำให้เสียเวลานาน (ร้อยละ 47.3) การขาดประสิทธิภาพในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ความล่าช้าในการทำงาน และขาดระบบสารสนเทศในการช่วยให้การทำงานมีความรวดเร็วมากขึ้น (ร้อยละ 24.7) การใช้เอกสารและหลักฐานเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ 22.0) ปัญหา	1) ควรดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐ โดยการทบทวนกฎระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติงานในเรื่องต่าง ๆ ให้กระชับ มีเท่าที่จำเป็น การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเก็บข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การยื่นเรื่องเพื่อขอรับใบอนุญาต/ต่อใบอนุญาต/ขอใบแทนต่าง ๆ การจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อความสะดวกในการค้นหา การสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ เป็นต้น รวมทั้งการจัดให้มีหลักสูตรต่าง ๆ ทางออนไลน์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และการนำระบบการสำรวจข้อมูลทางออนไลน์มาใช้ในการให้บริการที่สามารถประเมินผลการให้บริการของ



**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

กฎหมาย / ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 18.7) เป็นต้น	หน่วยงาน แล้วสามารถส่งผลการประเมินโดยตรงไปที่หน่วยงานผู้ให้บริการ และหน่วยงานส่วนกลางเพื่อให้สามารถติดตามการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ได้แบบ Real time และต่อเนื่อง
2) การพัฒนาระบบเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน	ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะต้องขอรับใบอนุญาตภายใต้กฎหมายต่าง ๆ จำนวนมาก ทำให้ต้องติดต่อหลายหน่วยงาน บางหน่วยงานต้องติดต่อหลายครั้ง ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ	2) ควรพัฒนาระบบเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน โดยให้มีระบบสารสนเทศกลาง ที่ให้ผู้ประกอบการฯ สามารถยื่นผ่านระบบกลาง และระบบกลางจะส่งคำขอรับใบอนุญาต พร้อมเอกสารต่าง ๆ ไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ดำเนินการพิจารณาอนุญาต และให้ผู้ประกอบการฯ สามารถติดตามผลการพิจารณาผ่านระบบกลางนี้
3) การพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับบริการเชิงสุขภาพ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่น กำหนดประเภทของกิจการบางกิจการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ (1) การประกอบกิจการ สปาเพื่อ	3) ควรพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ได้ง่ายเกี่ยวกับบริการเชิงสุขภาพที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก

**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

กฎหมาย / ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>สุขภาพ (2) การประกอบกิจการ นวดเพื่อสุขภาพ และ (3) การประกอบกิจการสถานที่อาบน้ำ อบไอน้ำ อบสมุนไพร เป็น “กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ” องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายสาธารณสุข เพื่อให้สามารถกำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหนึ่งมีปัญหาด้านการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับด้านกฎหมายสาธารณสุขและมีภารกิจจำนวนมาก</p>	
<b>ระยะยาว</b>		
<p>4) การจัดทำหลักเกณฑ์ให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาบริการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการ</p>	<p>ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติประเภทน้ำพุร้อนจำนวนมากกระจายอยู่ใน 27 จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ แต่เนื่องจากการดำเนินการขาดความต่อเนื่อง และส่วนใหญ่อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานราชการ ซึ่งมีภารกิจหลายด้าน ทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร</p>	<p>4) ควรจัดทำหลักเกณฑ์ให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาบริการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการ โดยให้กำหนดเงื่อนไขด้านการลงทุน การรักษาสสิ่งแวดล้อม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับน้ำพุร้อน การให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ การแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับหน่วยงานที่กำกับดูแลแหล่งท่องเที่ยวพุร้อน</p>

## 2.3 ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

### ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
<b>ระยะเร่งด่วน</b>		
1) การจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในสาขาที่ขาดแคลนอย่างเร่งด่วน	ผลจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยจำนวนมากต้องปิดกิจการ และเลิกจ้างพนักงานนวด ทำให้พนักงานต้องหางานและอาชีพใหม่ ซึ่งบางส่วนไม่ประสงค์ที่จะกลับมาทำงานพนักงานนวดอีก และบางส่วนไปทำงานในต่างประเทศ ทำให้เมื่อสถานประกอบการสปาและนวดแผนไทยกลับมาเปิดให้บริการใหม่หลังสถานการณ์โรคโควิด-19 คลี่คลายลง เกิดปัญหาขาดแคลนพนักงานนวด เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	1) ควรจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในสาขาที่ขาดแคลนอย่างเร่งด่วน เช่น พนักงานนวดในธุรกิจสปาและนวดแผนไทย เพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เพียงพอเพื่อรองรับการกลับมาเปิดให้บริการของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
2) การจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาโรงแรมให้เป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ	ผลจากการระบาดของโรคโควิด-19 และแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่สนใจบริการด้านสุขภาพมากขึ้น ทำให้โรงแรมจำนวนหนึ่งมีความสนใจที่จะปรับปรุงกิจการให้เป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ (Wellness hotel) แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินการ และขาดเงินทุนในการปรับปรุงกิจการ	2) ควรจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาโรงแรมให้เป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ โดยการจัดให้มีที่ปรึกษาเพื่อให้ความรู้และเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาเป็นโรงแรมส่งเสริมสุขภาพ และให้คำปรึกษานำด้านการตลาด รวมทั้งร่วมมือกับธนาคารของรัฐ ในการสนับสนุนด้านสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำแก่โรงแรมที่เข้าร่วมโครงการ และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพอาจพิจารณา ทบทวนผ่อนปรนหลักเกณฑ์มาตรฐานสถานบริการสุขภาพ เพื่อให้สามารถปรับปรุงเป็น

**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
		โรงแรมส่งเสริมสุขภาพ โดยไม่เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ใช้บริการ
3) การจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้สู่ระดับเชิงพาณิชย์	จากการลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ทุกภูมิภาค 12 จังหวัด พบว่าประเทศไทยมีทรัพยากรที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อเป็นสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวจำนวนมาก กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค เช่น น้ำพุร้อน เกลือคุณภาพ โคลนคุณภาพ อาหารสุขภาพ ตำรับยาแพทย์แผนไทย สมุนไพร เป็นต้น แต่ขาดการรวบรวม คัดเลือก วิจัยและพัฒนาให้เป็นสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค ทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้บางส่วนสูญหายไปกับตัวบุคคล บางส่วนถูกนำไปวิจัยต่อยอดและจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาด้วยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของภูมิปัญญาทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ	3) ควรดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้สู่ระดับเชิงพาณิชย์ โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิจัยในสถาบันการศึกษาภาครัฐในท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการรวบรวม คัดเลือก ศึกษาวิจัยและพัฒนาสินค้าและบริการที่มีศักยภาพสู่เชิงพาณิชย์
4) การจัดทำโครงการต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับชุมชน	โดยที่ชุมชนต่าง ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มักมีข้อจำกัดในการขาดต้นแบบในการนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นส่วนใหญ่จึงมักดำเนินการตามความคิดเห็นของผู้นำหรือสมาชิกกลุ่มหรือการ	4) ควรจัดทำโครงการต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับชุมชน เพื่อพัฒนาต้นแบบที่เหมาะสมในระดับชุมชนหรือระดับพื้นที่ ซึ่งนอกจากการพัฒนาเชิงกายภาพแล้วจะต้องครอบคลุมถึงด้านการบริหารจัดการและการตลาดด้วย เพื่อให้ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม

**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>ลอกเลียนแบบ ทำให้ไม่สามารถดึงศักยภาพของพื้นที่ออกมาได้เท่าที่ควร ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน จึงมีการเรียกร้องให้ภาครัฐจัดทำต้นแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับชุมชน นำไปเป็นต้นแบบในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่</p>	<p>ในแต่ละชุมชนหรือแต่ละพื้นที่ โดยมีการจัดทำคู่มือและวิธีการวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับชุมชน รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการและการดำเนินการด้านการตลาด เพื่อขยายผลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน</p>
<b>ระยะยาว</b>		
<p>5) การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</p>	<p>อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้แรงงานจำนวนมากเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น จึงเกิดการขาดแคลนแรงงานในธุรกิจประเภทสปาและนวดแผนไทย และยังมีธุรกิจสุขภาพอีกหลายประเภทที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ปัจจุบันยังขาดทิศทางการพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระยะยาว</p>	<p>5) ควรจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยครอบคลุม (1) การพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงาน/มาตรฐานอาชีพ/คุณวุฒิวิชาชีพ และหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (2) ผลิตและพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งงานหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล และ (3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการผลิตและพัฒนากำลังคนเฉพาะทางในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</p>
<p>6) การจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาแพทย์แผนไทยให้</p>	<p>ประเทศไทยมีภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย รวมทั้งพืช</p>	<p>6) ควรดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาแพทย์แผนไทยให้</p>

**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
สามารถพัฒนาบริการและผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย	สมุมนไพรที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพจำนวนมาก ซึ่งจำนวนหนึ่งได้ถูกบุคคลอื่นนำไปศึกษาวิจัยและจดสิทธิบัตร ทำให้เจ้าของภูมิปัญญาที่แท้จริงเสียสิทธิ์ นอกจากนี้บางส่วนขาดการถ่ายทอดเพื่อรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ทำให้สูญหายไปพร้อมกับหมอพื้นบ้าน และบางส่วนมีข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นเชิงธุรกิจด้วยไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย	สามารถพัฒนาบริการและผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย การศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อตำรายาและสามารถนำไปจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งการช่วยเหลือให้เจ้าของภูมิปัญญาสามารถจดสิทธิบัตร ตลอดจนพิจารณาออกกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้ชาวต่างชาติมีการนำภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยไปวิจัยและจดสิทธิบัตร
7) การปรับปรุงแบบการพัฒนาโดยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ของแต่ละจังหวัด	การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สัมฤทธิ์ผลจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐซึ่งดำเนินการในรูปแบบโครงการมีระยะเวลาจำกัด ช้ำซ้อนงบประมาณจำกัด และมักขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการทำให้ผลลัพธ์ของการพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและมักไม่ยั่งยืน	7) ควรปรับปรุงแบบการพัฒนาโดยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ของแต่ละจังหวัด ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งวางกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ ร่วมกัน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาผ่านโครงการที่ริเริ่มและดำเนินการโดยภาคเอกชน ซึ่งควรเป็นชุดโครงการที่มีการดำเนินการในช่วงระยะเวลา 2-3 ปี โดยภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ กำกับติดตามและประเมินผล รวมทั้งการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้การสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
<p>8) การปรับปรุงประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ด้วยการร่วมมือกับเครือข่ายผู้ประกอบการในระดับพื้นที่</p>	<p>ผลจากการสำรวจผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่าร้อยละ 42.8 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมใด ๆ ของภาครัฐ โดยมีสาเหตุหลักมาจากไม่ทราบว่ามีโครงการ/กิจกรรมสูงถึงร้อยละ 71.9 สะท้อนให้เห็นถึงการประชาสัมพันธ์ที่ยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้บางส่วนขาดโอกาสในการพัฒนา</p>	<p>8) ควรปรับปรุงประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ด้วยการร่วมมือกับเครือข่ายผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ เช่น สมาพันธ์ SME หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน องค์การบริการส่วนตำบล เป็นต้น ในการจัดทำฐานข้อมูลผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ในระดับพื้นที่ เพื่อใช้สำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมของภาครัฐ โดยจัดทำเป็น LINE กลุ่ม, กลุ่มบน Facebook หรือ Application สำหรับรวบรวมโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น</p>
<p>9) การจัดทำโครงการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน</p>	<p>ผลจากการสำรวจผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่าร้อยละ 89.2 มีปัญหาหรืออุปสรรค ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยปัญหาอันดับแรกด้านการเงิน (ร้อยละ 54.3) ด้านการตลาด (ร้อยละ 42.0) ด้านการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ (ร้อยละ 10.1) เป็นต้น</p>	<p>9) ควรดำเนินโครงการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการเงินของภาครัฐ กับหน่วยงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน ในการบูรณาการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการฯ ในด้านการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ เป็นต้น เข้ากับการเพิ่มโอกาสการรับสินเชื่อ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ประกอบการฯ ที่มีผลการ</p>

**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
		พัฒนาที่ผ่านการประเมินจะได้รับ การพิจารณาสินเชื่ออัตรา ดอกเบี้ยต่ำ เงินไขผ่อนปรน จากสถาบันการเงินที่เข้าร่วม โครงการ
10) การจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็น ศูนย์กลางการรวบรวมและ นำเสนอบริการเชิงสุขภาพของ ผู้ประกอบการทั่วประเทศ	ประเทศไทยมีทรัพยากร ธรรมชาติ สมุนไพร ภูมิปัญญา แพทย์แผนไทยและอาหาร สุขภาพ ที่สามารถพัฒนาเป็น บริการเชิงสุขภาพที่หลากหลาย เป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ตาม จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งส่วน ใหญ่ ดำเนินการโดย ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อม และ วิสาหกิจชุมชน ที่มีข้อจำกัดด้าน การตลาด ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ ส่งผลต่อการขาดเงินทุนในการ พัฒนาสินค้าและบริการ เพื่อ ตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว จึงมีการร้องขอให้ ภาครัฐช่วยด้านการตลาดใน รูปแบบของทางออนไลน์และงาน แสดงสินค้าต่าง ๆ ในขณะที่ นักท่องเที่ยวที่สนใจใช้บริการ ก็ ไม่สามารถเข้าถึงบริการเชิง สุขภาพเหล่านี้ได้อย่างสะดวก และครอบคลุมทุกประเภท	10) ควรจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็น ศูนย์กลางการรวบรวมและ นำเสนอบริการเชิงสุขภาพของ ผู้ประกอบการทั่วประเทศ โดย เว็บไซต์ต้องได้รับการออกแบบให้ สวยงาม น่าใช้ สะดวกในการใช้ ประสิทธิภาพสูง สามารถแสดง และค้นหาบริการเชิงสุขภาพ ภายใต้งี้อื่นๆ เช่น ประเภทบริการ พื้นที่ ระดับราคา มาตรฐาน รางวัลที่ได้รับ เป็นต้น รวมทั้งการจัดทำเส้นทาง การท่องเที่ยวภายใต้ความต้องการ ของนักท่องเที่ยว โดยต้องจัดให้มี หน่วยงานที่รับผิดชอบในการ บริหารจัดการเว็บไซต์ ทำ กิจกรรม การตลาด ประชาสัมพันธ์ ช่วยเหลือ สนับสนุนผู้ประกอบการในการ นำบริการเชิงสุขภาพขึ้นบนระบบ รวมทั้งการประสานกับหน่วยงาน ต่าง ๆ ในการพัฒนาสินค้าและ บริการให้มีคุณภาพและตรงกับ ความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่อง
11) การจัดทำสื่อสำหรับการ เรียนรู้ที่เข้าใจง่ายสำหรับกลุ่ม ผู้ขอรับใบอนุญาตแต่ละประเภท	จากการรับฟังความคิดเห็นใน หลายเวทีมีการกล่าวถึงปัญหา อุปสรรคในการขอใบอนุญาต อย. ทั้งในด้านการขาดความรู้ความ	11) ควรจัดทำสื่อสำหรับการ เรียนรู้ที่เข้าใจง่ายสำหรับกลุ่ม ผู้ขอรับใบอนุญาตแต่ละประเภท รวมทั้งจัดทำต้นแบบที่สามารถ



**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
	<p>เข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และมาตรฐาน ทำให้การขอใบอนุญาตต้องใช้เวลา นาน ในขณะที่หากจ้างผู้ให้บริการดำเนินการก็จะรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสาธารณสุขจังหวัดที่เป็นผู้ออกใบอนุญาตและผู้ประกอบการ SME และวิสาหกิจชุมชน ในด้านการสื่อสารและการขาดเครื่องมือที่จะทำให้ผู้ประกอบการ SME และวิสาหกิจชุมชน สามารถเรียนรู้ได้ง่ายด้วยตนเอง</p>	<p>นำไปปรับใช้ได้ง่าย และการจัดทำหลักสูตรการเรียนทางออนไลน์ให้ผู้สนใจขอรับใบอนุญาตได้เรียนรู้ก่อนดำเนินการลงทุนหรือจัดทำเอกสารขอรับใบอนุญาต</p>
<p>12) การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ผู้ใช้บริการในกิจการสปาและกิจการนวดเพื่อสุขภาพที่ได้รับใบอนุญาต</p>	<p>โดยที่ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการสปาและผู้ประกอบการนวดแผนไทย จำนวนมากที่หลีกเลี่ยงการขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มีการแอบแฝงขายบริการทางเพศ และใช้พนักงานบริการนวดที่ไม่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้บริการ และสร้างภาพลักษณ์เชิงลบต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสปาและนวดแผนไทย</p>	<p>12) ควรประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ผู้ใช้บริการในกิจการสปาและกิจการนวดเพื่อสุขภาพที่ได้รับใบอนุญาตจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยการจัดทำตราสัญลักษณ์เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถแบ่งแยกระหว่างกิจการสปาและกิจการนวดเพื่อสุขภาพที่ได้รับใบอนุญาต กับที่ไม่ได้รับใบอนุญาต เพื่อให้สามารถเลือกใช้บริการ และสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการร่วมมือกับองค์กรผู้ประกอบการสปาและนวด ในการจัดทำเครื่องหมายมาตรฐานสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสปาและนวดที่ผ่านการประเมินตามมาตรฐาน</p>
<p>13) การตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียลง</p>	<p>จากความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</p>	<p>13) ควรตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียลงทะเล</p>

**ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**

ประเด็น	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ทะเลในจังหวัดชายทะเลในภาคใต้	ในจังหวัดท่องเที่ยวทางทะเล ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจุบันยังมีการปล่อยน้ำเสียที่เกินกำลังความสามารถในการบำบัดของระบบบำบัดน้ำเสียของจังหวัดลงทะเล และมีร้านอาหารจำนวนหนึ่งที่ปล่อยน้ำเสียลงทะเลก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทำลายทรัพยากรทางทะเล ซึ่งยืนยันได้จากในช่วงเกิดโรคโควิด-19 ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวหยุดชะงักลง พบว่ามีคลองที่ติดกับทะเลมีสภาพที่ตื้นเขินมาก ทั้งสีกลิ่น และสัตว์น้ำ	ในจังหวัดชายทะเลในภาคใต้และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

## บรรณานุกรม

- กมลวรรณ กาญจนะ. (2561) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกอบกิจการสถานพยาบาลเสริมความงาม. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต(ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.(2559) แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2564). เส้นทางสุขภาพสายประเทศไทย The Journey to Thailand Health Tourism EP1. [http://mrd-hss.moph.go.th/mrd1\\_hss/wp-content/uploads/2021/09/The-Journey-To-Thailand-Health-Tourism-EP.1.pdf](http://mrd-hss.moph.go.th/mrd1_hss/wp-content/uploads/2021/09/The-Journey-To-Thailand-Health-Tourism-EP.1.pdf)
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็น ศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) (พ.ศ. 2560-2569). <https://hss.moph.go.th/fileupload/2560-102.pdf>
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (2563). รายงานสรุปผลการดำเนินงานตามนโยบาย การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. [https://drive.google.com/file/d/1EhdUiu3c4ttJB-\\_vJxOaHGXLCSiQ95uJ/view](https://drive.google.com/file/d/1EhdUiu3c4ttJB-_vJxOaHGXLCSiQ95uJ/view)
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2559) รายงานเกี่ยวกับมาตรฐานโรงพยาบาลของไทย
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555) การผลิตเครื่องมือแพทย์ Posted on October 15, 2012
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556) ทุ่ม 100 ล้าน พัฒนาต้นแบบเครื่องมือแพทย์เทคโนโลยี พลาสมาเย็น เน้นเสริมความงาม-รักษาแผลเรื้อรัง ซึ่งประสิทธิภาพสูงแต่ราคาถูกกว่าวิธีเดิม. MGR Online. เผยแพร่: 18 มีนาคม 2556
- กระทรวงสาธารณสุข. (2560) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมยา สมุนไพรและชีววัตถุ [ndi.fda.moph.go.th/uploads/policy\\_file/20170801152110.pdf](http://ndi.fda.moph.go.th/uploads/policy_file/20170801152110.pdf) • PDF file
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563) ประกาศดูแลกำกับมาตรฐานการให้บริการของสถานพยาบาลโดยใช้ระบบ บริการการแพทย์ทางไกล พ.ศ. 2564
- กระทรวงอุตสาหกรรม (2558) มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อเสนอ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย : กลไกขับเคลื่อน เศรษฐกิจ เพื่ออนาคต (NEW Engine of Growth). <http://expert.dld.go.th/images/ResearchStrategy/อุตสาหกรรมเป้าหมาย.pdf>
- กรุงเทพธุรกิจ (2563) กุญแจไขความสำเร็จ ! การแพทย์ไทยก้าวสู่ Medical Hub แห่งอาเซียน. <https://www.bangkokbiznews.com/pr/detail/62091>
- กชिरา ไตรรุ่งเรือง. (2561) กลยุทธ์การจัดการและความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจบ้านพักผู้สูงอายุ. หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

- ขจิตวรรณ เรื่องรัตนอัมพร และปิยะนุช โปตะวณ. (2562) ความรับผิดชอบทางละเมิดของแพทย์: ศึกษารณีกการ รักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย
- ซารดา ประทีปสุขปรกรณ์. (2554) ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการ สาธารณสุข พ.ศ.2535. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
- ชูลีพร เฝ้านิมมมงคล. (2561) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเข้ารับบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ ใน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ. J Gerontol Geriatr Med. 2018; 17(10-19)
- ณัฐพัชร์ มณีโรจน์ และ แล่นราศรี ไวนิชกุล. (2559) ความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิง การแพทย์ของประเทศไทย. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 เมษายน- กันยายน 2559
- ณัฐธัญย์ สุนทรกิตติพงษ์ (2564). Medical Hub อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร.สำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา. [https://www.senate.go.th/view/1/Digital\\_media\\_info/digital\\_info/6234/TH-TH](https://www.senate.go.th/view/1/Digital_media_info/digital_info/6234/TH-TH)
- ณัฐธัญย์ สุนทรกิตติพงษ์. อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub). โครงการขับเคลื่อนการจัดทำ เอกสารวิชาการของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- ธนคำ แสนคำ. (2561) มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกำกับประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงาม. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นภาพร จันทร์ฉาย, (2563) เชื้อม่นของนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพธุรกิจบริการเชิงสุขภาพ , สาขาเทคโนโลยีการ จัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- นรินทร์ ต้นไพบูลย์ (2564) อุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์. แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-66. Krungsri Research.
- นรินทร์ ต้นไพบูลย์ (2564). อุตสาหกรรมยา. แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-66. Krungsri Research.
- นิจจารีย์ สังข์เรือง. (2563) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้บริการทางการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และคลินิกออนไลน์. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
- นิรุทธ์ ธรรมกุล. (2556) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพแผนไทย พ.ศ. 2556 การ ค้นคว้าอิสระ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- แนวหน้า (2564) 2 กระทรวงจับมือเปิดมิติใหม่ขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. <https://www.naewna.com/relation/537646>
- ปารมี การนิธิ (2561) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานของสถาบันเสริมความงาม. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พงศกร พิษยตนย (2561) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจรในประเทศไทย Medical Hub in Thailand  
[https://www.ipthailand.go.th/images/medtrend/Medical\\_Hub\\_for\\_print\\_5\\_2.pdf](https://www.ipthailand.go.th/images/medtrend/Medical_Hub_for_print_5_2.pdf)

พลสุข นิลกิจศรานนท์ (2563) ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน. แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2563-2565. Krungsri Research

ภัทรภร จิรมหาโกคา. (2559) แนวทางการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ยุวดี รอดจากภัย กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ ไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์. (2557) รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาชุมชนและครอบครัวต้นแบบเพื่อดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการ. การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ งบประมาณแผ่นดิน ปี พ.ศ.2557

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์.(2564) จัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพพระตำบับนาชาติ ด้านการวิจัย วินิจฉัย รักษา และควบคุมโรคอุบัติใหม่ และโรคสมอง. <https://chulalongkornhospital.go.th/kcmh/ec/www.trceid.org>

วิชาดา ใจงาม. (2563) ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองความรับผิดชอบของแพทย์จากการให้บริการสาธารณสุข วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย., นิตีเชาวกุล ธนภณ และธรรมชาติ ปิยะพร, (2556) รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืน. คณะการจัดการและการท่องเที่ยว.,มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศศิธร สนเปี่ยม (2558) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในประเทศไทย : การศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ข้ามวัฒนธรรม หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตด้านการจัดการบริการ และการท่องเที่ยว (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตภูเก็ต)

ศิริรณา ละครชัย. (2561) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง). คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศิริพงษ์ เนตรประภัส. (2559) ทิศทางของงานวิจัยและพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการให้บริการทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับเวชศาสตร์ฟื้นฟู (Regenerative Medicine) ทางด้านดวงตา. หลักสูตรปริญญาการจัดการมหาบัณฑิตวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2559

ศิริรัตน์ อินทร์ดิษฐ์. (2561) ปัญหาการควบคุมฉลากยาในสถานพยาบาลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศิวะพร ศรีสวัสดิ์. (2560) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจคลังกรรมความงาม โดยศึกษาเฉพาะกรณีมาตรฐานในการประกอบธุรกิจ. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2560) โอกาสทำเงิน เกาะกระแสอาหารสุขภาพ โอกาสของ SME ในการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับอาหารเพื่อสุขภาพ. กุมภาพันธ์ 2560.

ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ. (2545) การวิเคราะห์ต้นทุนการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติของศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/1695> webmaster01 January 2001

สกุณา คุณวโรตม์. (2560) ปัญหาการใช้บังคับตามกฎหมายสาธารณสุข. คู่มือแบบการร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พิมพ์ครั้งที่ 1 : กุมภาพันธ์ 2560

สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2560) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร โครงการพัฒนาผู้ประกอบการด้านทรัพย์สินทางปัญญาและนวัตกรรม Intellectual Property Innovation Driven Enterprise (IP IDE Center). [https://www.ipthailand.go.th/images/medtrend/Medical\\_Hub\\_120960.pdf](https://www.ipthailand.go.th/images/medtrend/Medical_Hub_120960.pdf)

สถาบันพลาสติก. (2560) รายงานสถานการณ์ผู้ผลิตผู้วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์. [https://www.thaiplastics.org/img/content\\_attachment/attach/1468318180.21-41\\_1-10\\_.pdf](https://www.thaiplastics.org/img/content_attachment/attach/1468318180.21-41_1-10_.pdf)

สมเกียรติ สุทธินิเวศ. (2561) ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ของผู้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐ. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สมบัติ กาญจนกิจ และคณะ (2561) การพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย. เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ปีที่ 17 ฉบับที่ 187 เดือนมีนาคม 2561 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สรรพพร กนก บุญสนอง. (2561) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจำหน่ายยาอันตราย. สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สร้อยลักษณ์ สมนึก. (2562) ปัญหาทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พุทธศักราช 2558 : ศึกษาเฉพาะกรณีโรคติดต่อโควิด-19 (COVID-19). หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (บางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565) พลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน. การระดมความคิดเห็นกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

สำนักงานอาหารและยา. (2555) จับคลินิกความงาม ลักลอบใช้เครื่องมือแพทย์เสริมความงาม. Posted on October 15, 2012

สิทธิ กองสาสนะ. (2552) การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2552)

สิรินญา แก้วแกมคำ. (2556) การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

สุทธิเกียรติ ยอดที่รัก. (2561) ปัญหาเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการเข้ารับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของรัฐด้วยสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ. (2563) ข้อจำกัดทางกฎหมายในระบบประกันสุขภาพกับการพัฒนาการแพทย์ทางไกล. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ

อติภรณ์ ตรีภักตรอง. (2563) มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจเทคโนโลยีด้านสุขภาพ : ศึกษากรณีระบบเทเลเมดิซีน. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน 2563

อุไรรัตน์ เพชรยัง. (2555) การจัดการของเสียอุตสาหกรรมของโรงงานผลติยาแผนปัจจุบัน กรณีศึกษาบริษัท ไบโอแอลป์ จำกัด. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมสถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์ พ.ศ. 2555.

Global Wellness Institute (2021). The Global Wellness Economy: Looking Beyond COVID. <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#inbox/FMfcgzGllMLLQTMdtfbTfSmwfVBnFVrP?projector=1&messagePartId=0.5> , December.







